

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bir Dava Hikâyesi Osman Kavala'nın Yedi Yılı

Derleyenler
Ayşe Buğra
Asena Günal

iletişim

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Derleyenler
AYŞE BUĞRA - ASENA GÜNAL
Bir Dava Hikâyesi

OSMAN KAVALA Manchester Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun olduktan sonra, 1982 yılında Kavala Grubu şirketlerinin yönetimini üstlendi. İletişim Yayınları'nın ve Ana Yayıncılık'ın kurucu ekibi içinde yer aldı. 1999 depremi ardından önyak olduğu dayanışma faaliyetlerinden sonra aktif iş hayatını bırakıp sivil toplum alanına yönelen Osman Kavala, Türkiye'de 1990'lardan itibaren gelişmeye başlayan sivil toplum hareketliliğinin önemli aktörlerinden biri oldu. 2002 yılında sivil toplum, insan hakları savunuculuğu ve kültür-sanat alanlarının kesişiminde yer alan Anadolu Kültür'ü kurdu.

Osman Kavala, ana uğraşı olan Anadolu Kültür Yönetim Kurulu Başkanlığı'nın yanı sıra Açık Toplum Vakfı, TESEV, TEMA Vakfı, Tarih Vakfı, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, Türkiye Sinema ve Audiovisuel Kültür Vakfı, Kültürel Mirası Koruma Derneği gibi pek çok sivil toplum örgütünde kurucu üye, yönetim kurulu üyesi veya danışma kurulu üyesi olarak bulundu. 2017 Ekim ayından bu yana Marmara Cezaevi'nde.

İletişim Yayınları 3506 • Bugünün Kitapları 294

ISBN-13: 978-975-05-3780-6

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

KAPAK Suat Aysu

KAPAK GÖRSELİ Ateş Alpar, "Aramızda", 2021, performans
(Fotoğraf: Kahraman Turan)

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Asude Ekinci

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Derleyenler
AYŞE BUĞRA - ASENA GÜNAL

Bir Dava Hikâyesi

Osman Kavala'nın Yedi Yılı

iletilsim

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Bir Dava Hikâyesi: Osman Kavala'nın Yedi Yılı

AYŞE BUĞRA 7

SUNUŞ

Bir İnsan, Yedi Yıl ve Bir Kitap...

ERTUĞRUL GÜNAY 13

Osman Kavala'ya Yönelik Suçlamaların ve Tutuklamaların Özeti..... 17

Osman Kavala ile Yapılan Mülakatlardan 21

Yargı sürecinin aşamaları, iddialar..... 22

Soros, Sorosçuluk, fonlar 50

Gezi neydi? 58

Osman Kavala: "Gezi'nin Ağaçları" 62

AİHM ve Avrupa Konseyi..... 66

Sivil toplum faaliyetleri..... 71

Kültür alanında çalışma..... 71

Deprem ve sivil toplum..... 75

Sivil toplum ve demokrasi..... 82

Osman Kavala: Sivil Toplum Kavramı Üzerine 86

Hapsedilmek	89
Hapishanede hayat	94
Kitaplar	99
Siyasi davalar, tarihten dersler	104
Osman Kavala: “Yargının Önceliği”.....	116
Dünyanın hali	121
Ayşe Buğra ile Yapılan Mülakatlardan	129
45 Soruda Kavala ve Gezi Davası	
GÖKÇER TAHİNCİOĞLU	159
Hükümete Karşı Suç	
KÖKSAL BAYRAKTAR	183
“Türkiye Bu Tür Yargılamalara Layık Değil”	
MERDAN YANARDAĞ’IN SÖYLEŞİSİNDEN	
DENİZ TOLGA AYTÖRE İLE OLAN KISIMLAR	197
AİHM Kararları Nasıl Uygulanmaz:	
Osman Kavala Davası	
RIZA TÜRME	219
Osman Kavala’nın Ödül Mesajları	237
Osman Kavala’nın Basın Açıklamaları	251

ÖNSÖZ

Bir Dava Hikâyesi: Osman Kavala'nın Yedi Yılı

AYŞE BUĞRA

Bu kitap siyasi bir davayla ilgili. Siyasi görüşleri, inançları, toplum anlayışları farklı olan pek çok insana, davanın bir aşamasında, “Burada tuhaf bir şey, kabul edilmesi zor bir şey oluyor” dedirten, bazen de “Kafkaesk” diye tarif edilen bir dava sürecinin hikâyesi. Ama hikâye sadece hukuki açıdan ele alınan bir yargı sürecinin hikâyesi değil. Daha çok, suç işlemiş olduğuna dair herhangi bir kanıt gösterilmeden tutuklanmış, hüküm giymiş ve kesintisiz yedi sene boyunca cezaevinde yaşamış bir insanın hayatının yedi senesinin hikâyesi. Bu kitap hazırlanırken kendisi hâlâ cezaevindeydi.

Osman Kavala, 17 Ekim 2017 akşamı, yazar ve sanatçıların yer aldığı kültür sanat etkinliklerini desteklemeye yönelik bir projeyle ilgili olarak büyükşehir belediyesiyle görüşmek üzere gittiği Gaziantep’ten dönüşünde, İstanbul havaalanında, uçaktan inmeden gözaltına alındı. Dar bir mekânda, farklı suçlamalarla gözaltına alınmış başka kimselerle birlikte çok zor koşullar altında iki hafta geçirdikten sonra, 1 Kasım’da tutuklanarak –şimdiki adı Marmara Cezaevi

olan— Silivri Kapalı Cezaevi'ne götürüldü ve tek kişilik bir hücrede yaşamaya başladı.

Kitabın başındaki kronoloji, yargı sürecinin önemli aşamalarını özetliyor. Burada aslında özetlemesi hiç kolay olmayan bir olaylar silsilesi buluyoruz. “Cebir ve şiddet kullanarak hükümeti devirmeye teşebbüs”, “darbe teşebbüsüne destek”, bunların ardından “casusluk” gibi insanın tüylerini ürperten suçlamalarla tutuklamalar, suçlamaların birinden tahliye edilip sonra tekrar tutuklanmalar, birleştirilen ve ayrılan davalar, değiştirilen mahkeme heyetleri ve uygulanmayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından oluşan bir süreç. İçinde bir de beraat kararı var: 18 Şubat 2020’de Osman Kavala, beraat ettikten sonra evine gidemeden gözaltına alındı ve ertesi gün tutuklanıp tekrar cezaevine götürüldü. 22 Nisan 2022’de ise, Osman Kavala, cebir ve şiddet kullanarak hükümeti devirmeye teşebbüs etmekten ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edildi. Bu karar 28 Eylül 2023 tarihinde Yargıtay tarafından onandı.

Davayı başından itibaren takip etmiş olan Deniz Tolga Aytöre’nin 8 Ocak 2024 tarihinde Merdan Yanardağ’ın Tele1’deki programında anlattıkları, profesör Köksal Bayraktar’ın ve Türkiye’nin AIHM’deki eski yargıçlarından Rıza Türmen’in yazıları, sürecin hukuk ve adaletle bağdaşmayan niteliğini ortaya koyuyor. Gökçer Tahincioğlu’nun bu kitaba aldığımız yazısı, bütün bunların neden tuhaf ve kabul edilmez olduğunu çok net bir şekilde anlatıyor.

Kitabın merkezinde Osman Kavala’nın cezaevindeyken avukatları aracılığıyla gazetecilere verdiği mülakatlar, yargı sürecinin çeşitli aşamalarında yaptığı basın açıklamaları, ödül konuşmaları yer alıyor. Şirin Payzın’ın, fikri takip duyarlılığının gazeteciliğin olmazsa olmazı anlayışıyla Osman Kavala’yla farklı tarihlerde yaptığı dört röportaj ve Murat

Sabuncu'nun, Ocak 2024'te, Yargıtay'ın ağırlaştırılmış müebbet hapis kararını onamasından sonra yaptığı ve T24'te yayınlanan röportaj, yargı sürecinin bütün kritik aşamalarını yansıttığı için, davanın hikâyesini anlatmaya bunların biraz kısaltılmış halleriyle başlamanın uygun olduğunu düşündük.

Osman Kavala'yla yapılan röportajların çoğunda tekrarlanan bazı sorular var. Bu tekrarlanan sorular ve onlara verilen cevaplar belirli temalar altında toplandı. Farklı röportajlardan seçilen bazı pasajlar, bu temalar altında ve her temanın içinde kronolojik bir sıra izlenerek kitaba alındı. Payzın ve Sabuncu röportajlarının bazı bölümleri de, bu temalar altında bulunuyor. Osman Kavala'nın Gezi, siyasi davalar ve sivil toplumla ilgili yayınlanmış üç yazısı da bu temaların olduğu bölümlerin hemen arkasında yer alıyor.

Osman Kavala mülakatlarında Gezi davasının kendisini cezalandırmanın ötesinde siyasi amaçlara hizmet ettiğine, kendisiyle ilgili oluşturulan kurgunun Gezi protestolarını kriminalize etmek için kullanıldığına dikkat çekiyor. Bu yapılırken demokrasi değerlerine bağlılıkları, bunları savunuyor oldukları bilinen insanların, kendisi gibi hukuksuz biçimde yargılandıklarını, delil olmadan mahkûm edildiklerini vurguluyor. Çiğdem Mater, Mine Özerden, Tayfun Kahraman ve milletvekili seçilen Can Atalay, 2022 yılının Nisan ayından beri cezaevindeler. Kavala bu ağır hak ihlallerini siyasi gelişmelerle, insan haklarına ve insan hayatına değer vermenin bir anlayışın yargıda yaygınlaşmasıyla ilişkilendiriyor.

Gazeteciler Osman Kavala'ya, üzerine atılı suçları nasıl karşıladığını, yaşadıklarını nasıl değerlendirdiğini, bir hücrede tek başına, özgürlüğünden yoksun yaşamaya nasıl dayandığını, cezaevinde günlerinin nasıl geçtiğini sordular. O bu sorulara serinkanlı cevaplar verdi. Yedi yıl boyunca, hiçbir noktada bu serinkanlılığı kaybetmedi. Yargının siya-

sileşmesinin, evrensel hukuk ilkelerinden sapmanın sorunlarından, sadece kendi durumunun sınırları içinde değil, adaleti herkes için isteyen biri olarak, kişi özgürlüğünün en temel insan hakkı olduğu anlayışıyla bahsetti. Adalet ve adaletsizlikle ilgili tartışmaların tarihiyle ilgilendi, adalet konusunu toplum içinde eşit bireyler olarak birlikte yaşamak konusuyla ve empati kavramıyla birlikte düşündü. Röportajlarda sivil toplum alanındaki çalışmalarıyla ilgili sorulara verdiği cevaplar, kültür ve sanat faaliyetlerinin, edebiyatın, birleştirici ve onarıcı gücüne olan inancını yansıtıyor. Bu cevaplarda onun sivil toplum faaliyetlerinin önemini belirttiğini, ama aynı zamanda hukuk kurumları düzgün çalışmadığı ve demokratik kurumların işleyişi sorunlu hale geldiğinde, sivil toplum kuruluşlarının, insanların kendilerini toplumun eşit bireyleri olarak hissederek yaşamalarını sağlamaya yönelik faaliyetlerinin etkisizleşebileceğine dikkat çektiğini görüyoruz.

Mülakatlarda kitapların önemli bir yeri var. Osman Kavalı cezaevinde kitaplarla yaşadı. Edebiyat onun en önemli desteği oldu. Çağdaş Türk ve yabancı yazarların eserleriyle birlikte büyük klasikleri de yeniden okudu. *Express* dergisinin sorularını yanıtlarken belirttiği gibi, Montaigne ve Shakespeare gibi yazarların insanlığa yaptıkları büyük katkıdan bir kere daha etkilendi.

Yargının siyasileştiği, insanların kimlikleri ve fikirleri yüzünden büyük mağduriyetler yaşadığı dönemlerle ilgilendi, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın öncesini daha iyi anlamaya çalıştı. Günümüzde pek çok toplumu etkileyen ekonomik ve sosyal adaletsizliklerle, endişe verici siyasi gelişmeler üzerine de okudu ve düşündü. Özellikle *Express* dergisinde 18 Ekim 2022'de yayınlanan röportaj ile İrfan Aktan'ın 15 Ocak 2024'te *Artı Gerçek*'te yayınlanan röportajında bu konulardaki düşüncelerini anlatıyor.

Osman Kavala'nın cezaevinde olduğu yedi yıl boyunca, eşı olarak bana da yaşadıklarımızla ilgili sorular soruldu, benimle de mülakatlar yapıldı. Konuştuğum gazetecilere, izlediğim duruşmaların hiçbirinde onun suç teşkil eden eylemlerinin ne olduğunun belirtilmediğini, onun hangi eyleminin suç teşkil ettiğini öğrenemediğimi, ama memleketimizin yerli ve yabancı düşmanları ve onların yerli destekçileri hakkında soyut söylemler duyduğumu söyledim. Kanıt gösterilmediği gibi, somut bir suç tanımı da yapılmayan bu çok karmaşık yargı sürecinin bir noktasında, "Artık bize yalan söylemeye bile tenezzül etmiyorlar" dedim ve "işkence" sözünü kullanmaya başladım. Bana "Eşiniz nasıl bir insandır?" diye sorulduğunda, kendisine yönelik berbat karalama kampanyalarına karşın onu tanıyan herkesin çok iyi bildiği bir şeyi, onun iyi bir insan olduğunu anlatmak durumunda kaldım. "Nasıl dayanıyorsunuz?" diye soranlara, "Bu yıllar bizim hayatımızdan çalındı, geçmişte yaşadıklarımızın ve ilerde yaşayacaklarımızın hayalini kuruyoruz" demedim. "Bugün, bu durumda, birlikteyiz ve kendimiz olarak yaşamaya devam ediyoruz" diye cevap verdim. Eşimin dosyanın gizliliği nedeniyle mektuplaşmasının yasaklanmış olduğu dönemde, *Cumhuriyet* gazetesi, yakınlarının ona yazdığı ve yollayamadığı bazı mektupları yayınladı. Bu güzel girişim sırasında, ben de kendisine gazetede okuyabileceği bir mektup ulaştırma imkânı buldum. Benimle yapılan bazı röportajlardan seçmelerle birlikte bu mektup da kitapta yer alıyor.

Osman Kavala, 2 Kasım 2021 tarihinde, tutukluluğunun dördüncü yılında yaptığı basın açıklamasında şöyle diyordu: "...sadece cezaevinde olduğum için kendi hayatımı yaşamak imkânımı kaybetmekle kalmadım, hedef gösterildiğim ve kamuoyunda hakkımda 'karanlık' ve 'kötü' bir insan izlenimi yaratılmaya çalışıldığı için, kendi gerçekliğim de

tahrif edildi. Hayatımın dört yılını kaybettikten ve bir ‘memleket sorunu’ haline geldikten sonra, teselli bulabileceğim şey, yaşadıklarımın yargıdaki sorunlarla yüzleşilmesine katkıda bulunması ve benden sonra yargı karşısına çıkacak olanların daha adil bir muamele görmeleri ihtimalidir.”

Bu kitabın amacı, okura bunları yaşayan insanın sesini duyurmak, onun yedi yıl boyunca yaşadığı ağır mağduriyete rağmen nasıl tahrif edilen gerçekliğine sahip çıktığını, nasıl kendisi olarak kalmayı, dünyadan kopmamayı, bütün adaletsizliklere ve kötülöklere karşı herkes için daha adil ve daha insani bir hayat üzerine düşünmeye devam etmeyi başardığını biraz olsun yansıtabilmek. Ama bir amacı daha var: Yargının siyasileştiğı, Türkiye’nin bir hukuk devleti olmaktan uzaklaştığını gözlemleyerek bu yaşananları normalleştirip kanıksamak eğilimine karşı insanları uyarmak. Onları sadece Osman Kavala’nın değil, özgürlükleri ellerinden alınan bütün suçsuz insanların yaşadıklarına daha duyarlı olmaya davet etmek.

Kitap sonuç yerine Osman Kavala’nın yedinci yıl açıklamasıyla bitiyor.

Bu kitabı birlikte derlediğimiz Asena Günal ve ben, böyle bir kitap hazırlanması fikrini geliştiren, takip eden ve sunuş yazan Ertuğrul Günay’a, mülakatların yayınlanmasına izin veren gazetecilere ve yayın organlarına, kitaba katkı sunan hukukçulara, kitabın malzemesinin hazırlanmasında emeğı geçen Ayşe Nur Yüceland’a, Osman Kavala’nın yazı ve mülakatlarının iletişimi ve çevirisinde emeğı geçen Yasemin Bektaş, Tamar Nalcı ve Gökşin Uğur’a büyük teşekkür borçluyuz.

SUNUŞ

Bir İnsan, Yedi Yıl ve Bir Kitap...

ERTUĞRUL GÜNAY

Gözaltına alındığında, hiç kimse bunun uzun tutukluluk ve sonra ağır, –en ağır– bir mahkûmiyet kararına varabileceğine ihtimal vermemişti.

Her olağanüstü dönemde yaşanmasına âşina olduğumuz okur-yazar düşmanlığının yeni bir örneği olarak birkaç ay, en fazla bir yıl sürüp biteceğini düşünmüştük.

Osman Kavala yedi yıldır içeride.

Bu yedi yıl içinde hakkında defalarca tahliye, hatta beraat kararı verildi. Anında yeni soruşturmalar, yeni gözaltılar, yeni tutuklama kararlarıyla tutukevinden çıkması engellendi.

Burada, onun uzun ve haksız yargılanma sürecinin özeti ni yapmaya kalkışacak değilim.

O çalışmayı, savunmasını baştan beri yüklenen değerli hukukçu arkadaşlar yapacaklar, (sanırım da yapıyorlar). Ve inanıyorum ki o çalışmayı içeren kitap, gerçekten *hukuk devleti* olduğumuzda, hukuk fakültelerinde bir dönemi simgeleyen *hukuksuzluk örneği* olarak okutulacak.

Bu kitabın amacı o değil.

Osman Kavala'yı Türkiye kamuoyu varlıklı bir iş insanı olarak tanıyor, öyle biliniyor.

Ama o aslında, iş insanı olmaktan öte, bir *kültür insanı*; bilge, mütevazı, insancıl, görgülü, gerçek bir aydın, bir entelektüel.

Geride kalan onyıllarda bu özelliklerine defalarca tanık oldum. İnsanlar ve kültürler arasında ayırım gözetmeyen tutumunun, dayanışma duygusunun sahiciliğini gördüm.

Barışçı, dayanışmacı, eşitlikçi duruşu, tutukluluk sürecinde de ulusal ve uluslararası alanlarda birçok kez ödüllendirildi.

Katılamadığı törenlerden birine, 2023'te Václav Havel İnsan Hakları Ödülü törenine gönderdiği mektupta, Havel¹ hakkında söyledikleri, bence tam da kendisini, Osman Kavala'yı anlatıyor:

“Sorumluluk, dayanışma, güven, açıklık ve sevgiye dayalı bir insani düzen yaratmanın mümkün olduğuna inanıyor.”

Bu kitap fikri, Silivri ziyaretlerimdeki söyleşilerimizde, –biraz da ısrarlı önerilerimle– ortaya çıktı. Yaşadığı uzun tutukluluk ve hukuksuzluk sürecinde, ülkeye, insana, doğaya, evrensel olana ilişkin düşünce ve duyarlılığının, söyleşilerinin, sorulara verdiği yanıtların derinliğinin bilinmesini, bu bilgilerin bir kitapla kalıcılışmasını önermişim.

O açıdan bu kitap, Osman Kavala'nın maruz kaldığı hukuksuzluklardan daha çok, iç dünyasının derinliğinin, bilgeliliğinin, onurlu ve umutlu duruşunun bilinmesini amaçlıyor.

Böyle bir kitapta hayat arkadaşı, sevgili eşi, değerli Ayşe Buğra'nın yazılarının, sözlerinin ve duygularının da yer alması doğal ve gerekliydi; öyle de oldu.

1 Václav Havel, (1936-2011) Çek yazar, düşünce insanı. Özgürlükçü tutumu nedeniyle uzun süre hapis yattı. 1990'da Cumhurbaşkanı seçildi.

Osman Kavala, Türkiye'nin demokrasiden ve hukuk devletinden iyice uzaklaştığı bir dönemin mağduru ve simge tutuklusu oldu.

Özgürlüğe kavuşması da, kendisinin ötesinde tüm ülkenin ve tüm haksızlığa uğrayanların özgürlüğe kavuşmasının işareti olacak.

O günün yakın olması içten dileğimdir.

Değerli kardeşim sevgili Osman Kavala ile gelecek doğum günümüzü birlikte ve özgürlük içinde kutlayacağımızı umut ediyorum, diliyorum.

Bütün bu çileli süreçte emeği geçenlere teşekkür ederim.

1 Ekim 2024

Osman Kavala'ya Yönelik Suçlamaların ve Tutuklamaların Özeti

- 1 Kasım 2017** Osman Kavala için “hükümeti devirmek veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs” (TCK 312) ve “cebir ve şiddet kullanarak anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs” (TCK 309) suçlarından aynı anda iki ayrı tutuklama yapıldı. İlkinin gerekçesi “Gezi olaylarının finansörü ve organizatörü olmak”, ikincisinin gerekçesi ise “15 Temmuz darbesinin organizatörlerinden olan Henri Barkey ile yakın irtibat içinde darbe teşebbüsüne katılmak” olarak belirtildi.
- 19 Şubat 2019** Gezi iddianamesi hazırlandı, 15 Temmuz darbe girişimine katılma iddiasına yer verilmediği için dosyaların ayrıldığı anlaşıldı.
- 22 Mayıs 2019** AYM Kavala'nın bireysel başvurusunu 5'e karşı 10 oyla reddetti. AYM Başkanı ve 4 üye karşı oy yazılarında Kavala'nın hükümeti devirme amacı güttüğüne ve şiddet eylemlerini desteklediğine dair ikna edici delil olmadığı değerlendirilmesini yaptı.
- 24 Haziran 2019** İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Gezi davasının ilk duruşması yapıldı.

- 11 Ekim 2019 Kavala'nın 15 Temmuz darbe teşebbüsüne katılma suçlamasıyla (TCK 309) ilgili dosyadan "mevcut delil durumu göz önüne alınarak" re'sen tahliyesine karar verildi.
- 10 Aralık 2019 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi oy birliğiyle aldığı kararda ilgili dosyalarda Kavala'nın suç işlediğine dair makûl şüphe oluşturacak delil olmadığına ve derhal tahliye edilmesi gerektiğine hükmetti. AİHM ayrıca, Türk yargıcın dışında oy çokluğuyla aldığı kararda, tutuklamanın sivil toplum aktivistlerini susturmak gibi siyasi bir amaca da hizmet ettiğini belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesinin de ihlal edilmiş olduğu tespitini yaptı.
- 18 Şubat 2020 İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi oybirliği ile aldığı kararda suç işlendiğine dair yeterli kanıt olmadığı gerekçesiyle Kavala ve yedi sanığın beraatine hükmetti. Mahkeme dosyadaki telefon konuşmalarının hukuksuz biçimde elde edilmiş olduğu tespitini de yaptı.
- 18 Şubat 2020 Kavala, Silivri Cezaevi çıkışında gözaltına alındı.
- 19 Şubat 2020 Kavala 11 Ekim 2019'da re'sen tahliye edilmiş olduğu darbe teşebbüsüne katılma suçlamasıyla (TCK 309) ilgili dosyadan yeniden tutuklandı.
- 9 Mart 2020 Kavala askerî ve siyasi casusluk (TCK 328) suçlamasıyla tutuklandı.
- 15 Temmuz darbe girişimine katılma suçlamasının gerekçesini teşkil eden Henri Barkey ile yakın irtibat iddiası bu casusluk suçlamasının da gerekçesi oldu.
- 20 Mart 2020 Darbe teşebbüsüne katılma (TCK 309) suçuyla ilgili tutuklama ikinci defa kaldırıldı.

29 Eylül 2020 Kavala'nın darbe teşebbüsüne katıldığı ve casusluk faaliyetinde bulunduğu şeklinde her iki suçlamayı içeren, TCK 309 ve TCK 328. maddeler uyarınca cezalandırılmasını talep eden ikinci iddianame İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunuldu.

Delil olarak Kavala'nın ve Barkey'in telefonlarının aynı bölgedeki baz istasyonlarından sinyal vermesi gösterildi, Barkey'in istihbarat konusunda uzman olmasından dolayı görüşmelerin tespit edilemediği belirtildi.

İddianamede Kavala'nın sivil toplum faaliyetleri ile önemli sosyal ve kültürel bilgiler edindiği ve yurtdışı gezilerinde FETÖ sorumlularıyla görüşmeler yaparak darbeden sonra kurulacak hükümette yer alacakların koordinasyonunu yürüttüğü iddia edildi.

29 Aralık 2020 AYM Kavala'nın bireysel başvurusunu 7'ye karşı 8 oyla reddetti. AYM Başkanı ve 6 üye karşı oy yazılarında, casusluğa konu olabilecek devlete ait gizli bilginin ne olduğuna, kimden, nasıl elde edildiğine dair bir bulgunun iddianamede ortaya konmamış olduğunu belirttiler.

22 Ocak 2021 İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi (İstinaf), sanıklar hakkında verilen beraat kararlarını bozdu. Gezi davasının Kavala ile ilgili ikinci davayla ve Çarşı davasıyla birleştirilmesinin değerlendirilmesini talep etti.

5 Şubat 2021 36. Ağır Ceza Mahkemesi, Kavala'nın yargılandığı 15 Temmuz darbeye katılma ve casusluk davasının Gezi davası ile birleştirilmesine karar verdi.

2 Ağustos 2021 30. Ağır Ceza Mahkemesi bütün davaların birleştirilmesine karar verdi. Kavala ve Gezi davası, Çarşı davasının görüldüğü İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne geçti.

- 2 Şubat 2022** Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Aralık 2019 tarihli AİHM kararının uygulanmadığı gerekçesiyle başlattığı “ihlal prosedürü” uyarınca AİHM’den Türkiye’nin AİHS’nin 46. maddesinde yer alan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini değerlendirmesini talep etti.
- 21 Şubat 2022** Birleştirilen Çarşı davası ile Gezi davasının ayrılmasına karar verildi.
- 25 Nisan 2022** 13. Ağır Ceza Mahkemesi Osman Kavala’nın TCK’nın 312. maddesi uyarınca Türkiye Hükümetini Ortadan Kaldırmaya veya Görevini Yapmasını Engellemeye Teşebbüs Etme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis ile cezalandırılmasına oy çokluğuyla karar verdi. Kavala’nın son iki yıldır cezaevinde tutuklu bulunmasının nedeni olan Askerî ve Siyasi Casusluk suçlamasından ise delil yokluğundan beraatine karar verildi. Ayrıca, Ayşe Mücella Yapıcı, Çiğdem Mater Utku, Ali Hakan Altınay, Mine Özerden, Şerafettin Can Atalay, Tayfun Kahraman ve Yiğit Ali Ekmekçi hakkında oy çokluğuyla 18 yıl mahkûmiyet kararı verildi.
- 11 Temmuz 2022** AİHM, 10 Aralık 2019 tarihinde vermiş olduğu kararı uygulamamış olması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmediğini belirterek, Türkiye’nin Sözleşme’nin 46/1. maddesini ihlal etmiş olduğuna karar verdi.
- 28 Eylül 2023** Yargıtay 3. Ceza Dairesi, sekiz sanıklı Gezi Parkı davasında, Osman Kavala’ya verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis ile Mine Özerden, Çiğdem Mater Utku, Şerafettin Can Atalay ve Tayfun Kahraman’a verilen 18’er yıl hapis cezalarını onadı. Mücella Yapıcı, Ali Hakan Altınay ve Yiğit Ali Ekmekçi’ye verilen cezaları bozdu.

Osman Kavala ile Yapılan Mülakatlardan

Osman Kavala'yla 2018-2024 tarihleri arasında avukatları aracılığıyla yapılan mülakatlarda kendisine yöneltilen soruları birkaç tema altında toplamının okumayı kolaylaştıracağını düşündük. Bu bölümde, Yargı sürecinin aşamaları, iddialar; Soros, Sorosçuluk, fonlar; Gezi neydi?; AİHM ve Avrupa Konseyi; Sivil toplum faaliyetleri (Kültür alanında çalışma; Deprem ve sivil toplum; Sivil toplum ve demokrasi); Hapsedilmek; Hapishanede hayat; Kitaplar; Siyasi davalar, tarihten dersler; Dünyanın hali başlıkları altında toplanan sorulara ve cevaplara yer veriyoruz. Osman Kavala'nın bu konularda yayınlanmış üç yazısını ilgili bölümlerin sonlarına ekledik.

Yargı sürecinin aşamaları, iddialar

Şirin Payzın, "Osman Kavala: 'En Zoruma Giden Hastanede Kelepçe!'", T24, 16 Temmuz 2019

Osman Kavala, 624 gündür tutuklu... Gezi eylemleri davasının bir numaralı sanığı olarak tutuklu yargılanıyor. 24 Haziran'daki ilk duruşmada mahkeme tutukluluğunun devamına karar verdi. 18 Temmuz Perşembe günü davanın ikinci duruşması görülecek.

Gezi davası şüphesiz gündemin en tartışmalı siyasi davalarından biri. Osman Kavala 18 Ekim 2017'de Gaziantep'ten İstanbul'a dönerken gözaltına alındı, sonra tutuklandı.

İddianamenin yazılması bir yılı buldu. Bir yıl boyunca neyle suçlandığımı, dosyanın içeriğinde neler olduğunu, ne kendisi ne de avukatları öğrenebildi.

İddianame hayli kalın... Kalın ama ilk duruşmada mahkeme heyeti başkanı 657 sayfalık dosyayı 5 dakikada özetledi. Avukatlara ve sonradan davaya eklenen diğer sanıklara göre de zaten bir tek somut delil yok 657 sayfanın içinde.

Biz de kısaca özetlersek Osman Kavala, "Anayasal düzeni ve hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüsle" suçlanıyor. İddianameye göre sivil toplum faaliyeti yürüttüğü, Gezi Parkı'nda gençlere sandalye sağladığı, Diyarbakır'da kültür sanat faaliyetlerini desteklediği, çözüm süreci, demokratikleşme, mülteci hakları gibi konularda toplantılar düzenlediği için ülkenin bütünlüğünü, barışı, milli değerleri "tehlikeye attı".

Avukatların "tek bir somut delil yok" dediği iddianameyle ilgili Osman Kavala ne söylüyor? Ne düşünüyor? Ne hissediyor? Hakkındaki iddiaları nasıl görüyor?

*

İlk duruşmanızda duruşma salonunda size destek vermeye gelen arkadaşlarınız, uluslararası kurumlardan temsilciler, Gezi'ye katılanlar ve kalabalık bir avukat grubu vardı. Mahkeme salonuna girince ne hissettiniz?

– Karışık şeyler hissettim. Yirmi aydır odanızda tek başınıza yaşamaya alıştıktan sonra çok farklı bir mekânda, cezaevi dışında bir devlet kurumuyla yüzleşiyorsunuz. Merdivenlerden çıkıp salona adım attığımda önce destek için gelen avukat grubunu gördüm. Cüppeleri içinde avukatlar, o büyük mekânda yasaların labirentleri içerisinde kaybolmamızı önleyecek cankurtaranlar gibi göründüler. Hemen sonra arkamdan gelen alkış seslerini duydum. Alkış anonimdir, ama benim için eşimin, ailemin, arkadaşlarımın orada olduklarını, dostlarımın arkamda olduklarını teyit eden özel bir ses, seslenme gibiydi. İlk gördüklerim, duyduklarım ve mekân da yabancılaşma hissi duymamı engelledi, bir tür güven hissi duymama yol açtı.

Neden sizi hedef alıyor bu iktidar? Nedir dertleri?

– Bu soruya cevap verebilecek bilgiye sahip değilim. Ancak Gezi protestoları bağlamında şöyle bir akıl yürütmede bulunabilirim. Gezi olaylarının dış odaklarca organize edildiği iddiası ilk başta da öne sürülmüştü. Bu, tabii, protestolara katılanlar ve protestocularla dayanışma içerisinde olanlar için itibar kırıcı bir suçlama. Bir de faiz lobisi terimi kullanıldı. Bu da işin içinde finansmanla uğraşan aktörlerin olduğunu, bunların Gezi olaylarına finans desteği sağladıklarını ima ediyor. Ancak, yıllardır bu iddiaları desteleyecek bir kanıt ortaya çıkarılamadı. Bu durumda George Soros'a işaret etmek uygun bir çözüm gibi görünmüş olabilir. Soros, hem para hareketleriyle uğraştığından hem de çeşitli ülkelerde hükümetlere karşı halk hareketlerini desteklediğine dair yaygın bir inanç var olduğundan, böyle bir suçlama

kanıt olmaksızın da inandırıcı olabiliyor. Bu senaryoda bana rol verilmesi şaşırtıcı değil. Ben hem Açık Toplum Vakfı Yönetim Kurulu'ndayım hem de Gezi protestolarına katıldım. Yönetim Kurulu Başkanı olduğum Anadolu Kültür çeşitli projeler için Açık Toplum Vakfı'ndan destek alıyor ve sivil toplum girişimlerine destek sağlıyor. İşin içine ben de dahil olunca kurgu tamamlanmış oluyor!

Yine savunmanızda “Hükümet üyeleriyle görüşmeye katıldım. Hükümet yetkilileri ile konuşarak, onlarla protesto eylemlerine katılanlar arasında uzlaşma sağlamaya çalışan birisinin kaos ve kargaşa ortamı yaratarak darbeye zemin hazırlıyor olmasının nasıl bir mantıkla açıklanabileceğini anlayamıyorum” dediniz. Bu durum karşısında hükümet yetkililerinin sessiz kalmasını neye bağlıyorsunuz? Kime sitem ediyorsunuz?

– Bunu aslında kurgudaki mantıksızlığı vurgulamak için söyledim, hükümet yetkililerinden destekleyici bir mesaj beklediğimden değil. Benzer bir durum Başbakan'la görüşen Taksim Dayanışması üyeleri için de geçerli. Tayfun Kahraman da savunmasında aynı mantıksızlığa işaret etti.

Davanın bundan sonra nasıl ilerleyeceğini düşünüyorsunuz? Beklentiniz nedir?

– Beklentim, elbette, tüm yargılananların üzerlerine atılan suçlardan beraat edecekleri. Buna kesin gözüyle bakıyorum. İddianamedeki kurgunun, ipe sapa gelir bir hali yok. Herhalde bir vakitte benim için de tahliye kararı verilecek. Ancak bu karar, cezaevinden çıkacağım anlamına gelmiyor. Tutuklanmamdan sonra, hiçbir temeli olmayan 15 Temmuz darbe girişimine destek suçlaması ayrı bir soruşturma dosyası olarak muhafaza edilmiş ve tutuklama kararım tuhaf bir biçimde iki dosya arasında paylaştırılmış. Bu ikinci dos-

ya hakkında hiçbir bilgiye sahip değiliz. 20 aydır iddianamesi ortaya çıkmadı.

Cezaevi koşulları sizi en çok hangi konuda zorluyor?

– Silivri’ye gelmeden önce iki hafta şu anda kaldığım odanın yarı büyüklüğünde bir hücrede kaldım. Bir haftaya yakın bir süre burayı dört kişi ile paylaştım. O günler kolay geçmedi. Silivri’de fiziki şartlara kendimi alıştırdım, cezaevi şartları çok zorlayıcı gelmiyor. Odamda kitap okuyarak, düşünerek, hayal kurarak, kendimi başıma gelenlerden uzak tutmaya çalışıyorum. En çok zoruma giden hastaneye gidiş gelişlerde kelepçe takılması. Elleriniz kelepçeli, yanınızda jandarma, Silivri Devlet Hastanesi’nde dolaşıyorsunuz. Görenler bu adam acaba hangi kötülüğü yapmıştı diye düşünüyor olmalı.

Geriye dönüp baktığınızda pişman olduğunuz şeyler var mı?

– Elbette bir sürü şey var. 60 yaşında cezaevine girdiğinizde ister istemez hayatınızın bir muhasebesini de yapıyorsunuz. Tek başına kalmak bunun için uygun bir ortam sağlıyor. Ancak pişmanlık duyduğum şeylerin üzerime atılan suçlarla uzaktan yakından ilgisi yok.

İleriye baktığınızda hayalleriniz neler? Sivil toplum için çalışmaya üretmeye devam edecek misiniz?

– Sivil toplum için çalışmaya devam etmek istiyorum. Sanat ürünlerinin yardımıyla temel hukuk normlarının daha iyi anlaşılmasına, adaletle ilgili duyarlılığın artmasına katkıda bulunacak projeler gerçekleştirmenin önemli olacağını düşünüyorum.

Canan Kaftancıoğlu da attığı bir tweet yüzünden yargılanıyor, ne düşünüyorsunuz?

– Yeni delillerin ortaya çıktığı bir dosya olmadıkça, bir örtbas söz konusu değilse, yıllar öncesine dönüp suç aramak yargılanmanın doğal akışına aykırıdır, tehlikeli bir uygulamadır. Yargı süreçlerini siyasi manipülasyona ve şantaja açık hale getirir. Umarım savcılar bu tür uygulamaları sürdürmekte ısrar etmezler. Kaftancıoğlu’nun durumunda hiçbir somut şiddet olayıyla ilişkilenecek ifadelerde suç aranması, olayı daha da vahim bir hale getirmektedir.

<https://t24.com.tr/haber/osman-kavala-en-zoruma-giden-hastanede-kelepce,830935>

Şirin Payzın, “Osman Kavala: ‘Bana «Düşman Ceza Hukuku» Uygulanıyor; STK’lardan Vahim İnsan Hakları İhlallerine Ciddi Tepki Gelmiyor’”, T24, 18 Mart 2020

Osman Kavala 20 Şubat günü görülen Gezi Parkı davasının son duruşmasında, diğer sekiz sanıkla birlikte, yaklaşık 28 ay süren tutukluluğun ardından beraat etti. Ancak kararın mürekkebi kurumadan, cezaevinden çıkamadan hakkında yeniden gözaltı kararı uygulanarak beraat kararının gerektirdiği “tahliye” önlenildi. Ardından 15 Temmuz darbe girişimi soruşturması kapsamında sorgulandı ve ikinci kez tutuklandı. Ancak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) hakkındaki “derhal serbest bırakılması” kararı “darbe girişimi soruşturması”nı da kapsayan Kavala, cezaevindeyken, üçüncü kez, bu defa “casusluk” iddiasıyla tutuklandı.

Tutukluysanız yeniden tutuklandınız, bu ne anlama geliyor?

– Yasalara, nesnel hukuk kurallarının ifadesi olarak değil, insanları cezalandırmanın amacı olarak bakıldığını gösteri-

yor. Bir de tabii, öngörülmeven bir tarihe kadar cezaevinde kalacağım anlamına geliyor. Durumumun ciddi bir hapis cezasına çarptırılmış mahkûmunkinden fiilen farkı kalmamış olduğunu söyleyebiliriz.

Gözaltında ifadeniz alınırken hangi sorular yöneltildi size? Bir önceki gözaltı sorgunuzdan farklı mıydı? Özellikle odaklanılan konular, kişiler, toplantılar, olaylar var mıydı?

– İkinci gözaltımda ifadem alınmadı. İlkinde ise sadece Emniyet’te ifade vermiştim. Son tutuklanmamdan önce de sorgulanmadım. Yani, bugüne kadar savcı tarafından sorgulanmış değilim. Bunun oldukça tuhaf bir durum olduğunu düşünüyorum. Soros’la ayaklanma, Henri Barkey ile askerî darbe planladığına inanılan birisinin merak edilmemesi, sorgulanmaması olacak şey mi?

Gezi davasında beraat ettikten sonra zaten tutuklanmıştınız. İkinci tutuklamaya neden ihtiyaç duyuldu?

– Beraat kararından sonra apar topar verilen tutuklama kararı uzun süre tutuklu kalmam için yeterli değildi. İki nedenden: Bundan iki buçuk yıl önce hem “Gezi olaylarını yönetmek ve finanse etmek” hem de “15 Temmuz darbe girişimine destek vermek” suçlamalarından aynı anda tutuklanmıştım. Sonra bu dosyalar ayrıldı, her iki dosyadan da tutukluluğum sürdürüldü. “15 Temmuz darbe girişimine destek” suçlaması iddianameye dönüşemediği için, yani aleyhime kullanılabilecek delil bulunamadığından, iki yılın dolmasına birkaç gün kala bu dosyadan tutukluluğum sona erdirilmişti. Yeni Yargı Reformu paketi iddianame öncesi tutuklamalara iki yıllık süre kısıtlaması getirdiği için aynı dosyadan yeniden tutuklanmam ancak birkaç gün daha cezaevinde kalmamı sağlayacaktı. İkinci mesele AİHM kararıyla ilgili. AİHM kararında ilk tutuklanmamdaki her iki

suçlama incelenmiş ve bunlara dayanak gösterilen delillerin yetersiz olduğu tespiti yapılmıştı. Adalet Bakanlığı AİHM kararına geçen Salı günü, son gün, itirazını yolladı. Ancak sanırım hiç kimse AİHM'in ihlal kararının değişeceğini beklemiyor. Bu nedenlerden dolayı uzun süre cezaevinde tutulabilmem için yeni bir suçlamaya, yeni bir tutuklama kararına ihtiyaç vardı. Casusluk suçlamasıyla tutuklanmam bu amaca hizmet ediyor.

Casuslukla ilgili yeni bir soruşturma dosyası mı hazırlanmış?

– Hayır, 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili dosya kullanılmış, Henri Barkey ile yoğun temasta bulunduğum iddiası bu sefer casusluk suçlamasına dayanak olarak gösterilmiş.

Henri Barkey ile iddia edildiği gibi görüştünüz mü, bir plan yaptınız mı?

– Önceki tutuklanmamda bu iddia, telefonlarımızın aynı baz istasyonundan sinyal vermiş olmasına dayandırılıyordu. Sonra, iletişim tespit kayıtlarından kendisiyle telefon görüşmemin mevcut olmadığı ortaya çıktı. Bu sefer de yüz yüze görüşmüş olduğumuz iddiasına yer verilmiş, tabii, herhangi bir kanıt olmadan. Daha önce de belirtmiş olduğum gibi Barkey ile karşılaşmam, 18 Temmuz akşamı Karaköy Lokantası'nda tesadüfen oldu. Ayakta, ayaküstü, birkaç laf ettik.

Casusluk suçlaması ile ilgili ne diyeceksiniz?

– Telefonlarım dinlenmiş, sivil toplum alanında çalıştığım, bu tür bilgilere sahip bir kamu görevlisiyle ilişkim olmadığı gayet iyi biliniyor. Yasalardaki tanımın tamamen içi boşaltılarak casusluk suçlaması kullanılıyor. Bu tür bir suçlama, kamuoyunda suçlanan hakkında tereddütlerin oluşmasına, ayrıca basın mensupları, sivil toplum aktivist-

leri arasında endişe yaratılmasına hizmet eder. Yani, siyasi baskı sağlamak için uygun bir suçlama cinsi. Malum, birçok Ortadoğu ülkesinde casusluk suçlaması yaygın şekilde kullanılıyor. Elbette, açılması muhtemel bu davadan da beraat edeceğim, ancak beraat kararını duymak epey uzun bir süre alabilir.

Bu durumda Gezi davasından beraat etmiş olmanız, sizin için ne anlama geliyor?

– Bu kararla uzun tutukluluğumun vahim bir hak ihlali olduğu, tutuklanmamı sürdüren mahkeme tarafından da tescil edilmiş oldu. Bunun kadar önemli olan, Gezi protestolarının dış güçlerce planlanıp sahneye konan, Soros’un finanse ettiği bir komplo olduğuna dair kurgunun bu kararla çökmüş olması. Eğer Cumhurbaşkanı’nın beraat kararını bir manevra olarak niteleyen demeci olmasaydı bu karar yargıda onarıcı bir etki yaratabilirdi.

Öyleyse nedir sizinle alıp veremedikleri? Cumhurbaşkanı Erdoğan neden sizi âdeta şahsi bir dava olarak görüyor?

– Gezi protestoları sırasında Başbakan olan Sayın Erdoğan, olayların arkasında faiz lobisi olduğunu söylemişti. Bu sözleri, yüksek faizlerden çıkarı olanların protestoculara destek vererek faizlerin düşmesini engelleme çabası şeklinde anlaşılabilir. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra bu söylem değişti, Gezi olaylarının hükümeti devirmeye yönelik bir dış komplo olduğu iddiası AKP çevrelerinde yaygınlık kazandı. Cumhurbaşkanı da bu komplo teorisine angaje oldu. Bu şekilde tanımlama, Gezi protestolarının itibarsızlaştırması anlamına geliyor. Bir de muhalefetin dış güçlerin çıkarlarına hizmet ettiği şeklindeki söyleme uygun düşüyor. Gezi’nin dış güçlerin komplosu olduğu teorisi sadece bana ve George Soros’a dayandırılmıştı. Bu nedenle, Cum-

hurbaşkanı benimle ilgili oluşturmuş olduğu kanaatinden vazgeçmeye isteksiz olabilir. Ama işin bir başka boyutu daha var. İlk defa gözaltına alınmamdan bir süre önce bazı basın organlarında karalama kampanyasını andıracak şekilde beni hedef alan yazılar yayınlanmıştı. Gözaltına alınmamdan birkaç hafta önce, Boğaziçi Global ismini kullanan oluşumun Yekvücut adlı sitesinde benimle ilgili uzun yazılar çıktı; benim Soros’la birlikte karanlık işler çevirdiğim iddia edildi. Sanırım bu yayınlar belirli çevrelere benim hükümete karşı fitne peşinde olduğum ve durdurulmam gerektiği mesajını vermek için hazırlanmıştı. Yani bir yasal gerekçe olmasa da tutuklanmamın, cezalandırılmamın meşru olduğuna... Alman hukukçu Günther Jacobs’un “Düşman Ceza Hukuku” diye formüle ettiği ayrımcı ceza hukuku anlayışının başka bir tezahürü söz konusu. Bunlar da etkili olmuş olabilir.

Darbe girişimine yardımcı olduğunuz, kurguladığınız suçlamalarına ne diyorsunuz?

– Bu suçlamaları bana yönelten savcı bunları gerçekten ciddiye almış olsaydı, darbe teşebbüsünden dört sene, tutuklanmamdan iki buçuk sene geçmeden iddianamenin çoktan hazırlanmış olması gerekirdi.

Seçilmiş hükümetin ve iktidarın yurtdışı kaynaklı bir darbe tehdidi altında olduğunu düşünüyor musunuz?

– Darbe gerçekleştirme ihtimali olan güç Türk ordusu olduğuna göre, onun durumuna bakmak icap eder. Ben, 12 Eylül darbesi ve askerî yönetiminden sonra, ordunun siyaset üzerinde denetim sağlama işlevinin meşru olduğu düşüncesi varlığını devam ettirmiş olsa da, komuta kademesinde iktidara el koyma fikrinin, hevesinin her geçen gün daha da zayıflamış olduğunu düşünüyorum. 28 Şubat’ta

olan ciddi bir anti-demokratik müdahaleydi, ancak aynı zamanda iktidara doğrudan el koymaya, böyle bir sorumluluğu üstlenmeye niyet olmadığını ya da buna cesaret edilmediğini de gösteren bir hadiseydi.

15 Temmuz'da darbe girişiminin gerçekleşmesinin nedeni, ilk defa Türk ordusunda emir komuta zincirine değil, başka bir odağa bağlılığı olan bir subaylar grubunun komuta kademelerine yerleşmiş bulunmasıydı. Bundan sonra böyle bir yapılaşmaya müsamaha edilmeyeceğine göre yeni bir darbe girişimine ihtimal vermiyorum.

Muhalefet partilerinin, sivil toplum ve meslek örgütlerinin davanıza yeterince sahip çıktığını düşünüyor musunuz?

– Son gözaltı ve tutuklama uygulamasına her çevreden tepki geldi. Bundan öncesinde de başta Sayın Kılıçdaroğlu olmak üzere CHP milletvekilleri ve HDP milletvekilleri, maruz kaldığım hukuksuzluğu gündeme getirmişlerdi. Mustafa Yeneroğlu da AKP'den ayrılmadan önce hak ihlali-ne dikkat çekti. Hak savunuculuğu yapan örgütler sürekli olarak tutukluluğumun sona erdirilmesini talep ettiler. Bunların dışındaki sivil toplum kuruluşlarının bu davayla ve benim durumumla yakından ilgilendiklerini söyleyemem. Buralarda çalışan, duruşmalara katılan insanları kastetmiyorum. Tabii, bu kuruluşların kendilerine göre haklı nedenleri vardır, çalışmalarını aksatacak bir şey yapmak istememiş olabilirler. Zaten biliyorsunuz, başka vahim hukuk ihlalleri ile ilgili olarak da sivil toplum kuruluşlarından ciddi tepkiler gelmiyor. Sivil toplumun hak savunuculuğundan arındırılması, sadece kendi faaliyet alanları içindeki meselelerle ilgilenmesi isteniyor. Ancak, bu süreçte durumumla ilgili önemli yazılar çıktı; dostlarımdan, beni tanıyanlardan o kadar samimi, sıcak destekler geldi ki herhangi bir eksiklik hissetmedim. Bu dava Gezi ile ilgili

olduğundan duruşmalara da yoğun katılım oldu, bu da bana moral verdi.

<https://t24.com.tr/yazarlar/sirin-payzin/osman-kavala-bana-dusman-ceza-hukuku-uygulaniyor-stk-lardan-vahim-insan-haklari-ihlallerine-ciddi-tepki-gelmiyor,25897>

Şirin Payzın, "Osman Kavala: 'Hayatınızdan Alınan Bu Zaman Dilimi Telafisi İmkânsız Bir Kayıp; İddianame Değil İftiraname Yazılmış!'", T24, 15 Kasım 2020

Bu, Osman Kavala ile cezaevindeyken yaptığım üçüncü röportajım... Gazeteciliğin olmazsa olmazıdır fikri takip.

Türkiye’de devam eden onlarca siyasi dava nedeniyle sadece fikri takip değil dava ve iddianame takibi de yapıyoruz artık.

İlk tutuklandığında, 477 gün neyle suçlandığını bilmeden cezaevinde tutuldu. Hakkında açılan ve “Gezi olaylarını finanse etmek, hükümeti yıkmaya teşebbüs” ile suçlandığı ilk davasından beraat etti. Tahliye olması beklenirken bu sefer “15 Temmuz darbe girişiminde rolü olduğu ve casusluk faaliyetleri” öne sürülerek tutuklandı.

29 Eylül 2020’de hazırlanan ikinci iddianamede Osman Kavala için ağırlaştırılmış müebbet ve 20 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

*

Üç yıldan fazla bir süredir tutuklusunuz, cezaevinde bu kadar kalacağınızı tahmin eder miydiniz?

– İlk tutuklandığımda bunun bir değerlendirme hatası olduğuna ve hatanın kısa süre içinde düzeltileceğine inanıyordum. Ancak gelişmeler, yapılanın hukuki bir tasarruf değil, paralel bir cezalandırma uygulaması olduğunu idrak etmemi

sağladı. Yeni iddianame, zaten tüm bu hukuksuzluğu ve arkasındaki anlayışı aleni hale getirmiş. Öyle anlaşıyor ki yargı mensuplarının bir kısmı, siyasi önceliklerin, evrensel hukuk normlarından ve insanların özgür yaşama hakkının korunmasından daha önemli olduğu anlayışını içselleştirmişler. Üç yıl kısa bir süre değil. Özellikle de belli bir yaşın üzerindeyseniz hayatınızdan alınan bu zaman dilimi telafi edilmesi mümkün olmayan bir kayıp haline geliyor.

Tek bir cümle ile yazılan bu iddianameyi tarif etmenizi istesem ne dersiniz?

– Bu, temel hukuk normlarına uygun, suç olan eylemin failini ortaya çıkartmak için hazırlanmış, delil içeren bir iddianame değil, siyasi suçlar işlediğime dair algı oluşturmak amacı ile kaleme alınmış kurmaca türünde bir metin. Tek kelimeyle bir iftiraname.

Üç kez ağırlaştırılmış müebbet nerdeyse darbe girişiminde bulunanlara bile istenmedi; nasıl karşıladınız bu talebi?

– İddianamede anayasal düzeni değiştirmek (darbe girişimini desteklemek), hükümeti devirmek (Gezi'yi organize etmek) ve casusluk suçlamaları birlikte olduğu için bu böyle. Bunun da bir iç mantığı var. Delil yokluğunda her suçlama bir diğerrinin kanıtı gibi kullanılmış. Suçlamalar birbirine dayandırılarak benim karanlık işler çevirdiğim algısı yaratılıyor.

İddianamenin ayrıntılarına bakalım. Beraat ettiğiniz Gezi davasında size yöneltilen ve aslında net delilleri olmayan suçlamalar bu iddianameye de girmiş. Nedir cevabınız?

– Bu, Gezi duruşmasında verilen beraat kararını boşa çıkarma, bertaraf etme gayreti, hukukla inatlaşma tavrı. Gezi iddianamesini değerlendiren İngiltere ve Galler Barosu İn-

san Hakları Komitesi'nin raporunda şöyle bir tespit yapılmış: "Ya iddianameyi hazırlayan savcılar siyasal kuramlaştırmaya o kadar kapıldılar ki kendi kanıtlarını objektif bir şekilde değerlendiremeyecek duruma geldiler ya da bu iddianame dürüstlük kuralı çerçevesinde hazırlanmış bir iddianame değil."

Yeni iddianame de Gezi iddianamesini hazırlayan iddia makamının elinden çıkma. Gezi iddianamesindeki dış komplo teorisi canlandırılmaya çalışılmış. İlginç olan husus şu:

Gezi iddianamesinde benimle ilgili kurguyu hazırlayanların, hukuksuz biçimde telefonlarımı dinleyenlerin FETÖ üyeliği ile suçlanan Emniyet ve yargı mensupları olduğu ortaya çıktı, bu olgu Gezi davasının mahkeme kararında yer aldı. Buna rağmen yeni iddianamede benim FETÖ sorumlularıyla irtibatta olduğum söyleniyor.

İddianamede, darbe teşebbüsü öncesi Henri Barkey ile telefonlarınız Elmadağ ve Taksim civarı aynı baz istasyonlarından sinyal verdiği için, sık sık görüştüğünüz iddia ediliyor? Henri Barkey ile ilişkinizi tam olarak anlatırmısınız?

– Benim çalışma ofisim Divan, Hilton, Ceylan, Grand Hyatt otellerinin ortasında, Talimhane'deki oteller adasına âdeta bitişik konumda. Yurtdışından şehrimize gelen sayısız insanla telefonlarımız aynı baz istasyonlarından bağlanıyor. Malum, ilk tutuklandığımda bu bilgiye dayanarak 90 saat telefon görüşmesi yaptığımız iddiası ortaya atılmıştı. Bunun gerçek olmadığı anlaşıncaya karşılıklı görüşmeler yaptığımız kurgulandı. Çevir kazı yanmasın durumu.

Henri Barkey akademik formasyona sahip, Türkiye ve Ortadoğu üzerine çalışıyor. Kendisi birçok defa hükümet temsilcilerinin, hükümete yakın sivil toplum kuruluşların-

dan konuşmacıların katıldığı konferanslara davet edilmiş. Akademik çevrelerin yanı sıra, Sayın Arınç'ın da ifade etmiş olduğu gibi, AKP'li siyasetçilerle de yakın diyalogu olan birisi. Ben kız kardeşini tanırım, ama kendisiyle tanışmamız böyle bir konferansta oldu. En son da Ekim 2012 tarihinde yapılan İstanbul Forumu Konferansı'nda karşılaşmıştık. Bunların dışında sürekli irtibatımız vaki değil, ortak bir çalışmamız, hatta özel bir görüşmemiz dahi olmadı. Anadolu Kültür'ün herhangi bir etkinliği ile ilgilenmiş de değil.

İddianamede ileri sürüldüğü gibi, 15 Temmuz darbe girişiminin aktörlerinden birisi olduğundan ve casusluk faaliyeti yürüttüğünden gerçekten şüpheleniliyor olsaydı, devlet kurumları hakkında kritik bilgi edinebileceği kaynakların araştırılması, diyalog içinde olduğu kişilerin ifadelerine başvurulması gerekirdi. Üç yıllık soruşturma sonucunda Barkey'in darbe girişimi ile ilişkili olduğuna dair bulunan tek somut delilin otelde bıraktığı öne sürülen Pennsylvania armalı küçük çan olması soruşturmanın ciddiyeti hakkında fikir veriyor!

Daha önce Gezi eylemlerini düzenlemekle suçlanıyordunuz şimdi de 15 Temmuz darbe girişimini... 15 Temmuz'da ne yapıyordunuz? Bir gün önce ve darbeden sonraki günler ne yapıyordunuz?

– 10-15 Temmuz arasında UNESCO Kültürel Miras Komitesi'nin İstanbul'da büyük bir uluslararası toplantısı vardı, ona katılmıştım. Kültür Bakanlığı Ani'yi Dünya Kültürel Mirası listesine aday göstermişti, biz de bunu destekleyecek çalışmalar yapıyorduk. Henri Barkey ile 18 Temmuz'da Karaköy Lokantası'nda karşılaştığımda, ben kültürel miras konusunda çalışan yabancı konuklarla birlikteydim.

Darbe girişimini duyunca ilk tepkiniz ne oldu? Bu girişimi kimin planladığını düşünüyorsunuz?

– 12 Eylül’de olduğu gibi emir komuta zinciri içinde yürütülmediğini, ordunun büyük kısmının katılmadığını öğrenince başarılı olamayacağını tahmin ettim. Buna rağmen kalıcı zararlara yol açabileceğini de aklımdan geçirdim ve kaygılandım. İlk bilgiler ortaya çıkınca, darbenin arkasında Gülençi örgütlenme olduğuna ikna oldum. Ancak, bir noktayı vurgulamak istiyorum. Darbe girişimini planlayanların ve yürütenlerin dar bir kadro olduğu açık. Buna karşılık Gülençi yapılanmanın büyük kısmı yaygın ağ tipi örgütler bileşkesinden oluşuyor. Bunlara katılan, bunlarla irtibatta olanların büyük kısmının örgütün kriminal faaliyetlerinden, dolayısıyla darbe hazırlığından haberdar olduklarını, bunu desteklediklerini iddia etmek mümkün değil.

FETÖ ya da Fetullahçı cemaatle ilginiz var mı?

– Gülençi cemaatle, Gülençi örgütlenme ağı içindeki kuruluşlarla ilişkim, bunlara yönelik bir sempatim olmadı. Daha önce Çağdaş Eğitim Vakfı’na Emniyet tarafından düzenlenen operasyonu vakfa destek olabilmek için yakından izlemiştim. Bu olay Emniyet içindeki Gülençi yapılanmanın arz ettiği tehlike konusunda benim için uyarıcı olmuştu. Ama o sırada yargıda da paralel bir yapılanma olduğunu bilmiyordum. Zaten PKK destekçiliği ile suçlanan ÇEV Yönetim Kurulu üyeleri de tutuklanmamışlardı ve yanlış hatırlamıyorsam ilk celsede beraat ettiler. Ergenekon davası ÇYDD’ye, Türkan Saylan’a uzanınca benim için resmin parçaları bir araya gelmiş oldu.

İddianamenin Fethullahçı (FETÖ) savcılarının zamanında hazırladığı Balyoz, Ergenekon, Odatv iddianameleriyle benzeştiği konuşuldu. Sizin fikriniz nedir?

– Bence Ergenekon iddianamesine daha çok benzeyen Gezi iddianamesiydi. Ergenekon’da olduğu gibi burada da çok etkili bir gizli örgüt kurgusu yapılmıştı, benim bunun lideri olduğum iddia ediliyordu. Zaten Gezi iddianamesi, FETÖ üyeliği ile suçlanan Emniyet ve yargı mensuplarının hazırlamış olduğu kurguya dayanıyor. Yeni iddianamedeki yenilik Henri Barkey ile aramdaki gizli ilişki. Onunla birlikte âdeta görünmezliği olan bir bilim kurgu kahramanı gibi 15 Temmuz darbe girişimini hazırlıyorum, STK’ları kontrol ederek casusluk faaliyeti yürütüyorum. Aramızdaki iletişim çok gizli olduğu için de tespit edilemiyor!

İddianamede öne sürülen devletin gizli kalması gereken belgelerini aldığınız ve askerî casusluk yaptığınız doğru mu? Ulusal güvenliği tehdit eden belgeleri ele geçirdiğiniz ve casusluk için kullandığınız iddiasına ne dersiniz?

– İddianamedeki casusluk suçlamasının iki özelliği var. Bu suça konu olabilecek hiçbir belge ya da somut bilgiden söz edilmiyor ve yasalardakinden farklı bir casusluk tanımı yapılıyor. İddianamede yasalarda casusluk suçunun açık biçimde tarif edilmediği öne sürülüyor. Anlaşılan savcılık bu durumdan dolayı bir içtihatta bulunmuş ve sivil toplum faaliyetlerini de içine alacak yeni bir casusluk tanımı yapmış. Bu yeni casusluk tanımından dolayı sekiz aydır tahliye engelleniyor.

İddianamede sivil toplum kuruluşlarının casusluk faaliyetleri için kullanıldığı tespitine yer verilmiş. Yurtdışı fon kullandınız mı, bu fonlar gizli fonlar mıydı? Devletin bilgisi, denetimi dışında alınmış, kaynağını açıklamadığınız fon var mıydı?

– Anadolu Kültür’ün kullandığı tüm fonlar ve nasıl harcadıkları sitesinde açıklanıyor, resmî kayıtlarında da mev-

cut. Kaynağı belli olmayan bir fonun kullanımı ya da fonların, ne olduğu belirsiz faaliyetler için kullanılması söz konusu değil.

İddianamede Kürt, Türk, Süryani, Ermeni vatandaşları birbirine düşüren, ayrıştırıcı çalışmalar yapmakla da suçlanıyorsunuz, nedir cevabınız?

Benim yönetiminde sorumlu olduğum Anadolu Kültür'ün yürüttüğü bütün projeler şeffaftır; tüm çıktılar, ürünler ortadadır. Bunların hiçbirinin suç şüphesi uyandıracak nitelikte olmadığı rahatça anlaşılır. Yirmi yıldır Çanakkale'den Kars'a, Diyarbakır'a kadar birçok Anadolu şehrinde sayısız etkinlik düzenledik, hiçbiri soruşturmaya dahi konu olmadı. Çalışmalarımızda farklı toplumsal kesimlerden gençler arasında önyargıları kırmayı, diyalogu, uygar bir ortamda tartışmayı teşvik etmeyi amaçlıyoruz. Tabii ki, kültürel çeşitliliği zenginlik olarak görüyoruz ve bu bağlamda kültürel haklar konusunda duyarlılığı artırıcı etkinliklere de destek veriyoruz.

Türkiye'nin kültürel özelliklerini istihbarat amaçlı kullanıyorsunuz mı?

Bir toplumun kültürel özelliklerinin ve bunlarla ilgili sanatsal faaliyetlerin casusluk suçunun konusu olabilmesi akıl dışıdır. Ancak demokrasi dışı rejimlerde bunlar istihbarat amaçlı faaliyetler olarak görülebilir.

Sizin davanızın ya da hazırlanan iddianamelerin sivil topluma ve liberal düşüncede olanlara gözdağı vermeyi amaçladığı görüşüne katılır mısınız?

– Gezi ile ilgili iddialar bu iddianamede de canlandırıldığı için ben baskın olan amacın kitlesel protesto eylemlerini itibarsızlaştırmak, kriminalize etmek olduğunu düşünüyorum.

Gezi'nin dış güçlerce sahneye konan bir kalkışma olduğuna dair kurguyu canlı tutmak, bugün muhalefete yöneltilen suçlamalarda kullanılan söylem için elverişli. Bu yeni icat edilen casusluk suçlaması ise, hak savunucularına, azınlık haklarıyla ilgili çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarına, hatta eleştirel yaklaşımlarını temellendirmek için araştırma yapanlara gözdağı vermek için elverişli olabilir. Malum, şu sıralarda gazeteciler de rahatlıkla casuslukla suçlanıyor.

Sizin davanıza mesafeli duran kesimler de var. Sizin “yetmez ama evetçi”, liberal, PKK destekçisi olduğunuzu düşünün sessiz kalanlar var. Ne diyeceksiniz?

– Bunlar doğru olmayan ucuz yaftalamalar. Beğenmediğiniz düşünceleri savunan yurttaşların maruz kaldığı hukuksuzluklara sessiz kalınması akılcı bir davranış değil. Böyle bir tutum, modern hukuk normlarının ve bunlarla ilgili etik değerlerin içselleştirilmesine mâni oluyor, hukuksuzlukların meşrulaşmasına hizmet ediyor. Daha yaygın olan davranış, hukuksuzlukların kanıksanması, “Bizde yargı mı var” tavrıyla hak ihlallerinin normal karşılanması. Bu daha tehlikeli, zira bir gerçeklikten besleniyor ve bu gerçeklik halinin devam etmesinin şartlarını oluşturuyor.

“Yetmez ama evet” tavrını savunmadınız mı? Liberal değil misiniz?

– Liberal siyasi düşüncenin demokrasiler için son derece önemli olduğunu düşünüyorum. John Stuart Mill'in özgürlüklere yönelik tehditlerin sadece diktatörlüklerde değil, çoğunluktan, çoğunluğa dayanan yönetimlerden de kaynaklanabileceğine dair uyarısı, sanki bugünler için söylenmiş gibi. Ancak, tabii, serbest piyasanın kerametine inanmıyorum, eşitliğe hizmet eden sosyal ve ekonomik politikaların gerekliliğini savunuyorum.

2010 referandumunda ise, o şartlarda ve öyle bir içerikle yapılacak halk oylamasının demokratik bir müessese olarak işlev göreceğine inanmadığım için oy kullanmamıştım. Yargı kurumlarıyla ilgili kritik önemde düzenlemelerin ve tüm kapsamlı anayasal değişikliklerin, geniş mutabakatlarla gerçekleştirilmesi gerektiğine inanıyorum. Siyasi partiler arasında mutabakat aranmadan, sonuçlarının ne olacağının anlaşılması kolay olmayan kurumsal düzenlemelerin halkın hakemliğine sunulması, bence referandum kurumunun doğru kullanımı değil. Bu görüşlerimi referandum öncesinde *Radikal* 2’de yayınlanan yazımda ifade etmiştim.

Ancak, referandumda “yetmez ama evet” tavrını gösterenlerin bugün yaşadığımız sorunların ana sorumluları arasında oldukları görüşüne de katılmıyorum. Bu, dengeli, ölçülü bir değerlendirme değil. Hukuk devletinin, devlet kurumlarının uğradığı tahribat her geçen gün devam ederken “yetmez ama evetçileri” teşhir etmenin öncelikli bir siyasi faaliyet haline getirilmesini anlamlı bulmuyorum. Bunun yaşanan hukuksuzluklara, demokrasi dışı uygulamalara toplumun önemli bir kesiminin duyarsız kaldığı gerçeğine odaklanmaya katkısı olmadığı kanaatindeyim.

Ne yapıyorsunuz? Ne özlediniz? Neyin hayalini kuruyorsunuz?

– Sanırım sağlığım iyi. Burada, salgınla ilgili ciddi önlemler alınıyor, şimdilik bir sorunla karşılaşmadık. İnfaz memurları 10’ar günlük sürelerle cezaevinde kalıyorlar, dışarı çıkmıyorlar. Ancak dışarıda salgının yaygınlaşması tabii riski artırıyor. Burası hareketli bir yer. İnfaz memurları dışında sürekli yeni tutuklular da geliyor. Yapılan testlerin her zaman doğru sonuç vermediği malum.

Gazeteler geliyor, tabii kitap okumaya devam ediyorum, akşamları da televizyon izliyorum. Ağırlıkla Halk TV’yi,

sizin programlarınızı. TRT 2' deki programlardan, film gösterimlerinden de memnunuz. Ama galiba bütçe sıkıntıları var, bazı eski filmler tekrar gösteriliyor. Günde iki defa da avluda yürüyorum.

En çok özlediğim, tabii eşimle birlikte evimde olmak. Tahliye oldum derken tekrar tutuklandığımdan ve hâlâ ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla yargılandığımdan, fazla hayal kurmamaya çalışıyorum. Kitapların dünyasında dolaşmak ruh sağlığıma daha iyi geliyor. Ama, memleketle ilgili hayallerim baki, bunlar da ruh sağlığım için gerekli.

https://t24.com.tr/yazarlar/sirin-payzin/osman-kavala-hayatinizdan-alinan-bu-zaman-dilimi-telafisi-imkansiz-bir-kayip-iddianame-degil-iftiraname-yazilmis,28713#google_vignette

Şirin Payzın, "Kararı Duyunca Mide Bulantısına Benzer Bir Şey Hissettim", *halktv.com.tr*, 6 Mayıs 2022

Ağırlaştırılmış müebbet cezasını duyduğunuzda ilk tepkiniz ne oldu. Şimdi ne hissediyorsunuz?

– Her ne kadar yargılama sürecinin sonunda, hukuksuz tutukluluk süresini kapsayacak bir ceza verilmesini bekliyorum idiysem de, bu kadarını beklemiyordum. Diğer arkadaşların da ağır cezalar alıp tutuklanmalarını beklemiyordum. Daha önceleri, tutukluluğumun devamı kararı verilen duruşmalardan sonra, adaletsizlik duygusu hissederdim. Pazartesi günü ise mide bulantısına benzer bir şeyler hissettim, sanırım kötülüğü, üzerinde örtü olmadan görmüş olmaktan.

Serbest kalırsanız ne olacak ki iktidar bu kadar çekiniyor?

– Savunmamda da belirtmiştim, içinde benim ve Soros'un yer aldığı bir kalkışma kurgusu, Gezi protestolarını krimi-

nalize etmeye, protestolara katılanların iradelerini itibarsızlaştırmaya yarıyor. Gezi protestolarının dış güçlerce organize edildiği, finanse edildiği iddiasına dayanak olacak hiçbir delil yok, olmadığı için de benim perde arkası organizatörü olarak tanıtılmam, ilan edilmem aleyhimde delil varmış gibi cezaevinde tutulmam, suçlu olduğum algısı yaratmak için kullanılıyor. Serbest kalırsam bu kurgu zayıflamış olur.

Size ve diğer yedi isme verilen ceza seçim öncesi muhalefeti sindirme mi? Yoksa topluma bir mesaj mı? Seçim hesabı mı?

– Tutuklanmam ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmamın, sivil toplum kuruluşlarına yönelik, iktidarı rahatsız edecek faaliyetlere kalkışmamaları yönünde bir mesaj olduğu açık. Bunun yanı sıra dış düşman odaklı bir ideolojik-siyasi söylemin kurulmasına ve kullanılmasına da hizmet ettiğini düşünüyorum. Sanırım seçim sürecinde, seçmen desteğini konsolide etmek için, asayiş vurgulu politikalar dış düşman odaklı bu söylemle bütünleştirilecek. Yani, olay sadece geçmişte olanlarla ilgili bir intikam alma meselesi değil, önümüzdeki siyasi süreçle de yakından alakalı.

Çavuşoğlu “Neden bu insanın üzerinde bu kadar duruyorlar, neden önem veriyorlar, fonladıkları ve kullandıkları için” dedi. Ne dersiniz?

– Yurtdışında tutukluluğumu ve kararı eleştirenler benim ülkemin iyiliği için çalıştığımı, barışı, demokrasiyi, insan haklarını savunduğumu bilirler. Bunların önemli bir bölümü de Türkiye’yi bir hukuk devleti, bir demokrasi olarak görmek isteyen, Avrupa’dan uzaklaşmasından endişe duyan insanlar. Tepkileri sadece benim özgürlüğümü kaybetmemle ilgili değil, bu yargı sürecinde hukuk normlarının açıkça

çiğnenmesi, AİHM'in kararını etkisiz hale getirmek için alenen yasalarla oynanmasıyla ilgili. Dışışleri Bakanı'nın demeci iddianamedeki mesnetsiz ve kötü niyetli suçlamaların tekrarı gibi, siyasetle yargı arasındaki ilişkinin niteliğini de gösteriyor. Dışışleri Bakanı yurtdışındaki bazı çevrelerde neden bana ve bu davaya önem verildiğine dair komplo teorilerine başvurmak yerine, niye kendi açıklamalarına önem verilmediğini sorgularsa daha iyi olur.

Ne zaman serbest kalacağınızı düşünüyorsunuz, umudunuzu koruyor musunuz?

– Bu kararın Yargıtay'da bozulacağına inanıyorum. Ama seçimlerden önce kararın bozulacağına ihtimal vermiyorum. Zira bu kurgu ve karar önümüzdeki süreçte iktidar tarafından kullanılmak istenecek kanaatindeyim. Seçimlerden sonra bir iktidar değişikliği olması ve yeni iktidarın, altı partinin mutabakat metninde vurgulandığı gibi, evrensel normlara göre çalışan bağımsız bir yargının tesisine öncelik vermesi halinde, sadece Gezi davasında mahkûm olanlar değil hukuksuz olarak tutuklanan, hüküm giymiş olan bütün yurttaşlarımızın özgürlüklerine kavuşmalarının da yolu açılabilir. Bu kararın, yargının içine düştüğü durumun vahametinin, bunun tüm yurttaşlar için yarattığı tehlikenin olanca açıklığıyla anlaşılmasına katkı yaptığını düşünüyorum. Bu bağlamda sözlerimizin daha dinlenebilir olduğunu düşünüyorum. Bağımsız, evrensel hukuk normlarına göre çalışan yargının demokrasinin temel şartı olduğunu daha etkili biçimde anlatabileceğimize inanıyorum.

Son sözünüz demeyeceğim ama bundan sonraki sürecin ilk sözü ne olacak? Sizi sevenlere destekleyenlere ne söylemek istersiniz.

– Bugüne kadar bana verilen destekten, dayanışma mesajlarından dolayı teşekkür ediyorum. İçerdekiler için bu destek çok değerli, Gezi davasında ceza alan diğer arkadaşlar için de değerli olacak.

<https://halktv.com.tr/gundem/karari-duyunca-mide-bulantisina-benzer-bir-sey-hissettim-675598h>

Murat Sabuncu, “Osman Kavala: ‘Gezi’yi Kriminalize Etmeye Çalışarak, Başka Protestolar İçin Kullanılabilecek Suçlama Örneği Yaratıldı’”, T24, 31 Ocak 2024

İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 18 Şubat 2020’de sizinle ilgili Gezi davasından beraat kararı verilmesinden sonra yapılan çoklu yargılamalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Ve bu yargılamaların kişiselleştirildiği yolundaki iddialara karşı yorumunuz nedir?

– Ben 2017 yılında iki ayrı suçlamayla, Gezi olaylarını organize etme ve 15 Temmuz darbe girişimine katılma suçlamalarıyla tutuklandım. Amaçlanan, iki olay arasında ilişki kurmaktı. Bu başarısız oldu, ancak Gezi’nin dış güçlerce planlanan ve sahneye konan bir kalkışma olduğu kurgusuyla Gezi kriminalize edilmeye çalışıldı. Böylece başka protestolar için de kullanılabilecek bir suçlama örneği yaratıldı.

Yargıtay onama kararında, “Sanık, uluslararası spekülör George Soros’un kurduğu Açık Toplum Enstitüsü’nün ülkemizdeki temsilciliği olan Açık Toplum Vakfı üzerinden Gezi Parkı eylemlerini organize etti” diyor. Bu size ne ifade ediyor?

– Bu, Gezi protestoları sırasında George Soros’un, Arap Baharı’nda yaşanan halk hareketlerinde en önemli aktör olduğu şeklinde kaynağı meçhul komplo teorisi örnek alı-

narak imal edilmiş bir kurgu. Herhangi bir delil olmadan, hukuksuz biçimde yapılmış telefon dinlemelerinin deşifre edilmelerinden önce hazırlanmış. İddianame bu kurguyu temel aldı. Mahkûmiyetleri onayan Yargıtay'ın 3. Ceza Dairesi kararında da Gezi eylemleri Arap Baharı'nın yansıması ve uyarlanması olarak tanımlanıyor.

Ben çeşitli vesilelerle, savunmamda da, insanların suç sayılan eylemlerde bulunduklarından değil, böyle davranışları ya da davranacakları yönünde kanaatlerden dolayı suçlanmalarını ve cezalandırılmalarını Nazi dönemindeki düşman hukuku uygulamasına benzetmiştim. Ancak yargıda komplo teorileri kullanılması çok daha eski dönemlere uzanıyor.

Avrupa'da Ortaçağ'da din görevlilerinin suistimallerinden, insanların hayatlarına daha fazla müdahale edilmesinden dolayı Kilise'nin koyduğu otoriter kurallara karşı çıkan akımlar, birbirlerinden bağımsız ve çok farklı olmalarına rağmen Katolik Kilisesi'ni çökertmek için şeytanla işbirliği içinde hazırlanmış büyük bir komplonun yürütücüleri olarak ilan edilmişler. Bu komplo teorisini benimseyen Engizisyon mahkemelerinin görevi kendilerini gizleyen suçluları ortaya çıkartmak, cezalandırmak haline gelmiş. Bu yeni tür mahkemeler aracılığıyla sapkınlıklarla ilgili şüphenin canlı tutulması, Kilise'nin uygulamalarına karşı çıkanların komplonun parçası oldukları suçlaması, yeni kurulan düzeni meşrulaştırmak, otoriteye karşı direnişi bastırmak işlevini de görmüş.

Aynı dönemlerde Yahudiler için de üretilen komplo teorilerine ya da masallarına 19. yüzyılda modern içerikler verilmiş ve malum, Naziler güçlerini konsolide etmek için bunlardan faydalanmış. Anladığım, George Soros'un Yahudi olması benimle ilgili suçlamaları kurgulayanlara böyle bir ilham vermiş. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunu-

lan savcılık mütalaasında Açık Toplum Enstitüsü'nün kültürlerini yozlaştırarak halkları hâkimiyet altına almayı amaçladığı anlatılıyor. Yargıtay savcısının tebliğnamesindeki anlatı da bu paralelde.

Gezi protestoları herkesin gözü önünde başladı, yayıldı ve (parkta yapılaşma projesinin iptalinden sonra) sona erdi. Gezi protestoları sırasında kimin hangi eylemde yer aldığı, kimin ne tür davranışta bulunduğu Emniyet kayıtlarında mevcut. Açık Toplum Vakfı'nın da hangi sivil toplum projelerine ne kadar destek vermiş olduğu kamuya açıklanıyordu. Vakıf birkaç kez denetimden geçmişti. Bu şartlarda, hiçbir somut delil olmadan böylesi bir komplo teorisinin yaratılmasının ve yargı tarafından benimsenmesinin oldukça çarpıcı bir manipülasyon olduğunu düşünüyorum.

Yargıtay kararında; "Ülkemizdeki Kürt kökenli ve Ermeni kökenli vatandaşlara ağırlık verdiği, bu şekilde 'açık toplumun gelişmesini desteklemek' adı altında faaliyetler yürüttüğünü iddia eden Açık Toplum Vakfı'nın, kurucusu olan George Soros tarafından muazzam bir toplum mühendisliği aracı olarak kullanıldığı..." diye bir bölüm var. Buradan Kürt ve Ermenilerle çalışma yapmanızın da şüpheli görüldüğü anlamı mı çıkıyor? Size göre toplum mühendisliği diye ima edilen nedir?

– Toplum mühendisliği, iktidarı elinde tutanların belli bir ideolojik perspektif uyarınca ve devlet kurumları aracılığıyla topluma yeni değerler, düşünce ve davranış kalıpları benimsetme politikalarına deniliyor. Devlet kontrolündeki medya organlarının ve eğitim kurumlarının işlevleri belirleyici oluyor. Bence, siyaset alanında ve yargıda komplo teorilerinin kullanılması toplum mühendisliği kapsamına girer, zira bunlar toplumun bir kesiminin başkalarını ötekileştirmelerine, önyargıların oluşmasına yol açıyor.

İddianamelerde ve savcılık tarafından hazırlanmış mütalaalarda yönetim kurulu başkanı olduğum Anadolu Kültür aracılığıyla, kültür ve sanat faaliyetleri kisvesi altında “ayrılıkçılığı destekleyen”, “kin ve düşmanlığa tahrik eden” projeler gerçekleştirmiş olduğum iddia ediliyor.

Kürt ve Ermeni yurttaşlarımızın yaşadıkları sorunların, deneyimlerin, sanat yoluyla ifade edilmesinin bu insanların devletle bağlarını zayıflattığı iddiası ideolojik bir bakış açısını yansıtıyor. Bu yurttaşlarımız kendi özgür iradelerine sahip olmayan insanlar olarak görülüyor. Yurttaşlarımızın Gezi protestolarına benim yönlendirmemle katıldıklarını iddia etmek gibi, mantıksız ve insanları aşağılayan bir akıl yürütme.

Anadolu Kültür 2002 yılında kuruldu, aynı tarihte Diyarbakır Sanat Merkezi açıldı. Anadolu Kültür’ün bütün faaliyetleri herkesin gözü önünde gerçekleşti. Bunlar web sitesinde de yayınlanıyor. İddianameyi hazırlayanlar Anadolu Kültür’ün web sitesine bakarak yirmi yıllık bir sürede hiçbir yetkilinin fark etmediği bu gizli niyeti, planı ortaya çıkarmışlar. Elleriindeki her şeyi aydınlatan komplo teorisi sayesinde.

Kararda yer alan bir diğer iddia, sizin Gezi’yi finanse ettiğiniz yolunda. Karara göre: “Gezi Parkı olaylarına maddi yönden destekte bulunduğu, bu kapsamda sanık Mehmet Osman Kavala’nın eylemcilerin her türlü ihtiyacını gidermek için başvuru alan kişi konumunda olduğu, Gezi Parkı eylemlerinde eylemcilerin polisle çatışmaya girerken kullandıkları gaz maskesi ve gözlük, eylemciler için yemek ve kahvaltı ve eylemcilerin koordinasyonu daha kolay sağlayabilmeleri için Gezi Parkı’na masa ve ses sistemi gibi malzemeleri temin ettiği...” Bu bölüm hakkında ne söylemek istersiniz?

– Anadolu Kültür’ n hesapları defalarca denetimden geçti, MASAK raporunda da Gezi protestolarına yönelik bir finans hareketi olmadığı belirtildi. Benim Gezi Parkı’na giderken yanımda götürdüğüm eczaneden alınmış bez ağız maskeleri, yemek dağıtımında kullanılan masa ve müzik dinlenmesi için hoparlörle, protesto eylemlerine katılan yüzbinlerce kişinin her türlü ihtiya ının karşılandığının iddia edilmesi akıl alacak şey değil.

Yargıtay sizi “tüm sürecin perde arkasındaki akıl hocası olarak” açıklamış. şöyle diyor: “Gezi Parkı olaylarının karar alma ve parasal destek süreçlerinde aktif olarak bulunmasına rağmen kendisini deşifre etmemek için hiçbir resmî işlemde bulunmadığı, şiddet eylemlerinin gerçekleştiği yerlere gitmediği, sürecin en önemli akıl hocası olarak her platformda perde arkasında yer aldığı...” Bunlarla ilgili yorumunuz nedir?

– İddianameyi hazırlayanlar Gezi protestolarını organize ettiğimi iddia ediyorlar. Ancak, hükümeti devirme teşebbüsü için örgüt gibi faaliyet gösteren, hiyerarşik ilişkileri olan bir yapılanmanın varlığını ortaya koyabilmiş değiller. İddianamede kullanılan telefon dinlemelerinden, bırakınız hükümeti devirme teşebbüsünü, herhangi bir kitlesel eylem organizasyonu ile ilişkim olmadığı, kimseye talimat veren konumda olmadığım açıkça anlaşılıyor.

Örgüt olmayınca, örgüt lideri tanımı havada kalıyor. Bu nedenle bütün protestocular üzerinde etkisi olan fantastik bir akıl hocalığı kavramı uydurulmuş. Ancak bu icat suç işlendiğine dair delillerin ortaya konması yükümlülüğünü hafifletmiş olmuyor. Akıl verme, ilham verme gibi soyut bir kavram değil, somut önerilerin, düşüncelerin aktarımı ile gerçekleşiyor. Benim söylediklerimin hükümeti devirme teşebbüsünü, cebir ve şiddet eylemlerini destekleyici, teşvik

edici anlam taşıdığıının gösterilmesi gerekir. İddianamede yer alan, “akıl hocalığı” yakıştırmalarına uygun olabilecek konuşmalarından birinde, AYM Başkanı’nın karşı oy gerekçesinde işaret ettiği gibi, hükümeti sıkıştırmak amacıyla ekonomik kriz çıkartma teşebbüsü gibi görünecek eylemleri doğru bulmadığımı belirtiyorum, protestolarda ortaya çıkan enerjinin baskı unsuru olma işlevi göreceğini ümit ettiğimi söylüyorum. Bir diğer konuşmamda yaklaşan yerel seçimlerde kimi, neden uygun aday olarak gördüğümü arkadaşlarıma aktarıyorum. Yeni bir suç tanımı olarak “akıl hocalığı”nın icat edilmesi komplo teorisine destek sağlamıyor, onu daha dayanıksız hale getiriyor.

Film çekilmesini düşünmek uluslararası festivallere gitmek gibi konular da “şüpheli” bulunmuş. Bunu okuyunca ne düşündünüz?

– Bu hem benim hem Çiğdem Mater’in aleyhine kullanılan bir sözde delil. Gezi ile ilgili film yapma isteğinde olması ve bununla ilgili bir festival yöneticisiyle görüşmesi, Çiğdem Mater’e verilen 18 yıllık mahkûmiyet cezasının dayandırıldığı tek delil. Bu, iddianamenin nasıl bir anlayışla hazırlanmış olduğunu, mahkûmiyet kararlarının nasıl bir anlayışla verildiğini açıkça ortaya koyuyor. İnsanların suç olmayan faaliyetlerine komplo teorisi uyarınca anlamlar yüklenmiş, bunlara delil süsü verilmiş.

Bir noktayı daha hatırlatayım: İddianamede filmin ve benim kurulması için çaba gösterdiğim yeni TV kanalının Gezi kalkışmasını sürdürme işlevi göreceği iddia edilmiş. Bunların kaynak bulunamadığı için gerçekleştirilmediği de belirtilmiş. İddianameye göre George Soros benimle işbirliği halinde Gezi kalkışmasını planlıyor, finanse ediyor, ancak Gezi’nin başarıya ulaşması için önemli olan TV kanalı ve film için oldukça önemsiz bir kaynağı bana aktarmıyor.

İddianameyi hazırlayanlar kullandıkları komplo teorisine o kadar güveniyorlar ki somut delillere ihtiyaç duymadıkları gibi, iddialar arasında mantıkî bağ olmasını da önemsememişler.

Yargıtay, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Victoria Nuland ile 01.11.2013 tarihinde Türkiye’de ABD İstanbul Başkonsolosluğu’nda görüşmenize de “suçu tarif ederken” yer vermiş. Yorumunuz nedir?

– Victoria Nuland’ın ziyareti sırasında ABD Konsolosluğu’nda sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle yaptığı toplantılara ben de davet edilmiştim. Başka ülkelerden gelen ziyaretçilerin sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle yaptıkları toplantılara da katıldım. İran’da, başka bazı ülkelerde bunu yapmanın hapse atılmakla sonuçlandığı malum. Ancak Türkiye’de böyle bir toplantıya katılmanın suçlama da delil olarak kullanılacağı hiç aklıma gelmezdi.

<https://t24.com.tr/yazarlar/murat-sabuncu/osman-kavala-gezi-yi-kriminalize-etmeye-calisarak-baska-protestolar-icin-kullanilabilecek-suclama-ornegi-yaratildi,43334>

Soros, Sorosçuluk, fonlar

Şirin Payzın, T24, 16 Temmuz 2019

Soros’la ilişkiniz nedir? Kamuoyuna daha net anlatır mısınız?

– Açık Toplum Vakfı’nda yönetim kurulu üyesiydim. George Soros ülkemizi ziyaret ettiğinde diğer yönetim kurulu üyeleriyle birlikte kendisiyle görüşmelerim oldu. Ancak, Türkiye’deki vakfın yönetim kurulu üyeliği dışında

kendisiyle özel bir ilişkim olmadı. Vakfın yönetim kurulunda da hiçbir zaman diğer üyelerden farklı bir statüm, sorumluluğum olmadı. Soros'a saygı duyarım. Hukuk kurumlarının düzgün çalışması, sivil hakların korunması ve genişletilmesi, sivil toplum örgütlerinin ve hak savunucularının desteklenmesi, göçmen politikaları gibi konularda kendisiyle görüşlerimiz örtüşmektedir. Bilindiği gibi şu an Macaristan hükümetiyle arasının iyi olmamasının nedeni Macaristan ve diğer Avrupa ülkelerinin daha fazla sığınmacı kabul etmesini, göçmenler için daha fazla kaynak ayrılmasını savunması. Haliyle Trump'la da, Netanyahu'yla da sempati ilişkileri içerisinde değil. Ancak, tabii sosyal ve iktisadi alanlarda politikalarla ilgili görüşlerim farklıdır. Bazı ülkelerdeki Açık Toplum vakıflarının faaliyetleriyle ilgili eleştirilerim de oldu. Ülkelerde kurulan vakıflar bağımsızdır, hangi faaliyetleri yürüteceklerine, hangi projeleri destekleyeceklerine kendi yönetim kurulları karar verir. Türkiye'deki vakfın ayrıca bir proje değerlendirme kurulu vardır, yönetim kurulu bu kurulun değerlendirmelerine göre karar almaktaydı. Söylemeye gerek yok, ama yine de hatırlatayım, Türkiye'deki Açık Toplum Vakfı kuruluşundan itibaren siyasi meseleler, siyasi aktörlerle arasına mesafe koymuştur, siyasi nitelikli faaliyetlere destek vermemiştir.

Şirin Payzın, T24, 15 Kasım 2020

Her iddianamede Soros'un uzantısı olmakla suçlanıyorsunuz ama Soros'a açılan dava yok? Sizce neden Soros'a dokunulmuyor?

– İddianamelerin amacı suç işlemiş olanları ortaya çıkarmak olsaydı ve iddia makamı iddianamedeki kurguya gerçekten inanıyor olsaydı, Soros'un da sanıklar ya da şüpheli-

ler listesinde olması gerekirdi. Ama amaç bu değil, Soros'un ismini kullanarak algı yaratmak. Bu şekilde Gezi protestolarının dış komplo sonucu olduğu söylemine uygun bir kurgu hazırlanmış oluyor. Kendisiyle ilgili yaygın kanaatlerden dolayı Soros'un içinde aktör olduğu bir anlatı, delile ihtiyaç olmadan da ikna edici bulunuyor.

Soros'un Yahudi olduğu için İsrail'in çıkarlarına uygun biçimde Erdoğan hükümetine karşı faaliyetlerde bulunduğu iddiasına ne dersiniz?

– Bu iddia iddianamede yer almıyor, ancak bazı yayınlarda dile getirildi. Hitlervâri bir bakış açısını yansıtıyor. Soros'un Netanyahu hükümeti ile arasının iyi olmadığı, Açık Toplum Vakfı'nın İsrail politikalarını eleştiren Filistinli akademisyenleri desteklediği herkesçe bilinen bir gerçek. Buna karşılık Türkiye'de hükümetle daima diyalog ve iyi ilişkiler içinde olmaya önem vermiş olduğuna şahit oldum. Son Türkiye ziyareti sırasında, basına da yansıdığı gibi, Suriyeli sığınmacılar sorunu ile meşguldü. AB'nin bu insanlar için büyük bir fon ayırmasının, daha fazla sığınmacı kabul etmesinin gerekliliğini savunuyordu. Doğal olarak Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılarla ilgili politikasını da destekliyordu.

Şirin Payzın, *halktv.com.tr*, 6 Mayıs 2022

Erdoğan "Kavala Türkiye'nin Soros'u" dedi. Cevabınız? Öyle misiniz? Bağınız nedir?

– Cumhurbaşkanı ve Devlet Bahçeli, benim Sorosçu olduğuma dair beyanlarıyla Gezi davasının sonuçlarını meşrulaştırmaya çalışıyorlar. Soros'un Gezi eylemleri ile hiçbir alakası olmadığını iktidarın da bildiğine eminim. Benim

Soros'la Açık Toplum Vakfı'nın diğer yönetim kurulu üyelerinden farklı bir ilişkim olmadığını da biliyorlar. Soros ülkemize geldiğinde hükümet yetkilileri ile görüşmeler yapmıştı, bunlara Açık Toplum Vakfı'nın başkanı katılırdı; vakfı temsil ettiğinden dolayı Soros'un muhatabı vakıf başkanı olmuştur. Soros'un hükümeti devirmek için plan yaptığı ve bu yönde faaliyetleri desteklediği kurgusuna inanıldığını da hiç sanmıyorum. Ülkemizde yasalara uygun biçimde çalışan, hangi projeleri desteklediği bilinen Açık Toplum Vakfı'nın siyasi faaliyetlerle ilişkisinin olmadığını bilinememesi mümkün değil. Vakıf faaliyetleri denetleniyordu, vakıf yönetimi de zaten yetkililere her konuda bilgi veriyordu. İktidar "Sorosçuluk" diye bir suç kurguluyor ve bunu ülkemize karşı saldırıda bulunan dış güçler söylemini desteklemek için kullanıyor.

Mahmut Hamsici, "Osman Kavala: 'Hiçbir Batı ülkesi beni özgürlüğüme kavuşturmak için pazarlığa girmez'", *BBC Türkçe*, 27 Mayıs 2022

"Sorosçuluk", Türkiye'de esrarengiz bir konuya dönüşmüş durumda. Bu esrarengizliği biraz geride bırakmak adına, George Soros'un ve onunla bağlantılı kuruluşların Türkiye'deki çalışmalarını anlatır mısınız?

– "Sorosçuluk"un Türkiye'de esrarengiz bir konuya dönüşmüş olmasında Soros'un ülke aleyhine gizli ve yıkıcı faaliyetler gösterdiğine dair iktidar çevrelerinden gelen iddiaların önemli bir rol oynadığını düşünüyorum. Soros'un Yahudi olması da gizli ve sinsî planlar yürüttüğüne dair söylemlere çekicilik unsuru kazandırıyor. Casuslukla suçlandığım ikinci iddianamede Soros'a bağlı kuruluşların, evrensel kültürü yayarak milli kültürleri yozlaştırdığı ve

böylece dünya üzerinde hâkimiyet kurmaya çalıştıkları iddia edilmiş. Bu, malum, Yahudilerle ilgili antisemitist komplo teorilerini akla getiriyor.

Ülkemizde Soros’la bağlantılı olan tek kuruluş Açık Toplum Vakfı’ydı. Avrupa Birliği’nin demokratikleşme programlarıyla tamamen örtüşen konularda sivil toplum projelerine destek sağlıyordu. Hangi projelere ne kadar destek sağlamış olduğunu da web sitesinde, yayınlarında kamuya açıklıyordu. Ülkemizde Soros’un bilinenlerin dışında gizli faaliyetler yürütmüş olduğu iddiası, ideolojik bakış açısını yansıtan bir komplo teorisi ürünü.

Sizin George Soros ve onunla bağlantılı kuruluşlarla ilişkiniz tam olarak nasıldı?

– Ülkemizde Açık Toplum Vakfı kurulmadan önce Soros kaynaklı fonlardan sivil toplum kuruluşlarına destek, bir irtibat ofisi aracılığıyla gerçekleştiriliyordu. Beni de projeleri değerlendiren danışma kuruluna davet etmişlerdi. Sonra, destek faaliyetlerinin daha kurumsal ve şeffaf bir niteliğe kavuşması için Türk yasalarına göre bir vakıf kurulmasına karar verildi. Ben de kurucular arasında yer aldım ve yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptım. Hiçbir zaman diğer yönetim kurulu üyelerinden farklı bir konumum, yetkim olmadı.

Sizce George Soros’la bağlantılı bir kuruluş tarafından maddi kaynak verilen bir kuruluşun veya projenin siyasi olarak tamamen bağımsız olması mümkün mü?

– Vakıftan destek almak için yollanan projeleri, konularına hâkim, saygınlığı olan yurttaşlarımızdan oluşan danışma kurulu inceler, olumlu bulduklarını Yönetim Kurulu’nun onayına sunar. Ben siyasi saiklerle herhangi bir projeye müdahale edildiğini ya da projenin reddedilmiş olduğunu hatırl-

lamıyorum. Ancak, siyasi girişim olarak anlam taşıyan projeleri gerçekleştirenler, siyasi tavrı yansıtan faaliyetler yürütenler, zaten destek için Açık Toplum Vakfı'na başvuramazlar. Böyle durumlarda Açık Toplum'dan fon desteği almanın uygun olmadığı, damgalanmaya neden olacağı açıktır. Doğrusu ben de, katıldığım siyasi nitelikli girişimler için Açık Toplum Vakfı fonlarından yararlanmayı hiç düşünmedim. Türkiye bir Ukrayna ya da Gürcistan değil, uzun yıllara dayanan demokratik muhalefet geleneğine, güçlü siyasi dinamiklere sahip bir ülke. Sivil toplum alanında yürütülen projelerin siyasi dengeleri etkilemesi söz konusu değil.

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı döneminde iktidar çevrelerinin, hem George Soros hem de onunla ilişkili kuruluşlarla bir dönem ilişki kurduklarını görüyoruz. Bu ilişkiye dair gözlemlerinizi nelerdir? Bu nasıl bir ilişkiydi? Ve sizce ne zaman ve neden iktidar çevreleri George Soros ve çalışmaları karşısında eleştirel bir konuma geçti?

– Soros'la ilgili iktidara yakın bazı yayın organlarında olumsuz, suçlayıcı yayınlar oluyordu, ancak George Soros ülkemizi ziyaret ettiğinde hükümet yetkilileri ile de görüşürdü. En son 2015'te böyle bir görüşmenin olduğunu biliyorum. Soros'un hükümet aleyhine faaliyet gösterdiği, hükümeti devirmek için Gezi kalkışmasını planladığı, finanse ettiği şeklindeki uçuk komplo teorisi gerçekten çok çarpıcı bir gerçeklik sonrası dönemin ürünü. Sanırım, hükümeti devirmek için dış güçlerin saldırılarda bulunduğu söylemine somut bir dayanak bulunamadığından Soros etrafındaki gizlilik algısı kullanılarak bir dış düşman yaratılıyor ve Sorosçuluk, suç sayılmayan faaliyetleri kriminalize etmek için muğlak bir suçlama olarak kullanılıyor.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61585350>

Bariş Terkoğlu, "Hiç Kuşkusuz Bu Utanç Verici Karar Bozulacak", Cumhuriyet, 27 Nisan 2023

Bir an sizin yönettiğiniz Anadolu Kültür'n harcadığı paralardan şüphe edelim. Gezi'nin olduğu 2012 yılında 2 milyon harcanmış. Bu parayla ne yaptınız?

– Bu fon Anadolu Kültür'n Gezi öncesinde de sonrasında da yürüttüğü faaliyetlerin benzerleri için harcandı. Tophane'de bir sanat ve tartışma merkezi olan Depo'da, Diyarbakır'da ve başka Anadolu kentlerinde düzenlenen kültür etkinliklerini, ülkemizin doğu ve batı bölgelerinden genç sanatçıların birlikte üretim yapmalarını desteklemek amacıyla harcandı. Anadolu Kültür'n hesapları birkaç defa incelendi, herhangi bir açık, şüphe çekecek bir harcama bulunmadı.

Diyelim ki Osman Kavala Gezi Parkı'nın AVM olmasına karşı çıkmak için bütün servetini bu olayı protesto edenlere harcasaydı, eylemlerde de en nde yer alsaydı bu suç muydu?

– alışma ofisimin yakınlığından dolayı protestolar sırasında Gezi Parkı'na sık sık gittim. Bunu da ifadelerimde belirttim. Eğer parkta düzenlenecek konser türü bir etkinlik için benden destek istenecek olsaydı yardımcı olmaya çalışırdım, bunu da saklamak ihtiyaı hissetmezdim. Bugüne kadar gizli tuttuğum hiçbir faaliyetim olmadı. Ancak, Gezi'nin finansörü suçlaması yapılırken Soros'un fonlarını kullanarak çeşitli örgütleri protestolara katılmaya ynlendirdiğim, protestocuların ihtiyaçlarını karşılayarak onları eyleme teşvik ettiğim kastediliyor. Bunlar protestolara katılan yurttaşlarımızı itibarsızlaştırmaya, Gezi protestolarıyla ilgili şaibe yaratmaya yönelik çirkin iddialar. Bu nedenle bana yöneltilen Gezi'nin finansörü olduğum suçlamasında-

ki kötü kastın, ideolojik amacın anlaşılmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Şunu da ekleyeyim. Bildiğim kadarıyla Açık Toplum Vakfı'nın hiçbir protestoya, kitlesel eyleme fon desteği olmadı. Böyle bir talebin vuku bulmuş olduğunu da sanmıyorum.

Biliyorum, çok söylediniz ama tutuklanışınızın 2.000. gününde bir kez daha soralım. Soros'un adıyla sizin adınızı iktidar sürekli yan yana anıyor. Kavala'nın Soros'la ilişkisini bir kez daha anlatmak ister misiniz?

– Açık Toplum Vakfı kurulmadan önce irtibat ofisinin danışma kurulunda daha sonra da Vakfın yönetim kurulunda görev yaptım. George Soros ülkemizi ziyaret ettiğinde diğer üyelerle birlikte kendisiyle düzenlenen toplantılara katıldım. Vakfı temsilen Soros'la iletişim içinde olmak, geldiğinde yetkililerle yaptığı görüşmelerde kendisine refakat etmek Yönetim Kurulu Başkanı'nın işiydi. Böyle bir konum olmadığı için Soros'la diğer yönetim kurulu üyelerinden farklı, özel bir ilişkim de olmadı.

Can Paker, Soros'la sizden çok daha yakın bir ilişkiye sahipti. Fethullah Gülen'le de hep yakın oldu. Onun ölene kadar Saray'da olmasını, sizin aynı anda hapiste bulunmanızı nasıl açıklıyorsunuz?

– Bu durum, Soros'tan söz edilmesinin, bana yöneltilen Sorosçuluk suçlamasının, tamamen propaganda amaçlı olduğunu gösteriyor. Zaten, malum, Gezi protestolarını bir kalkışma olarak planladığı ve finanse ettiği iddia edilen Soros'un ismi iddianamede şüpheliler arasında bulunmuyor. FETÖ üyeliğiyle suçlanan KOM dairesi görevlilerinin hazırlamış olduğu bu kurgunun Gezi protestoları sırasında Cumhurbaşkanı tarafından ciddiye alınmamış olduğu da açık. Gerçekten böyle bir şeyden şüphelenilmiş olsaydı MİT

devrede olurdu, Cumhurbaşkanı'nı uyarırdı. Bu durum Gezi protestoları sırasında ya da hemen sonrasında kamuoyuna açıklanırdı. Gezi protestoları sonrasında Soros'un Erdoğan'ın danışmanlarıyla normal şekilde görüştüğünü biliyoruz. Ancak, 15 Temmuz'dan sonra durum değişti. Yeni bir bulgu ortaya çıktığı için değil, hükümeti devirmek isteyen dış güçler söylemi resmî görüş haline geldiği için. Bu yönde herhangi bir delilin bulunmadığı ortamda halk ayaklanmalarını desteklediğine dair yaygın inanıştan dolayı Soros'un isminin kullanılması elverişli bulundu. Böylece yargıda ve Emniyet'te Gülcüler tasfiye edildikten sonra onların hazırlamış olduğu delile dayanmayan mantık dışı kurgudan faydalanılmasına karar verildi.

<https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/baris-terkoglu/hic-kuskusuz-bu-utanc-verici-karar-bozulacak-2075563>

Gezi neydi?

İrfan Aktan, "Osman Kavala: 'Bu Kadar Gözü Kara Şekilde Hukuktan Kopma Beklemiyordum'", *Artı Gerçek*, 15 Ocak 2024

İktidarın Gezi olaylarıyla ilgili özel bir hesaplaşma programı olduğunu ve sizlerin de bu çerçevede cezalandırıldığını görüyoruz. Öyle ki, Anayasa Mahkemesi'nin Gezi davasından tutuklanmış olan Hatay Milletvekili Can Atalay lehine kararı Yargıtay'ın sopasıyla karşılık buldu, iktidar içinde de büyük bir çatlak oluşturdu. Sizce iktidar cephesi açısından Gezi olayları ve Gezi davası neden bu kadar net bir kırmızı çizgi?

– Kırmızı çizgi uygun bir tanım mı, emin değilim. Bence iktidar Gezi davasının kendisine siyaseten fayda sağladığına inanıyor. Bu davayla sivil toplum kuruluşlarına iktidarı rahatsız edecek türden faaliyetlerde bulunmamaları yönünde güçlü bir mesaj verildi, verilmeye devam ediyor.

İddianamedeki suçlamalar ve sonunda verilen mahkûmiyet kararları, Gezi'nin dış güçlerin hükümeti devirmeye yönelik kalkışma teşebbüsü olduğu şeklindeki siyasi söyleme dayanak olma işlevini görüyor. İlk başından beri hapiste bulunmam da bu kalkışmanın dış güçlerin bir komplosu olduğuna dair kurgunun kanıtı gibi sunuldu. Bu kurgu sadece Gezi olaylarıyla kısıtlı kalmadı, kitlesel protestoları ve muhalefeti dış güçlere hizmet etmekle itham eden söyleme destek olma işlevi de gördü.

Taha Akyol'un *Karar* gazetesindeki bir yazısında "AK Parti son on yıldaki yanlışlarını dış güçler kavramıyla ve muhalefete yönelik ihanet suçlamasıyla örttü" tespiti çok yerinde. Bu kavramın ve suçlamanın otoriterleşmeye meşruiyet kazandırmak için de kullanıldığına işaret etmek gerekir.

Daha önce de söylemiştim, Gezi protestolarının bir kumanda merkezi, beyni yoktu, ama kalbi vardı, kalbi Gezi Parkı'ydı.

Gezi Parkı'nda toplanan, bekleyen gençlerin büyük kısmının herhangi bir örgütle ilişkisi olmadığını ve ana amaçlarının parkı korumak olduğunu gayet iyi biliyorum, zira çalışma ofisimin yakınlığının sağladığı kolaylık nedeniyle sık sık parka gittim. Son derece uygar bir birlikte olma, dayanışma ortamı yaratılmıştı. Ağaçlara esprili sözlerin yazılı olduğu kartonlar iliştilmişti. Hiçbirinde "hükümet istifa" sloganını gördüğümü hatırlamıyorum.

O günlerde hiç kimse, hükümet çevreleri dahi, protestoları hükümeti devirme amacıyla organize edilmiş bir eylem olarak tanımlamıyordu. Birçok akli başında insan parkta

yapılaşma projesinden vazgeçilirse protestoların sona ereceğini dile getirmişti. Nitekim, idari mahkemenin iptal etmesinden sonra, İçişleri Bakanlığı'nın raporlarında da belirtil-diği gibi, kitlesel sokak gösterileri sona erdi, bir süre de parkta olup biteni değerlendirme, tartışmaya yönelik forumlar düzenlendi.

Başbakan iki defa protestocularıdan oluşan heyetlerle görüştü. Başbakan'ın Gezi protestocularına yönelttiği en ağır suçlama, protestoların faizlerin düşmesinden rahatsız olan faiz lobisinin ekmeğine yağ sreceğiydi. 15 Temmuz darbe girişiminden ve Glenci yargı mensuplarının tasfiye edilmesinden sonra bu iddialar “yeniden kıymetlendirildi”. Telefon dinlemelerinde iddiaları destekleyecek hiçbir şey olmamasına, tersine, çürüten ifadeler yer almasına rağmen, mantıksızlıkla mall fantastik bir iddianame hazırlandı ve Gezi davası algı yaratmaya yönelik bir gösteri davası olarak sahneye kondu.

Gezi protestoları sırasında bir Emniyet mensubu göstericileri kovalama sırasında viyadkten düşerek hayatını kaybetti. Elinde silah ya da molotof kokteyli olmayan altı yurttaşımız ise kolluk güçlerinin müdahalesi sonucu öldüler, yüzlerce yurttaşımız ağır yaralar aldı. Bir devlet kurumu olan İnsan Hakları Kurumu'nun Gezi raporunda biber gazının Emniyet güçlerince kurallara aykırı biçimde kullanılmış olduğu tespit edilmiştir. lmlerin ve yaralanmaların çoğunun nedeni yoğun biber gazı kullanımı ve biber gazı kapsüllerinin plastik mermi gibi göstericilerin vücutlarına atılması. Gezi protestolarını hükümeti devirmeye yönelik güçlükle bastırılan bir kalkışma olarak anlatırsanız kolluk güçlerinin neden olduğu ölümler ve yaralamalar önemsiz hale gelir.

<https://artigercek.com/makale/osman-kavala-bu-kadar-gozu-kara-sekilde-hukuktan-kopma-beklemiyordum-280473>

Gezi sırasında duvarlarda kimi iktidar mensuplarıyla ya da yakınlarıyla ilgili ve hatta Cumhurbaşkanı'nın eşinin de adının yer aldığı hakaret içeren yazılar da vardı. Bu yazıları kaldırmak için girişimleriniz olduğu ve sonrasında ise kendinizin temizlediği bir süre konuşulmuştu. Bunları görünce ne düşünmüştünüz?

– Daha önce de söylemiştim, Gezi Parkı'ndaki ağaçlara, üzerlerinde yapılanın anlamı ile ilgili, esprili, okuyanda olumlu duygular uyandıran şeylerin yazılı olduğu kartonlar iliştirilmişti. Bunlar, Gezi Parkı'ndaki ortamı, dayanışma ruhunu, gençlerin paylaştığı dünyaya iyimser bakış perspektifini yansıtıyordu. Ancak Taksim civarında bazı yerlerde, hiçbir sivil ya da siyasi örgütün kullanmayacağı, anlatıklarımın tersi nitelikte yazılar olduğunu da gördük. Püskürtmeli boya ile bir kişi dahi kısa sürede birçok şey yazabiliyor. Eğer işlek bir caddedeki binanın ya da duvarın üzerinde, belli büyüklükteyseler yazılanlar göze çarpıyor, akılda kalıyor. Bunlar, protestolara katılımın ölçeğine göre çok küçük bir oranda vuku bulan, vandallık kategorisine giren davranışlar gibi, olumsuz algılamalara yol açtı, protestoları karalamak isteyenlere de malzeme sağladı. Ancak, şunu da belirteyim: Emniyet güçlerine aşırı güç kullandırılmasının nedeni bunlar değil, gösterilerin kitleselleşmesiydi.

Gezi Parkı'nın civarındaki bu tür çirkin yazıların üstüne boya sıkan gençler de vardı. Onları görmüş olmaktan çok memnun oldum.

Osman Kavala: “Gezi’nin Ağaçları”,
BirGün Pazar, 5 Haziran 2022

Tapınaktır ağaçlar. Onlarla konuşmayı, onları dinlemeyi bilen hakikati öğrenir. Öğretiler ve reçeteler vaaz etmez onlar, münferit şeylere aldırmadan hayatın kadim yasasını söylerler.

– Hermann Hesse, *Ağaçlar*

BirGün’ün Gezi Direnişi’ne ayırdığı geçen Pazar Eki’nde Gezi’nin sosyoekonomik nedenleri ve siyasi anlamı hakkında açıklayıcı, kapsamlı yazılar yayınlandı.

Ben direnişi başlatan “birkaç ağacın sökülmesi” olayı ve bu kapsamda ağaçlarla ilişkimiz üzerine birkaç şey eklemek istiyorum. Güray Öz’ün bu sayıda çıkan yazısındaki, “Önce, toprağı, yeşili, ağacı korumak için içgüdüsel, kendiliğinden ama bastırılması güç bir hareket olarak kendisini gösterdi son zamanların en demokratik, en meşru direnişi” cümlesi bana Gezi’de ifade bulan tepkinin gücü, içgüdüselligi ve meşru olma niteliği arasında güçlü ilişkiler olduğunu düşündürdü. Gezi öncesi, insanları bunaltan, özgürlüklerine, yaşam biçimlerine yönelik bir dizi müdahale olmuş, çevreye zarar veren, kentsel dokuyu, kültürel mirası tahrip eden bir dizi proje hayata geçirilmişti. Bu bakımdan, Gezi Parkı’nı yok edecek yapılaşmanın ilan edilmesi ve hızla bu işe girilmesi, bardağı taşıran son damla olarak görülebilir.

Ancak, bu “son damla”nın öncekilerden farklı bir özelliği de olduğunu düşünüyorum. Kanaatimce günlük yaşamın parçası olan parkta ağaçların sökülecek olması, sadece çevreye verilen zarardan dolayı insanları rahatsız etmedi, daha derin ve güçlü bir içgüdüsel

tepkiyi de tetikledi. Ağaçlarla aramızda duygusal bağlar var. Ağaçların bizlere güzel gözükmesinin, estetik duygularımıza hitap etmesinin kökeni çok eskilere dayanıyor. Evrimimizin erken dönemlerinde beslenmenin yanı sıra tehlikelere karşı korunmak için de ağaçlardan faydalandık, ağaç üstlerini güvenli yerler olarak kullandık. Şehirlere yerleşip dört duvar arasına kapanmamız bizi ağaçlardan uzaklaştırdı. Bu eksikliği uzaktan ağaçlara bakarak ve duvarlarımızı, içinde ağaçların olduğu manzara resimleriyle süsleyerek gidermeye çalışıyoruz. Her şeyin metalaştığı rekabetçi toplum düzeninin, iş güvenliğini de ortadan kaldıran bir kaos haline dönüşmesi, dijital, sanal alemin hayatlarımızı gittikçe daha fazla işgal ediyor olması, Franco Berardi'nin söylediği gibi, duygusal ve duygusal yoksullaşmaya yol açıyor. Bu kaos ortamına, temel hukuk ve demokrasi kurallarını çiğneyen otoriter yönetim, insan hayatına değer vermeyen kamu politikaları eklendiğinde insanlar bıkkınlaşıyor, hayattan tat alamayacak hale geliyorlar. Böyle bir ruh hali içinde, insanların her şeye rağmen varlıklarını devam ettiren diğer canlılarla ilişki kurmalarının sağaltıcı bir etkisi oluyor. Parklarda kendimizi iyi hissetmemizin en önemli nedeninin ağaçlara yakın olmanın verdiği güven hissi olduğunu düşünüyorum.

Gündelik hayatımızın parçası olan, temel insani bir ihtiyaca karşılık veren parkın, bir alışveriş mabedini inşa etmek için yok edilmesi, bunun için ağaçların sökülmesi, sanırım varoluşumuzla ilgili tehlikeleri içgüdüsel olarak hissetmemizi, bu konuda zihnimizin daha berraklaşmasını sağladı, böylelikle kendimizi, hayatımızı savunmak için bize ilave enerji kazandırdı.

Gezi Parkı'na iş makinelerinin girmesiyle birlikte İstanbul'un semtlerinde ve birçok şehirde farklı dayanışma eylemleri, protesto gösterileri düzenlendi.

Bunları kumanda eden ortak bir beyin yoktu ama hareketin kalbi vardı; kalbi Gezi Parkı'ydı. Parkta toplanan gençlerin sergilediği dayanışma, düşünce, ya da ideoloji farklılıklarını önemsiz hale getirdi, parkı, ağaçları koruma eyleminin temelindeki ahlâki haklılık, protesto eylemlerine güçlü bir meşruiyet kazandırdı.

Bu bakımdan, Gezi deneyiminin dünyada yaşanan neoliberal düzene ve bu düzenin simgelerine karşı düzenlenen eylemlerden bir farkı var. Kamu çıkarlarına zarar veren bir kurum, yabancı bir mekân işgal edilmedi. Gençler, içinde kendilerini iyi hissettikleri, ağaçlarla, yeşille bütünleştikleri, ortak bir yaşam oluşturdıkları bir parkı despotça bir müdahaleye, bir işgale karşı korudular. Bu davranışın sağladığı moral güç ve enerjinin başka tehditlere karşı tavır almalarını da kolaylaştırdığını düşünüyorum. Bu nedenle Öz'ün aynı yazıda yaptığı "Biz Gezicilerden ağaçları korumanın pek çok şeyi korumakla mümkün olduğunu öğrendik" değerlendirmesinin tersinin de doğru olduğuna inanıyorum. Ağaçları korumak için harekete geçme, bir arada davranma içgüdüğü, başka birçok şeyin korunması için bizi daha duyarlı ve kararlı hale getirdi.

Gezi Parkı insanların otomobilleriyle ziyaret ettikleri bir yer değil, Taksim civarında yaşayanların, çalışanların yararlandıkları bir mekân. Orada sohbet eden üniversiteli gençleri, maç yapan ayakkabı boyacısı çocukları, hava almaya çıkmış apartman görevlilerinin ailelerini, Taksim Meydanı'nı seyreden Suriyeli göçmenleri

görürsünüz. Parka gitmek sadece ağaçları değil, toplumu oluşturan farklı kesimlerden insanları da yakından izleme fırsatı verir. Eşit ve farklı bireyler olarak aynı mekânı paylaşmaktan huzur duymak, keyif almak bir arada yaşamak için değerli bir deneyimdir, başka yerlerde böyle bir, bir aradalık olmaz, alışveriş merkezlerinde hiç olmaz.

Gezi davasının da ağaçların sökülmesine benzer bir etki yarattığına inanıyorum. Gezi davası, Cumhurbaşkanının Gezi'yi kriminalize eden söylemine dayanak olması amacıyla başlatılan bir cezalandırma ve aynı zamanda algı oluşturma girişimiydi. Yani, bir “gösteri davası”ydı. Ancak siyasi yönlendirmeler ve uygulanan çelişkili taktikler sonucu hukuk normlarından, olağan yargılama usullerinden o kadar uzaklaşıldı ki dava amaçlananın tersi bir etki yarattı. Çoğulcu, eşitlikçi bir kent hayatını savunan insanların ağır cezalara çarptırılmaları Gezi'nin meşruluğuna gölge düşürmedi; aksine mahkemenin meşruluğunun sorgulanmasına neden oldu, yargının bu şekilde kullanılmasının tüm yurttaşlar için ne kadar ciddi bir tehdit teşkil ettiğinin herkes tarafından görülmesini sağladı. Bu durumun da birlikte barış içinde yaşama içgüdüsünü tetikleyeceğine, hukuk devletinin kurulması doğrultusunda güçlü bir iradenin ortaya çıkmasına katkı sağlayacağına inanıyorum.

Öz'e katılıyorum, “Gezi; öncesi, şimdisi ve geleceği ile, genişleyen hak hukuk mücadelesinin yasallığının, meşruiyetinin adıdır.” Bunu da sanırım, kısmen, Gezi'nin ağaçlarına borçluyuz.

<https://www.birgun.net/makale/gezi-nin-agaclari-390600>

AİHM ve Avrupa Konseyi

İrfan Aktan, *Artı Gerçek*, 15 Ocak 2024

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Ocak 2024'e kadar serbest bırakılmamanız halinde Türkiye'nin AKPM'de oy hakkını kaybedeceği ve Avrupa ülkelerinin cezaevine gönderilmenizde rolü olanlar hakkında kovuşturma başlatacağı söyleniyor. Böyle bir yaptırım karşısında sizce Türkiye nasıl bir adım atar?

– Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin aldığı kararların siyasi önemi var, ancak bunlar Konsey için doğrudan bağlayıcı olmuyor. Bağlayıcı kararları alan ve AİHM kararlarının uygulanmasının denetimini yapan Bakanlar Komitesi, 2019 tarihli AİHM kararına uyulmadığı gerekçesiyle Türkiye ile ilgili ihlal prosedürünü başlatmıştı. Bu prosedür uyarınca AİHM yeniden bir durum değerlendirmesi yapmış ve Türkiye'nin önceki AİHM kararını yerine getirmemiş olduğuna, benim serbest bırakılmamın engellenmesiyle ilgili öne sürülen gerekçelerin geçersiz olduğuna hükmetmişti. Ancak 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin AİHM kararlarını hiçe sayarak mahkûmiyet kararı vermesi karşısında Bakanlar Komitesi somut bir adım atmaktan imtina etti. Öyle ki, yaptırım olmayan, ancak sonuç alınamaması halinde yaptırımın gündeme geleceği, Parlamenter Meclisi ile birlikte yürütülen bir eylem programı olan "Ortak Prosedür"ü dahi başlatmadı. Şimdilik, Parlamenter Meclisi'nin aldığı kararların hayata geçmesi söz konusu değil. Türk hükümeti de bunu biliyor. Bu nedenle bu aşamada bu soruyla ilgili bir tahminde bulunamıyorum.

AİHM sizinle ilgili kararın hukuki kısmını nihayete erdirdi ve topu Bakanlar Komitesi'ne attı. Geçtiğimiz günlerde

şöyleşi yaptığımız Dilek Kurban şöyle diyordu: “Bakanlar Komitesi toplandı ve Kavala davası dolayısıyla Türkiye hakkında ihlal prosedürü başlatma kararı aldı ama süreci erteleyip duruyor! Türkiye Kavala kararını uygulamayarak Bakanlar Komitesi’ni çok zor durumda bırakmış bulunuyor.” Sizce Bakanlar Komitesi neden bu süreci “erteleyip duruyor?” Ayrıca Kurban “Türkiye artık AİHM’i memnun etmek gibi bir dert taşımıyor, AİHM’in Türkiye üzerindeki ahlâki otoritesi kalmadı” diyordu. Eğer gerçekten böyleyse, bunun sonuçları ne olur?

– Ülkemizin de kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, devletler arası barışın korunması ve Avrupa ölçeğinde demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin güçlenmesi yönünde gelişen duyarlılığın ve sağlanan geniş mutabakatın ürünü. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve bu Sözleşme’nin benimsemiş olduğu normlar temelinde çalışan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Konsey’e üye ülkelerin vatandaşlarını keyfî cezalandırmadan korumayı amaçlayan Avrupa hukuk sisteminin temel unsurları. Malum, AİHM’de her ülkeden bir yargıç bulunuyor. Ülkemizdeki hukuk kültürünün, yargıda hâkim olan anlayışın anayasamızda da ifade bulan bu normları ne kadar içselleştirmiş olduğu tartışmalıdır.

Ancak, son dönemde yargının siyasetin etkisine girmesi ve siyaset alanında kullanılan dış güçlerin saldırılarına karşı yerli ve milli olma söylemi sonucu, yargıda AİHM’e karşı ideolojik bir tavrın ortaya çıktığını düşünüyorum. Bu tavır, sadece AİHM kararlarına uymamakla kalmıyor, aynı zamanda insan hayatına değer veren, insan haklarını koruyan ahlâki ve hukuki normların da değersizleştirilmesi anlamına geliyor. Ancak Dilek Kurban’ın da belirttiği gibi bu durum AİHS ve AİHM’in reddi gibi bir siyasi sonuç doğurmuyor, bunu gerektirmiyor. Hükümet önceki yıllarda vuku

bulmuş ihlallerle ilgili AİHM'in hükme bağlamış olduğu tazminatları ödemede zorluk çıkartmıyor, bu davranışını vurgulayarak AİHM kararlarına uymakta olduğu şeklinde bir savunma yapıyor. Ben talep etmemiştim, ama AİHM haksız tutukluluğumdan dolayı prosedür gereği Türkiye'yi 7.500 Euro ödemeye mahkûm etmişti. Adalet Bakanlığı söz konusu tazminatı ödeyeceğini bildirdi. Tabii, almayı reddettik.

Murat Sabuncu, T24, 31 Ocak 2024

Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Nacho Sanchez Amor ile bir süre evvel Silivri Cezaevi'nde görüştünüz. Kendisi sizinle görüşülmesine izin verilen ilk Avrupa Parlamentosu üyesi oldu. Görüşmeden sonra şöyle bir açıklama yaptı: "Osman Kavala ile Silivri Cezaevi'nde görüştüm. Ne kadar dikkat çekici bir insan. Bu görüşmeyi kolaylaştırdıkları için Adalet Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'na teşekkür etmek istiyorum. Bu işbirliğinin, Avrupa Birliği'nin (AB) Türkiye'ye ilişkin son Ortak Tebliği bağlamında Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir dönemin işareti olmasını umuyorum." Bu görüşme sizinle ilgili uygulanmayan AİHM kararının uygulanabileceği yönünde bir işaret mi sizce? Kendisiyle ne konuştunuz?

– Nacho Sanchez Amor'dan önce Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nden iki raportörle görüşmeme de izin verilmişti. Birkaç yıl önce de Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri gelmişti. Bu izinler, bu kurumlarla olumlu ilişkilerin sürdürülmesinin istendiğini gösteriyor, ancak benimle ilgili AİHM kararlarının uygulanacağı anlamına gelmiyor. Bunları, "Sizinle iyi ilişkiler içinde olmak istiyoruz, bir iki kişi için sorun yaratmayın" tavrına uygun jestler olarak yo-

rumlamak da mümkün. Sayın Sanchez Amor önceki ziyaret başvurularından sonuç alamamış. İzin verildiği için teşekkür etmesi ve bunun AİHM kararının uygulanacağına dair bir işaret olacağını ümit ettiğini söylemesi normal. Kendisiyle yargı süreci ile ilgili konuştuk, değerlendirmelerimi kendisine aktardım. Konuşmamızda AİHM kararlarının uygulanması konusunda çok iyimser olduğu izlenimini edinmedim.

Bu arada Sanchez'in teşekkür ettiği bakanlıklardan Dışişleri Bakanlığı ayrıca önemli. Bakan Hakan Fidan, bir süre evvel TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda, "Kavala davasının Avrupa'da siyasallaştırılmış olduğu, bu nedenle Türkiye'de de siyasi tepkilerle sürdüğü" şeklinde bir konuşma yapmıştı. Hem Fidan'ın bu cümlesi hem sonra bu teşekkürü nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir değişim olduğunu düşünüyor musunuz?

– Dışişleri Bakanı "siyasallaştırılan davaya verilecek cevap da siyasal olur" demişti. Buna göre, Avrupa'dan iktidarın siyasi olarak değerlendirdiği tepkilerin ya da taleplerin gelmesi, suçsuz bir insanın hapiste tutulması için makûl bir gerekçe. Her ne kadar Dışişleri Bakanı davanın siyasallaştırılmasına örnek olarak, Avrupa parlamentolarındaki milletvekillerinin girişimlerinden söz ettiyse de iktidar çevrelerinin davanın siyasallaştırıldığı ifadesiyle asıl kastettikleri AİHM'in 2019 yılında verdiği hüküm. Adalet Bakanı 6 Ocak Cumartesi günü katıldığı bir TV programında AİHM'in benim davama siyasi yaklaştığını, benimle ilgili ortaya konan delilleri hukuki açıdan değerlendirmedini ifade etmiş. Oysa, Türkiye'yi de temsil eden yargıcın katıldığı AİHM kararında, bunların suç işlendiğine dair makûl şüphe yaratma özelliği taşımadığı, yani delil sayılamayacakları ayrıntılı bir biçimde belirtilmişti.

Anladığım kadarıyla iktidar resmî görüşü olan Gezi'nin kalkışma olduğu tezini AİHM'in de benimsemesini istiyor. Böylece iddianamede yer alan bulguların Türk yargı organları tarafından delil olarak değerlendirilmesine anlayış gösterecek. Bunu yapmayıp, bu bulgularla suç sayılan eylemler arasında ilişki olup olmadığını incelemekle yetindiğinde AİHM, iktidara göre siyasi davranış göstermiş olmuyor.

AİHM 2019 yılında vermiş olduğu kararda ilave olarak tutuklanmamın siyasi saiklerle gerçekleştirildiği tespitini de yapmıştı. İktidar, haliyle, bu değerlendirmeyi iç işlerine, gerek duyduğu zaman bazı yurttaşlarını suçlu olarak ilan etme hakkına müdahale olarak görüyor.

AYM kararlarına uyulmayan bir ortamda yaşıyor Türkiye. Sizin AİHM kararınıza da uyulmuyor. Yargıtay'dan sonra kalan iki başvuru adresi AYM ve AİHM. Bunlara uyulmaması size ne hissettiriyor?

– AİHM ve AYM kararlarına uyulmaması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve anayasamızda ifade bulan insan haklarını koruyan hukuk normlarının bağlayıcılığını kabul etmeme anlamına geliyor. Yargının üzerinde siyasi etkinin artması ve siyasi öncelikleri hukuk normlarının önüne çıkaran anlayışın yargı mensupları arasında yaygınlaşması oldukça endişe verici.

Sivil toplum faaliyetleri

Kültür alanında çalışma

“Osman Kavala ile Anadolu Kültür’ün 20. Yılı: Kök-Faşizmle Yüzleşmek”, *1+1 Express*, sayı 181, Güz 2022

Anadolu Kültür’ün ilk beş senelik faaliyeti için hazırlanan kitaba baktığımızda bile, kapsamlı bir toplamla karşılaşırız. Diyarbakır Sanat Merkezi’nden başlayarak Hakkâri’ye ve komşularına, Trabzon’a, Çanakkale’ye, Kars’a ve Ermenistan’a, Azerbaycan’a uzanan sergiler, film gösterimleri, konserler, paneller, hafıza çalışmaları, atölyeler, üretim destekleri... Yirmi yıl önce Anadolu Kültür’ü kurarken gönlünüzde nasıl bir yapı vardı, Anadolu Kültür’ün Türkiye’ye nasıl bir katkı sunacağını murad ediyordunuz?

– Anadolu Kültür’ü kurarken sanat-kültür faaliyetlerinin karşılıklı anlayışı geliştireceği, birbirlerinden uzak yaşayan, farklı çevrelerden gençlerin ortak çalışmalarla önyargılarını aşabilecekleri düşüncesini temel almıştık. Geçmişte yaşanan acı olayların sanat yoluyla hikâyeleştirilmesi, aktarılması ve dinlenilmesinin yabancı dillerde “reconciliation” kavramıyla ifade edilen, önemli iç değişiklikleri gerektiren ya da yaratan barışma/anlaşma süreçlerini teşvik edeceğini düşünüyorduk. Diyarbakır’da sanat merkezi açılmasının, Ermenistan’dan, diasporadan sanatçılarla yaptığımız çalışmaların bizim için böyle bir özel anlamı da vardı. Bu düşüncelerimizi haklı çıkaran birçok proje gerçekleştirdik, değerli deneyimler yaşadık. Örneğin Diyarbakır’dan ve Trabzon’dan kadınlar ortak bir piyes sahneye koydular ve her iki şehirde gösterimler oldu. Ermenistan diasporasından sanatçılarla diyalogu teşvik eden sergiler gerçekleştirdik, Cem

Mansur ile Türkiye-Ermenistan Gençlik Senfoni Orkestrası konserleri düzenledik. Ülkemizde demokratikleşme sürecinin yaşandığı Avrupa Birliği perspektifinin canlı olduğu yıllardı. Avrupalı sanatçılar ve kurumlarla ortak çalışmaların ve bu çalışmalarını İstanbul dışında şehirlerde gerçekleştirmenin sürece katkıda bulunacağına inanıyorduk. Sivil toplum alanındaki bu tür çalışmalar demokrasi ortamında, demokratikleşme yönünde dinamiklerin güçlü olduğu dönemlerde çok daha anlamlı oluyor. Siyasi ortamın olumsuz yönde değişmesi ise çalışmaların etkisini azaltıyor. Ayrışmayı destekleyen, önyargıları besleyen bir siyasi iklimde sivil toplum faaliyetleriyle değişim sağlayabilmek mümkün olmuyor.

Benimle ilgili hazırlanan iddianamede, kurulduğu tarihten 15 yıl sonra, Anadolu Kültür'ün Kürtlerle, Ermenilerle, azınlık topluluklarıyla ilgili faaliyetlerinin onları devlete karşı kışkırtmak amacını taşıdığı iddiasında bulunuluyor. Ülkemizdeki siyasi ortamın değişmesiyle iktidar çevrelerinde ve kamuda hâkim hale gelen ideolojik bakış açısının bu suçlamalara yansımış olduğunu düşünüyorum.

2008 sonunda açılan Depo, İstanbul kültür hayatına büyük katkılarda bulundu. Anadolu Kültür faaliyetlerinin Kafkaslar'a açılması gibi, Depo da Doğu Avrupa'ya, Balkanlar'a doğru bir sanatçı ağı kurdu. Tutukluluğunuz boyunca İstanbul'un çağdaş sanatçıları da sizi yalnız bırakmadı, Silivri'ye pek çok otobüs seferi düzenlendi. Son zamanlarda çağdaş sanat ortamını meşgul eden konulardan biri de Beyoğlu Kültür Yolu Festivali. Kültür Bakanlığı ve Beyoğlu Belediyesi'nin düzenlediği sokak festivali, Gezi Parkı savunulmasaydı, belki de Topçu Kışlası'ndaki mağazaların ortasında sonlanacaktı. Bu tablo bizi yeniden sanata, sanatın kentle, kentlilerle ilişkisine getiriyor. Depo'yla

geçirdiğiniz yılları da hesaba katarak, sizin gönlünüzde nasıl bir Beyoğlu, İstanbul, nasıl bir kentli kimliği var?

– İstanbul göçlerle demografik yapısı değişen, gittikçe büyüyen, kalabalıklaşan bir mega kent. Ortak bir kentli kimliğinden söz edebilmek mümkün gözüküyor. Beyoğlu ise İstanbul’un kozmopolit kültür tarihini hatırlatan ve bazı unsurlarıyla yaşatan bir bölge. Farklı çevrelerden, farklı semtlerden, farklı sınıflardan İstanbulluların –tabii, İstanbul’u ziyaret eden yabancıların da– rağbet ettiği bir yer olma özelliği var. Beyoğlu’nun sinemaya, sergiye gitme, yemek yeme, müzik dinleme, eğlenme amaçlarıyla değerlendirilen ortak bir mekân olmasının, çağdaş kent kültürü için önemli olduğunu düşünüyorum. Gezi Parkı’nın da benzer bir işlevi var. Şehrin merkezindeki parklar, insanların istedikleri zaman gidip istedikleri kadar kalacakları, dinlenecekleri, sohbet edecekleri, karşılığında para ödemeyecekleri mekânlar, hatta yegâne mekânlar. Gezi Parkı, Taksim civarında yaşayan, çalışan her yaştan, her sınıftan insanın nefes almasına, hayattan bir nebze tat almasına imkân sağlıyor.

<https://birartibir.org/kok-fasizmle-yuzlesmek/>

Aslı Uluşahin, “Dağ Başını Duman Almış, Niye Olmasın?”,
Kültür Meclisi, 8 Mayıs 2023

Sizi kültür alanına desteklerinizle tanıdık. Türkiye’de kültürel alanını desteklemek sizin için neden önemliydi?

– Kültürel alandaki etkinlikleri desteklemek her zaman faydalı. Ancak biz demokrasi kültürüyle yakın ilişkisi olan kültürel çoğulculuk anlayışının ifade bulduğu faaliyetlere odaklanmaya gayret ettik. Karşıtlıkları tetiklemeyen, merak uyandırıcı niteliklerinden dolayı sanat ortamlarının farklı görüşten insanlar arasında diyaloga, önemli meselelerle il-

gili daha derinlemesine düşünce süreçlerine katkı sağladığına inanıyorum. Bunun da önyargıların yaygın olduğu ülkemiz için önemli olduğunu düşünüyorum.

Bu alandaki çalışmalarınızın iddianamelerde suç unsuru, delili gibi gösterilmesini nasıl karşılıdınız? Nasıl yorumluyorsunuz?

– Bunlar gerçekten çok üzücü. Casusluk suçlamasının yer aldığı ikinci iddianamede kültürel faaliyetler yürütüyor görünümünü altında ülkemizin önemli sosyal kültürel bilgilerini edinip dış güçlere aktardığım, aynı zamanda kültürel azınlıkları devlete karşı kışkırttığım iddia edilmiş. Son savcılık mütalaasında da dış güçlerin hâkimiyetine ortam sağlamak için milli ve yerel değerleri yozlaştırıcı bir kültürel faaliyetin parçası olduğum yazılı. Evrensel kültür değerlerine ve azınlıkların kültürel haklarına karşı saldırgan bir ideolojik bakışı yansıtan bu iddiaların, olmayan deliller yerine kullanılması, yargıdaki vahim durumu, yargının siyasetten nasıl etkilendiğini gösteriyor. Kendi yaşamım boyunca, 12 Eylül dönemi dahil, böyle iddianamelerin hazırlandığı ve bunlar temel alınarak insanların özgürlüklerinden mahrum bıraktığı başka bir zaman kesiti hatırlamıyorum.

“Henri Barkey ile 18 Temmuz’da Karaköy Lokantası’nda karşılaştığımda, ben kültürel miras konusunda çalışan yabancı konuklarla birlikteydim” diyorsunuz. Darbe girişimi günü de UNESCO’nun Kültürel Miras Komitesi’nin toplantısındaydın. Sizce bu bilgiler neden görmezden gelindi?

– Darbe gününde ve öncesinde UNESCO’nun bu toplantısında idim. Türkiye’nin Ani’nin Kültürel Miras Listesi’ne dahil edilmesi önerisine destek olacak çalışmalarla meşguldüm. Bu toplantıda bulunan bazı yetkililerle konuşmuş olsalardı, davranışımın darbe hazırlığı içinde olan ya da dar-

benin olmasını bekleyen bir kişi izlenimi yaratmadığını öğrenebilirlerdi. Ancak bırakınız bu toplantıya katılan kişileri, savcı beni dahi sorgulamadı. Zira iddianamede kullanılan senaryonun gerçeklerle bağlantılı olması, somut olgulara dayandırılması gibi bir gereksinim söz konusu değildi.

<https://kulturmeclisi.com/dag-basini-duman-almis-niye-olmasin/>

Deprem ve sivil toplum

1+1 Express, sayı 181, Güz 2022

Anadolu Kültür'ün web sitesinde 1999 depreminin ardından aktif iş hayatını bırakıp sivil toplum alanına yöneldiğiniz yazıyor. Bu kararı almanızda İzmit depremi ve sonrasındaki ekonomik kriz nasıl bir rol oynamıştı? Yerel yönetimlerin, sivil toplumun güçlendirilmesine yönelik çalışmalarınızda bu iki önemli olayın etkisi var mıydı?

– 1999 depreminden hemen sonra arkadaşlarla destek çalışmalarını yürütmek için Sivil Koordinasyon Merkezi adını verdiğimiz bir girişim başlatmıştık. Bu sayede ben de deprem bölgelerini sık sık ziyaret ettim, mağduriyet yaşayan, yakınlarını kaybetmiş insanları tanıma, onlarla birlikte çalışma fırsatım oldu. Bu deneyim, sivil toplum alanında faaliyetlere şahsen katılmanın, benim için iş yaşamından daha tatmin edici, heyecan verici olduğunu iyice idrak etmemi sağladı. Ekonomik krizden dolayı bazı yatırımlarımızdan vazgeçme mecburiyetinde kalmamız da önceliğimi sivil toplum alanına vermemde etken oldu.

Marmara depremi bizlere çarpık şehirleşmenin, keyfi imar uygulamalarının, ticari kaygıların ve kolektif sorum-

suzluk halinin ne büyük insanlık trajedilerine yol açtığını gösterdi. Bu felaketten ders çıkarılmamış olması, İstanbul'da deprem yaşanacağını unutulmuş olması, acı verici. Deprem sonrası toplanma yeri olarak ilan edilmiş Gezi Parkı'nda bir alışveriş merkezi yapma girişimi bu durumu çarpıcı biçimde simgeliyor. Agresif yapılaşmaya, kamusal alanların ticarileştirilmesine bir direniş olan Gezi hareketi, güvenli kentsel yaşam ve kentsel çevre haklarıyla ilgili meselelerin dayanışmacı bir perspektifle tartışılmasına imkân verdi. Bu tartışmaların depremle ilgili duyarlılıkları, paylaşılması gereken kolektif sorumluluk hissini güçlendirmiş olduğunu ümit ediyorum.

Beril Eski, "Kavala: 'Bu İşin Daha Çok Uzayacağını Tahmin Etmiyorum", *DW*, 13 Aralık 2019

Şimdiye dek yaptığınız çalışmalardan sizi en çok etkileyen hangisiydi?

–Galiba üzerimde yarattığı etki açısından en önemlisi 20 yıl önce 20 bine yakın insanın hayatını kaybettiği Gölçük depremi sonrası yaptığımız çalışmalardı. Kefen bezi tedari-kindenden, geçici ahşap konut yapımına kadar farklı ihtiyaçlara karşılık vermeye çalıştık. Deprem mağdurlarıyla yakın ilişkiye girmek, uğradıkları yıkıma şahit olmak ve en önemlisi, yeniden hayata tutunmalarına katkıda bulunmak, bölgede çalışan herkes gibi beni de çok etkiledi. Bu deneyimden sonra bu sefer insan eliyle yaratılmış bir felaketten, Güneydoğu'da çatışmalar yüzünden yerinden edilmiş ailelerin sokakta çalışmaya mecbur bırakılmış çocuklarına yönelik projeler gerçekleştirmek için Diyarbakır'a gittik. Sanat atölyeleri aracılığıyla bu çocukların eğitimden kopmamasına ve sosyalleşmesine katkıda bulunmaya gayret ettik. Bu dene-

yim Diyarbakır'da Batı ile kültürel köprü işlevi görececek bir mekân oluşturma düşüncesini doğurdu. Böylelikle, 2002 yılında hem Diyarbakır Sanat Merkezi hem de İstanbul'un dışındaki diğer şehirlerde sanat kültür projelerini gerçekleştiren Anadolu Kültür kurulmuş oldu.

<https://t24.com.tr/haber/kavala-bu-isin-daha-cok-uzayacagini-tahmin-etmiyorum,852002>

Hikmet Adal, "Depreme Karşı Yurttaşlarını Korumayan Devlet, Yükümlülüğünü Yerine Getiremiyor", *bianet*, 7 Mart 2023

2019'da bianet stajyeriyken Ekin Eylem Yıldız 1999 Gölcük depremiyle ilgili mini bir dizi yapmış, dizide dönemin Değirmendere Belediye Başkanı Ertuğrul Akalın ile de konuşmuştu.

Akalın o söyleşide Osman Kavala'dan "Bu süreçte bize doğrudan destek oldu. Sivil toplum kuruluşlarını organize etti. Belediye işçilerine maaşları dağıtamadığımız dönemde bize büyük maddi desteklerde bulundu. Çok sonraları parayı geri iade edebildik." diye bahsetmişti.

Gölcük, Düzce, Bingöl, Van... Osman Kavala hepsinde aktıftı. Çadır kentlerden depremde etkilenenlerin evlerine geçmelerine kadar süreci takip etti. Kurucusu olduğu Anadolu Kültür çocuklar ve travma konusunda çok iyi işler çıkardı.

Ancak Kavala bugün 11 ilde yıkıma neden olan 6 Şubat Maraş depremlerinde özgürlüğünden mahrum bir şekilde Silivri Hapishanesi'nde. Tam 5 yıl 4 aydır (1953 gündür).

O dönemde nasıl koordine oldu, sahada kimler vardı, neler yaşadı, deprem sonrasındaki süreçte neler yaptı? Kendisinden dinliyoruz...

6 Şubat depremlerini özgürlüğünüzden yoksun yaşadınız. Neler hissettiniz?

– Depremi art arda gelen iki şiddetli sarsıntısının yol açtığı yıkımın devasa boyutları benim için de şok edici oldu. Duyduğum derin üzüntünün yanı sıra yardım çalışmalarına katılamıyor olmaktan büyük rahatsızlık hissettim.

Kurtarma çalışmalarının hemen başlamadığını öğrenmek, rutin hayatınızı yaşarken enkaz altındakilerin yavaş yavaş ölmekte olduklarını bilmek, son derece ıstırap verici. Enkaz altında yakınlarının seslerini duyan ve ellerinden hiçbir şey gelmeyen insanların yerine kendimi koyduğumda dehşet hissine kapılıyordum.

1999 Gölcük ve Düzce, 2011 Van depreminde yardım organizasyonunda faal olarak yer aldınız. O dönemlerde yardımlaşma ağı nasıl ortaya çıktı? Sahada olduğunuz dönemde nasıl koordine oldunuz, sahada kimler vardı, neler yaşandı?

– Gölcük depremi İstanbul'un yakınında olan ilk büyük depremdi, 1980 darbesiyle büyük hasar görmüş sivil toplum alanında yeni girişimlerin filizlendiği bir dönemde gerçekleşti. Bu nedenlerden dolayı ilk saatlerden itibaren daha önceki afetlerde görülmemiş bir seferberlik başladı. Hatırlıyorum, bölgeye ilk giden arkadaşlar kefen bezi taleplerini iletmişlerdi. Yardımlar kısa zaman sürelerinde ulaştırılabildiğinden ihtiyaçlar da hızla değiştiğinden, yığılma olmaması ve hiçbir bölgenin unutulmaması için, sürekli bilgi paylaşımının ve destek çalışmalarında koordinasyonun önemli olduğunu düşündük ve arkadaşlarla Sivil Koordinasyon Merkezi adı altında bir platform oluşturduk.

Başlangıçta valilikler ve kaymakamlar sivil destek faaliyetlerine pek sıcak bakmıyor, kısıtlama getiriyorlardı, an-

cak kısa bir süre sonra durum değişti, kamu kuruluşlarıyla birlikte çalışma ilişkileri kuruldu. Sivil girişimlerle irtibatı kolaylaştırmak için bir arkadaşımızın, Zafer Kırac'ın, Gölçük'teki kriz merkezinde görev yapması kabul edildi, çalışmaların önündeki bürokratik engellerin aşılmasında bunun büyük faydası oldu. Deprem gönüllölük ruhunu da güçlendiren bir etki yarattı.

Daha önce sivil toplum çalışmalarına katılmamış birçok insan uzun süre kadınlara, çocuklara, gençlere yönelik destek çalışmaları yürüttüler. Sivil Koordinasyon Merkezi dışında birçok farklı kuruluş bölgede önemli çalışmalar gerçekleştirdi. Sivil kuruluşlar arasında irtibatın, yardımlaşmanın sağlanması, ortak bir dayanışma etiğinin gelişmesinde Sivil Koordinasyon Merkezi'nin katkısı olduğuna inanıyorum. Bu dinamik, Düzce depremi sonrasında da devam etti. Van depreminden sonra da İstanbul'dan destek çalışmaları oldu, ancak uzaklıktan dolayı bölgeye giden gönüllölü fazla olmadı.

Biz Gölçük depreminden edinilen deneyimler ışığında Fotoğraf Vakfı ile birlikte çocuklara yönelik fotoğraf atölyeleri düzenledik, bölgeden fotoğrafçılar da eğitmen olarak çalıştılar. Van'dan ve evre illerden hatırı sayılır gönüllölü katılımı gerçekleşti.

99 depremiden sonraki süreçte neler yaptınız?

– Depremden sonra İstanbul'da semt derneklerinin kurulması ve bölgelerinde depreme hazırlık, eğitim çalışmalarının yürütölmesi süreçleri yaşanmıştı. Biz, ocuklarla yapılan sanat atölyelerinin yarattığı olumlu etkiden ilham alarak, Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği'ni kurduk ve benzer çalışmaları önce İstanbul'da sonra da Diyarbakır'da yürütmeye başladık. İstanbul'da sokakta çalışan çocukların artmasının ana nedeni 90'larda Güneydoğu'da

köy boşaltmalar ile bu köylerdeki nüfusun yerinden edilmesi idi.

Diyarbakır'da da İstanbul'da olduğu gibi göç yığılması yaşanmıştı. Gölcük depreminin ikinci yıldönümünde, Değirmendere belediye başkanıyla birlikte Diyarbakır'da sanat atölyelerine katılan çocukların Değirmendere'ye gelip, oradaki çocuklarla birlikte resim yapmaları etkinliğini organize etmiştik. Sonra Diyarbakır'ın Sur ilçesinde belediye ile birlikte bölgedeki ilk çocuk şenliğini düzenledik. Deprem çalışmalarından edindiğimiz deneyimi insan eliyle meydana gelmiş afetlerin toplum dokusunda yarattığı hasarları bir nebze hafifletmek için değerlendirmeye çalıştık.

Gölcük, Düzce ve Van ile 6 Şubat Maraş depremleri sonrası örgütlenen dayanışma ağını artıları ve eksileri ile nasıl değerlendirirsiniz?

– Söylediğim gibi, Gölcük depremi sonrası gerçekleştirilen çalışmalar birçok açıdan bir ilk teşkil ediyordu. Gösterilen dayanışmanın önemli bir etkisi olduğuna, bu deneyimin sivil toplum hareketini güçlendirdiğine inanıyorum. 1999'un demokratikleşme dinamiğinin yaşandığı bir dönem olması, siyasi aktörlerle daha olumlu ilişkilerin kurulmasına, Avrupa'dan sivil kuruluşlarla işbirliklerinin gelişmesine imkân verdi.

6 Şubat depremi ise çok farklı bir siyasi ortamda gerçekleşti. Toplumdaki kutuplaşma ve iktidarın kutuplaştırıcı bir siyaset izliyor olması, devlet kurumlarıyla ortak çalışmaların yürütülmesi ve sivil toplum kuruluşları arasında daha kapsayıcı işbirliklerinin kurulması önünde engel teşkil ediyor. Buna rağmen son derece etkileyici bir dayanışma seferberliğinin yaşandığını izliyorum.

1999 ve 2011 deneyimlerinizden benzer kriz anlarında sivil toplumun önemi için neler söylemek istersiniz?

– Büyük depremlerde, aslında uzman devlet kurumları, eğitimli askerî birimler tarafından yürütülmesi gereken kurtarma, çadır ve gıda tedarikinde sivil kuruluşların da katkılarına ihtiyaç oluyor. Kanaatimce, acil yardım safhasından sonra sivil toplumun rolü daha kritik bir hale geliyor.

Naomi Klein'ın vurguladığı gibi, afetler, şok etkisi yaratan olağanüstü durumlar, toplumların anti demokratik uygulamalara karşı tepkisiz kalmalarına yol açabilir. Ama bu, tek olası sonuç değil. Deprem sonrası gelişen dayanışma hareketi yurttaşların güven kazanmalarına, eşit yurttaşlık anlayışının, ortak değerlerin güçlenmesine de katkıda bulunabilir. Deprem etkilerinin bu yönde olması, siyasi aktörlerinin dönüştürücü güçlerinin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının aktivizmine, onların böyle bir misyonu üstlenmelerine de bağlı.

Ülkemizde olduğu gibi kutuplaşmanın yaşandığı bir ortamda, sivil toplum kuruluşlarının, sadece kendi üyelerinin değil, farklı kesimlerin sorunlarına da duyarlılık göstermelerinin, hem birbirleriyle hem farklı toplumsal kesimlerle diyaloglarını geliştirmelerinin hayati önemde olduğunu düşünüyorum.

Deprem bölgesinde, felaketi yaşamış olanlarla yüz yüze yapılan çalışmalar, bu yönde deneyim kazanılması, empati yeteneğinin geliştirilmesi için bir fırsat olarak da değerlendirilebilir. Yardım etme refleksinin ötesine evrilebilen bir dayanışma hareketi, farklılıklara rağmen ortak değerleri paylaşan, birbirleriyle eşit yurttaşlar olarak ilişki kurabilen bir toplum olma özlemini canlandırabilir.

Bundan sonra hazırlıklı olmak açısından sizce neler yapılabilir?

– Deprem çalışmaları konusunda deneyimi olan ve bu konuda çalışmak isteyen kuruluşların kendi aralarında iletişimi güçlendirmeleri, bilgi ve deneyimlerini paylaşmalarının önemli olduğunu düşünüyorum.

Yerel idarelerle işbirliği halinde kent konseylerinde ortak eylem programları hazırlanabilir. Yerel idarelerle birlikte çalışma, onların da daha hazırlıklı olmasına katkı sağlar. Ancak, kanaatimce bunlar kadar önemli olan, depreme hazırlığın, depreme karşı yurttaşların can güvenliğini korumanın devletin birincil görevi olduğunun, sivil toplum tarafından sürekli olarak hatırlatılması, vurgulanması.

Deprem sırasında ve sonrasında sivil toplum kuruluşlarının, yerel idarelerin çalışmalarını desteklemek ve koordine etmek, bu anlayışa, kapasiteye sahip bir kurumu oluşturmak da devletin görevleri arasındadır. Depreme karşı yurttaşlarını korumayan bir devlet, devleti yöneten otorite, asli yükümlülüklerinden en önemlisini yerine getiremiyor demektir.

<https://bianet.org/haber/depreme-karsi-yurttaslarini-korumayan-devlet-yukumlulugunu-yerine-getiremiyordur-275236>

Sivil toplum ve demokrasi

Beril Eski, DW, 13 Aralık 2019

Cezaevinde geçmişin muhasebesini yaparken eski faaliyetlerinizi nasıl değerlendirdiniz, başka türlü yapılsa daha iyi olurdu dediğiniz ya da eksik kaldığını düşündüğünüz bir şey var mı?

– 1980 askerî darbesinden sonra yaşanan normalleşme sürecinde sivil toplumda yürütülen faaliyetlerin demokrasi-nin gelişmesine katkıda bulunacağına inanıyordum. Bu inancım devam ediyor ancak arzu edilen etkinin gerçekleş-mesi için hukuk ve demokrasi kurumlarının düzgün çalış-masının, en azından düzgün çalışma sürecinde olmalarının bir ön şart olduğunu son zamanlarda daha iyi anladım. Bu kurumların işleyişleri bozulduğunda, ya da bozulma sü-re-cine girdiğinde, çoğu sivil toplum kuruluşları faaliyetleri aksamсын diye mevcut duruma ses çıkaramıyorlar, demok-rasiyi savunma güçleri zayıflıyor. Hak savunuculuğu yapan örgütlerin etkileri ise kısıtlı kalıyor. Böyle durumlarda be-lirleyici olan siyasi aktörler, dinamikler. Çıkarmış olduğum bu ders, farklı siyasi partilerde çalışan gençler ve siyasete atılmak isteyen sivil toplum aktivistleri için bir siyaset oku-lu programı başlatmamıza neden oldu. Siyasete atılmak is-teyenlerin kendileriyle farklı görüşte olanları dinleme ve samimi bir diyalog yürütme motivasyonlarını teşvik etme-nin önemini bugün daha iyi anlıyorum. Cezaevinden çık-tıktan sonra sanat eserlerinin yardımıyla temel hukuk normlarının, etik değerlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacak projelerle ilgilenmeyi hayal ediyorum.

İrfan Aktan, *Artı Gerçek*, 15 Ocak 2024

Türkiye’de faşizan uygulamalar sivil toplum alanını da dramatik bir biçimde daraltmış görünüyor. Pek çok hak alanı neredeyse savunucusuz halde. Sizce sivil toplum ala-nında bu koşullarda yapılabilecek ne var?

– İktidara yakın, benzer siyasi ve ideolojik tercihleri olan sivil toplum kuruluşlarının kaynakları artıyor, faaliyet alanları genişliyor. Kamu kuruluşlarıyla işbirliği yapmaları

bunların etkinliklerini artırıyor. Yönetimin politikalarını eleştirmenin sakıncalı, bunu yapan örgütlerin devlet kurumlarıyla işbirliği yapmalarının imkânsız hale gelmiş olmasından dolayı, birkaç örgüt dışında, sivil toplum kuruluşları demokratik baskı unsuru olma işlevi göremiyor.

Sivil toplum siyasette ortaya çıkan ayrışmaların, gerginliklerin yaşanmadığı, bunların dengelendiği bir faaliyet alanı. Farklı görüşten insanlar aynı sivil toplum kuruluşunun çalışmalarına katılabilir. Ancak ülkemizde, başka bazı ülkelerde de görüldüğü gibi, kutuplaşmanın niteliği ve boyutları sivil toplumda böyle bir demokrasi kültürünün oluşmasına izin vermiyor. Buna rağmen, resmî siyasetin ve propaganda'nın aracı olmayan bağımsız kuruluşların varlıklarını, faaliyetlerini sürdürmelerinin önemli olduğuna inanıyorum.

Ülkelerindeki durumu daha iyi hale getirmek isteyen insanlar için siyasi örgütlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarında sürdürülen çalışmalar önemli. Dayanışma ve sorumluluk duygularını güçlendirmeye katkısı olan bu faaliyetler, insanların kendilerini güçsüz ve yalnız hissetmelerini engelleyici oluyor.

Pen Norveç, "PEN Norway Interview
with Osman Kavala", 1 Kasım 2022

Uluslararası kültürel işbirliği projelerinin barış ve demokrasiye katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Dünya genelinde sivil toplum ve hak örgütlerinden nasıl bir beklentiniz var? Türkiye ile birlikte çalışan Avrupa'daki STK ve kültür kurumlarına tavsiyeleriniz?

– İnsanlık bir taraftan savaş, ayrımcılık, tiranlık gibi geçmişten miras kalan tehditlerle, diğer taraftan günümüz dünya düzeninin –ya da düzensizliğinin–, neo-liberal poli-

tikaların yarattığı gayri insani yaşama ve çalışma şartlarıyla karşı karşıya. Edgar Morin'in *Başka Bir Yol* kitabında vurguladığı gibi, siyaset ve sosyoekonomik ilişkiler üzerine etkili olacak, dayanışma ve sorumluluk duygularını geliştirerek her insanın kendisini dünya camiasının parçası olarak hissetmesini sağlayacak gerçekten evrenselci bir hümanizme ihtiyacımız olduğuna inanıyorum.

Bu, dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanlar arasında sanat ve edebiyatın kurabildiği türden zihinsel ve duygusal köprüler kurulmasıyla, yeni bir siyaset anlayışıyla gerçek haline gelebilir. Bu bağlamda PEN International'ın networkü ve faaliyetlerinin önemli bir örnek olduğunu düşünüyorum. Dünya genelinde sivil toplum kuruluşları, kültür kurumları, hak örgütleri böyle bir yenilenmenin aktörleri olabilirler. Avrupa devletlerinden destek alan ve güçlü networkleri olan kültür kurumları, bu misyonun öncülüğünü yapabilir. Daha etkili olmaları için yerel kuruluşların da katılımıyla başkentler dışında farklı şehirlerde ortak kültür programları gerçekleştirmelerinin ve kültürel hub'lar oluşturmalarının da işlevsel olacağını düşünüyorum.

Umarım ülkemde özgürlükleri genişletecek, hukukun üstünlüğünü sağlayacak siyasi dönüşüm gerçekleştiğinde bu tür işbirliklerinin katkısıyla, İstanbul gibi İzmir, Gaziantep, Diyarbakır da, hümanizm ve demokrasi değerlerini teşvik eden kültürel faaliyetlerin canlı olduğu, çevre ülkelerden kentlerle de yoğun ilişkilerin yaşandığı merkezler haline gelir.

Pen Norveç, 1 Kasım 2022, <https://norskpen.no/eng/pen-norway-interview-with-osman-kavala/>

Osman Kavala, "Sivil Toplum Kavramı Üzerine",
Rethinking Civil Society: History, Theory, Critique
(Sivil Toplumunu Yeniden Düşünmek: Tarih, Teori,
Eleştiri) projesi web sitesi, Mayıs 2021

"Sivil Toplum", ekonomi dışı etkenlerin belirlediği hiyerarşik ilişkilerin ve cemaat yapılarının çözüldüğü, burjuva toplumlarının ortaya çıktığı, devlet kurumlarının işlevlerinin yasalara göre yeniden belirlendiği dönemde geliştirilmiş bir kavram.

Güncel kullanımlarında da sivil sözcüğü tanımlandığı sosyal varlıklara özel bir misyon atfediyor, bunların faaliyetlerinin bireylerinkinden daha asil amaçlara hizmet ettiğini ima ediyor. Sivil toplum alelade toplumdan farklı. Hitler Almanyası'nda da sosyal örgütlenmelere katılım Nazi ideallerinin içselleştirildiğini gösteren bir davranış olarak kabul ediliyordu. Lenin de demokratik örgütlerin parti ile sınıf arasında volan kayışı işlevi görmeleri gerektiğini söylemişti.

Faşizmin ve otoriter sosyalizmin yarattığı kötü örneklerden alınan derslerden dolayı, ideolojilerin etkisi altında olmayan, siyasi çatışmalardan uzakta bir sivil toplum dünyası demokratik ideal haline geldi. Ancak bu süreçte bir terim değişikliği de oldu; çıkar gruplarının sözcülüğünü yapan kuruluşları, meslek birliklerini de içine alan, bunların faaliyetleriyle ilgili bir değer yargısını yansıtmaksızın bu kuruluşların devlet kurumlarından farklı olduklarını belirten NGO (Non-Governmental Organization) tanımı yaygınlık kazandı.

Demokrasi ve hukuk kurumlarının düzgün işlediği, siyasi uzlaşma kültürünün var olduğu toplumlarda

üyelerin çıkarlarını savunan, bunun için devletlere baskı yapan sivil toplum kuruluşları demokrasiye güç kazandırıyor. Ancak, Türkiye’de olduğu gibi yargının siyasallaştığı, kurumların özerkliklerini, medyanın bağımsızlığını kaybettiği ve toplumda kutuplaşmayı tetiklemenin başat bir siyaset stratejisi haline geldiği ülkelerde STK’ların faal olmaları, demokrasi kurumlarını ve hukuk devletini korumak için yeterli olmuyor.

Bu nedenle sivil toplumdaki sivil sözcüğüne yeniden daha tanımlanmış bir anlam verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu bağlamda toplumsal bir değer olarak sivillığın (civility) sadece birbirlerini tanıyan, aynı toplumda, aynı görüşte olan bireyler arasındaki ilişkileri geliştirmeyi teşvik eden anlayışı değil, toplumda farklı kesimlerin, bireylerin sorunlarına duyarlı olma ve onlarla iletişim kurma yeteneğini tanımlaması gerektiğine inanıyorum.

Kanaatimce sadece kendi üyeleri arasında sevgi ve dayanışma hislerinin gelişmesine imkân veren, sadece kendi üyelerinin sorunlarıyla ilgilenen kuruluşların hâkim olduğu bir sivil toplum, sadece kendi çıkarlarını geliştirmek dürtüsüyle davranan bireylerden oluşan bir toplumdan daha yüksek bir medeniyet seviyesini işaret etmez. Farklı düşüncelere ve inançlara sahip insanların birbirleriyle konuşmalarına, birbirlerini anlamalarına imkân veren diyalog kanallarını işler halde tutan sivil toplum kuruluşları demokrasinin ve hukuk devletinin güvencesi olabilir, siyaset üzerinde bu yönde bir baskı oluşturabilir.

Bireylere böyle bir yeteneği kazandıran ise ideolojiler, güçlü inançlar ve kesinlikler değil, karmaşık insanlık durumlarını anlatan sanat ve edebiyat eserleri oluyor.

Bu nedenle de sivil toplumun sivillik değerlerine ne kadar sahip olduğunun göstergesi sivil toplumda sanat ve kültür ile ilgili girişimlerin yoğunluğu ve etkileşim gücü.

Mayıs 2021, <https://rethinkingcivilsociety.org/quotes/osman-kavala-human-rights-defender-philanthropist-and-political-prisoner/>

Hapsedilmek

Ayşe Sayın, "Osman Kavala, Cezaevinde Geçirdiği Bir Yılı ve Hakkındaki Davaya Bakışını BBC Türkçe'ye Anlattı", *BBC*, 3 Kasım 2018

Haksızlığa uğramışlık hissiyle baş edebilmek için şöyle bir akıl yürütmeye başvuruyorum... Türkiye'nin karanlık yılları olan 1980 askerî darbesi öncesi ve hemen sonrasında ben Manchester Üniversitesi'nde okuyordum. İstedğim eğitimi almanın yanı sıra orada çeşitli dernek faaliyetlerine katıldım, İngiltere'deki yabancı öğrenci sorunu, başka ülkelerdeki meseleler ve tabii Türkiye'de yaşananlarla ilgilenmem mümkün oldu. Askerî yönetimin baskıları, işkence uygulamaları ile ilgili kamuoyunu bilgilendirmeye çalıştık, kampanyalar düzenledik.

Yani o dönemde Türkiye'de bulunan siyasetle ilgilenen akranlarımla mukayese edilemeyecek kadar rahat bir üniversite hayatım oldu. Türkiye'ye dönünce aile şirketinde yöneticilik yapmanın yanı sıra sosyal, siyasi meselelerle ilgilendim, çeşitli dernek ve vakıfların kuruluşuna katıldım; insan hakları, demokrasi ve azınlık hakları konularında eleştirilerde, önerilerde bulundum, girişimlerde yer aldım.

Özetle, 40 yıldır özgürce düşündüklerimi ifade ettim, istediğim etkinliklere katıldım. Bu düşünce beni sakinleştiriyor.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-46082758>

Gezi Davası'ndan tahliye edildikten sonra başka soruştur-
malar gerekçe gösterilerek serbest bırakılmadınız. Tahliye
kararı ile yeniden tutuklanmanız arasında neler yaşadı-
nız? Tutukluluk halinizin devamıyla ilgili değerlendirmen-
iz nedir?

– Daha önce savunma hakkımı kısıtlayıcı uygulamalar-
dan dolayı Gezi davasının son duruşmasında beraat kararı
beklemiyordum. Kendimi cezaevinde daha uzun süre kal-
maya hazırlamıştım. Bundan dolayı yerleşke çıkışında gö-
zaltına alınmam benim için çok büyük bir şok olmadı. Sor-
gulandıktan sonra tutuklanmayacağım ihtimalini de düşün-
müştüm, ama başkalarının başına geldiği gibi eve döndükten
sonra tutuklansaydım, bu bana daha ağır gelecekti.

Tutuklama kararlarının birbiri arkasına, zaman aralığı
bırakmadan ucu ucuna gelmesi, farklı dosyalarla ilgili olsa-
lar da tek elden bir hesaplamanın söz konusu olduğu şüphesi-
ni uyandırıyor. Âdeta yürütülen adli işlemlerin hukuki
içeriklerinden ve sonuçlarından bağımsız, paralel bir infaz
uygulaması yürütülüyor. Bu tür uygulamaların insan psiko-
lojisi üzerindeki etkisinin ne olacağını yargı mensupları da
biliyordur. Bunun bir tür manevi işkence olduğunun görül-
memesi mümkün değil.

[https://bianet.org/haber/tutuklulugum-fantastik-bir-
kurgu-228081](https://bianet.org/haber/tutuklulugum-fantastik-bir-kurgu-228081)

1+1 Express, sayı 181, Güz 2022

2019'da sizin için hazırlanan dayanışma kitabına biz de
haftalık *Express*'in 1996 yılından bir kapağıyla katılmış-

tık. Kapakta Bülent Erkmen'in "İçerisi / Dışarısı" başlıklı işi yer alıyordu. O dönemde Ümraniye Cezaevi'nde siyasi mahkûmlara yönelik operasyonda dört mahpus öldürülmüş, protestolar diğer cezaevlerine yayılmıştı. "İçerinin" durumu bugün de pek farklı değil. Ama, Bülent Erkmen'in isabetle işlediği gibi, dışarısı da içeriği aratmıyor. İçeriden dışarısı size nasıl görünüyor?

– Tahliye olsaydım, eşime, aileme, dostlarıma kavuştüğüm için elbette çok sevinecektim. Ancak, sanırım özgürlüğün, özgürlüğe kavuşmuş olmanın yarattığı neşeyi hissedemeyecektim. Türkiye'de hiçbir zaman tam bir özgürlük ortamı yaşanmadı, ancak OHAL'le birlikte başlayan ve süregelen olağanüstü hal ikliminde, ifadeye çağırılma, gözaltına alınma, tutuklanma tamamen sıradanlaştı. Her yurttaşın başının üstünde bir Demokles kılıcı sallanıyor. Bu nedenle Bülent Erkmen'in değerlendirmesine tamamen katılıyorum.

1+1 Express, sayı 181, Güz 2022

Barış Terkoğlu, Cumhuriyet, 27 Nisan 2023

Tutukluluğunuz 2.000 günü aştı. Bulunduğunuz şartları biliyorum. Ama duygularınızı merak ediyorum. Üzgün müsünüz, kızgın mısınız, kırgın mısınız?

– Saydığınız bütün bu ruh hallerini yaşadım. Adaletsizliklere öfke duymamak mümkün değil. Sadece sizin başınıza gelenlere değil başkalarının maruz kaldıklarına da. Cezaevi, hukuksuzluğun yol açtığı eziyetleri daha canlı biçimde hissetmeme yol açtı. Toplumun bir bölümünün olanları onaylaması, onaylamayanların bir kısmının da ses çıkarmaya çekiniyor olması da üzücü. Umudumu canlı tutarak ruh sağlığımı korumaya gayret ediyorum.

DW belgeseli için mülakattan, "Osman Kavala:
Imprisoned in Erdogan's Turkey", DW Documentary,
Bahar 2023

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına ilk tepkiniz ne oldu? Şimdi bu cezayı nasıl karşılıyorsunuz?

– Uzun ve keyfi tutukluluğumu haklı çıkarmak amacıyla bana birkaç yıl hapis cezası vermelerini bekliyordum. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, tutuklanmam için dahi yetersiz bulduğu delilleri kullanarak beni ömür boyu hapis cezasına çarptıracaklarını hayal bile edemezdim. Daha önceki duruşmalarda, tutukluluğumun makûl bir gerekçe gösterilmeden uzatılması, içimde güçlü bir adaletsizlik duygusu uyandırıyordu. Kararı duyduğumda, bu sefer, ülkemdeki yargının ve hâkimlerin içinde bulundukları durumdan dolayı derin bir üzüntü duydum. Keyfi kararlarla gözaltına alınan ya da mahkûm edilen çok sayıda mahkûm var; bunların bir kısmı benden daha uzun süredir parmaklıklar ardında. Ancak bu siyasi davanın farklı aşamalarının, tutukluluğumu uzatmak için farklı suçlamalar kullanılmasının ve son olarak hakkımda verilen kararın, Türkiye'deki yargı süreçlerine yönelik manipülasyonu ve Türk ceza sisteminin kötüye kullanılmasını çok açık şekilde ortaya koyduğunu düşünüyorum. İç huzurumu korumaya çalışıyorum ve ülkemde siyasi bir değişimin gerçekleşmesini bekliyorum.

https://www.youtube.com/watch?v=G_SvwkqZJAY

Aslı Uluşahin, *Kültür Meclisi*, 8 Mayıs 2023

Son olarak, kişisel bir yorum, kişisel bir merak: Hapiste 2015 gün geride kaldı. Geçen zamanda hem siz hem de eşiniz Ayşe Buğra, maruz kaldığınız her şeye, deyim yerin-

deyse zarafetle direndiniz. Bu açık kötülüğe karşın sakinliğinizi, zarafetinizi nasıl koruyabiliyorsunuz?

– Değerlendirmeniz için teşekkür ederim. Komplo teorilerinin, asılsız suçlamaların çok sık kullanıldığı ve çok seyrekleştirildiği bir “post-truth” ortamında, kötülük olarak gördüğünüz şeylerle aranızda fark olduğunu belli edecek şekilde davranmanızın önemli olduğuna, bunun, hakikatin anlaşılmasına daha güçlü biçimde katkıda bulunacağına inanıyorum.

İrfan Aktan, *Artı Gerçek*, 15 Ocak 2024

1+1 Express dergisinin 2022 Güz sayısına verdiğiniz söyleşide şöyle demiştiniz: “Sadece delilsiz değil, son derece mantıksız da olan suçlamalarla beş yıla yakın cezaevinde bulunmak insanın yaşadığı toplumla ilişkisini sorgulamasına neden oluyor. Bunun olağanüstü bir hukuksuzluk vakası olduğunu düşünüyorsunuz, bu ve benzerleri yaşanırken, insanların özellikle de sizi tanıyanların, her şey normalmiş gibi davranıyor olmalarını yadırgıyorsunuz.” Sizinle söyleşi yapacağımı söylediğim bir arkadaş, “Kavala bütün bu olanlardan sonra hepimizden nefret etmemeyi nasıl başarıyor?” diye sormamı istedi. Bu soruya yanıtınız ne olur?

– Size bu soruyu soran arkadaşınız belli ki her şey normalmiş gibi davranmayanlardan. Aksi takdirde, böyle bir soru sormak aklına gelmezdi. *Express* dergisindeki söyleşide sadece benim başıma gelene değil, başka vahim hukuksuzluklara da daha fazla tepki gösterilmesini beklediğimi belirtmiştim. Bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması durumunda hukuk devletinin temellerine yönelik tehdit tam manasıyla anlaşılabilir. Ancak maalesef hukuk ihlalle-

rinin yaygınlaşması bir tür kanıksamaya, “bizde böyle” tavrının benimsenmesine yol açıyor. Bu da durumu normalleştirmeye hizmet ediyor.

İşıl Cinmen, *Birkaç Küçük Sır*, Destek Yayınları, İstanbul, 2024

Yaşamınızda kendinizi en karanlıkta ve umutsuz hissettiğiniz ânı düşünün. Oradan nasıl çıktınız, kendinizi nasıl ayağa kaldırdınız?

– Altı yılı aşan bir süredir özgürlüğümün hukuksuz biçimde kısıtlanmış olması geçmişte başıma gelenlerle mukayese edilemeyecek bir kötülük. Bu nedenle daha önce yaşadıklarım ile nasıl baş ettiğimi anlatmanın çok anlamlı olmayacağını düşünüyorum. Her ne kadar nasıl sonuçlanacağına dair kesin konuşmak ihtiyatsız bir davranış olsa da, şu anda içinde bulunduğum durumla ilgili birkaç şey söyleyebilirim. Cezaevinde en önemli şeyin, benzer bir deneyim yaşamış olan Václav Havel’in söylediği gibi, umudu kaybetmemek olduğuna inanıyorum. İlerde yaşayacağınız başka bir deneyimin, yapacağınız bir şeyin sizi mutlu edeceğine, hayatınıza anlam katacağına olan inancınızı korumanız ruh sağlığınıza korumanız için son derece önemli. Umudu canlı tutmaya en fazla katkı sağlayan, sevdiğiniz insanların desteği. Eşinizin, ailenizin, dostlarınızın. Zor zamanlarda umudu sevgi besliyor, umutla birlikte sevgi insanı ayakta tutuyor. Her ikisi arasında güçlü bir bağ mevcut.

Sorularınızı cevaplarken uzun süredir iletişim içinde olmadığım bir arkadaşım dan mektup aldım. Bazı baskılar karşısında ülkesini terk etmek zorunda kalmış ve 25 yıllık hayat arkadaşını kaybetmiş. Hangimizin başına gelen daha ağır bir felaket diye düşündüm. Başkalarının acılarına du-

yarlı olabilmek de kendi acılarınızla baş edebilmeniz size moral güç veriyor.

Hapishanede hayat

Beril Eski, *DW Türkçe*, 13 Aralık 2019

Cezaevinde hayatınız nasıl geçiyor?

– Fiziksel şartlardan fazla şikâyetim yok, temel ihtiyaçların karşılanmasında aksaklık olmuyor.

Hayatımı dolduran, renklendiren ana faaliyet okumak. Sağ olsun eşim her hafta ziyaretime geldiğinde kitap getiriyor. Günlük gazete dağıtımı oluyor, yurttan ve dünyadaki gelişmeleri televizyondan da izleyebiliyorum.

Tek başınıza mı kalıyorsunuz?

– Tek kişilik odada kalıyorum ama avlumu komşu odamda kalanla paylaşıyorum. Aslında odamda tek başıma kaldığım da tam söylenemez, bir muhabbet kuşum vardı, hastalandığı için ayrılmak zorunda kaldık. Baharda serçeler avlunun üzerinde önceden yapılmış olan yuvalara yerleşiyorlar, avlumuz canlanıyor. Birkaç yavru uçmayı öğrenirken aşağı düştü, bir tanesini maalesef yaşatamadık. Muhabbet kuşum da, tek başına çok sıkıldığından onu görünce hemen sahiplenmişti, kafasını okşamaya çalışıyordu. Şimdi avlu sessiz. Odama marullarla gelen iki küçük salyangozu besliyorum, onların da malum, sesleri çıkmıyor.

Kitap okumak, özellikle edebiyat eserlerini okumak, başıma gelenle kafamı fazla meşgul etmeme imkânı veriyor.

Cezaevinde olduğunuz için dışarıdaki olayların üzerinizdeki etkisi, deyim yerindeyse, filtreden geçirilmiş hale geliyor. Olayların seyrini etkileyebilmek elinizde olmasa dahi,

bazen olumsuz gelişmeleri önlemek için yeterli çabayı harcamadığınızı, bazı şeyleri eksik ya da yanlış yaptığınızı düşündüğünüz olur; bu sizin vicdanınızı rahatsız eder. Cezaevinde, doğal olarak böyle bir telaş, bir huzursuzluk hissetmiyorsunuz, zira yapabileceğiniz bir şey yok.

Bir taraftan hayatınızdan ayların, yılların çalındığını düşünüyorsunuz, bu tedirginlik veriyor. Öbür taraftan da bu durum sizi önünüzdeki aktif yaşayabileceğiniz süreyi nasıl daha iyi değerlendireceğinize dair düşünmeye zorluyor. İster istemez hayatınızın muhasebesini yapmak mecburiyetini hissediyorsunuz.

DW belgeseli için mülakattan, Bahar 2023

Hapishanedeki günlük rutininiz nasıl? Tecritte 24 saatiniz nasıl geçiyor? Size nasıl davranılıyor?

– Buradaki koşullar ve muamele hakkında şikâyet edecek fazla bir şey yok. Sanırım burası Türkiye'nin nispeten iyi yönetilen cezaevlerinden. Tek kişilik bir hücrede kalıyorum. Zamanımı çoğunlukla okuyarak geçiriyorum. Bu, zihin sağlığını korumam için hayati bir aktivite. Haberleri bağımsız televizyon kanallarından izliyorum; her gün gazete alıyorum. TRT2, dünya sinemasından kaliteli filmler ve klasik müzik konserleri yayınlıyor. Gün boyu yürümek için avlumu kullanma fırsatım oluyor. Yaz aylarında, duvarların üzerinde yuva yapan serçeleri besliyorum. Yakınımızda olan deniz yönüne uçan martıları izliyorum. Bulutları, aldıkları şekilleri ve hareketlerini izlemekten de zevk alıyorum. Bunlar beni doğaya yakın hissettiriyor. Arkadaşlarımdan, daha önce tanımadığım insanlardan mektuplar alıyorum, onları cevaplamaya çalışıyorum. Eşimle haftada bir saat, bir cam panel arkasından telefonla, ayda bir kez de açık görüşte ko-

nuşabiliyorum. Avukatlarımla görüşmek için herhangi bir zaman sınırı yok. Ama ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası Yargıtay'da onanırsa, şartlar çok daha kötü olacak.

Sanırım burada farklı bir zaman hissi de yaşıyorum. Zaman sanki daha hızlı akıyor. Günler ve aylar arasındaki sınırlar bulanıklaşıyor; birbirine karışıyor.

1+1 Express, sayı 181, Güz 2022

Tutukluluğunuz beş yıla yaklaştı. Dışarıda en çok neyi özlediniz? Örneğin, pek müzik seçme şansınız yoktur muhtemelen, hangi müzikleri severdiniz, şimdi hangi müzikleri veya başka şeyleri özlüyorsunuz? Özgür kaldığınızda ilk neler yapmak istersiniz?

– Üzerimde en çok etki yaratan büyük bestecilerin senfonik müzikleri, konçertoları. Ancak klasik Türk müziği, halk ezgileri dahil her türden iyi müziği dinlemekten zevk alırım. Müzikle ve dünya meseleleriyle ilgilenmeye başladığım yıllara damgasını vuran eserlerin de özel bir anlamı var. Bu müziğin, etkileri Avrupa sınırlarını aşan, '68 kuşağının paylaştığı, toplum ve siyaset düzeninin daha iyiye gideceğine dair dönemin iyimser ruh halini yansıttığını ve hatırlattığını düşünüyorum. Maalesef bu iyimserlik dönemi uzun süremedi...

Burada istediğim kitapları okuyabiliyorum. TRT2'de festival filmlerini izleyebiliyorum. En fazla eksikliğini duyduğum, sevdiğim müziği dinleyememek, daha doğrusu, sevdiğim müziği eşimle birlikte dinleyememek. Sevdiğiniz insanla, dostlarınızla birlikte dinlediğiniz zaman ne türden olursa olsun güzel bir müzik, hüznü de olsa, size yaşama sevinci veriyor, hayatı paylaşmanın güzel bir şey olduğunu hissettiriyor.

2017 Ekim ayından beri 2.290 gündür hapistesiniz. Cezaevinde yedinci kez yeni bir yıla girdiniz. Ve tek başınızdasınız. Bu size ne hissettiriyor? Yeni yıla nasıl girdiniz?

– Yeni yıla, televizyonda film seyretmediğim akşamlarda yaptığım gibi, kitap okuyarak girdim. Bu yıl, malum, TRT Berlin ve Viyana senfoni orkestralarının yeni yıl konserlerini yayınlamadı.

Tek başına kalıyor olmaktan şikâyetçi değilim, buna alıştım. Zor gelen, mahkûmiyetin kesinleşmesinden sonra eşimle her hafta değil, iki haftada bir görüşüyor olmak. Telefon konuşmaları da iki haftada bir yapılabilir. Annem artık pek konuşabilecek durumda değil, ama sesimi duy-mak ona iyi geliyor. Bana da onun hâlâ hayatta olduğunu hissetmek.

Hapse girdiğimde 60 yaşındaydım. Sivil toplum alanında aktif olarak çalışabileceğim sürenin önemli bölümünü hapse geçirmiş oldum, geçirmeye devam ediyorum. Eşimle yaptığımız bazı planlar da geçersiz hale geldi. Kuşkusuz, ileri yaşta hukuksuzluğa maruz kalan bir tek ben değilim. Soyut suçlarla ilgili, somut delillere dayanmayan suçlamalarla 80 yaşında insanlar hapse tutuluyor. Bunları, hukuk normlarının yanı sıra, insan hayatına, insan haysiyetine değer vermeyen bir anlayışın tezahürleri olarak görüyorum. İnsan hayatına verilen değer azalmakta olduğu sadece yargıda değil, kamu düzeninin başka alanlarında da hissediliyor.

En çok neyi yapmayı özlediniz?

– En çok özlediğim, evimde eşimle birlikte olmak. Özgürlüğümün keyfi biçimde kısıtlanmayacağına güvenerek yaşamayı da özledim tabii.

18 Şubat 2020’de yeniden tutuklanacağınızı henüz bilmeden, bırakılacağınızı düşündüğünüzde, yemeğinizden çıkan ve size yoldaşlık eden iki küçük salyangozu da ailenize teslim edip eve yollamıştınız. Siz çıkamadınız. Yeni “yoldaşlarınız” var mı? Eve yolladığınız o iki küçük salyangoz ne durumda?

Bir düzeltme yapayım. Salyangozlar yemekten çıkmadılar, kantinden ısmarlamış olduğum rokanın yapraklarına tutunmuş halde odama geldiler. Eşim hava ısınınca onları bahçeye bırakmış, maalesef gözden kaybolmuşlar.

Bahar mevsiminde avlunun üst köşelerinde yuvalara serçeler yerleşiyor. Bu yıl kış aylarında da bir grup serçe sık sık avluma geliyor. Ben avluda yürüyüş yaparken pencereimin önüne bıraktığım ekmek kırıntılarını yiyorlar.

Kitaplar

Pen Norveç, 1 Kasım 2022

Hapishanede okuduklarınız arasında favori yazarlarınız oldu mu? Şu anda kimleri okuyorsunuz?

– Favori yazarlar listesi yapmaya kalkacak olursam bu çok uzun olur. Cezaevinde klasikleri de okuyorum. Yıllar sonra aynı eserleri okumak, unutmuş olduğunuz şeyleri hatırlamanıza, yazarın meramını daha iyi anlamanıza imkân verdiğinden son derece heyecan verici oluyor.

Ancak şunu söyleyeyim, daha önce aşına olmadığım Claudio Magris, Dag Solstad ve Olga Tokarczuk’un eserlerini “keşfetmem” burada oldu, bunu cezaevinin bana kazandırdıkları hanesine ekliyorum.

Sorularınız geldiğinde Orlando Figes’in 19. yüzyılda Av-

rupa'nın sanat kültür ortamını ve dinamiklerini son derece canlı biçimde anlattığı *Europeans* kitabını bitirmiş, Dag Solstad'ın *Armand V*'sine başlamıştım.

DW belgeseli için mülakattan, Bahar 2023

Hapishanede ne tür kitaplar okuyorsunuz? Eşinizle aynı kitapları okuduğunuzu duyduk. Sizin için hangileri önemli? Kitapları okurken onu düşünüyor musunuz? Okuduktan sonra nasıl tartışıyorsunuz?

– Çoğunlukla edebiyat türünde kitaplar okuyorum. Başkalarının hayatlarına girmek, başka dünyalara seyahat etmek, fiziksel kısıtlamaları aşmaya yardımcı oluyor. Burada çağdaş romanların yanı sıra bazı klasikleri de yeniden okudum ve daha önce fark etmediğim veya anlamadığım birçok yeni boyut keşfettim. Eşim sosyal politika teorisi ve pratiği üzerine çalışıyor ve şu sıra yeni kitabını yazıyor. Akademik çalışmalarının yanı sıra, edebiyatla da çok ilgili. Yazışmalarımızda, okuduğumuz kitaplarla ilgili izlenim ve düşüncelerimizi birbirimize aktarıyoruz. Heyecan verici bulduğum bir şey okuduğumda onu Ayşe ile paylaşmak istiyorum, onun nasıl tepki vereceğini tahmin etmeye çalışıyorum. Roman okumanın, aynı zamanda yazarla sohbet anlamına geldiği söylenir. Okurken Ayşe'yi de bu sohbete dahil etmeye çalışıyorum. Nazi dönemi ve çağdaş popülist siyasi hareketler hakkında yazılmış kitaplara da özel bir ilgim var.

Cezaevinde neler okuyorsunuz, size daha önce düşünmediğiniz boyutlar kazandıran hangi kitapları anmak istersiniz? Bu kitaplar sizce bugüne ya da “insanlık durumu”na dair neler söylüyor?

– İyi yazılmış tüm edebiyat eserleri insanlık durumlarına bakışımızda bir değişikliğe, düşüncelerimizde, duyarlılıklarımızda derinleşmeye yol açıyor. Burada klasikleri yıllar sonra tekrar okumanın ne kadar yararlı olduğunu keşfettim. Zweig, savaş felaketini yaşadıkdan sonra tekrar okuyunca Montaigne’in meramını daha iyi anladığını söylüyor. Ben, gözaltına alınınca iki hafta, bazı günler üç-dört kişiyle birlikte, küçük bir hücrede kaldım. O sırada Montaigne okumak çok iyi gelmişti, daha sonra da okumaya devam ettim. Bu bağlamda aklımdan hiç çıkmayan büyük yazar Shakespeare. Her okuduğumda yeni bir şey keşfediyorum. Karmaşık insanlık durumlarının yanı sıra, bugünlerde ülkemizde yaşananlar da dahil, insan ilişkilerinde, siyaset sahnesinde kendini gösteren kötülüklerin kaynaklarının daha iyi anlaşılması için Shakespeare okumak çok yararlı.

Kendi durumumla mukayese etmek ve böylelikle morali mi sağlam tutmak bakımından Nazi kampında kalmış Primo Levi’nin, Jean Améry’nin ve tabii Viktor E. Frankl’in kitaplarını okumak iyi oldu. Frans de Waal’ın kitapları, hayvan deyip kendimizden uzak tuttuğumuz yakın akrabalarımız hakkındaki düşüncelerimi geliştirdi. Ama galiba düşünceyi tetikleme anlamında en güçlü etki yaratan az önce sözünü ettiğim Jean Améry’nin *Suç ve Kefaretin Ötesinde* kitabı oldu. Kendisi Nazi kamplarında tutsak kalmış, çıkınca Alman adını değiştirmiş, yıllar sonra da benzer deneyim yaşayan bazı Yahudi entelektüellerin yaptığı gibi intihar etmeyi seçmiş. Kitapta, yaşadığı deneyimin üzerindeki etki-

lerini anlatıyor, İkinci Dünya Savaşı sonrası uğradıkları ağır yıkımdan kurtulma gayreti içinde olan Alman toplumunu işlenen suçla yüzleşme konusunda güçlü bir irade göstermemiş olmakla suçluyor. Ancak benim için asıl zihin açıcı olan Aydınlanma ile ilgili yazdıkları oldu.

Dediklerini tam olarak yansıtmak için not etmiş olduğum sözlerini aktarmak istiyorum:

Aydınlanma kavramı şüphesiz çok dar bir çerçeve içine sıkıştırılmamalıdır; çünkü benim anladığım biçimiyle bu kavram yalnızca mantıksal tündengelim ve ampirik doğrulamadan daha fazlasını kapsıyor; bu ikisinin de ötesine geçecek fenomenolojik bir kurguya, empatiye, aklın sınırlarına yaklaşma gayretine ilişkin bir isteği ve beceriyi içeriyor. Ancak Aydınlanma'nın yasasını yerine getirdiğimiz, ve aynı zamanda aştığımız takdirde, la raison'un derinlik-siz ve sonuçsuz akıl yürütmelerle götüremediği tinsel alanlara ulaşabiliriz. Duygular mı? Benim bir itirazım yok onlara. Aydınlanma'nın duygulardan arınmış olması gereği nerede yazıyor ki? Bana tam tersi doğru gibi geliyor.

Bu sözlerden, Améry'nin, akıl yürütmelerle yetinilmemesi gerektiğine, bizden farklı deneyimler yaşamış, bizden farklı insanların durumlarını anlamaya çalışan, empati yetisini kullanan bir düşünce tarzı sayesinde Aydınlanma'nın hakkının verilebileceğine işaret ettiği anlaşılıyor.

Bundan kısa süre önce okuduğum Antonio Damasio'nun kitaplarında geliştirdiği tezler Améry'nin yazdıklarını yeniden, daha derin düşünmeme neden oldu. *Spinoza'yı Ararken* ve *Descartes'in Yanılgısı* kitaplarında duyguların gerekçelendirme temelli akıl yürütme yetisine destek olduğunu anlatıyor. Hislerden, duygulardan arındırılmış bir akıl yürütmenin sapmalara yol açtığını, bizleri insan yapan rasyonaliteye, toplumsal mutabakatları, etik kuralları içselleştirmemi-

ze zararı dokunabileceğini yazıyor. Damasio, belirli bazı duyguların bir araya gelmesiyle zihinde yaşanan tinsel deneyiminin dua ve ibadetten kaynaklanabileceği gibi, düşüncenin doğaya odaklanmasının, bilimsel keşfin, önemli bir sanat eserinin de bu deneyimi tetikleyen duygular yaratabileceğini söylüyor.

Bu değerlendirmelerle birlikte düşününce, Améry'nin uyardığı, Aydınlanma düşüncesinin “derinliksiz ve sonuçsuz akıl yürütmelere” dönüşmesi ile Aydınlanma'nın estetik deneyim sağlayan ve empati yeteneğini geliştiren sanat ve edebiyattan kopuk bir ideoloji haline gelmesi arasında ilişki olabileceği sonucuna vardım. İdeolojinin baskın olduğu düşünme biçimlerinde akıl yürütme duygulardan arı soyut modellemeler üzerinden gerçekleşiyor. Bazı durumlarda, ideolojilerin içerdiği yüksek amaçlar ile uyarılan duyguların bu amaçlara odaklanan kolektif duygu ifadeleri içinde asimile olmaları da düşünce ile duygular arasındaki sağlıklı etkileşimi, dengeleri bozabiliyor. Sanırım sosyalizm için de, hatta dinî inançlar için de, insanlık halleri üzerine derin düşünmeyi ve tinsel alanlara ulaşmayı zorlaştıran bir ideolojileştirme etkisinden söz edebiliriz.

İrfan Aktan, *Artı Gerçek*, 15 Ocak 2024

Hapishanedeki günlerinizi nasıl geçiriyor, neler yapıyor, neler okuyup yazıyorsunuz? Şu sıralar sizi en çok meşgul eden mesele nedir?

– Zamanın hızlı geçtiğine dair bir izlenime, böyle bir hisse kapılıyorum. Sanırım belli bir süre hapiste kalanlarda böyle bir hissiyat gelişiyor. Daha çok edebiyat türünde kitaplar okuyorum. Son olarak, maalesef daha dilimize çevrilmemiş, Hint kökenli olup İngilizce yazan Abraham Verg-

hese ve Jhumpa Lahiri'yi keşfetmiş olmaktan memnunum. Dostların bu kitapları yollamaları sayesinde. Sağ olsunlar, ülkemizdeki bazı değerli yazarlar, araştırmacılar da kitaplarını yolluyorlar, okuyacak ilginç kitap bulmada sıkıntı çekmiyorum. Duygular ve düşünceler arasındaki ilişki, ideolojilerin duyguları ve düşünceleri nasıl etkilediği, empati yetimizi genişleten ve daraltan etkenler, kafamı meşgul eden meseleler. Ancak, maalesef bu konularda ciddi şeyler yazabilecek durumda değilim.

Siyasi davalar, tarihten dersler

1+1 Express, sayı 181, Güz 2022

Çok sık yazı yazmadığınız biliniyor. Ancak 2009'da Express'te hukukçu Haluk İnanıcı ile birlikte kaleme aldığınız yazı Ergenekon davasının en fırtınalı günlerinde evrensel hukuk ilkeleri açısından bir uyarı mahiyetindeydi. Davanın kontrgerilla faaliyetlerine yoğunlaşmak yerine hükümete karşı darbe girişimiyle kısıtlandığını, suç tanımlarının muğlaklaştığını vurguluyordunuz ve “şüpheliden yola çıkarak kanıt bulmaya çalışmanın” bir “Engizisyon pratiği” olduğunu, bunun bir “cadı kazanı”na yol açacağını söylüyordunuz. 2009 yılında “hukuk devleti” vurgusu yapmaya neden ihtiyaç duymuştunuz, bu yazı nasıl tepkiler almıştı?

– Ergenekon davasının seyrini izlemek benim için öğretici oldu. 2000'li yıllar, AB ile katılım müzakerelerinin başladığı, anti-demokratik yasaların değiştirildiği bir dönemdi. Ancak Susurluk kazasıyla ortaya dökülen, güvenlik güçleri ile kriminal unsurlar arasındaki ilişkilerin aydınlatılması,

devlet kurumlarının şeffaf hale getirilmesi konularında kamuoyunu tatmin edecek adımlar atılmıyordu. Göz göre göre Hrant Dink'e suikast düzenlenmişti. Ergenekon davasında karanlık faaliyetler ve cinayetlerle ilgili adları geçen bazı kişilerin tutuklanması bende de umut yaratmıştı. Ancak davanın seyri, "derin devlet" diye tabir ettiğimiz alanlara odaklanacak yerde gazetecileri ve ÇYDD gibi sivil toplum kuruluşlarının üyelerini hedef alması, düşüncelerimin değişmesine neden oldu. Haluk İnanıcı sayesinde yargı sürecinde yaşanan hukuksuzlukları daha net biçimde gördüm ve öncelikle benim gibi iyimser olanları uyarmak istedim. Yazının önemli bir etki yarattığını söyleyemem, ancak, düşüncelerine değer verdiğim bazı arkadaşlardan olumlu tepki gelmesi beni mutlu etti.

Ergenekon davasında bu tür hukuksuz uygulamalardan öte bir şey daha vardı; savcı ve yargıçların kendi başlarına hazırlamış olamayacakları izlenimi veren kapsamlı bir komplo teorisi eksenine oturtulmuştu. Bir farklılık olduğuna hissettim, ancak bu davanın, siyasi odakların yargıya doğrudan müdahalesinin ilk örneği olduğunu idrak edemedim. Ergenekon'la başlayan bu süreç Gülcencilerin etkili oldukları birkaç başka büyük davada devam etti, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL ile iktidar daha etkili yargıya müdahale yöntemlerini kurumsallaştırarak fiilen yargı bağımsızlığına son verdi.

Mayıs 2021'deki savunmanızda Arthur Miller'ın "Cadı Kazanı" oyununu tekrar andınız. Savcılığın hakkınızdaki casusluk iddialarını "fantastik" diye nitelerken Nazi dönemi hukukuna da referanslar vermeye başladınız. Kasım 2019'da Sebastien Haffner'in kitabı üzerine *Birikim*'e yazdığınız "Hitler Üzerine Notlar'ın Düşündürdükleri" başlıklı yazı bu dönemi etraflıca düşünmeye başladığınızı göster-

riyor. Dört yılı aşkın süre çeşitli düzeylerde hukuksuzluklar barındırarak iç içe geçen dava süreçleriniz sizi hangi aşamalarda III. Reich iktidarı, hukuku ve toplumu üzerine düşünmeye götürdü?

– Casusluk suçlamasıyla tutuklanmam ve arkasından 15 Temmuz darbe girişimine katılma iddiasıyla birlikte bu suçlamayı içeren ikinci iddianame bana Nazi dönemi uygulamalarını düşündürttü. Duruşmada da söylemiştim, Nazi Almanyası’nda ceza yasasında yapılan değişiklikle “yasadışı suç olmaz” ilkesi lağvedilmişti. Halkın sağlıklı vicdanına, yani halkı temsil eden Nazilerin bakış açısına göre cezalandırılmayı hak eden kişinin eylemleri yasalardaki suç tanımlarına uymasa da, o kişinin suçlamalara en yakın yasaya göre cezalandırılması bir yükümlülük haline getirilmişti. Hitler prensiplerine göre yargıçların temel görevi bireylerin haklarını değil, bir cemaat olarak tarif edilen milletin bekasını korumak olmalıydı. Böylelikle, yasaların keyfi kullanımının önü açıldı. Bizim ceza yasalarımızda bu tür bir değişiklik yapılmamış olmasına rağmen, bizim davamızda da savcı aynı davranışı gösterdi. Beni hedef alan Sorosçuluk ithamlarına en yakın suçun casusluk olduğunu düşünerek, meşru sivil toplum faaliyetlerimi suç haline getirebilmek için yasalarda tanımlanmış olanın dışında bir casusluk suç u kurgulandı.

Nazi dönemini hatırlatan bir başka unsur da, ikinci iddianamede sivil toplum kuruluşlarının kozmopolit kültürü yayarak milli ve yerli kültürleri yozlaştırdıkları ve böylece bu toplumları hâkimiyetleri altına almaya çalıştıklarına dair komplo teorisi oldu. Malûm, Naziler Yahudiler için benzer tezler ileri sürmüşlerdi.

Şunu da ekleyeyim: Hakkımdaki ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının karar gerekçesinde, bunun vicdani kanaate göre verilmiş olduğu yazılmış. Suç işlemiş olanların hangi

şartlarda suç sayılan eylemi yaptığının değerlendirilerek suçluluk derecesinin belirlenmesinde önemli olan vicdani kanaatin, burada, Nazi dönemi uygulamalarında olduğu gibi, ideolojik kanaate dönüştüğünü ve suç olmayan eylemlerde bulunanları cezalandırmanın gerekçesi olarak kullandığını görüyoruz.

Kasım Akbaş ve Tora Pekin Mart 2020’de 1+1’de yazdıkları yazıda, sizin davanızla ilgili olarak, 1933-38 arasında Berlin’de avukatlık yapan Ernst Fraenkel’in 1941’de kullandığı “İkili Devlet” kavramına başvuruyorlar: Bir yanda kurumları ve hukuk usûllerini işler gibi gösteren “norm devleti”, diğer yanda güç sahiplerinin keyfî yönetimiyle şekillenen siyasal alan, “imtiyaz devleti”. Varlığı kolay ispat edilemeyen “derin devlet” kavramsallaştırması yerine “ikili devlet” tanımını size ne ifade ediyor?

– Fraenkel ikili devlet kavramıyla tamamen Nazi hâkimiyeti altına girmiş olan devletteki ikili işleyişi anlatıyor, yoksa devlet ikiye bölünmüş değil. Olağanüstü hal ortamında devletin bekasının korunması, Alman halkının özsel birliğinin sağlanması gerekçeleriyle Naziler tarafından belirlenen önlemler, hukuk normlarının önüne geçiyor. Öbür taraftan, kapitalist ekonominin rasyonel işleyişinin sürdürülmesi için bazı hukuk normları korunuyor, bu alanlarda ortaya çıkan ekonomik veya idari ihtilaflarda mahkemeler bu normlara göre karar vermeye devam ediyor. Siyasi alanda olağanüstü hal ortamı sürekli; siyasi gücün önceliklerine aykırı olmaları kaydıyla, kapitalist ekonomi düzeninin gerektirdiği faaliyetlerin ise olağan biçimde yürütülmesi gerekiyor. Fraenkel’in kullandığı anlamda ikili devlet kavramının ülke-mizdeki yargının işleyişine de ışık tutabileceğini düşünüyorum. Daha önce birtakım ideolojik saplantıları olmakla birlikte bağımsız çalışan yargı, siyasetin kontrolüne girmiş

durumda. HSK'nın müdahaleleriyle, doğrudan emir alan savcılar aracılığıyla ve iktidara yakın bakış açısına sahip yeni yargıç ve savcıların göreve başlatılmasıyla, siyasi erk yargıya organik biçimde nüfuz etmiş durumda. Ancak bu durum, hukuk normlarının bütünüyle geçersiz kılındığı anlamına gelmiyor. Ekonomik ihtilaflarla ilgili davaların yanı sıra iktidar açısından önem taşımayan siyasi davalarda da mahkemeler, özellikle yüksek yargı organları, karar verirken hukuk normlarını dikkate alıyorlar, mahkeme heyetlerinde böyle davranan üyeler bulunuyor. Buna karşılık, iktidarın taraf olduğu, taraf olduğu mesajının verildiği konularda ve davalarda bu üyeler kararları etkileyemiyor, ancak karşı oy yazılarıyla hukuksuzluğa dikkat çekmeye çalışıyorlar. Hukuk kurumlarının hâlâ eskisi gibi çalışır olduğu izlenimini vermesi bakımından bu ikili işleyişin iktidar için işlevsel rasyonalitesi olduğunu düşünüyorum.

Derin devlet kavramı bu durumu açıklamak için çok uygun değil. Derin devlet, devletin çıplak gözle görülmeyen, kamusal alana yansımayan faaliyetlerini, bunların yürütüldüğü resmî, yarı legal kurumları betimliyor. Yargının siyasi amaçlarla kullanılması aynı zamanda ideolojik hegemonyanın konsolidasyonuna, algı yaratmaya da hizmet ettiği için son derece aleni, herkesin gözü önünde; bu durum, iktidar yanlısı, iktidarın denetimindeki medyanın da propaganda niteliği taşıyan yayınlarıyla destekleniyor.

Birikim'deki yazınızda günümüz popülist iktidarlarının kuvvetler ayrılığı karşısında kamusal kurumları eritmeye, siyasi imtiyazlarını ve keyfî uygulamalarını artırmaya yöneldiğini ifade ediyorsunuz. Sizce Hitler döneminin hukuk ve siyaset yöntemleri tarihin o momentine has pratikler mi, yoksa faşizm dönüşen, farklı zamanlarda farklı kılıklarda var olan bir politik hareket ve ideoloji mi?

– Malûm, “faşist”, Mussolini ve yoldaşlarının kendilerine yakıştırdıkları bir söz. “Fasces”, yani odundan balta sapı demetleri, eski Roma’da mahkemelerin cezalandırma yetkisinin simgesi olarak yüksek yargı mensuplarının önünde taşınırmış. Nazi rejimi Mussolini İtalyası’ndan farklıydı, bugün kullandığımız anlamda daha koyu “faşist”ti. 1930’larda ortaya çıkan bir ideolojinin, siyasi hareketin, kılık değiştirerek bugün de varlığını devam ettirdiğini söylemek aşırı bir genelleme olur. Ancak bugün karşılaştığımız popülist hareketlerle faşizm arasında ortak noktalar bulunduğu da bir gerçek.

Umberto Eco *Beş Ahlâk Yazısı* kitabındaki “Ebedi Faşizm” başlıklı makalesinde “kök-faşizm” kavramıyla faşizmin temel unsurlarını betimlemeye gayret etmiş. “Düşman” bunlardan biri. Eco, kök-faşizm ideolojisinde uluslararası nitelikli bir komplo saplantısı olduğunu, bunu açığa çıkarmak için yabancı düşmanlığına başvurulduğunu, içerde de işbirlikçilerin arandığını yazıyor. Toplumda farklılıkların yarattığı gerilimleri korkuya çevirerek görüş birliği yaratma çabasını da bir başka kök-faşizm unsuru olarak saymış. Fraenkel de Nasyonal Sosyalist düşüncede “düşman”ın “siyaset tasavvurunun kurucu unsuru” olduğu tespitini yapmış. Sürekli olağanüstü hal mitosunun bu kavrama ihtiyaç duyduğunu söylüyor: “Reel bir düşman yoksa, bir düşman icat etmeniz gerekir. Düşmanlar olmadan tehlike olmaz, tehlike olmadan cemaat bilinci olmaz, cemaat bilinci olmadan da milli cemaat olmaz.” Eco “Ebedi Faşizm” yazısını “görevimiz kök-faşizmin her yeni belirtisine işaret etmektir, her gün ve dünyanın her yerinde” diye bitirmiş.

1+1 Express, sayı 181, Güz 2022

(*Express*'e verdiğiniz mülakatta) Eco'dan alıntıladığınız “görevimiz kök-faşizmin her yeni belirtisine işaret etmektir, her gün ve dünyanın her yerinde” cümlesi akla şu soruyu getiriyor: Ne yapmalı, nasıl yapmalı?

– Federico Finchelstein, *Faşizmden Popülizme* kitabında “popülizm hem genetik hem de tarihsel olarak faşizmle bağlantılıdır, onun vârisidir” tespitini yapmış. Ancak popülizmin seçimleri meşruiyet kaynağı olarak görmesi, işleyiş biçimleri değişmiş olsa da, popülist otoriter rejimlerde demokrasi kurumlarının varlıklarını sürdürüyor olmaları, bu rejimlerle faşizm arasındaki benzerliklerin gözden kaçmasına ya da görmezden gelinmesine yol açabiliyor. Umberto Eco, faşizmde belirgin halini görmüş olduğumuz, ancak başka otoriter rejimlerde kolay fark edilmeyen siyasi ve ideolojik öğeleri tanımlamanın, ne olduklarını açıklamanın bir görev olduğunu vurguluyor. Ben de bu tür tehditlerin erken teşhis edilmelerini, bunlarla ilgili duyarlılık yaratma bakımından önemli buluyorum. Sorunuzdaki alıntılarda vurgulanan “düşman” kavramı ve kurgusu sadece dış güçler ekseninde kullanılan bir söylem değil. Faaliyetleri ya da niyetleri sakıncalı olarak görülen yurttaşlar da düşman kategorisine dahil ediliyor.

Ülkemizde bazı siyasi davalarda yaşananların, suç sayılan eylem olmasa da cezalandırmayı meşru gören düşman hukuku anlayışını yansıttığını düşünüyorum. Bunlar olağan hukuksuz tasarruflardan, hukuk hatalarından farklı. İnsan hayatına değer veren, özgürlükleri koruyan hukuk anlayışına bir karşı çıkış söz konusu. Normların bağlayıcılıkları yerine, siyasetin belirlediği önceliklere tâbi olmak söz konusu. Siyasi aktörlerden müsamaha ya da destek bulunca, böylesi radikal bir anlayış kendisini mevcut yasalar-

daki yazılı tanımlara, hatta, Yargıtay'ın son Can Atalay kararında da gördüğümüz gibi Anayasa'nın amir hükümlerine uymak mecburiyetinde görmüyor.

Geçtiğimiz ay Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin 2023 Václav Havel İnsan Hakları Ödülü'ne layık görülmeniz üzerine Türkiye Dışişleri Bakanlığı AKPM'ye sert tepki gösterdi. Siz ise ödül törenine gönderdiğiniz mesajda Türkiye'nin kapalı otoriter rejime dönüşeceğine inanmadığınızı ifade ettiniz. Bu iyimserliğinizi besleyen nedir?

– Güneydoğu'da Kürt bölgesinde yerel demokrasi organlarının işlevsiz hale getirildiği, yargının siyasileştiği, üniversitelerin ve kurumların özerkliklerini kaybettiği, devlet televizyon kanallarının ve ana akım medyanın propaganda araçlarına dönüştüğü, iktidarı denetleme mekanizmalarının çalışmadığı ülkemizdeki sistemi demokrasi olarak tanımlamak zor.

Ancak, neredeyse bütün büyük şehirlerin belediye başkanlarının muhalefet partilerinden seçilmiş olmalarının gösterdiği gibi, demokratik siyaset alanı kapalı değil. Ülkemizde köklü bir demokratik muhalefet geleneği var, muhalefeti temsil eden siyasi partiler, güçlü örgütlenmelere sahip.

Toplumun önemli bir kısmı anti-demokratik uygulamalara yeterli tepki göstermiyor, ancak, eşitsiz şartlarda gerçekleşmiş olmasına rağmen, son seçimlerde, toplumun yarısı mevcut yönetime destek vermedi. Bundan dolayı ülkemizin Rusya'dan ve Ortadoğu ülkelerinden çok farklı olduğunu düşünüyorum.

FETÖ ile hesaplaşmanın ardından birçok kumpas davası bitirildi. Ama Balyoz, 28 şubat gibi davalarla birlikte sizin davanız sürdü. Gezi hakkındaki pek çok suçlama gibi, sizin Gezi'nin arkasında olduğunuz iddiasını ilk olarak FETÖ bağlantılı eski KOM Daire Başkanı raporunda yazmıştı. FETÖ'nn başlattığı operasyonu iktidara yakın yargının sürdürmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Bu tür davranışların gösterdiği gerçek, iktidarın 17-25 Aralık ncesi yaşanmış hukuksuzluklardan rahatsız olmadığı, amaçlarına uygun bulduğu durumlarda bunlardan faydalanmakta sakınca görmediği. Glenci yapılanmanın etkin olduğu dönemde yargı, Emniyet mensupları ve medya tarafından başlatılan, yargının siyasi amaçlar için kullanılması darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL'in de yardımıyla kurumsal bir hal aldı, OHAL ikliminin sürdürülmesiyle yargıda hukuk ilkelerinin gözardı edilmesi normal hale geldi.

Gezi davası Ergenekon-Balyoz gibi kumpas davalarını andırıyor. Osman Kavala'nın o davalardaki duruşunu farklı kesimler farklı anlatıyor. Hatırlatmak ister misiniz?

– Biliyorsunuz Hrant bazı güvenlik görevlilerinin bilgisi dahilinde gerçekleştiği şüphesi uyandıran bir cinayete kurban gitmişti. Susurluk kazasında ortaya dökülen, kamu görevlileriyle gayri meşru faaliyetler yürütenler arasındaki ilişkilerin üzerine gidildiğine dair tatmin edici bir gelişme olmamıştı. Böyle bir ortamda, Ergenekon'la ilgili olarak ilk tutuklananlar arasında JITEM ile ilişkileri olduğu düşünülen kişilerin bulunması, başlangıçta bende de bu davanın bir temizlenmeye yol açabileceği izlenimini yaratmıştı. Bu beklentiyle, bu davanın güvenlik kurumlarında karanlık

ilişkileri aydınlatması için derinleştirilmesi çağrısı yapan bir bildiriye ben de imzaladım. O dönemde Gülençi yapılanmanın Emniyet içinde örgütlü olduğunu biliyordum, ancak yargıda etkili olduğunu tahmin etmiyordum. İlerleyen süreçte soruşturma ve tutuklamaların tamamen iktidara ya da Gülen cemaatine muhalif olarak görülen gazetecilere, sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak genişlemesi, bakışımın değişmesine neden oldu. Arama yapıldığını duyunca eşimle birlikte Türkân Saylan'ın evinin önüne koştuk. Sonra hukukçu dostum Haluk İnanıcı ile birlikte *Express* dergisinin Haziran 2009 sayısında yayınlanan "Ergenekon ve Hukukun Ölçütleri" başlıklı yazıyı kaleme aldık. Bu davadaki ağır hukuksuzluklara dikkat çekmeye çalıştık. Bu deneyim ve bir bilim insanı olarak son derece güvendiğim Sayın Çetin Doğan'ın damadı Dani Rodrik'ten öğrendiklerim sayesinde, başından itibaren Balyoz davasını inandırıcı bulmadım. Yapılan manipülasyonlarla ilgili olarak tanıdıklarımı, gazetecileri uyarmaya çalıştım. Davanın sonuçlandığı günün ertesinde hükmü eleştiren ve davanın yeniden görülmesi gerektiğini vurgulayan bir yazı yazdım, *Radikal* gazetesinde yayınlandı. Bu vesileyle, yargıdaki Gülençi yapılanma ile ilgili son derece zihin açıcı uyarılar yapmış olan yargıç Orhan Gazi Ertekin'in adını da anmak isterim.

Pelikan grubu olarak bilinen yapının yayınları neredeyse iki yıl boyunca sizin tutuklanmanızı çağıran haberler yaptı. Bugün bu yapı başka nedenlerle gündemde. Sizce iktidar içinde bazı fraksiyonlar Kavala'nın tutuklanmasında öne çıktı mı?

– Tutuklanmamdan takriben bir yıl öncesinde birdenbire başta Hilal Kaplan olmak üzere iktidar yanlısı köşe yazarları beni hedef gösteren yazılar kaleme aldılar ve bunlar uzun süre devam etti. Tutuklanmamdan kısa süre önce de Peli-

kancılar olarak bilinen grubun kurduğu Boğaziçi Küresel adlı yapılanmanın internet sayfasında karanlık işler çevirdiğimi iddia eden, çeşitli oklarla önemli bilgiler içerdii izlenimi yaratan uzun yazılar yayınlandı. Tutuklanmamdan sonra da Henri Barkey'le 93 saat telefonla konuşmuş olduğum gibi uydurma haberler bu gazetelerde manşet oldu. Bunlara İçişleri Bakanı'nın suçlayıcı açıklamalarını da eklemek gerekir. Terör faaliyetlerini finanse ettiğimin ortaya çıkarılmış olduğunu iddia etmişti. Bir yurtdışı gezisinde de Fethullah Gülen'e mektup yollamış olduğumu söylemiş. Malum MHP Genel Başkanı da sık sık beni Sorosçu olarak suçlayan açıklamalarda bulunuyor. Bu kolektif tavırdan dolayı hapiste tutulmamın, fraksiyonlar üstü, hatta partiler üstü bir hedef haline geldiğini anlıyorum. Ama bu kapsamlı operasyonun mutfağında sözünü ettiğiniz grubun üyeleri olabilir.

Osman Kavala, "Yargının Önceliği",
Diken, 31 Aralık 2018

Birkaç gün sonra Silivri'de ikinci yılbaşını geçirmiş olacağım. Yılbaşı öncesi, geçen yılın muhasebesini yapmak ve yeni yıllla ilgili kararlar almak âdettendir. 2018'in tamamını odamda geçirmiş olduğumdan ve önümüzdeki yıl ne zaman normal hayatıma döneceğimi bilemediğimden, burada bunları yapamıyorum. Ancak, odamda tek başıma kalmanın yarattığı sükûnet ortamı, daha uzun zaman kesitleri için, böyle bir bilanço ve hayat planı yapmaya uygun. Gözaltına alındığım zaman 60. yaşımı tamamlamıştım; geçen yılların bir hesabını yap-sam diyordum...

İddianamemin hazırlanmamış olması belirsizlik yaratıyor, ama iddianamenin yokluğunda başıma gelenle kafamı fazla meşgul etmemeye çalışıyorum; kendimi sanki inzivaya çekilmiş gibi hissetmeye gayret ediyorum. Gene de, cezaevi ortamında, bir kısmını tanıdığım tutuklu ve hükümlüleri görmek, hastaneye gidiş gelişlerde tanımadıklarımın hikâyelerini dinlemek, insanları mağdur eden bu sistemin nasıl çalıştığını, ağır suçlamaların, tutuklama kararlarının, müebbet hapis cezalarının nasıl bu kadar kolay verildiğini daha fazla merak etmeme neden oluyor.

Yargıdaki vahim sorunlar ve bunların nedenleri çeşitli vesilelerle dile getirildi. Orhan Gazi Ertekin, *Cumhuriyet*'te 5 Nisan 2018 tarihinde yayınlanan yazısında, "herkesin bir gün 'terörist' olarak kolaylıkla yargılabileceğini tuhaf bir 'terör hukuku' uygulamasının bir 'kara delik' haline gelmiş olduğunu" söylemişti.

Taha Akyol, 4 Temmuz 2018 tarihli *Hürriyet*'te çıkan yazısında –ne yazık ki artık *Hürriyet*'te yazamıyor– Anayasa Mahkemesi'nin Şahin Alpay ve Mehmet Altan'ın tahliyeleri yönündeki kararlarına mahkemelerin uymamasını eleştirirken, haksız tutuklanan yazar ve gazetecilerin örneğinde olduğu gibi tutuksuz yargılama gerektiren pek çok dosya olduğunu belirtmiş, “Artık yargı da OHAL psikolojisinden çıkmalı” çağrısını yapmıştı.

Ahmet Taşgetiren, 11 Aralık 2018 tarihinde *Karar*'da yayınlanan yazısında, Prof. Dr. Kemal Gözler'in, hukuk dışı faktörlerin davalarda uygulanacak normlarla ilgili hukuk bilgisini değersizleştirdiği kanaatinde olduğunu aktarmış, Gözler'in “Hiçbir yorum teorisi, hâkimler üzerinde siyasil çevrelerden aldıkları sinyallerin yarattığı etkinin yarısı kadar bile etki yaratmıyor” şeklindeki sözlerini alıntılamıştı. Taşgetiren, “normun işlemediği yerde başka şeyler işliyor demektir. O zaman da normun anlamı kalmaz. Bir şekilde gücü yetenin hukuğu geçerli olur” uyarısında bulunmuştu.

Terör suçu ve kavramının genişletilmesi, OHAL psikolojisi ve siyasi çevrelerden gelen sinyaller gibi unsurların yanı sıra, siyasi davaların on yılı aşkın bir süredir yargıyı meşgul ediyor olmasının da normların erozyona uğramasının önemli bir nedeni olduğu düşünülebilir. Siyasi davalardan kastettiğim, belli bir siyasi gücün tasfiyesine, etkisiz kılınmasına hizmet eden, bu işlevi de gören davalar. Yargı bağımsızlığının güçlü olmadığı durumlarda ve dönemlerde, siyasi davalar hukuk normlarına uymayan tavır ve davranışlar için uygun bir iklim yaratıyor. Çatışmalı iktidar mücadelelerinden sonra ba-

şa gelenlerin, önceki dönemde iktidarda olanları yargılamaları ile iktidarı ele geçirmek için düzenlenen komplolarla ilgili davalar önemli siyasi dava örnekleri. Devri sabık yaratıldığında, siyasi sorumluluk temel suçluluk kriterleri olarak değerlendirildiğinden genellikle en yetkili kişiler, en ağır cezalara çarptırılabilir. Yassıada mahkemeleri, bu tür davaların ve bu davalardaki hukuksuzluğun çarpıcı bir örneği. Yeni iktidar olanların toplumdan aldığı destek, iktidar değişikliğinin istikrarı, bu davaların kapsamını belirleyen faktörler.

Komplolara karşı yürütülen davaların farklı çeşitleri oluyor. İktidardakilere karşı düzenlenen komploların bir kısmı teşebbüs safhasında kaldığı için, bunlarla ilgili davalar daha karmaşık süreçler izleyebiliyor. Devri sabık dönemlerinde kimlerin yetkili olduğu alenen bilindiği halde, hazırlık aşamasındaki komplolar gizlilik içinde yürütülmüş olduklarından, bunlara karışanların ortaya çıkartılması yargıya verilen ilave bir görev haline geliyor. İktidardakilerin muhalifleri tasfiye etmek için bu tür davaları kullanmaları da, sık rastlanan bir olgu. Bu tür davalarla ilgili en çarpıcı örnek, Stalin döneminde yürütülenler. O dönemde Sovyetler Birliği'ndeki anlayışa göre, aralarında amaç birliği tespit edildiğinde, birbirlerini tanımayan, aralarında örgüt bağı olmayan insanların aynı komplonun içinde oldukları kabul ediliyor ve her biri diğerinin fiilinden sorumlu tutulabiliyordu.

1926 yılında Atatürk'e karşı İzmir'de düzenlenmesi planlanan suikastın failleri İttihat ve Terakki Teşkilatı'ndandı. Ancak bu eylemin İttihat ve Terakki Teşkilatı içerisinde hangi düzeyde planlanmış olduğu ve kişisel

sorumlulukların ne olup ne olmadığı tartışmalı bir konu. Özellikle Osmanlı Maliye Nazırı Cavid Bey gibi saygın bir siyasetçinin suikast ile ilişkilendirilerek idama mahkûm edilmesi, yargılamanın siyasi bir dava niteliğine dönüştüğü yönündeki görüşlerin güçlenmesine neden olmuştu.

Son yıllarda ülkemizde yürütülen iki büyük siyasi dava, Ergenekon ve Balyoz davalarıdır. Her ikisinin arkasındaki irade, o dönemde iktidara yakın olan bir oluşumdan kaynaklanmıştı. Bu davalarda darbe teşebbüsü suçlaması, iktidardan destek almak ve tasfiyeleri meşrulaştırmak için kullanıldı. Balyoz ve Ergenekon davalarında, suçsuz insanların suçla ilişkilendirilmesine ve cezalandırılmalarına yol açan kurgunun özellikleri daha yeni ortaya çıktığı sırada, Türkiye gerçek bir darbe teşebbüsü yaşadı. Ülkemizde gerçekleşmiş olan önceki darbelerden farklı olarak, bu teşebbüsün motor gücü ordu hiyerarşisi değil, ana gövdesi ve beyni ordu dışında olan bir örgütlenmeydi. Bu örgütlenmenin özellikleri, yargının karşı karşıya kaldığı sorunu daha karmaşık bir hale getirdi. Ergenekon ve Balyoz davalarından çıkan dersleri henüz içselleştirmemiş durumdaki yargı, 15 Temmuz darbe teşebbüsüne katılanları tespit etme ve cezalandırma görevini üstlenmek durumunda kaldı.

Darbe teşebbüsünde rol oynayanların önemli kısmının ilişkili oldukları Fethullah Gülen çevresindeki örgütlenme ve yapılanmalar, uzun süre güçlü bir meşruluğa sahip olarak gelişmişti. Sivil toplum ve iş çevrelerindeki örgütlenmelerin yanı sıra, benim gibi insanları endişeye sevk eden, Emniyet Teşkilatı başta olmak

üzere stratejik devlet kurumlarında Güleni nüfuz alanının genişlemesi sorun olarak görülmedi; hatta cemaatle ilişki, olumlu bir referans yerine geçti. Bu süreçte, birbirleriyle ilişkileri hiyerarşik bir düzen içinde olmayan çeşitli Gülen yanlısı kuruluşlar, çevreler oluştu; kendisine “Hizmet Hareketi” adını veren Gülen örgütlenmesinin sınırları genişlerken, Fethullah Gülen’e ve bu “harekete” sempati besleyenlerle, gücü ele geçirme hedefine tam manasıyla angaje olan örgüt mensupları arasındaki fark muğlaklaştı. Çoğu zaman da örgüt, özellikle yurtdışındaki örgütlenmelerde, Güleni kimliğin geri planda kalmasına, bazen hiç görünür olmasına özen gösteren bir strateji izledi. Oldukça uzun bir süre boyunca gizlilik içinde çalışan Güleni yapının gerçekleştirdiği, Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sorularının çalınması, Çağdaş Eğitim Vakfı’na ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’ne karşı komplolar, Balyoz davasında sahte delil üretme gibi kriminal aktiviteler, Gülen sempatzizanları tarafından görülmedi. Fethullah Gülen, “mutasavvıf bir din alimi”, “barışsever ve hümanist bir kanaat önderi” olarak algılandığından, kendisiyle ilişkili olanların böyle şeyler yapacağına inanılmadı.

15 Temmuz’a gelindiğinde Güleni çevrelerdeki insanların büyük çoğunluğu darbe hazırlığından habersizdi. Örgütün kriminal aktivitelere karıştığına inanmamış olanlar arasında, Nazlı Ilıcak örneğinde olduğu gibi, hayatı boyunca darbelere karşı çıkmış olan düşünce insanları vardı.

Yargı, bütün bu farklı insanlardan oluşan ağların iliklerini teker teker çözmek yerine, kişisel eylemlerin

suç teşkil edip etmediğini ciddi bir şekilde incelemeden, tüm Gülen çevreleriyle “iltisaklı” olanları FETÖ mensubu kabul ederek terör suçuyla ilişkilendirerek, İskender’in Gordion düğümüne yaptığına benzer bir çözüm bulmuş gibi görünüyor.

Bu türden yaklaşımlar, suçun şahsiliği normunu hırpalıyor, masumiyet karinesinin değerini düşürüyor. Bu norm erozyonunun, tüm ceza hukuku uygulamalarına sirayet etmesi de kaçınılmaz oluyor.

Kanaatimce, darbe girişimi üzerinden bu kadar zaman geçtikten sonra, yeni yılda, yargının önceliği, gerçek suçlu ile suç işlememiş insanlar arasındaki ayrımı yapmak ve masumiyet karinesinin, yani insan özgürlüğüne saygının norm olarak güçlenmesine öncelik vermek olmalıdır.

<https://www.diken.com.tr/silivride-ikinci-yilbasi-yarginin-onceligi-insan-ozgurlugune-saygi-olmeli/>

Dünyanın hali

İrfan Aktan, *Artı Gerçek*, 15 Ocak 2024

Savaşlar, yoksulluk ve iklim krizi nedeniyle halihazırda on milyonlarca insan göç halinde. Bu göç hareketleri başta Avrupa olmak üzere ekonomik olarak müreffeh, rejimleri itibariyle demokratik ülkelerin sınırlarını zorlarken “demokrasiler” de çöküyor ve radikal sağ hareketler iktidara geliyor. Sizce göç olgusunun dünyayı götürdüğü yer neresi?

– 20. yüzyılın büyük felaketleri dünya savaşlarıydı. Savaşlar bölgesel ölçekte, daha kısıtlı biçimde ölümlere, acılara yol açmaya devam ediyorlar. Ancak kanaatimce 21. yüzyıla damgasını vuran büyük felaket, ana nedeni yoksullaşma olan göç. Güney Amerika’dan ABD’ye göçü hariç tutacak olursak, hemen her bölgeden Avrupa’ya süregelen bir insan akımı var. Vurguladığınız gibi, göçler Avrupa’nın demokrasi dinamiklerini ciddi biçimde sarsıyor. Avrupa ülkelerinin göç meselesinde liberal bir siyaset geliştirme kapasitelerinin her geçen gün azaldığını düşünüyorum. Aşırı sağ, yönetimleri göçe karşı etkin önlemler almamakla, sol-liberal partileri de bunu talep etmemekle suçluyor. Ekonomik sorunlar yaşayan kesimler nezdinde bu propaganda oldukça etkili oluyor. Ancak şunu da kabul etmek gerekir; arkası kesilmeyen, ne zaman biteceği belli olmayan kitlesel göçler nedeniyle ev sahibi ülkelerde insanların, toplumlarının geleceği ile ilgili tedirginlik duymaları, anlaşılır bir sosyal, psikolojik tepki. Bu tepki popülist partilere güç veren ırkçılığı, yabancı düşmanlığını besliyor. Çok geniş bir siyasi mutabakat olmadan, küresel sorumluluklarını hakkıyla yerine getirerek uluslararası ekonomik ve ticari ilişkileri düzenleyen kurumlar etkin hale gelmeden göç meselesinin önlenmesinde mesafe kat edileceğini sanmıyorum. Ancak bu dedi-

ğim de, gerçekten evrensel nitelikli, adalet temelli, yeni bir hümanist anlayışın yaygınlaşmasını gerektiriyor.

Geçtiğimiz günlerde Arjantin’de de “Trumpvari” bir popülist sağcı Javier Milei seçimleri kazandı. Artık her ülkenin üretilmiş iç-dış düşmanları veya “karşı karşıya bulunduğu tehditler” sağ siyasetlere büyük bir kitlesel destek sağlıyor. Sizce Türkiye dahil kaygı ve korkuya kapılmış veya kaptırılmış kitleler neden sola yönelmiyor? Bu eğilim insanlığa dair bize ne anlatıyor?

– Bir süre önce Avrupa’da sola yönelişler gözlemlemiştik. İspanya’da Podemos’un, Yunanistan’da Syriza’nın, Corbyn başkanlığında İngiltere İşçi Partisi’nin seçim başarılarının gösterdiği gibi. Güney Amerika’da Brezilya’da, Guatemala’da, Kolombiya’da, Şili’de sol gücünü kaybetmiş değil. Ancak, ekonomik ve sosyal sıkıntılar nedeniyle endişeye, güvensizlik hissine kapılan insanların popülist hareketleri desteklemeleri, otoriter yönetimlere kredi açmaya razı olmalarının yaygınlık kazandığı bir gerçek. Bu davranışı otoriteye meyletme olarak açıklamak eksik olur. Karizmatik, popülist liderler, alt sınıftan insanlara da hitap eden, onların da katıldığı dayanışma hareketleri yaratmakta etkili oluyor. Bu tür dayanışma seferberliği, göçmenleri, azınlık gruplarını, kozmopolitizmin simgeleri olarak görülen entelektüelleri ve sivil toplum kuruluşlarını hedef alan söylemlerle besleniyor.

Dinî inancın, milliyetçiliğin güçlü olduğu, özellikle de etnik ve dinî azınlıklarla ihtilafların yaşanmış olduğu toplumlarda, bu hassasiyetleri motivasyon unsurları olarak kullanan örgütler güç kazanıyor. Sol, demokratik yurtseverliği savunuyor, alt sınıfların yararına olacak (daha) eşitlikçi bir düzen öneriyor olmasına rağmen, toplumun büyük kesiminin katıldığı, düzende değişiklik yapmayı hedefleyen bir dayanışmayı örgütleyebilmekte zorlanıyor.

Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı ülkelerinde önce sosyalist ideolojinin inandırıcılığını yitirmesi, sonra da bu ülkelerdeki ekonomik siyasi sistemin dağılması, piyasa ekonomisinin itibarını yükseltti. İşçilerin birlikte çalıştıkları büyük sanayi işletmelerinin, maden ocaklarının kapanması, esnek üretim pratiklerinin hayata geçirilmesi ile sendikalar güçten düştü. İşçilerin kendi aralarında dayanışması ve sınıf olarak hareket etme dinamiği azalınca, bunlardan beslenen solun dayanışma “ethos”u da zayıflamış oldu.

İşçi örgütlenmelerinin ağırlıklarını hissettiremedikleri çağımız toplumlarında, azınlık grupların eşit haklara sahip olmak ya da özerk bir siyasi aktör olarak tanınmak için verdikleri mücadele öne çıkıyor. Sol gruplar bu mücadeleleri destekliyor. Ancak, genellikle popülist hareketlerin propagandalarında hedef aldıkları bu hak arama mücadeleleri, sol örgütler tarafından bir araya getirilmeye çalışılsa da, düzenle ilgili ekonomik, sosyal değişiklikleri gerçekleştirmek için gerekli toplumsal dayanışmayı yaratmaya yeterli olmuyor.

Hayatımızın büyük bölümünü kaplayan internet temelli dijital, sanal dünyanın da birleştirici olmadığını ekleyeyim. Habermas sosyal medyadaki gruplaşmaları, birbirleriyle ilişkisi olmadan yaşayan köy topluluklarına benzetmiş. Bunlar bugünden bakıldığında görünenler. Bundan elli-yüz yıl sonra insanlığın nasıl bir hal alacağını doğrusu kestiremiyorum.

Türkiye sol entelijansiyası bir süredir 1930’ların egemen ideolojisi olan faşizmle yakından ilgileniyor. Sizin de bu konuda derinlikli okumalar ve Nazi Almanyası’yla Türkiye arasında mukayeseler yaptığınızı biliyoruz. Sizce salt Türkiye veya Avrupa’da değil, küresel ölçekte 1930’ların ruhu geri mi dönüyor?

– *Büyük Geri Tepme* kitabının yazarı Paolo Gerbaudo gibi, günümüzde popülist hareketlerin güçlenmesini küresel neo-liberal ekonominin yarattığı sorunlara tepki olarak açıklayan, bu durumu da 1920’ler, 30’lardaki ekonomik buhranların, yaygın işsizliğin tetiklediği siyasi gelişmelere benzeten düşünürler var. Ancak geçmişin ruhu, değişmemiş, sosyal, ekonomik, siyasi gelişmelerden etkilenmemiş halde zuhur etmiyor.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa’da o zamana kadar görülmedik biçimde bir kitlesel seferberlik gerçekleşmiş, büyük kayıplar yaşanmış. Bu ağır yıkım, alt üst oluş, önce devrimci sol hareketin güçlenmesine, sonra da sosyalizmin yükselişine radikal bir karşı tepki olan ancak sosyalizmden esinlenerek, adaletsizliklerin son bulacağı yeni bir toplum kurmayı vaat eden faşizme ve Nazizme yönelişe yol açmış.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra faşizmin, Nasyonal Sosyalizmin yarattığı ağır yıkım, bireylerin temel haklarını koruyan hukuku ve demokrasi kurumlarını tasfiye eden bu saldırgan ideolojilerin, yaşanan felaketlerin sorumlusu olduklarının anlaşılmasını ve gözden düşmelerini sağladı.

Savaş sonrasında Doğu Avrupa’da sosyalist rejimler kuruldu, ancak Batı’da uygulanan refah devleti politikaları bu ülkelerdeki işçilerin kendi durumlarını sosyalist ülkelerde çalışanlardan daha iyi olarak görmelerine imkân verdi. Her ne kadar 70’lerin son yıllarından itibaren benimsenen, refah devleti uygulamalarını önemli ölçüde ortadan kaldıran neo-liberal politikalar, geniş kesimlerde gelecekle ilgili kaygı yaratmaya başlamışsa da, yaşanan sorunlar, insanların mevcut düzenden umutlarını kesip meçhul bir gelecek için ayaklanmalarına, savaşa girmelerine yol açacak maddi ve manevi ağırlıkta değil.

Bu dönemde Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı ülkelerinde işçilerin sistemle ilgili rahatsızlıklarının daha ileri bir

safhaya ulaşmış olması da neo-liberal politikaları uygulayanlara cesaret vermiş olmalı. Günümüzde Avrupa ülkeleri Rusya karşısında Ukrayna'ya büyük askerî destek veriyor olsalar da, bu toplumlarda kendi aralarında ya da Rusya'ya karşı savaşa girme konusunda bir eğilim görülüyor.

Şimdilik, Avrupa'da 1930'lara benzeyen şiddetin öne çıktığı totaliter diktatörlüklerin kurulma ihtimali gözüküyor.

Holokost gibi insanlık tarihinde eşi olmayan bir vahşetten çıkan Yahudilerin Filistin topraklarında kurduğu İsrail devleti, 7 Ekim'de Hamas'ın yaptığı saldırıdan beri Gazze'de tam anlamıyla bir vahşet uyguluyor. Böylece İsrail'in 1950'lerden beri Filistin'de yürüttüğü politika ve katliamlarına yeni bir halka ekleniyor. Şimdiye kadar çoğunluğu çocuk en az 20 bin Gazzelinin katledildiği bir süreç yaşanıyor. Her ne kadar ebeveynleri Holokost'tan kurtulmuş bazı Yahudi aydınlar ile İsrail toplumunun küçük bir kesimi buna tepki gösterse de, genel olarak İsrail kamuoyunda 1930'ların, 1940'ların Almanyası'na benzer militarist eğilimin hâkim olduğu görülüyor. Sizce Holokost, İsrail devleti ve toplumunun Filistin halkı karşısındaki tutumu, insanlık durumuna ilişkin ne tür anlamlar taşıyor?

– İsrail devleti etnik bir temizliğin sonucunda kuruldu ama kuruluşu da Filistinli Arapların topraklarından sürülmesiyle, yani başka bir etnik temizlikle gerçekleşti. Siyonist hareketin içinde, Yahudi ulus devletinin kurulduktan sonra komşularıyla barış içinde var olması perspektifini benimsemiş olan siyasetçiler, Einstein'a ilk cumhurbaşkanı olması için teklifte bulundular. Savaşlar ve siyasi kültürü değiştiren göçler, dengeleri değiştirdi. İki devletli çözümü öngören Oslo sürecinin sonuçlanmaması, dinci-milliyetçi hareketlere alan açmış oldu. Irkçı, köktendinci görüşleri savunan,

böyle söylemler kullanan Netanyahu gibi siyasetçiler güç kazandı.

Filistin tarafında, yönetimde yozlaşmaların da etkisiyle, FKÖ önceki gücünü kaybetti. Hamas ise Oslo sürecine karşıydı. İkili devlet çözümünü baltalamak isteyen İsrail sağı, önceleri FKÖ'nün zayıflamasına katkı sağladığı için Hamas'a karşı hayırhah bir politika izledi. Böyle bir şeyin gerçekleşebileceğine ne kadar inanıyor olduğu belirsiz ise de, Hamas İsrail devletinin ortadan kaldırılması şiarından vazgeçmedi, sömürgeci oldukları gerekçesiyle tüm Yahudi İsrail yurttaşlarını da İsrail devletine karşı savaşında meşru hedefler olarak gördü; Hamas'ın askerî kanadı sivil yerleşim yerlerine yönelen roket atışlarını ve bombalı eylemleri sürdürdü.

Bunlar, dinci-milliyetçi, faşizan güçlerin, Hamas'ın ve benzer örgütlerin İsrail ulusuna yönelik hayati tehdit oluşturdukları şeklinde propaganda yapmalarına, Hamas'ı destekleyen Filistinlileri şeytanlaştırmalarına malzeme sağladı. Hamas bir yeraltı örgütü değil, Gazze'yi yönetiyor. Her ne kadar başarı kazandığı 2006'dan beri seçim yapılmamışsa da Hamas Gazze'de halk desteğine sahip. Hamas'ın, Gazze halkını temsil eder konumu, Hamas'ın eylemlerinin de Gazze halkı tarafından onaylandığı anlamına geliyor. İsrail hükümeti, Hamas'ın İsraili sivilleri meşru hedef olarak görerek düzenlediği son eylemi kullanarak, Gazzeli sivillere saldırısını sadece Hamas'a karşı bir operasyon olarak değil, Hamas'a destek veren Filistinlilere de yönelik bir savaş olarak ilan etti. Bu savaş İsrail halkından destek gördü. İsrail'de iktidarda olanlar seri halde insanlığa karşı suç kategorisine giren savaş suçları işliyor. Ancak, Hamas'ın, düzenlediği son eyleme, İsrail hükümetinin Gazze'ye ağır şekilde bombardımanla mukabele edeceğini tahmin etmemiş olması mümkün değil. Buna rağmen böyle bir çatışmayı göze alması baskı ve çaresizliğin yarattığı bir patlama mı, yoksa den-

geleri değiştirmek için büyük insan kayıplarını göze almış bir strateji mi, bunu bilemiyoruz.

İşgale karşı silahlı mücadele ilkesel olarak meşru kabul ediliyor. Ancak sömürgelerde yürütülen silahlı mücadeleyle işgalci ülkelerin merkezlerinde düzenlenen eylemlerin etkileri farklı oluyor. Güvenliklerinin tehdit altında olduğundan endişe duyan insanlar devletlerinin “düşman” tarafında gerçekleştirdiği şiddete rıza gösteriyorlar. Hatırlayalım, 1999’da een rgtlerinin Moskova’da düzenledikleri bombalı eylemlerden sonra Putin Çeçenistan’a görülmemiş şiddette bir saldırı başlatmıştı. Çeçenistan’da altyapının tahrip edilmesine, büyük lkte sivil ölümlere yol açan askerî harekt Rus halkından destek bulmuştu.

İsrail devletinin işgaline, işgal bölgelerinde yerleşimlere ve yoğun şiddet uygulamalarına seyirci kalan Batı’daki hükümetlerin, siyasetçilerin ve birçok demokratik kuruluşun tavrını, kendilerini tehdit altında hisseden İsrailli yurttaşların davranışından daha sorunlu görüyorum. İsrail ordusunun işlediği insanlığa karşı suçlara tepkisiz kalmaları için psikolojik mazeretleri yok. 1930’ların Alman toplumundan farklı olarak İsrail’de barış ve demokrasi yanlısı güçlü bir damarın mevcut olduğunu düşünüyorum. İşgal edilmiş olan topraklardaki durumun ve İsrail yurttaşı Araplara yönelik ayrımcı politikaların haricinde, İsrail’in yönetim biçiminin demokrasi olması da önemli bir faktör. Toplumda g dengeleri değişir, sol-liberal koalisyon kurulabilir ise belki barış süreci canlandırılabilir. Gazze’de direnen, topraklarını terk etmeyen Filistin halkının durumu belirleyici olacak. Katliam tam bir etnik temizliğe dönüşürse barış uzak bir hayal haline gelir.

Artı Gerçek, 15 Ocak 2024

Ayşe Buğra ile Yapılan Mülakatlardan

Osman Kavala'nın özgürlüğünden yoksun yaşadığı yedi yıllık süreç yakınları için de kolay değildi. Bu yedi yıl boyunca, Ayşe Buğra'nın çeşitli mülakatlarda gazetecilere söyledikleri, eşi içerdeyken dışarda yaşamının nasıl bir şey olduğunu tam olarak yansıtamasa da bu konuda bir fikir verebilir diye düşündük. Bu bölümde, Buğra'nın Ayşe Arman'a Aralık 2017'de verdiği ilk mülakattan başlayarak, tarih sırasıyla seçilmiş mülakatlardan bazı parçalar yer alıyor. Bu kronolojik sunumun, sürecin her aşamasında olayın algılanış, değerlendiriliş ve yaşanışında neyin değiştiği ve neyin aynı kaldığını göstermek açısından yararlı olabileceğini düşünüyoruz.

Nisan 2018'e kadar Osman Kavala'ya mektup gönderilemeyen dönemde, *Cumhuriyet* gazetesi dışardakilerin içeriye yazdığı bazı mektupları yayınladı. Mülakatlardan seçmelere geçmeden önce, Ayşe Buğra'nın yeni yıl vesilesiyle eşine yazdığı, *Cumhuriyet* gazetesinde yayınlanan mektubu bu bölümün başına aldık.

Ayşe Buğra, "Eşinden Osman Kavala'ya: 'Bu Yıl İnsanlık Herkese Ulaşsın'", *Cumhuriyet*, 31 Aralık 2017

Merhaba Osman,

30 yıldır ilk defa bir yılbaşı gecesini birlikte geçirmeyeceğiz galiba. Bugün 29 Aralık ve ben hâlâ "galiba" diyorum çünkü çok tuhaf buluyorum bunu. Bugünlerde hayatımızdaki her şey çok tuhaf zaten. Sebebini hiç anlayamadığım bu tutukluluk durumunun anlayamadığım taraflarından biri de sana yazmamak oldu. Cam ardından telefonla konuşmayı bile mecburen kabullendim, mektup yazıp mektup alamamayı kabullenemedim. Onun için bu *Cumhuriyet* üzerinden yazmak fikri hoşuma gitti, gazeteye nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Sen orada klasikleri yeniden okumaya başladın. Ama biliyor musun, son günlerde konuştuğum birkaç kişi bana aynı şeyi yaptıklarını söylediler. İçeride de dışarıda da insanlara klasikleri yeniden okuma isteği veren bir hava var anlaşılan. Ben zaten döner döner çocukluğumda okuyup da anlamamış olduğum şeyleri yeniden okurum, biliyorsun. Sonuncusu *Ses Sese Karşı*'ydı, umarım sen onu yeniden okumaya fırsat bulamadan kurtuluruz... Klasikler bir tarafa, ben son zamanlarda en çok geçen yaz okuduğum Barnes'ın *Noise of Time*'ını düşündüm. Çevrildi mi bilmiyorum, "Zamanın Uğultusu" diye çevirmek lazım herhalde. Zamanın uğultusu içinde, iyi yaptığını bildiği bir işi bildiği gibi yapmaya, yerini yurdunu terk etmeden bildiği gibi yaşamaya çalışan bir insanın hikâyesi.

Şimdi bunu yazarken aklıma o çok sevdiğim türkü de geliyor: "*Ormanların uğultusu başıma vurur / Nazlı yarin hayali karşımda durur.*" Barnes'ın romanına konu olan Shostakovich'in hayatı pek acıklı bir hayat. Ama bir bakıma senin orada *Denemeler*'ini okuduğun Montaigne'in hayatına benzer bir yanı var. Montaigne de çok zor zamanlar-

da yaşamış, Protestanlarla Katoliklerin birbirlerini öldürmelerini engellemek için uğraşmış ve başarılı olamamış. Sonuç olarak, ikisinin hayatı da aynı çabanın, kendisi olarak kalmak, kendisi olarak yaşamak çabasının hikâyesi. Gene de Montaigne'in kulesine kapanıp yazdığı *Denemeler*, *Zamanın Uğultusu* gibi değil, gayet iç açıcı bir kitap; ben senin oralarda onu okumuş olmandan memnunum kendi hesabıma. Zamanın uğultusu fena ama o uğultunun ortasında bir de akıllı, iyi, dürüst, cesur insan sesleri var. Ben başka her şeye kulağımı tıkayıp sadece onları duymaya çalışıyorum. "Hep aklımda, hep onu düşünüyorum, bir şey yapabilir miyim, bir şey ister misiniz, kitap göndersem olur mu, mektup yazsam alır mı" diyen sesler. Mektup yazmak isteyenler pek çok, "gönderemeyeceğimi bile bile yazdım" diyenler de var.

Bazıları çekingен bir sesle "rahatsız ediyor muyum" diye başlıyor, bazıları ciddi bir sesle "yeni bir gelişme var mı" diye soruyor, bazıları "ne zaman çıkıyor" diye sabırsızlanıyor. Hele seni görmeye geldiğim perşembe günleri, telefonum öğlen olmadan çalmaya başlayıp akşama kadar susmuyor. "Osman Bey nasıl, Osman'ın sağlığı iyi mi, morali sağlam mı?"... Bütün bu güzel sesleri, üzerinde melek resimleri olan bir müzik kutusunda saklayıp sen çıkınca dinletmek isterdim. Senin için yapılan web sitesini de bu yüzden seviyorum. Çıkınca bakarsın, okurken benim duyduğum o sesleri duymuş gibi olursun diye düşünüyorum. Kötü olanı gören çok. Ben senin sayende çok iyilik, çok güzellik de gördüm. Bunun için ve her şey için teşekkürler. Şimdi sana "iyi seneler" dilemek de tuhaf. Ama kendimizle ilgili umutlarım var tabii; Türkiye için, dünya için umutlarımıza gelince, onlar hep aynı umutlar. Güzel haberler alalım bu yıl, gazetelerde korkunç haberler olmasın, insanlar bu kadar acı çekmesin, bu kadar üzülmesin, akıl,

sağduyu, insanlık herkese ulaşsın... İşte böyle, başka ne denir?

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/esinden-osman-kavalaya-bu-yil-insanlik-herkese-ulassin-896255>

Ayşe Arman, "İki Aydır Tutuklu Olan Osman Kavala'nın Eşi Profesör Ayşe Buğra: 'Çok Şükür Osman'ın Sağlığı Yerde, Morali de Sağlam'", *Hürriyet*, 17 Ocak 2018

Yarın perşembe. Perşembeleri, bir süredir tutuklu olan eşiniz Osman Kavala'yla görüşme gününüz...

– Evet öyle...

Nasıl hissediyorsunuz perşembeleri?

– Görüşme öncesinde heyecanlı ve Osman'ı göreceğim için mutlu oluyorum. Sonrasındaysa, kendimi yorgun hissediyorum. Çünkü söylemek istediklerimin hepsini söyleyememiş, sormak istediklerimin hepsini soramamış oluyorum. Ve kendime kızıyorum...

Neden?

– Bir gün önce söyleyeceklerimi ve soracaklarımı düşünüyorum aslında, neredeyse bir konuşma yapacakmışım ya da derse girecekmişim gibi hazırlanıyorum. Ama Osman'la bir camın ardından telefonla konuşurken o bir saat çok çabuk geçiyor. Bir saatin sonunda da telefon küt diye kesiliveriyor. O telefonun kesilmesi ânı zor...

Nasıl bir ruh haliyle cezaevinin yolunu tutuyorsunuz?

– Sakin. Genellikle sakinim zaten. Üstüm aranırken, uzamasın diye çok dikkatli giyiniyorum. Gecikme telaşına hiç tahammülüm yok. Yola çok erken çıkıyorum ve Silivri'ye

görüşme saatinden çok erken varıyorum. Orada beklemekten sıkılmıyorum, eşlerini ziyarete gelen kadınlara bakıyorum. Bazılarını uzaktan tanımaya başladım. Geçen hafta ziyarete her zaman çocuğuyla gelen genç bir kadının eşinin tahliye edildiğini öğrendim ve çok sevindim. Keşke bu acılar bitse...

Eşiniz, iki ayı geçti, içeride. Neler yaşıyor? Nelerden şikâyetçi? Nasıl bir ruh hali içinde?

– Osman yalnız kalıyor. Haftada bir gün, bir saat benimle ve bazen de kız kardeşiyle, bir de gene haftada bir avukat görüşmesinin dışında kimseyi gördüğü yok. İnfaz memurları hariç tabii. Ama şikâyet etmiyor, etmez zaten...

Cumhuriyet gazetesinde 30 yıldır ilk defa ayrı geçirdiğiniz yılbaşı için bir mektup yazdınız ve “Zamanın uğultusunun ortasında akıllı, iyi, dürüst, cesur insan sesleri var; bütün bu güzel sesleri, bir müzik kutusunda saklayıp, sen çıkınca dinletmek isterdim” dediniz. Nasıl bir uğultu bu sözünü ettiğiniz?

– Hayatınızı etkileyen, bildiğiniz gibi yaşamamanızı engelleyen, akılla, mantıkla baş edemediğiniz bir şey. Sizi aşan bir şey. Ona rağmen yaşamaya çalıştığınız bir şey... Tabii olup biteni anlamaya çalışıyor ve bir miktar anlayabiliyorsunuz, ama anlamanız uğultuyu durdurup günlük hayatı kurtarmanıza yetmiyor.

Sizin yeni yıl dileğiniz bu yıl farklı mıydı?

– İçinde yaşadığımız ortamın olağanüstü hal ortamı olmaması. Ertesi günün ne getireceğini bilerek ve getireceği şeyden korkmadan yaşamak...

Bu suçlama ve tutuklama kararı sizde nasıl bir etki yarattı?

– Suçlamanın ne olduğunu tam olarak anladığımı söyleyemem. Osman'ın Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınmadan tutuklanmasının, dosyadaki kısıtlılık kararının, iddianamenin ne zaman hazırlanacağını bilememenin yarattığı bir belirsizlik hali içinde yaşıyorum. Bu arada birtakım medya organlarında eşimle ilgili, kişiliğe saldırı, itibarsızlaştırma niteliğinde yayınlar yapılıyor. Biraz sersemliyor insan açıkçası...

Niye sizce bir başkası değil de eşiniz suçlanıyor? Makûl mantıklı bir sebebi var mı?

– Durumun kendisi makûl ve mantıklı değil. Ama bu durumda olan da sadece benim eşim değil. Adı üstünde “olağanüstü hal”. Bu hal çok uzun sürdü, çok geniş bir alanda etkili olup pek çok insanı perişan etti ve neredeyse “olağanlaştı.” En kötü olan da bu olağanlaşma hali. Bu konuda analiz yapmaya girişmek istemiyorum. Belki bir gün üzerinde sosyal bilimci olarak da düşünürüm. Şimdi değil...

Eşinizin şu anda Montaigne'nin *Denemeler*'ini okumasının özel bir sebebi var mı sizce?

– Bence tam Montaigne okunacak zaman. Karmakarışık, düşmanlık ve şiddet dolu bir ortamda, şiddeti önlemek için gayret sarf etmiş bir insanın, bu ortama rağmen dünya, hayat ve kendisi üzerine düşünmekten ve yazmaktan vazgeçmeyişi... Kendi düşüncelerini düşünmeye devam etmenin, kendi hayatını yaşamaktan vazgeçmemenin mümkün olduğunu göstermesi. Herkese tavsiye ederim...

Yaşadığınız zor durumu yaşanabilir kılmak için nasıl normalize ediyorsunuz?

– Çalışmaya çalışarak ve okuyarak. Ama insanların savaş

koşullarında veya doğal afetlerin yerle bir ettiği ortamlarda bile yaşamayı sürdürdüklerini de düşünmek lazım. O koşullarda bile hayat devam ediyor...

<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ayse-arman/iki-aydir-tutuklu-olan-osman-kavalanin-esi-profesor-ayse-bugra-cok-sukur-osmanin-sagligi-yerinde-morali-de-saglam-40712208>

**Kübra Par, "Osman Kavala'nın Eşi Prof. Dr. Ayşe Buğra: 'Silivri'yi Kötü Bir Yer Olarak Hatırlamayacağım'",
Habertürk, 29 Temmuz 2019**

Geçen hafta yapılan ikinci duruşmada da eşiniz Osman Kavala hakkında tahliye kararı verilmedi. Bekliyor muydunuz? O gün nasıl bir atmosfer vardı?

– Çok uzun bir tutukluluk süreci yaşadık. Bu arada beklentiler, hayal kırıklıkları oldu. Anayasa Mahkemesi'nin haksız tutukluluk için yaptığımız başvuruyla ilgili olarak ret kararı vermesi büyük bir üzüntüydü. Dolayısıyla olumsuz bir karar bekleyebilecek durumdaydık. Özellikle ben ümitlenmemeye çok dikkat ediyordum, ama tabii iyi haber beklememek, umutlanmamak imkânsız. Duruşmanın da insanı bu yönde düşünmeye iten bir tarafı oluyor. Sorgu olmuyor, iddia makamından hiçbir ses gelmiyor; sadece avukatlar iddianamenin sorunlarını, tutuklamanın temelsiz olduğunu ikna edici bir biçimde anlatıyorlar ve bunlardan etkileniyorsunuz. Günün sonunda, kendimi kontrol etme me rağmen, ben de ümitlenmeye başlamıştım. Bu da tabii büyük bir sarsıntı yaratıyor. Kolay değildi, herkes çok sarsıldı. Karardan sonra dışarı çıktığım zaman donmuş kalmış insan yüzleriyle karşılaştım. Bir sessiz film sahnesi gibiydi. Dışarıda, ne diyeceğini ve bana nasıl davranacağını bilemeyen bir sürü insan vardı.

“Osman Kavala ile Dayanışma” diye bir web sitesi var, orada tutukluluğun kaçıncı gününde olduğumuz yazıyor; bugün 631. günündeymişiz. 631 günde iki sonbahar, iki kış, iki ilkbahar, iki yaz var. Bu arada doğum günleri, yılbaşılar, bayramlar var, bunlar birlikte kutlanamıyor. Biz bayramlarda tatile gideceksek bile ilk gününde İstanbul’da kalmaya çalışıp büyükleri ziyaret ederdik. Osman, 631 gün içindeki bayramlarda annesini görmedi. İnsan, yaşlı bir insan için bunun ne demek olduğunu düşünüyor. Bunlar çok sarsıcı şeyler, ama Osman da ben de sağlam durmaya çalışıyoruz. Çok şükür ağlayıp sızlamadan, şikâyet etmeden dayandık.

Osman Kavala neden Gezi Davası’nın bir numaralı sanığı, finansörü ve organizatörü olarak yargılanıyor? Gezi’nin arkasında Osman Kavala mı vardı?

– Bu soruya doğrudan cevap vermeden önce şu soruyu da sormak gerektiğini düşünüyorum: “Altı yıl önce olmuş Gezi protestolarının bir kısmı mahkemeye intikal etmiş ve beraatle sonuçlanmış. Bunlar altı sene sonra neden yeniden ve ilk baştaki soruşturmalarda olduğundan çok daha ağır suçlamalarla gündeme getiriliyor?” Osman Kavala neden Gezi’nin organizatörü olarak merkezde? Bu soruya cevap vermem çok zor, ama şunları düşünüyorum: 15 Temmuz darbe girişiminden sonra oluşan ortamda Türkiye’ye yönelik birtakım hain planlar, Türkiye’nin yabancı düşmanları ve onların yerli işbirlikçileriyle ilgili bazı kurgular ortaya çıktı. Kamuoyunun bu tür paranoyak nitelikli senaryolara ikna edilmesi için bazı çabalar gösterildi. “Etrafımız düşmanlarla sarılı, dışarıda ve içeride düşmanlarımız var” gibi anlatılarla çok karşılaştık. Bu çok talihsiz ve aynı zamanda Türkiye’yi yalnızlaştıran, demokratik dünyadan uzaklaştıran bir şey. Ama bu bir gerçek ve içindeki yaşadığımız siyasi ortamda bu kurgular, Gezi olaylarına da uzandı. Osman

Kavala, sanat ve kültür faaliyetleriyle uğraşan, bu faaliyetler yoluyla da hem Türkiye’den hem Türkiye dışından pek çok insanla tanışan ve belirli projelerde işbirliği yapan bir insan. Ayrıca Açık Toplum Vakfı’nın yönetim kurulunda bulundu. Bütün bunlar bazı insanlara çok uzak gelebilir. Rahat bir hayat yaşayabilecek, hali vakti yerinde bir insanın neden böyle şeylerle uğraştığını anlamayabilirler. Bu durumda, güçlü ve karanlık bir insan tipi çizip ona komplo teorileri içinde bir rol vermek mümkün olabiliyor. Tutuklamaların öncesinde bazı yayın organlarında Osman Kavala’ya yönelik birtakım karalama kampanyaları başladı. Kendisini “Türkiye’nin en karanlık adamı” diye tanıtan yazılar bile oldu. Bunlarla ilgili suç duyurularında bulundu, çünkü bazıları doğrudan doğruya itibarsızlaştırma, kişiliğe zarar verme niteliği taşıyan yayınlardı. Suç duyurularımız ifade özgürlüğü bağlamında reddedildi. Hatta dosyada gizlilik olduğu süre içinde, iddianameden bizim bile ulaşamadığımız bazı bilgiler seçilip, bağlamından çıkarılıp kamuoyuna servis edildi. Bunun neden yapıldığını analiz etmek çok zor.

Sizin buna bir yanıtınız var mı?

– Buna net bir yanıtım olamaz. Ama belki birtakım siyasi çekişmelerin içinde eşimin malzeme olarak kullanıldığı düşünülebilir.

Anadolu Kültür’ü hiç bilmeyene nasıl anlatırsınız?

– İstanbul’da kültür-sanat faaliyetlerine ulaşmak ve bunların içinde yer almak çok zor olmayabilir, ancak bu yerelde pek kolay değil. Anadolu Kültür’ün başlangıcı biraz bununla ilgiliydi. Sadece kültür-sanat faaliyetlerini Anadolu’ya götürmek değil, oradaki sanatçılara da bu faaliyetlere katılma imkânı vermeyi amaçlıyordu. Mesela Osman’ın gözaltı-

na alınması, Ekim 2017’de Gaziantep’ten dönerken oldu. Bir projeyle ilgili Adalet ve Kalkınma Partisi yönetimindeki büyükşehir belediyesinde görüşmeler yapmak üzere orada bulunuyordu. Bu, Anadolu Kültür’ün, Goethe Enstitüsü, Fransız Kültür Merkezi ve İstanbul Kültür Sanat Vakfı’yla (İKSİV) birlikte yürüttüğü bir projeydi. Amacı, Gaziantep, Diyarbakır ve İzmir’de kültürel projelere ortam, mekân ve kaynak sağlamak, sanat alanında üretim yapanlara farklı eğitim ve gelişim olanakları sunmaktır. Kültür dünyasının Türkiye ve Avrupa’daki aktörleriyle ortak projeler ve programlar geliştirmek üzere işbirlikleri kurulmasına destek vermek de amaçları arasındaydı.

Osman Kavala Avrupa’daki enstitülerle, vakıflarla neden bu kadar içli dışlıydı? Bunlar tamamen kültür-sanat faaliyetleri miydi, yoksa Osman Kavala Türkiye aleyhine birtakım organizasyonlara da destek veriyor muydu?

– Buradaki işbirlikleri, Anadolu Kültür’ün kültür-sanat faaliyetleriyle ilgiliydi. Ama ortada bütün yabancı kuruluşları ajanlıkla, Türkiye aleyhine faaliyetlerle özdeşleştiren bir kafa yapısı varsa buna cevap veremezsiniz. Bütün yabancıların bize hainlik etmek üzere bekleyen düşmanlarımız olduğunu düşünüyorsanız, yabancılarla işbirliği yapan birisi de karşınıza bir ajan gibi çıkarılabilir!

Peki, Açık Toplum Vakfı üzerinden olmasa bile Osman Kavala farklı yollardan Gezi’deki protestoların büyümesi, hükümetin düşürülmesi için Gezi’yi finanse etti mi?

– Herhangi bir kayıt, herhangi bir hesap hareketi olmadan böyle bir şey nasıl yapılabilir? Zaten iddianamede bununla ilgili hiçbir kanıt yok. Yalnızca poğaçalar, plastik masalar ve gaz maskeleriyle ilgili birtakım konuşmalar var.

Protestolar büyüsün ve devam etsin diye oradaki insanların yeme-içmelerini sağladığı, gaz maskelerini aldığı suçlamalarına ne diyorsunuz?

– Bu soruya bir sosyal bilimci olarak, Gezi hakkında gördüklerime ve bildiklerime dayanarak cevap verebilirim. Gezi olayları pek çok akademik çalışmaya konu oldu. Konuyla ilgilendiğim için bu çalışmaların epeyce bir kısmını okudum. Bu çalışmaların hepsinde vurgulanan şey “hareketin kendiliğinden, örgütsüz olarak ortaya çıktığı”dır. Bu konuda yazan, düşünen hiç kimse bunun dış mihraklarca hazırlandığını ve bir veya bir grup insan tarafından finanse edilip örgütlendiğini söylemiyor. Gezi’ye katılanları düşündüğümüz zaman, çok farklı sınıftan, kültürden, siyasi kimlikten insanın bir arada bulunduğu bir hareket olduğunu görüyoruz. Böyle bir şeyi bir kişinin örgütlemiş ve finanse etmiş olması zaten fantastik ve aynı zamanda da katılanlar için onur kırıcı bir düşünce. O harekete inananlara, hareketin içinde bulunanlara, yaralananlara, gaz yiyenlere hakaret. Onlara, “Siz bunu kendi iradenizle yapmadınız; biri sizi örgütledi” diyorsunuz.

Gezi için hem “hükümeti yıkmaya yönelik provokasyon, dış güçlerin işin içine karıştığı, hükümeti devirmeye yönelik şiddet eylemleriydi” diyen insanlarla karşılaşıyorum hem de “Hayır, birtakım özgürlükler için yapılmış son derece barışçıl eylemlerdi” diyenlerle. Bu açıdan bakıldığında Gezi, Türkiye toplumunda bir yarılma noktası olarak duruyor. Bir sosyal bilimci gözüyle baktığınız zaman Gezi neydi? Gezi’nin içerisinde dış provokasyon sizce hiç yok muydu?

– Dış mihraklar konusu hiç inandırıcı değil. Gezi, pek çok farklı siyasi görüşten insanların bir araya geldiği kendiliğinden bir hareket. Bu insanlar şehir merkezindeki bir parkı korumak için bir araya geliyor. Daha sonra şikâyetleri ve talepleri başka yerlere de yöneliyor. Hayatın piyasalaşma-

sı, muhafazakârlaşma, insanların özel hayatına müdahale niteliği taşıyan uygulamalar, insanların kendi hayatları üzerinde etkisi olan kararlara katılma imkânının kısıtlanması, konsensüs arayışlarının dışlanması gibi meseleler, şikâyet konusu olarak gündeme gelmeye başlıyor. Bu arada hükümeti eleştirmek, istifaya davet etmek de ortaya çıkıyor. Ama bu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ni cebir ve şiddet yoluyla devirmeye, görevini yapamaz hale getirmeye yönelik bir hareket olduğu, yani Ceza Kanunu’nun 312. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek bir suç olduğu iddiasını desteklemiyor. Bu konu iddianameyle ilgili tartışmalarda çokça gündeme geldi. “312 olmaz, çünkü bu maddenin ana unsuru cebir ve şiddettir” dediler. Cebir ve şiddet kullanımı burada söz konusu değil ve hiçbir şekilde bununla ilgili bir kanıt yok.

“Eylemciler yakıldılar, yıktılar. Gezi’de şiddet vardı” söylemine ne diyorsunuz?

– Yüz binlerce insanın, bu memleketin neredeyse bütün şehirlerinde katıldığı eylemlerden bahsediyoruz. Burada her türlü insan var ve bu türden yasa dışı hareketler gerçekleşmiş olabilir. Ama suçun şahsiliği ilkesi çok temel bir ilkedir. Konu yargılanan 16 kişi. Bu 16 kişinin Mersin’de, Ağrı’da veya Türkiye’nin herhangi başka bir ilinde kırılan camdan sorumlu tutulabileceğini aklınız alıyor mu?

Cumhurbaşkanı Gezi’yle ilgili bütün konuşmalarında kendisine ve ailesine Gezi’de yazılan küfürlerden dem vuruyor. Osman Kavala onlara nasıl bakıyordu?

– Eşim, protestolar sırasında hem şiddetin ortaya çıkması, hem de bu tür hakaretimiz ifadelerin kullanılmaması için çok gayret sarf etmişti. Bu konuda, basına da yansımış olan tanıklıklar var. Bunlardan biri, Japon Konsoloslu-

ğu'nun duvarına yazılmış Emine Erdoğan'a yönelik çok çirkin bir ifadeyle ilgili. Osman, bunun silinmesi için konsolosluk görevlisiyle konuşuyor, ona yaptıramayınca, kendisi bir bez ve bir merdiven buluyor, merdivene çıkıp onu kendi eliyle siliyor. Ayrıca Osman, protestoların bir noktada bitmesini istiyordu. "Çok uzadı ve bu kadar uzaması iyi değil. Artık bitse de bu çocuklar evlerine gitseler. Kontrolden çıkabilir" gibi bir korkusu vardı. Bu, iddianamede yer alan bazı dinlemelere de yansımış.

Ziyaret rutininiz nasıl?

– Zor tabii ama ben alıştım. Bana, "Her hafta Silivri'ye gidiyorsun, ne kadar zor olmalı" diyorlar, ama bana orası kötü bir yer gibi gelmiyor, çünkü Osman'ı gördüğüm yer. Ben Silivri'yi kötü bir yer olarak hatırlamayacağım, Osman'ı gördüğüm yer diye hatırlayacağım. Cam arkasından telefonla konuşmak hoş bir şey değil ama gene de görüyorsunuz, konuşuyorsunuz, sesini duyuyorsunuz.

Hem iddianamenin hazırlanması hem de tutuklama süresi çok uzun. Bunu nasıl açıklıyorsunuz?

– Bu kadar uzun ve bu kadar gerekçesiz bir tutukluluk kabul edilebilir bir şey değil. "Osman Kavala kimdir?" diye konuşuyoruz ama "Osman Kavala neden tutuklu?" sorusuna inandırıcı bir cevap alamıyoruz. Bu insan iyiye de kötüye de, cevap verilmesi gereken soru bu. Buna tatmin edici bir cevap verilmediği sürece, konunun Türkiye'nin siyasi konjonktürüyle ilgisini düşünmek durumunda kalıyoruz ve ne olacağını bilemiyoruz.

Umutlu musunuz?

– Umutlu olmamaya çalışıyorum. Çünkü umutlu olup da umutların çöktüğünü görmek çok zor oluyor. Onun için ne

umut ne umutsuzluk, sadece bekliyorum. Bu konularda benimle ilk konuştukları zamanlarda, “Asansörde kalmış gibi bir duygu” demiştim. Bu, asansörde kalmaya benziyor; bağırsanız da çağırsanız da faydası yok. Oturup bekleyeceksiniz ve sakın olmaya çalışacaksınız. Bu günlerin geçeceğini ümit ediyorum.

<https://www.haberturk.com/osman-kavala-nin-esi-prof-dr-ayse-bugra-silivri-yi-kotu-bir-yer-olarak-hatirlamayacagim-2508565>

Ezgi Başaran, “Prof. Ayşe Buğra: ‘Artık Bu Tuhafliklara Katlanmam Çok Zorlaştı’”, *Gazete Duvar*, 14 Şubat 2020

Cumhuriyet savcısının davaya dönük mütalaaı yayınlandı geçtiğimiz hafta. Okudunuz ve ne düşündünüz, ne hissettiniz?

– Mütalaa iddianameden çok farklı değil. Yine “anlaşılmaktadır”, “görölmüştür” gibi ifadelerle dolu ve fakat neyin anlaşıldığının yahut göröldüğünün anlatılmadığı bir belge. Tuhaf bir mütalaa.

Eşiniz Osman Kavala için müebbet istiyor savcı bu belgeyle...

– Çok ürkütücü bir şey. İnanılır gibi de değil. Hukuki sürece güvenimi iyice yitirdiğim günlerdeyim. İşte buna da ayrıca çok zor katlanıyorum. Osman tutuklandığından beri iddianame çıkıncaya kadar geçen sürede “Hukuki bir süreç işliyor, aman duralım, bekleyelim” gibi bir düşüncede idim. Çok sessiz, sabırlı ve terbiyeli bir tavır takındım. Şimdi bunlarla karşılaşınca artık hukukun, adaletin işleyişine güveniyorum demek çok zorlaştı.

Anladığım kadarıyla artık bir akli selim gelecek ve böyle temelsiz suçlamalar mı olur diyecek şeklinde bir ümidiniz kalmadı...

– Artık ümitlenmemeye çalışıyorum diyebilirim. Çünkü ümitlendiğim oldu, sonra herkesin şahit olduğu gibi inanılmaz gelişmelerle karşılaştım. İşte ümitten o inanılmaz noktaya savrulmak çok zor oluyor. İnsan çok sarsılıyor. Bütün dengesi bozuluyor. O nedenle umut sözünü çok kullanmıyorum. Fakat olay o kadar inanılmaz ki, o kadar acayip iddialar, tuhaf iddianame ve mütalaa metinleri ortaya kondu ki herhalde bir noktada bunlar bitecek diyorum. Ayrıca mahkeme sürecinde avukatların devamlı dikkat çektiği usulsüzlükler... Bu kadar olmaz, bu değişir nasıl olsa dedirtiliyor insana. Ama bugün geldiğimiz noktada bu kadarı da oluyormuş işte.

Prof. Köksal Bayraktar'ın, Balyoz ve Ergenekon davalarında da müvekkilleri vardı. O günlerde bile duruşmayı terk etmemişti, evet. Yine o günlerde Balyoz, Oda TV ve Ergenekon davalarındaki hukuksuzluklarla ilgili çoğu entelektüel diyebileceğimiz kişiler “Oh askerî vesayet bitiyor” diye tek satır iddianame okumadan sevinirken, hemen ilk kertede şüpheye düşen, benim ilgili yazılarım nedeniyle bana ulaşmış, bize bunu bir anlat diyen sadece iki sivil toplumcu vardı: Hakan Altınay ve Osman Kavala. İkisi de bugün bu davanın sanığı. Üstelik şimdi FETÖ olarak adlandırılan örgütün yargı ve polis içindeki elemanlarının topladığı ipe sapa gelmez telefon görüşmelerinin “kıymetlendirilip” Gezi davasına dönüştürülmesi suretiyle. Dedığınız gibi psikolojik gerilim filminin son saatlerinde gibiyiz.

– Tabii tabii. Osman, Dani Rodrik ve Pınar Doğan'ın Balyoz davası delilleriyle ilgili yaptıkları çok ciddi araştırmaların basınla paylaşılması için bir toplantı düzenlemişti. Ve

biliyor musunuz, o günlerde o toplantıya basından çoğu insan gelmedi bile. Basından katılım çok azdı. Daha iddia-nameyi okumadan “Askerî vesayete karşı doğru bir şey yapılıyor” inancıyla hareket ettiler. İnançları insanlara bazen böyle şeyler yaptırıyor işte... Yalnız Osman’ın durumunda çok çarpıcı olan şey, Osman’ın hiçbir siyasi partiyle, organizasyonla ilgisi olmaması. Düşündüğünü söyleyen kendi başına bir insandır Osman. İçinde bulunduğu sivil toplum faaliyetleri nedeniyle hasbelkader pek çok insanla tanışmış, onlara güven vermiş biri. Niye güven verebilmiş? Çünkü bağlantısız. Hiçbir şeyin, hiçbir kimsenin, hiçbir siyasetin tarafı değil. Şimdi siyasi bir kişilik olmaması, aleyhine kullanılıyor.

Bu süreçte yalnız kaldığınızı, yalnız bırakıldığınızı düşünüyor musunuz? Yine ezbere hareket eden bir kesim de kafasında yarattığı “liberaller” torbasında görüyor Osman Kavala’yı ve mesnetsiz biçimde “Siz yetmez ama evet dediğiniz günlerin şimdi cefasını çekiyorsunuz” gibi bir vicdan rahatlatmasına giriyor.

– Osman “yetmez ama evetçi” filan değildi. Yetmez ama evet diyenlere eleştirel bakan kesim zannediyorum Osman’ı ayrı tutuyor. Osman için “Oh bunlar liberal, iyi oldu” diyen kesim de çok küçük ve saldırgan bir kesim. Beni çok etkileyip üzmüyor onlar çünkü çok daha geniş bir kesimden başka bir ses geliyor. “Bu olacak iş değil” sesi geliyor. Yani sonuç itibarıyla biz, çok şükür, yalnız kalmadık bu süreçte. Fakat şunu söyleyebilirim ki etrafım ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırılmış çaresiz insanlarla dolu. Tek çaresiz durumda olan ben değilim. Bazen ben insanları teselli etmek durumunda kalıyorum, o derece moraller bozuluyor. Yani moral bozulmayacak gibi de değil. Hele de o duruşmalara gelip görenler için hakikaten dayanılması güç bir deneyim.

Her duruşmadan sonra hepimiz sersemlemiş vaziyete geliyoruz. Çıkıyorum duruşma salonundan, sessiz film sahnesi gibi bir şeyle karşılaşıyorum. İnsanlar bana ne diyeceğini şaşıyor haklı olarak. Bana dehşetle bakıyorlar.

Tüm bunlara rağmen siz çok uzun süre sessiz kalmayı tercih ettiniz. Eşinizin tutukluğundan sonra bir ya da iki kez röportaj verdiniz, Ayşe Arman ve Şirin Payzın'a ama çok daha fazlası yapılabilirdi. Niye susmak ve sabretmek?

– Dedğiniz gibi hiç konuşmadım değil, konuştum. *Cumhuriyet*'e ve *DW*'ye de konuştum. Ama ben sadece yaşadığımı, gördüğümü ve hissettiklerimi anlatabilirim. Bunu da kaç kere anlatabilir bir insan? Konuyu objektif olarak değerlendirebilecek olanların konuşması iyi olur diye düşündüm ilk etapta. Hukuki süreci takip eden gazetecilerin yazdıkları beni çok sevindirdi, 12 baronun bildirisini, eski AİHM yargıcı Rıza Türmen'in mütalaasını, Adem Sözüer'in Taha Akyol'la yaptığı söyleşiyi çok önemsedim.¹ Bana en zor gelen şey ne biliyor musunuz? Ben eşimin iyi insan olduğunu, doğru işler yaptığını kanıtlamak durumunda kalıyorum. Bu adam suçlu mu, değil mi? Kendisine yöneltilen suçların bir temeli var mı, deliller nedir? Bunlara bakan yok. Neden üstüne bu kadar gidiliyor, ne yapmış acaba diye düşünenler de çok haksız değil. Zira iddianamede suçun kendisi tanımlanmış değil, sözde o suçu desteklemesi gere-

1 12 Baro'nun Ortak Açıklaması, "Savunma yoksa adil yargılama da yoktur!", [https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=15416&Desc=Sa](https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=15416&Desc=Sa%20vunma-yoksa-adil-yargilama-da-yoktur) vunma-yoksa-adil-yargılama-da-yoktur; Rıza Türmen, "Türkiye'nin ilk AİHM yargıcı Rıza Türmen Gezi davasını yazdı: Bir hukuk devleti hâlâ mevcutsa Osman Kavala'nın beraat etmesi gerekir", <https://t24.com.tr/yazarlar/riza-turmen/turkiye-nin-ilk-aihm-yargici-riza-turmen-gezi-davasini-yazdi-aihm-karari-ulkedeki-demokrasi-ve-hukuk-devletinin-hangi-noktada-oldu-gunu-gostermesi-bakimindan-onemli,25604>; Taha Akyol, "Prof. Dr. Adem Sözüer: AYM kararını uygulamamak hukuku askıya almaktır", <https://www.karar.com/prof-dr-adem-sozuer-aym-kararini-uygulamamak-hukuku-askiya-almaktir-1462826>

ken kanıtlar ortada yok. O zaman, tabii ki, biz ne konuşuyoruz? Niye hukuki platformda kalamıyoruz? Kalamıyoruz çünkü deminden beri anlattığım gibi hukukla ilgisi olmayan tuhaf bir bulutun içindeyiz. Onun için bir kere daha söyleyeyim: Osman hiçbir siyasi partiye üye olmayan, hiçbir siyasi hareketin içinde olmayan, demokrasi, insan hakları ve sivil toplum için ömrünü harcamış bir insandır. 30 küsur yılımız da birlikte geçti. İyi bir insandır. Çok iyi bir insandır Osman.

Bugüne dönersek...

– İşte bugün de bunları yaşıyoruz. Böyle durumlarda insanın sağlam durması gerekiyor. Oturup ağlayacak halimiz yok. Çalışmaya çalışıyorum ben. Akademik çalışmalarımı odaklanmaya gayret ediyorum. Okumak bizi kurtardı, dediğim gibi, ona şükrediyorum. Gerçek dışı, temelsiz bir şey yaşıyoruz çünkü. Her adımda daha da şaşıyoruz. AİHM, bizim savunmalarda söylemeye çalıştığımız şeyi teyit etti ve hak ihlali yapıldığına hükmetti. Çok rahatladık, çok sevinдик. Fakat olmayacak iş oldu ve mahkeme AİHM kararını da görmezden geldi.

Ama tabii hâkim, savcı mütalaasına tamamen uymak durumunda değil, başka bir karar da verebilir, Osman Kavala'yı tahliye de edebilir. Öyle değil mi?

– Tüm bu yaşananlardan sonra, o duruşmaları seyrettikten sonra bunu ümit etmek ne kadar gerçekçi bilemiyorum. Böyle bir iddianamenin hazırlanması, duruşmaların bu şekilde tasarlanması ve şimdi de aynı minvalde bir mütalaa yazılması, insana Osman nezdinde sivil toplum faaliyetlerini baltalamak, Gezi olaylarını kriminalize ederek başka herhangi bir sivil protesto eyleminin önünü kesmek, Türkiye'nin Avrupa'dan uzaklaşması türünden gayeler olduğunu

düşündürüyor. İster istemez aklıma böyle şeyler geliyor. Şimdi de bütün bunlar bir araya gelerek Türkiye'nin demokratik dünyadaki yerini etkiler bir hal aldı bu dava.

Avrupa'dan kopmak ne demek oluyor bu saatten sonra?

– Şu saatte durum iyi görünmeyebilir ama hatırlamakta da fayda var. Türkiye İkinci Dünya Savaşı'nı müteakip Avrupa Konseyi'nin kurucu üyelerinden oldu. Hâlâ da öyle elbette. AİHM'e bireysel başvuru hakkını tanımış bir ülke. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uymayan kanunların düzenlenmesi için girişimlerde bulunmuş bir ülke. Yani Türkiye Avrupa'nın bir parçası. Avrupa söz konusu olduğunda “onlar, bize karşı, onlar bize düşman” söylemi elbette Türkiye’de çok yaygın. Halbuki “onlar” ve “biz” diye bir şey yok. Biz Türkiye olarak Avrupa kurumlarının bir parçasıyız. Dolayısıyla, eğer bu davanın altında, yapılan tüm bu hukuksuzluklar ve usulsüzlükler ile düşünüldüğünde, Türkiye’yi Avrupa’dan koparmak gibi bir amaç varsa, bu son derece radikal bir kopuş olacaktır. Bu davanın biraz bu perspektiften görülmesi ve ciddiye alınması gerektiğini düşünüyorum.

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/02/14/prof-ayse-bugra-artik-bu-tuhafliklara-katlanmam-cok-zorlasti>

Aslı Uluşahin ile Kültür Servisi, “Osman Kavala 1.082 Gündür Tutuklu”, Artı TV, 17 Ekim 2020

Ayşe Hanım 25 Temmuz 2020 tarihinde basın toplantısında önemli bir söz söylediniz, dediniz ki “Artık karşımızda kimse yokmuş gibi hissediyorum”. Yine şu cümle benim aklımda kalanlardan “Artık bize yalan söyleme gereği bile duymadıklarını düşünüyorum” dediniz. Bu cümlenin üze-

rinde duralım isterseniz. Neden böyle söylediniz, neden artık yalan söyleme ihtiyacını da duymuyorlar sizce?

– İddianamedeki bütün o siyasi tahlilleri bütün o tekrarları okuduktan sonra aklıma gelen cümleydi bu. Artık bize yalan söyleme lüzumunu hissetmiyorlar, herhangi bir kanıt, herhangi bir bilgi, herhangi bir belge sunma gereğini duymuyorlar diye düşündüm. Artık bize yalan söylemiyorlar diye düşündüm ve ondan sonra da bir insanı üç yıl boyunca özgürlüğünden mahrum bırakıp tutuklu olarak cezaevinde bulundurmak bu kadar kolay mı diye düşündüm doğrusu.

İddianamede şöyle bir ifade var, buraya not almıştım oradan okumak isterim, iddianamede deniyor ki “Altyapısı yurtdışı destekli sivil toplum kuruluşlarınca oluşturan algılarla yönlendirilmiş vatandaşların organize bir şekilde hükümete karşı kışkırtılmaları hedeflendi”, Osman Kavala bununla suçlanıyor. Biz Osman Kavala’yı sivil toplum çalışmalarından tanıyoruz. Size şunu sormak istiyorum: Siz sosyal bilimcisiniz, akademisyensiniz, profesörsünüz. Sivil toplum çalışmalarının kriminalize edilmesini nasıl yorumlamak lazım, ya da nasıl sonuçlar doğurur dersiniz?

– Çok endişe duyarak yorumlamak lazım diye düşünüyorum. Ben bir akademisyen olarak iddianamedeki casusluk tanımını ve casusluk suçunun yorumlanışını okuduğum zaman bu suçlamanın sadece sivil toplum kuruluşlarına değil akademisyenlere de yöneltilebileceğini düşündüm. Yani bir akademisyen Türkiye üzerine, Türkiye’nin ekonomisi üzerine bir araştırma yapsa, bu araştırmayı uluslararası bir dergide yayınlarsa ve bunun içinde bazı eleştirel çok olumlu olmayan fikirler olsa aynı casusluk suçlaması bu iddianamedeki yaklaşım temelinde ona da yöneltilebilirmiş gibi geldi bana. Bu tabii çok fena. Aynı şey hakeza iş adamları için de düşünülebilir, iş adamlarının yaptıkları konu-

malar, değerlendirmeler için de geçerli olabilir. Dolayısıyla gerçekten vahim bir durum.

Ben yine basın toplantısındaki bir cümlenizi aktarmak istiyorum. Orada dediniz ki “Ben merhamet dilemiyorum, merhamet değil adalet talebim.” Başta AKP’li vekiller olmak üzere milletvekillerine sesleniyorum dediniz, onlara seslendiniz. Sizce örneğin AKP’li vekiller Osman Kavala’nın özgürlük mücadelesi için ya da özgürlüğüne kavuşması için ne yapabilir dersiniz?

– En azından bu durumla ilgilenebilirler. Burada ne oluyor diye sorabilirler. Bu sorunun önemli olduğunu düşünüyorum çünkü bu üç yıl boyunca yaşadıklarımıza baktığım zaman benim aklıma sık sık “Adalet mülkün temelidir” cümlesi geliyor. Bu çok sık karşılaştığımız ve çok iyi bildiğimiz bir cümledir. Adalet mülkün temelidir yani devletin temelidir. Çünkü bu şekilde işleyen bir yargı, mülkün temeli açısından ne anlama gelir, ben milletin vekillerinin bunu düşünmesinde fayda görüyorum. Bunu düşünmeleri gerektiğini düşünüyorum, ayrıca bir nokta daha var o da önemli. Biliyorsunuz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye’nin kurucuları arasında olduğu Avrupa Konseyi’ne bağlı bir kurum ve Türkiye’nin, kararlarının bağlayıcılığını kabul ettiği bir kurum. Avrupa İnsan hakları Mahkemesi, Osman Kavala’nın tutukluluğunun haksız olduğuna ve derhal tahliye edilmesi gerektiğine hükmetti. Bu yerine getirilmedi. Şöyle de bir şey oldu, Anayasa Mahkemesi’nin bizim haksız tutukluluk başvurumuzu gündeme aldığı gün, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de, uygulanmayan AIHM kararlarını tartışmak ve bu konuyla ilgili atılacak adımları görüşmek üzere toplanmıştı. Bunları birlikte düşündüğümüz zaman, bu tuhaf yargılama sürecinin, bu üç yıllık tuhaf yargılama sürecinin Türkiye’nin uluslararası ilişkileri açısından ne anlama

geldiğini de düşünebilir milletin vekilleri. Başka şey düşünmeseler, hukuk, adalet, ilkeler gibi şeyler düşünmeseler bile uluslararası ilişkilerimizin bu hale gelmesinin ekonomiyi nasıl etkileyeceğini düşünebilirler zannediyorum.

Anayasa Mahkemesi görüşecekti, erteledi toplantıyı. Peki gündeminde mi hâlâ, görüşecek mi? Ne bekliyorsunuz böyle bir takvim var mı?

– Takvimi bilmiyorum ama ertelendi; yani gündemden çıkmadı ama ertelendi, görüşür mü ne zaman görüşür hiçbir şey bilmiyorum.

Şunu sormak isterim: Osman Kavala'ya sanatçılar çok destek verdi. Sanatçılar "Osman Kavala'ya Özgürlük" başlığı altında bir kampanya yürütüyorlar. Onun için görseller hazırlanıyor, çizimler yapılıyor, zaman zaman videolar hazırlanıyor. Son dönemde hazırlanan anlamlı bir çalışma vardı, orada o görsel çalışmada birisi diyor ki "Osman Kavala kaç gündür tutuklu?", cevap olarak karşısındaki "Kimin umurunda," diyor. Şimdi sanatçılar, Osman Kavala ile direkt ya tanışmış ya onun çalışmalarını bilen sanatçılar elbirliğiyle bu durumu gündemde tutmaya çalışıyorlar, yurtdışından pek çok kişinin, insan hakları savunucusunun, insan hakları kuruluşlarının çabalarını görüyoruz ama sizce Türkiye genelinde Osman Kavala'nın yaklaşık üç yıl olacak tutukluluğu insanların umurunda mı yoksa kimsenin umurunda değil mi?

– Kimsenin umurunda olmadığını söyleyemeyeceğim. Sanatçılar gerçekten çok gayret ettiler ve çok güzel şeyler yaptılar. Sekiz kere Silivri'ye gittiler, fotoğraflar çektirdiler birlikte ve önemli günlerde bunları gönderdiler, kampanyalar düzenlediler, eserler ürettiler, çalışmalar ürettiler. Bu arada geçen sene Osman'ın doğum gününde –maalesef bu

yıl gene doğum gününü kutlayamadık bu üçüncü oluyor— çok güzel bir doğum günü kitabı hazırladılar ki bu kendi içinde hakikaten bir sanat eseri gibi bir şeydi, kalıcı bir şeydi. Bütün bunları çok takdir ediyorum. Tanıyan tanımayan pek çok insan duyarlılık gösterdi bununla ilgili. Kurumlar başka bir konu. Kurumlardan fazla ses çıkmıyor. Sanat ve kültür kurumlarından da fazla ses çıkmıyor. Tek tek bireylerden evet, onlar gayet duyarlılar, gayet ilgililer ama kurumlardan ses çıkmıyor ve bu da tabii çok üzücü ve çok düşündürücü. Çünkü herhalde çekiniyorlar.

Bu arada Ayşe Hanım bu üç yıl boyunca toplantılarda ve açıklamalarda sizi hep Osman Kavala gibi zarif ve sakin gördük. Fakat bu son toplantıda ilk defa şöyle bir cümle kurdunuz, dediniz ki “Bu yapılan benim için, eşim için ve eşimin 94 yaşındaki annesi için işkenceye dönüştü”. Nasıl bir işkence bu, sormak istiyorum?

– Siz de söylediniz yargı sürecinin başlarında yargıya intikal etmiş bir olaydır, üzerinde çok konuşmak doğru değildir, bekleyelim görelim, elbette olması gereken olacak, bu tutukluluğun sonu gelecek, suçlamaların zaminsiz temelsiz olduğu anlaşılabilecek diye bekledim, hakikaten bekledim. Ama öyle şeyler yaşadık ki artık bağımsız bir yargı sürecinin normal işleyişi ile karşı karşıya olduğumuzu düşünmekte zorlanıyorum doğrusu. Bir sürü olay var bu üç sene de anlatabileceğim, bir sürü tek tek olay var ama sadece şunu düşünün: Bir insanın beraat ettiği gün hazırlanıp eşyalarını toplayıp cezaevi aracıyla cezaevinden ayrıldığını ve aracın ikinci bir gözaltı kararıyla tekrar mahkemeye götürdüğünü, bunu düşünün. Bu arada biz bekliyoruz, yani ailesi ve yakınları karşılamayı bekliyor, ben birlikte eve gideceğimizi bekliyorum ve aynı gece, gözaltına alındığı günün ertesi gecesi mahkemeden tutuklanmış olarak cezaevine dö-

nüyor. Bunun üzerimizde nasıl etki yaptığını herhalde düşünebilirsiniz. AIHM kararı çıkmış, çok net bir karar, oy birliği ile alınmış, haksız tutukluluk olduğu karara bağlanmış, derhal tahliye edilsin denilmiş ve buna rağmen devam ediyor tutukluluk. Bunu düşünün, casusluk gibi bir suçlamayı düşünün. Bundan sonra bu iddianameyi okuyorsunuz, suçu gösteren hangi belge hangi bilgi nasıl elde edilmiş ki-me verilmiş nasıl kullanılır, bunlar yok. Size bunları söylemeyen bir iddianame ile karşılaşıyorsunuz. Bütün bunları alt alta yazdığımız zaman zannediyorum “işkence” sözü çok abartılı bir söz gibi görünmüyor.

Son kez şunu sormak istiyorum size. Osman Bey henüz 200 günlük tutukluyken bir röportaj vermiş ve orada demişsiniz ki “Silivri Cezaevi’ni kötü bir yer olarak anmayacağım çünkü orası benim Osman’ı gördüğüm yer”. Gerçi şu an salgın nedeniyle sanırım yalnız telefonla görüşebiliyorsunuz. 1.000 günden fazla oldu, 200’den 1.000’li günlere geldik, Silivri Cezaevi’ni hâlâ iyi bir olarak mı anacaksınız?

– Bu sıralarda Silivri Cezaevi’ne gidebileceğimi öğrendiğim zaman (hiç gitmiyor değilim, pandemi döneminde, ayda bir iki kere gidebiliyorum), bana şu gün görüşe gelebilirsiniz denildiği zaman, hâlâ çok sevindiğimi söyleyebilirim. Tabii kapalı görüş, işte cam arkasından telefonla konuşuyoruz falan ama Osman’ı göreceğim diye çok sevindiğimi söyleyebilirim. Yani, bu işin en kötü tarafı Silivri’ye gitmek değildi. Bu korkunç dönemde “Silivri’ye gitmek iyi bir şeydi” demek olmuyor biliyorum, ama kötü bir şey değildi.

<https://www.youtube.com/watch?v=X9aC3uNUVYo>

İpek Özbey, "Prof. Dr. Ayşe Buğra, 'Dayanmak Zorundayız, Başka Çare Yok!'", *Cumhuriyet*, 13 Eylül 2021

Duruşmaları anlatır mısınız? Savunmalardan hâkimler nasıl etkileniyor, nasıl bir ortam oluşuyor, bir gerginlik oluyor mu?

– Duruşmalar eşimin tutuklanmasından 16 ay sonra ilk iddianamenin çıkmasından sonra başladı. Şimdiye kadar kaç celse izledim artık bilemiyorum. Salgın dönemine kadar duruşmalar Silivri'de oluyordu. Katılım fazlaydı ve salon silahlı jandarmalarla dolu olurdu. Gezi davası sırasında bir de video gösterimi yapılmıştı. Protestolar sırasında şiddet olayları olduğunu göstermeye yönelikti zannediyorum. Biber gazı bulutu içinde koşuşan insanlar, bir de tahrip edilmiş iş aleti fotoğrafı, bunların sanıklarla ve onların eylemleriyle ne ilgisi olduğu söylenmeden, tekrar tekrar gösterildi. Duruşmayı izleyen yabancı gazeteciler ve diplomatlar buna pek şaşırmışlardı... Sonra duruşmalar Çağlayan adliyesinde olmaya başladı. Salonlar küçük olduğu için biraz kargaşa çıkabiliyor, ama pek gerginlik yaşanmadı.

Peki şunu çözebildiniz mi? Osman Kavala'ya bu olan bite-ni yapmak kime ne kazandırır?

– Eğer ona bu yapılanların Gezi'yi kriminalize etmek gibi, ya da sivil toplumu sindirmek gibi bir gayesi varsa, bundan siyasi bir çıkar umanlar olabilir. Ama şu da görülüyor ki, özellikle AIHM'in ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin çok açık ve çok güçlü haksız tutukluluk tespitlerinden sonra, bu dava bütün demokratik ülkelerde ciddi bir hak ihlali olarak değerlendiriliyor ve bu yüzden Türkiye eleştirilere hedef oluyor. Bu durum ülkenin dış ilişkilerine zarar verir hale gelmiş durumda. Ekonomik açıdan da, Türkiye'de yar-

gının bağımsız olmadığı görüşünün yaygınlaşması ve güçlenmesi, Türkiye'ye yatırım yapmayı düşünenleri, özellikle uzun vadeli üretken sermaye yatırımlarını olumsuz etkileyebilecek bir şey. Eğer bu tutukluluğun uzamasının siyasi bir anlamı varsa, bunun yanında bir de ülkeye maliyeti var. Bunun ne kadar ciddiye alındığını bilmiyorum.

Cezaevine ne sıklıkla gidiyorsunuz?

– Salgın öncesinde haftada bir gidiyordum. Ayda bir kere de açık görüş oluyordu, karşılıklı oturup konuşabiliyorduk. Bir rutin oluşmuştu ve bu bana iyi geliyordu. Salgın başlayınca bir süre hiç gidemedim. Sonra ayda iki kere gitmeye başladım, açık görüşler de kalktı. Her zaman cam arkasından telefonla konuşuyoruz. Bu epeyce bunaltıcı tabii, ama tedbir alınması da bir bakıma iyi diye düşünüp kabullenmeye çalışıyorum.

Sohbetinizde “Buradan çıkınca...” diye başlayan cümleleriniz var mı?

– Hayır, bunu yapmamaya çalışıyoruz. Şimdi bu durumdayız ve buna rağmen okuyarak ve düşünerek günü anlamlı bir şekilde yaşamaya çalışıyoruz. Okuduklarımızı ve düşündüklerimizi, görüştüğümüzde birbirimize anlatarak ve mektup yazarak paylaşıyoruz. Osman gözaltına alındıktan sonra bir süre mektuplaşması mümkün olmadı. O çok zor bir dönemdi, mektuplaşmaya başlamak bana çok iyi gelmişti, şimdi de iyi geliyor.

Osman Bey'in 93 yaşındaki annesinin ne kadar üzgün olduğunu söylediğinizde kendimi çok kötü hissettiğimi hatırlıyorum. O ne düşünüyor?

– Şimdi 95 yaşında ve hâlâ oğlunu görmüyor. Üzgün ve bıkkın. Bana “AKP tarafında siyaset yapanlar arasında Os-

man Kavala'nın tutukluluğundan rahatsız olanlar var mı?" diye sordunuz. Bu uzayıp giden tutukluluğun hukuki yanıyla ilgili bir rahatsızlık duymayanlar bile, onun annesinin durumuyla ilgili insani bir rahatsızlık duyuyorlardır diye düşünmek istiyorum.

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/prof-dr-ayse-bugra-dayanmak-zorundayiz-baska-care-yok-1868295>

Karen Krüger, "Eşim Haksız Yere Cezaevinde",
Frankfurter Allgemeine, 6 Şubat 2022

Sağlığıyla ilgili endişeleniyor musunuz?

– Elbette. Uzun yıllar hapiste kalmak, artık çok genç olmayan bir insanda sağlık sorunlarına yol açıyor. Sağlık, salgınla birlikte çok önemli bir hazine oldu. Yükselmiş olan risk nedeniyle hüküm giymiş mahkûmların önemli bir bölümü serbest bırakıldı. Bunda, mahpus tutulan siyasi tutuklular gözetilmedi. Dolayısıyla aslında masumiyet karinesi kendileri bakımından geçerli olması gerekenler hariç tutulmuş oldu. Böyle bir kararın arkasındaki mantık benim için anlaşılır değil.

Kocanıza ve size güç veren nedir?

– Kitap okumanın ve bunlarla ilgili paylaşımlarımızın bize çok yardımcı olduğuna inanıyorum. Eşim çok okuyor, ben de öyle, mektuplarda birbirimize okumalarımızla ilgili izlenimlerimizi anlatabilmemiz için, aynı şeyleri okumaya çalışıyoruz. Hayatımızın geçmişte nasıl olduğunu düşünmek ve gelecek için planlar yapmak yerine, şimdiki zamanda yaşamaya çalışıyoruz. Gücümüzün bir diğer kaynağı, arkadaşlarımızdan ve Türkiye'deki ve yurtdışındaki insanlardan aldığımız destek. Yöneltilen suçlamaların dayanak-

sızlığını belirginleştirmek için bu da çok önemli. Birçok sivil toplum örgütü, gazeteciler, yazarlar, sanatçılar ve akademisyenler, tutuklanmasına karşı seslerini yükselttiler; siyasi alanda çok farklı pozisyonadaki Türkiyeli siyasetçiler ve kamuya mal olmuş şahsiyetler söz alarak serbest bırakılmasını talep ettiler. Bu, eşimin inanılmaz uzunluktaki tutukluluğunun sona ermesine şimdiye kadar yol açmadı, ancak onun moraline destek oluyor ve ona cesaret veriyor. Bu ona yalnız olmadığını ve dünyanın her yerinde özgürlüğünün haksızca çalındığını gören insanların varlığını gösteriyor. Dört yıldan uzun süredir hapiste olan birisi için bu çok önemli.

Tutukluluğun ailenize ve hayatınıza hangi etkileri oluyor?

– Bizim için her şey çok acı verici. Mevsimler gelip geçiyor, aynı şekilde birlikte kutlanamayan doğum günleri ve bayramlar da. Her duruşma gününden önce nihayet serbest bırakılacağı umuluyor ve sonunda gene hayal kırıklığına uğranılıyor. Umudu takip eden hayal kırıklığı, yıkıcı olabiliyor. Bu yüzden umutlanmamak için çok çalışıyorum, ama bu çok zor. Kayınvalidem artık oldukça yaşlı ve kısa bir süre evvel bir ameliyat geçirdi. O çok güçlü bir kadın, ancak bazen, oğlunu bir daha görüp göremeyeceğini soruyor. Böyle anların ne kadar zor olduğunu tasavvur edebilirsiniz.

“Inhaftierter Osman Kavala: Mein Mann ist zu Unrecht in Haft”,
<https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/ayse-bugra-ueber-inhaftierung-ihres-mannes-osman-kavala-17777839.html>

Türkçe çevirisi: <https://osmankavala.org/tr/medyada-osman-kavala/gorus-yorum/1537-oylece-hapsedilmis>

Burcu Karakaş, "Ayşe Buğra: Başımıza Gelenleri
Hâlâ İnanılmaz Buluyorum", *Deutsche Welle*,
31 Ekim 2022

Geride kalan beş seneye dönüp baktığınızda, nasıl hissediyorsunuz?

– Hayatını altüst eden büyük bir gaddarlığa maruz kalan bir insan ne hisseder? Öfkelenmek ve nefret duymak mümkün, ama bu tür duygulardan kaçınmaya çalışıyorum. İnsanın enerjisini ve direncini tüketen duygular bunlar. Üstelik sadece eşimi değil, cezaevindeki pek çok, bazıları çok yaşlı, bazıları sağlık sorunları olan mahkûmları böyle bir gaddarlığa maruz bırakanlara karşı öfke ve nefret gibi güçlü duygular beslemek, bu duyguların kişiliğimi yıpratmasına izin vermek istemiyorum. Osman'a bundan bahsettiğim zaman, bana Sebastian Haffner'in *Bir Alman'ın Hikâyesi* kitabında buna benzer bir şey yazdığını hatırlattı. Ama beş yıl süren ve giderek tuhaflaşan bir hukuksuzluk silsilesi karşısında hâlâ şaşırabiliyorum. Başımıza gelenleri, beş yıl boyunca yaşadıklarımızı hâlâ inanılmaz buluyorum.

Türkiye kamuoyunda Osman Kavala davasının ve yargı sürecinin doğru anlaşıldığını düşünüyor musunuz?

– Başlangıcından itibaren bu yargılamanın hukuksuzluğunu, süreç boyunca yaşanan insan hakları ihlalinin gören ve anlayan pek çok insan oldu. Medyada bununla ilgili pek çok eleştiri yer aldı. Özellikle Nisan 2022'de eşime verilen müebbet cezası ve onunla birlikte yargılananlara verilen 18 yıl hapis cezasından sonra, muhalefetteki hemen hemen bütün siyasi partilerden ciddi tepkiler geldi. Ama süreç boyunca siyasi yetkililerin ve iktidara yakın bazı basın organlarının karalama, kişiliğe saldırı, itibarsızlaştırma ve hüküm verme niteliğindeki ifadelerinden etkilenenler, "Ken-

disiyle bu kadar uğraşıldığına göre bir şey yapmış, bir suç işlemiş olmalı” diye düşünenler de oldu herhalde.

Bu beş yıllık süreç o derece karmaşık, takip edilmesi o kadar zor bir süreçti ki, benim bile yargılamadaki acayıplıkları anlatmakta zorlandığım zamanlar oldu. Herkes hukukçu değil ve herkesin özellikle AİHM kararlarının ne anlama geldiği, bu kararların Türk kanunları içindeki yeri hakkında fikir sahibi olması mümkün değil. Dolayısıyla, medyadaki en iyi niyetli tartışmalar bile çok aydınlatıcı olmayabiliyor.

Beni asıl rahatsız eden, muhalif kesimin zaman zaman “Bunun siyasi bir dava olduğu açık, Türkiye’de zaten yargı bağımsız değil, adil bir yargılama yapılması zaten imkânsız” diye düşündüklerini hissetmek oldu. Bunun, yaşananların normalleştirilmesine, kanıksanmasına yol açmasından korktuğum oldu. Hiç normal olmayan bir hukuksuzluk durumunun kanıksanmaya başlaması ve bunun sonucunda olup bitenin sorgulanmasından vazgeçilmesi tehlikesi bana çok endişe verici geliyor.

<https://www.dw.com/tr/ayşe-buğra-başımıza-gelenleri-halanılanılmaz-buluyorum/a-63602416>

45 Soruda Kavala ve Gezi Davası

GÖKÇER TAHİNCİOĞLU

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını uygulamadığı gerekçesiyle Türkiye için yaptırım prosedürünü başlatmasına yol açan Gezi davasında karar aşamasına gelindi. Bugün yapılacak duruşmada, 1602 gündür cezaevinde tutulan Anadolu Kültür Yönetim Kurulu Başkanı ve iş insanı Osman Kavala'nın da aralarında bulunduğu dokuz sanık, esas hakkındaki mütalaaya karşı son savunmalarını yapmaya başlayacaklar. Duruşma, Türkiye'nin, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yaptırım sürecini başlatmasına rağmen tahliye edilmeyen Kavala'nın bir an önce hapse mahkûm edilmesini ve "tutuklu" değil "hükümlü" statüsünde olmasını amaçladığına yönelik iddiaların gölgesinde yapılacak. Buna karşılık uzmanlar, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, Kavala'nın tahliyesi ve beraati dışındaki tüm seçeneklerde Türkiye'ye yaptırım uygulayacağına işaret ediyor.

Buna rağmen hem Gezi eylemlerinin hem de Kavala'nın mahkûm edilmesi gayreti, 1602 günlük süreçte, hukuk tarihine geçecek gelişmelerin yaşanmasına ve kararların ve-

rilmesine yol açtı. 1602 günlük süreçte yaşananlar, soru ve yanıtlarıyla şöyle:

1- Kavala, ne zaman ve neden tutuklandı?

Kavala, 18 Ekim 2017’de Gaziantep dönüşü uçak İstanbul’a indiği sırada gözaltına alındı ve 1 Kasım 2017’de “hükümeti devirmek veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs” (TCK 312) ve “cebir ve şiddet kullanarak anayasal düzeni devirmeye teşebbüs” (TCK 309) suçlamalarıyla tutuklandı. Kavala’nın dosyasında iki ayrı olay vardı. Gezi olayları ve 15 Temmuz darbe girişimi...

2- Kavala ile birlikte bu dosyada kimlerin ismi vardı?

Dosyalardan çıkan belgeler Kavala’nın sürpriz bir isimle aynı soruşturmada tutuklandığını gösterdi. O isim, ABD Konsolosluğu’nda görevli Metin Topuz’du. Topuz ile Kavala’nın 15 Temmuz sürecinde FETÖ ile bağlantılı oldukları iddia ediliyordu. Belgelere göre, Kavala’ya sorgusunda bu sorular yöneltildi. Kavala, FETÖ bağlantısı iddiası konusunda, “1990’lardan itibaren Fetullah Gülen çetesine karşı şüpheli ve eleştirel oldum. Özellikle Hanefi Avcı’nın kitabını okuduktan sonra bu örgütün ne kadar tehlikeli olduğunu anladım. Balyoz davasının bir numaralı sanığı Çetin Doğan’ın kızı ve damadı ile düzenlediğim toplantıda basını çağırdım. Onlara Gülen çetesinin yaptıkları anlatılmaya çalışıldı. Bu nedenle benim 15 Temmuz darbe girişimini yapanlarla en ufak ilğim ve bağlantım olamaz” dedi. Kavala, Gezi eylemleri ile ilgili olarak da ilk ifadesinde, “Ben Gezi Parkı’nın park olarak kalması dışında hiçbir eylemde ve organizasyon içinde bulunmadım. Gezi olaylarını finanse ettiğim iddiası da mesnetsizdir. Olayların bir an önce bitmesi için elimden geleni yaptım. Sadullah Ergin ve Nimet Çubukçu ile yaptığımız görüşmeler de vardır. Sayın Başba-

kan'la Dayanışma Komitesi temsilcilerinin görüşmesi için tanıdığım arkadaşlara telkinde bulundum. Şiddetin her türlüsüne karşı oldum” diye konuştu.

3- Kavala'ya 2017'deki sorgusunda Henri Barkey ile görüştüğü iddiası soruldu mu, telefonlarının aynı bölgeden sinyal vermesi gündeme geldi mi?

Evet. Kavala'ya, 15 Temmuz'la bağlantılı olarak, 15 Temmuz darbe girişimi sırasında Büyükkada'da bulunan ABD'li Henri Barkey ile bağlantısı soruldu. Kavala bu soruya, “Kız kardeşi Karen Barkey ile bir sergi düzenlemesi konusunda birlikte çalışıyoruz. Henri Barkey ile özel bir ilişkim yoktur. 2011 yılında hatırladığıma göre bir konferansta görüştük. Hükümeti yıkmak ya da eylem düzenleme konusunda konuşmamız söz konusu dahi olmadı. Kendisi ile darbe girişiminden sonra 18 Temmuz'da tesadüfen bir lokantada karşılaştık. Selamlaşmak dışında bir konuşmamız olmadı. Emniyet'te bize telefonlarımızın aynı semtte sinyal verdiği söylendi” yanıtını verdi.

4- Kavala ile 15 Temmuz arasında o dönemde nasıl bir bağlantı kuruldu?

Kavala, sadece Gezi nedeniyle tutuklanmadı. Sulh Ceza Hâkimliği, 2017'de “Kavala'yı, terör örgütlerinin tamamının desteklediği Gezi olaylarının finansörü ve organizatörü olduğu, 15 Temmuz darbe girişimi ile ilgili Büyükkada Splendid Otel'de yapılan, darbenin organizatörlerinden olan Henri Barkey ile yabancı kişilerle irtibat kurarak darbe teşebbüsüne katılmak suretiyle hükümeti yıkmaya teşebbüs ettiği” iddialarıyla tutukladı. Gezi iddianamesinin dosyasıyla görülebilen belgelere göre Kavala ile Topuz'un, Aralık 2018'e kadar bütün tutukluluk incelemeleri aynı dosya üzerinden yapıldı ve her ikisinin tutukluluğuna birlikte karar verildi.

Kavala, 15 Temmuz darbe girişimi nedeniyle de bu süreçte soruşturuldu.

5- Savcılık, hangi aşamada iki dosyayı ayırdı, Gezi dosyası nasıl oluşturuldu?

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın evrakına göre, 14 Aralık 2018 tarihine kadar Kavala ve Topuz ortak dosyada soruşturuldu. Bu tarihte Kavala'nın dosyası Topuz'unkinden ayrıldı. Gezi olayları ile ilgili aynı dönemde, 2013'te başlatılan soruşturma kapsamında 97 kişinin isminin geçtiği bir soruşturma söz konusuydu. Kavala, zaten isminin de geçtiği bu dosyaya dahil edildi. Daha sonra 18 Aralık'ta bu dosyadaki –Kavala dahil– 16 kişinin dosyası da ana dosyadan ayrıldı. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 8 Şubat 2019 tarihli yazısına göre, Emniyet'ten Kavala ile ilgili Gezi Parkı dosyasını ilgilendiren konuşma kayıtları ve kanıtlar istendi. Bu “kanıtlar” dosyaya konuldu. Aynı yazıda, Kavala'nın “PKK terör örgütü faaliyetlerini deşifre etmek gerekçesiyle de dinlemeye alındığı” ifadesi yer aldı. İstenen bilgilerin aynı gün gönderilmesinden sadece 11 gün sonra 657 sayfalık Gezi iddianamesi hazırlandı. Bu durum, iddianamenin ağırlıklı olarak eski “kanıtlardan” hazırlandığını da gösterdi.

6- Kavala ile birlikte soruşturulan Topuz'un dosyası ne oldu?

İstanbul Başsavcılığı, Topuz hakkında ayrı bir iddianame düzenledi ve ocak ayında dava açtı. Kavala hakkında ise bu dosyadan işlem yapılmadı. Topuz, bu davada 8 yıl 9 ay hapse mahkûm edildi. Davanın temyiz incelemesi sürüyor.

7- Başsavcılık, Gezi iddianamesinde Gezi ve 15 Temmuz darbe girişimini aynı kapsamda mı değerlendirdi?

Ortaya çıkan belgeler Kavala üzerinden bunun yapıldığını gösterdi. Kavala'nın "hem Gezi'nin, hem 15 Temmuz'un organizatörlerinden olduğu" iddiasından hareketle soruşturulduğu, savcılığın nihai olarak Gezi'de devrilemeyen hükümetin 15 Temmuz'da devrilmeye çalışıldığı iddiasını Kavala üzerinden kanıtlamaya çalıştığı görüldü.

8- Gezi davasında ortaya yeni bilgi ve belgeler konulabilirdi mi?

Hayır. İddianamede ve soruşturma evraklarındaki bilgilere göre, Kavala hakkındaki soruşturma, henüz Gezi olayları sürerken başlatıldı. Soruşturma o dönem anayasal suçlara bakan, firari savcı Muammer Akkaş tarafından başlatıldı. Akkaş, Haziran 2013'ün sonlarında hem soruşturmayı başlattı, hem de telefon dinleme talebinde bulundu. Bir yandan da olaylarla ilgili Emniyet'ten rapor istedi. 17-25 Aralık operasyonlarında görev alan Akkaş, önce bu görevinden alındı. Hakkında soruşturma başlatılan Akkaş daha sonra yurtdışına kaçtı. Akkaş, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra başlatılan FETÖ soruşturmaları kapsamında halen aranıyor. Buna rağmen soruşturma rafta bekletildi. Bu süreçte, Gezi olayları ile ilgili açılan farklı soruşturmalar ve davalar karara bağlandı. Ancak firari savcı Akkaş'ın açtığı soruşturma ise rafta kaldı. Gezi dosyasının Osman Kavala'nın gözaltına alınmasıyla açıldığı sanılıyordu. Ancak ortaya çıkan yeni bilgiler, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra dosyanın raftan indirildiğini gösteriyor. Kavala dahil 100'ü aşkın ismi kapsayan dosya ile ilgili olarak İstanbul Başsavcılığı yeni bir inceleme başlattı. Ancak bu inceleme Muammer Akkaş'ın açtığı dosya üzerinden, o dosyaya giren kanıtlarla yapıldı. Başsavcılık, dosyada cemaat gölgesi bulunması nedeniyle, iddianamede, "delillerin yeniden kıymetlendirildiği", "FETÖ izleri-

nin silindiği” iddiasına yer verdi. Ancak iddianamenin çekirdeğini oluşturan tüm bilgiler Akkaş’ın telefon dinleme talebi üzerine alınan kayıtlar ve Emniyet’in o dönem hazırladığı fezleke ve analiz raporuna dayandırıldı. Bu raporları hazırlayan, dinlemeleri yapan tüm isimler FETÖ” suçlamasına maruz kaldı.

9- Kavala hakkında daha önce bu iddialar gündeme gelmiş miydi?

Kavala’nın “Gezi’nin finansörü” olduğu iddiasına dayanan bir fezlekenin varlığı ortaya çıkmıştı. Cemaat soruşturmasından tutuklu bulunan, dönemin KOM Müdürü Nazmi Ardıç imzalı fezlekede, iddianamede yer alan bilgilerin neredeyse tamamı bulunuyor. Ancak o dönemde fezleke işleme konulmamış, Kavala ile ilgili olarak da yasal işlem yapılmadığı açıklanmıştı. Fezlekede “Osman Kavala’nın üyesi olduğu Açık Toplum Vakfı’nın George Soros bağlantılı Açık Toplum Enstitüsü ile bağlantılı olduğu, enstitünün çeşitli ölkelerdeki isyanları başlattığı, Occupy/İşgal hareketinin, teorisyenliğini Gene Sharp’ın yaptığı sivil başkaldırı yöntemini uyguladığı, uygulayıcısının Otpor/Canvas adlı grup olduğu, grubun liderliğini İvan Marovic’in yaptığı, Marovic’in Sırbistan, Gürcistan ve Arap ölkelerindeki olaylarda etkili olduğu” anlatılıyordu.

Yine fezlekede “Marovic’in Gezi olayları öncesi Mısır’a gittiği, Memet Ali Alabora’nın da aynı tarihte Mısır’da olduğu, sonrasında ‘Mi Minör’ adlı oyunu sahneyerek halkı galeyana getirmeye çalıştığı” yer alıyordu. “İsyanın ilk olarak 2012’de ODTÜ’de başlatılmak istendiği, ancak başarısız olunca Gezi olaylarında yeniden sahneye konduğu” iddiası da fezlekede dile getiriliyordu. Bu iddialar bire bir biçimde Gezi iddianamesinde yer aldı.

10- Kavala, Gezi davası sürerken, 15 Temmuz nedeniyle başlatılan soruşturmadan tahliye edildi mi?

Evet. Ekim 2019'da, kamuoyundan gizli saklı bir biçimde Kavala'nın bu dosyadan tahliyesine karar verildi. Ancak hakkında açılan Gezi davasında tutuklu olan Kavala, bu nedenle özgürlüğüne kavuşamadı.

11- AİHM, Kavala hakkındaki kararını Gezi davası sürerken mi verdi?

Evet. AİHM, 10 Aralık 2019'da Kavala'nın tutukluluğa itirazını öncelikli olarak görüştü ve Türkiye'nin birden fazla hak ihlali yaptığını tespit etti. Mahkeme, Kavala'nın özgürlüğünün haksız yere kısıtlandığını, esas amacın onu ve sivil toplumu susturmak olduğunu belirtti. Mahkeme ortada makûl şüphe olmadığına, Türkiye Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırma suçlaması için bahane edilen eylemlerin bir insan hakları savunucusunun normal eylemleri olduğuna hükmetti. AİHM yargının etkin bir şekilde işlemediğini, OHAL nedeniyle artan iş yükünün kabul edilebilir bir gerekçe olmadığını kararlaştırdı. Mahkeme Türkiye'nin Kavala'nın serbest bırakılması için gerekli olan her şeyi yapması ve Kavala'yı derhal serbest bırakması gerektiğine hükmetti.

12- Kavala, hemen serbest bırakıldı mı?

Avukatları, bu karar üzerine tahliye başvurusu yaptı ancak mahkeme, AİHM kararına rağmen Kavala'nın tahliye talebini reddetti.

13- Gezi davası nasıl sonuçlandı?

İddianamede, Kavala'nın Soros'la bağlantısı ve Gezi olayları sırasında yaptığı toplantılar, sivil toplum kuruluşlarına verilen fonlar, Gezi'nin finansörü olduğu iddiasına dayanak

gösterilmişti. Kavala'nın, Gezi gibi Türkiye geneline yayılan tüm olayları nasıl finanse ettiğine, kime para verdiğiine yönelik bir kanıt ise yoktu. Tek "kanıt", Kavala'nın yaptığı bazı konuşmalarda, gaz maskesi alınması için destek vereceğini söylemesi, poğaça, iskemle, masa alınması gerektiği yönündeki konuşmalarıydı. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi, 18 Şubat 2020'de, Kavala'nın da aralarında olduğu dokuz sanığın beraatine, Kavala'nın tahliyesine hükmetti. Kavala ile birlikte, Mücella Yapıcı, Yiğit Aksakoğlu, Yiğit Ali Ekmekçi, Çiğdem Mater, Mine Özerden, Tayfun Kahraman, Can Atalay'ın beraatine karar verdi. Yedi firari sanığın dosyası ise ayrıldı. Gezi davası, savcının itirazı üzerine istinaf mahkemesine gitti.

14- Kavala, tahliye edildi mi?

Kavala, eşyalarını topladı ve cezaevinden çıktı. Ancak henüz işlemleri yapılırken, İstanbul Başsavcılığı, 15 Temmuz darbe girişimi soruşturmasını gerekçe göstererek yeni gözaltı kararı verdi. Birkaç ay önce tahliye edildiği dosyadan hakkında gözaltı kararı verilen Kavala, Emniyet'e götürüldü ve yeniden tutuklandı. Kavala'nın, 2017'de de tutuklandığı, 11 Ekim 2019'da resen tahliye edildiği 15 Temmuz darbe girişimi soruşturması kapsamında, Barkey ile ilişkileri gerekçe gösterilerek tutuklandığı ortaya çıktı. Üç yıl sonra aynı dosya yeniden işleme konulmuştu.

15- Casusluk soruşturması, yeni mi açıldı?

Kavala, hakkındaki tutuklama kararından birkaç gün sonra 9 Mart 2020'de yeniden hâkim karşısına çıktı. 15 Temmuz soruşturması dosyasında Barkey ile ilişkisi gerekçe gösterilerek, bu kez hakkında casusluk suçundan tutuklama kararı verildi. 2017'deki soruşturma dosyasından iki ayrı tutuklama kararı verilmiş oldu.

16- İki tutuklama kararı da işlemde kaldı mı?

Hayır. 20 Mart 2020’de, casusluk suçundan verilen tutuklama kararından 11 gün sonra, Kavala, 15 Temmuz dosyasından yeniden tahliye edildi. Ancak casusluk suçundan tutuklama verildiği için yine cezaevinde kaldı. İki suçlama aynı iddialara dayanmasına rağmen birinden tahliye verildi. Bu işlemin, AİHM’in verdiği kararın 15 Temmuz suçlamasını da kapsamı nedeniyle yapıldığı iddiaları ortaya atıldı.

17- Kavala hakkında casusluk suçundan dava açıldı mı?

Evet. Kavala, Anayasa Mahkemesi’ne 2019’da başvuru yapmış, Yüksek Mahkeme, 22 Mayıs 2019’da 5’e karşı 10 üyenin oyuyla başvuruyu reddetmişti. Ancak AİHM kararından sonra Kavala yeniden Anayasa Mahkemesi’ne başvurdu. Anayasa Mahkemesi’nin bu başvuruyu görüşeceği gün, 29 Eylül 2020’de, İstanbul Başsavcılığı’nın yeni iddianame hazırladığı haberi geldi. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü, bunun üzerine başvuruyu görüşmeyi erteledi. Aynı gün, akşam saatlerinde, savcılığın, casusluk suçlamasıyla Kavala hakkında dava açtığı ortaya çıktı.

18- İddianamede yeni bir suçlama var mıydı?

Hayır. İddianamede, 2017’de olduğu gibi Kavala’nın, Barkey ile birlikte casusluk yaptığı, 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde temaslarda bulunduğu anlatılıyor. Barkey ile Kavala’nın temaslarının ve telefon görüşmelerinin olmamasına rağmen telefonlarının aynı bölgeden sinyal vermesi, kanıt sayılıyor. 15 Temmuz darbe girişimi sürerken, Büyüka- da’da toplantıda olan Barkey’in, darbeyi organize eden isimlerden olduğu ifade ediliyor ancak kanıt olmamasına rağmen Kavala’nın da bu eylemlere iştirak ettiği belirtiliyor. Kavala-Barkey temasının kanıtlanamamasına ise Barkey’in

istihbaratçı olması ve usta biçimde gizlenmesi gerekçe gösteriliyor. Davanın ilk duruşması, 18 Aralık'ta yapıldı ve Kavala'nın tutukluluğunun devamına karar verildi. Bu duruşmadan üç gün önce Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü, Kavala dosyasını yeniden görüştü ve Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun başvuruyu karara bağlamasına hükmetti.

19- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, neden Türkiye'yi uyardı?

AİHM kararlarının uygulanıp uygulanmadığını, Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi denetliyor. Komite, AİHM kararına rağmen Kavala'nın tahliye edilmemesi üzerine, 3 Aralık 2020'de, henüz duruşma yapılmadan ve Anayasa Mahkemesi başvuruyu görüşmeden Türkiye'yi uyardı. Komite, Kavala'nın tahliye edilmesi gerektiğini belirterek, incelemede olduğunu, Mart 2021'e kadar tahliyenin gerçekleşmesinin bekleneceğini, ardından yaptırım sürecinin işletilebileceğini bildirdi. Ancak açıklama yapılması dışında bugüne kadar yaptırım ile ilgili somut adım atılmadı. Komitenin yaptırım süreci yıllar sürebiliyor ve genellikle caydırıcı yaptırımlar kısa sürede işletilmiyor.

20- Bu gelişmelerin ardından Anayasa Mahkemesi, nasıl bir karar verdi?

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, tüm bu gelişmelerden sonra 29 Aralık 2020'de Kavala'nın dosyasını ele aldı. Genel Kurul, beklentilerin aksine 7'ye karşı 8 oyla Kavala'nın haklarının ihlal edilmediğine karar verdi. CHP'li Enis Berberoğlu için hak ihlali kararı verdikten sonra, yerel mahkemenin kararını uygulamamasını ağır bir anayasa ihlali sayan ve açıklama yapan Anayasa Mahkemesi, anaya-

sadaki bağlayıcı hükme rağmen AİHM kararına uygun karar vermemiş oldu. Kavala, bu durumda ancak ya yargılandığı mahkemenin tahliye kararı vermesi ya da AİHM'in olası bir yeni kararına mahkemelerin uymasıyla tahliye edilebilecek.

21- Kavala hakkında açılan davada neler yaşandı?

Bu davada da tıpkı geride kalan dava süreçlerinde olduğu gibi garip gelişmeler yaşandı. Henüz yeni açılan davanın ikinci duruşması yapılmadan, 22 Ocak 2021'de istinaf mahkemesi, Gezi davasında verilen beraat kararını bozdu.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi'nin (istinaf) kararında, Anadolu Kültür Yönetim Kurulu Başkanı Osman Kavala, Mücella Yapıcı, Yiğit Aksakoğlu, Can Atalay, Tayfun Kahraman, Çiğdem Mater, Mine Özerden, Hakan Altınay ve Yiğit Ali Ekmekçi'nin beraati yerinde bulunmadı. İstinaf, Anayasa Mahkemesi'nin, Gezi olayları ile ilgili olarak verdiği, “şiddet içermeyen eylemlerin demokratik hak olduğu” yönündeki kararının aksine, sanıkların eylem çağrıları ve basın açıklamalarıyla suça tahrik suçunu işleyip işlemediklerinin yeniden değerlendirilmesini istedi. İstinaf, Osman Kavala'nın serbest kalmasını engellemek amacıyla açıldığı değerlendirilen, 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde ABD'li Henri Barkey ile birlikte casusluk faaliyeti yürüttüğüne yönelik yeni davanın da Gezi davası ile bağlantılı olup olmadığının da değerlendirilmesi gerektiğine hükmetti. Kararda, firari cemaat savcılarının talimatıyla yapılan, sanıkların her aşamada hukuksuz olduğunu belirterek itiraz ettikleri izleme ve dinlemelerin gerekçeli kararda değerlendirilmemiş olması da bozma nedeni sayıldı. Bu karar, eski kanıtlarla açılan yeni davanın gidişatını da baştan sona etkiledi.

22- İstinaf mahkemesinin kararı ne anlama geliyordu, yeni davayı neden etkiledi?

İstinaf mahkemesi, kararında, Kavala hakkındaki dosyanın, Gezi, 15 Temmuz ve Çarşı grubu davalarıyla birleştirilmesinin önünü açtı. İstinaf, 2013'teki dinleme kayıtlarının yeniden değerlendirilmesini isterken, yeni açılan Barkey davası ile Gezi dosyası arasındaki irtibatın araştırılmasının zorunlu olduğunu, Çarşı grubunun davasının da Yargıtay'ın vereceği karardan sonra bu dosyalarla irtibatlı olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Böylece torba davanın yolu açıldı.

23- Gezi davasında beraat kararı veren mahkeme, bu kararı yerinde buldu mu, bulduysa fikrini ne değiştirdi?

Evet. Mahkeme istinaf mahkemesi kararına direnmedi. Zaten mahkeme heyeti de bu süreçte değiştirilmişti. Mahkeme heyetinin tamamı kararnamelerle farklı yerlere atanmış, yerlerine yeni isimler getirilmişti.

24- Diğer dosyalardaki gelişmeler, istinaf mahkemesi kararında belirtildiği gibi mi gerçekleşti?

Evet. Hiçbir mahkeme, farklı bir karar vermedi. İstinaf mahkemesi, beraatle sonuçlanan Çarşı davasının Yargıtay tarafından bozulması halinde Gezi davası ile irtibatlandırılabilirliğini belirtmişti. Yargıtay, Çarşı davasındaki beraat kararını bozdu ve yerel mahkeme, Gezi davası ile Çarşı davasının birleştirilmesine hükmetti. İstinaf, Kavala-Barkey davasının Gezi davası ile irtibatlandırılabilirliğini belirtmişti. Yerel iki mahkeme, bu davalarla ilgili de birleştirme kararı verdi. Firari sayılan Gezi davasının sanıklarının dosyaları da bu ana dosyaya eklendi. Böylece istinaf mahkemesinin öngördüğü gibi hem Barkey, hem Çarşı, hem Gezi, hem 15 Temmuz dosyalarını içeren torba bir dava doğmuş oldu.

25- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, bu gelişmeler üzerine herhangi bir karar aldı mı?

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 12 Mayıs 2021 tarihli toplantısında Kavala davasına ilişkin görüşmesinde Türk yetkililerin ve mahkemelerin, AİHM kararını dikkate almadan sürdürülen tutukluluk durumunun sona ermesi için gerekli adımları atmamış olmasından duyulan büyük kaygıyı ifade etti. Komite, Konsey üyesi ülkeleri, Türk yetkilileriyle görüşmelerinde Kavala'nın sürmekte olan tutukluluğu ve bir an önce tahliyesi konusunu gündeme getirmeye davet etti. 21 Mayıs 2021 tarihinde 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılacak duruşmada Kavala'nın tutukluluk halinin yeniden değerlendirileceğine dikkat çekip yetkilileri Kavala'nın serbest bırakılması için gereken tüm adımları atmaya davet etti.

26- Bu karardan sonra Kavala'nın tutukluluğu ile ilgili yeni herhangi bir karar alındı mı?

Türkiye'deki mevzuata göre, tutuklu sanıklar için ayda bir kez tutukluluk incelemesi yapılması gerekiyor. Kavala için her incelemede, "tutukluluk halinin devamına" karar veriliyor. Son birkaç incelemede, heyet üyelerinden biri, tahliye yönünde oy kullandı ama 1'e karşı 2 oyla Kavala'nın tutukluluk hali devam etti.

27- Birleştirme kararları nasıl verildi, neden eleştirilere yol açtı?

Torba davanın Kavala'nın tutukluluğunun devam etmesi ve Gezi eylemlerinin hükümetin talebi doğrultusunda cezalandırılması amacıyla oluşturulduğu eleştirileri uzun süredir var. Ancak birleştirme sürecinde de hukuki gariplikler devam etti. Daha önce Kavala'nın tahliyesi yönünde oy kullanmasıyla gündeme gelen 30. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi Mahmut

Başbuğ, 4 Şubat 2021’de başkan sıfatıyla, Osman Kavala’nın Henri Barkey ile yargılandığı darbe davasının Gezi Parkı davasıyla birleştirilmesine onay verdiğini yazdı. Ardından da yurtdışında bulunan kişilerin dosyası, ayrılan dosyayla yeniden birleşti ve dosya başladığı haline döndü. 35 kişinin Aralık 2015’te beraat ettiği Çarşı davasının kararı ise 28 Nisan 2021’de bozuldu. Kararı bozan Yargıtay, dosyanın Gezi Parkı davasıyla birleşmesine hükmetti. Hâkim Başbuğ, söz konusu hükümle ilgili 15 Haziran 2021’de Çarşı davasının görüleceği İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi’ne yazarak dosyaların birleştirilmesini önerdi. Ardından 28 Temmuz’da bu mahkemeye geçici olarak atanan Başbuğ, kendi talebini yerinde bularak birleştirmeye onay verdi. Böylece hem talepte bulunan, hem de kararı veren hâkimin hükmü ile dosyalar birleşti.

Birleştirme kararları verilmeden önce Gezi davasının duruşmasının 6 Ağustos’ta yapılması kararlaştırılmıştı. Ancak duruşma, Kavala’nın avukatlarına son dakikada haber verilerek 2 Ağustos’ta yapıldı. Bu duruşmada, birleştirme ve tutukluluğa devam kararları verildi.

Garip biçimde, tek üyenin tutukluluğun devamına şerh koyması bu kararda da devam etti. Ancak bu kez Başbuğ değil, Kürşad Bektaş, heyetin kararına muhalif kaldı. Bu durum, “Avrupa Konseyi’ne bağımsız yargılama görüntüsü verilmesi için tek üye kararlara şerh koyuyor” iddialarına yol açtı.

28- Torba davanın ilk duruşması ne zaman yapıldı?

Casusluk (Kavala-Barkey), Çarşı ve Gezi davalarının birleştirilmesi ile oluşturulan torba davanın görülmesine 8 Ekim’de İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başlandı. Kavala, bu davada, casusluk ve Gezi’nin finansörlüğü iddialarıyla iki kez ağırlaştırılmış müebbet hapis istemiyle yargılanıyor. Davada Kavala dahil 52 sanık yargılanıyor. Diğer

sanıkların bazıları için ağırlaştırılmış müebbet haptiden, örgüte yardıma kadar uzanan çeşitli cezalar talep ediliyor.

29- Barkey duruşmaya getirildi mi?

15 Temmuz darbe girişimini planlamak gibi ağır bir iddiaya rağmen, Barkey hakkında bugüne kadar kırmızı bülten kararı çıkartılmadı, yakalanması için özel bir çaba gösterilmedi. Ancak buna karşılık her fırsatta çok tehlikeli bir casus olduğuna yönelik yorumlar yapıldı. ABD’de bulunan Barkey, bugüne kadar hiç sorgulanmadı. Duruşmaya getirilmesine yönelik bir çaba içine de girilmedi.

30- Kavala’ya yönelik suçlamalarda ilk tutuklandığı günden farklı bir kanıt var mıydı?

Hayır. Bu davada da ilk tutuklama kararına gerekçe gösterilen, “15 Temmuz ve casusluk” ile “Gezi olaylarının finansörlüğü” suçlamaları devam etti. Kavala, geçen sürede Gezi davasından beraat etti ve AİHM, tutuklanması için hak ihlali kararı verdi. Her iki suçlamadan tahliyesine de karar verildi. Ancak her seferinde dosyalar, sevk maddeleri değiştirilerek ya da bozma kararları verilerek yeniden oluşturuldu ve bugüne gelindi. Kavala, bu süreçlerin hiçbir aşamasında savcı tarafından sorgulanmadı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, birkaç kez Kavala’nın suçlu olduğuna dair demeçler verdi, bunlardan birinde de Gezi davasında verilen beraat kararını eleştirerek, bunu Kavala’nın tahliyesini sağlamaya yönelik bir operasyon olarak niteledi. Bu yorumlardan bir süre sonra da Gezi davası için bozma kararı verilerek, torba davanın yolu açıldı.

31- Kavala, duruşmada neler söyledi?

Dört yıldır hiçbir savcı tarafından sorgulanmadığını, buna rağmen hakkında durmadan dava açıldığını anımsatan

Kavala, birbiriyle ilgisiz dosyaların sadece kendisini cezaevinde tutabilmek ve Gezi ile 15 Temmuz arasında bağ varmış gibi gösterebilmek için birleştirildiğini belirtti. Kavala, yaşananları, “siyasal nitelikli yargısal girişim” olarak nitelendirdi. Hakkındaki casusluk iddialarını “haysiyet suikastı” olarak tanımlayan ve kendisine yargısız infaz yapıldığını söyleyen Kavala, dosyalar arasındaki ilgisizliği çarpıcı bir örnekle anlattı. Kavala, duruşmada bir avukatın Çarşı grubundan bir kişiye kendisini sorduğunu, “Hangi takımda oynuyor?” yanıtını aldığını vurguladı.

32- Mahkeme, Kavala’nın tahliye talebi için nasıl bir karar verdi?

Mahkeme, 1’e karşı 2 üyenin oyuyla tahliye talebini reddetti.

33- Bir üyenin karşı oy kullanması heyette görüş ayrılıkları olduğu şeklinde değerlendirildi mi?

Hayır. Kavala için uzun bir süredir, farklı mahkeme heyetleri, bu şekilde 1’e karşı 2 oyla tutukluluğa devam kararı veriyor. Üyeler ve heyetler değişse de bu tablo değişmiyor. Birleştirilmiş Gezi davasında tahliye talebini mahkeme bu şekilde reddetti. Karşı oy kullanan üye ise daha önce karşı oy kullanan üyeler gibi, gerekçesinde, “Sanığın savunmasının alınmış olması, delillerin toplanmış olması, dosya kapsamı, delil durumu, dosyanın geldiği aşama, bu aşamadan sonra sanığın delil karartma ihtimalinin olmaması, sanığın tutuklulukta geçirdiği süre, tutukluluğun bir tedbir oluşu, tutuklulukta istenilen amaca adli kontrol tedbirlerinden bir veya birkaçının uygulanması ile de ulaşılabileceği değerlendirilerek, sanığın durumuna göre ölçülü olmayan tutukluluğun devamı yönündeki çoğunluk görüşüne katılmayarak, ölçülü bir veya birkaç adli kontrol

tedbiri ile tahliyesi görüşü ve kanaatindeyim” ifadelerini kullandı.

Kavala hakkında sürekli bu şekilde karar çıkması, yargı-lamanın siyasi olduğu yönündeki iddialara karşı hâkimlerin özgür iradeleri ile karar verdiği görüntüsünün yansıtılması amacını taşıdığı eleştirilerine neden oluyordu.

34- Tahliye talebinin reddi kararı neden krize yol açtı?

Kararın ardından Kavala’nın serbest bırakılması için ABD, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç, Kanada, Norveç ve Yeni Zelanda’nın Ankara büyükel-çileri ortak bir açıklama yaptı. Hazırlanan bildiride, “Türki-ye’nin uluslararası yükümlülükleriyle ve milli kanunlarıyla uyumlu şekilde, bu davanın adil ve hızlı biçimde sonuçlan-dırılması gerektiği kanısındayız. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin bu husustaki kararları doğrultusunda Os-man Kavala’nın derhal serbest bırakılmasının sağlanması için Türkiye’ye çağrıda bulunuyoruz” denildi.

Ayrıca Kavala’nın dava sürecinin farklı dosyaların birleş-tirilmesi ve beraat kararından sonra yeni davalar yaratılma-sı yoluyla sürekli geciktirildiğine işaret edilerek bu duru-mun “Türk yargı sisteminde demokrasiye saygıyı, hukuk devleti ve şeffaflık ilkelerini gölgelediği” belirtildi.

35- Erdoğan, bildiri için ne dedi?

Erdoğan, Kavala için, “Bakın şimdi AIHM bir karar almış. Bu Kavala denilen Soros artığıyla ilgili olarak Türkiye’yi âdeta burada mahkûm etmek istiyorlar” ifadelerini kulla-nırken, büyükelçiler için de, “10 tane büyükelçi bu açıkla-mayı niye yapar? Bu Soros artığını savunanlar, bunu nasıl bıraktırırız gayreti içindeler. Türkiye’ye ders vermek sizin haddinize mi?” dedi.

Erdoğan, bir sonraki açıklamasında ise “Yatıyorlar kalkı-

yorlar Kavala da Kavala... Kavala dediğin Soros'un Türkiye şubesi... 10 tane büyükelçi onun için Dışişleri Bakanlığı'na geliyor. Bu ne terbiyesizliktir ya... Siz burayı ne zannediyorsunuz ya? Burası Türkiye... Türkiye... Burası öyle zannettiğiniz gibi bir kabile devleti değil. Burada talimat verme gibi bir yola giremezsiniz... Gerekli talimatı ben Dışişleri Bakanına verdim. Bu 10 tane büyükelçinin istenmeyen adam ilan edilmelerini hemen halledeceksiniz dedim. Bunlar Türkiye'yi tanıyacak, anlayacak, bilecekler. Türkiye'yi bilmedikleri, anlamadıkları gün burayı terk edecekler" ifadelerini kullandı.

36- Büyükelçiler, "istenmeyen adam" ilan edildi mi?

Dışişleri Bakanlığı, 10 büyükelçiye bakanlığa çağırdı. Daha sonra yaptığı açıklamada, "Bu ülkelerin Büyükelçileri/Maslahatgüzarlarına, sosyal medya üzerinden yapılan ve bağımsız yargı tarafından yürütülen hukuki bir süreçle ilgili bu hadsiz açıklamanın kabul edilemez olduğu, hukuki süreçlerin siyasallaştırılmasına ve Türk yargısına baskı yapmaya yeltenen bu açıklamanın reddedildiği, söz konusu açıklamanın Büyükelçilerin savunduğunu iddia ettikleri hukukun üstünlüğü, demokrasi ve yargı bağımsızlığına da aykırı olduğu iletilmiştir" ifadeleri kullanıldı.

Bakanlık, Erdoğan'ın talimatı konusunda ise bir süre sessiz kaldı. 10 büyükelçiden, daha sonra bir açıklama daha geldi.

37- Kriz nasıl çözüldü?

Büyükelçiler, ilk açıklamadan bir hafta sonra, sosyal medya hesaplarından ortak bir açıklamayı paylaştı. Açıklamada, "18 Ekim tarihli açıklamaya ilişkin bazı soruların yöneltilmesi vesilesiyle, Diplomatik İlişkiler Hakkındaki Viyana Sözleşmesi'nin 41. maddesine riayet etmeyi teyit

eder” ifadeleri kullanıldı. Viyana Sözleşmesi’nin söz konusu maddesi, büyükelçilerin bulundukları ülkelerin kanunlarına uymaya riayet etmek zorunda olduklarını ve iç işlerine karışamayacaklarını düzenliyor. İktidar tarafından, “geri adım” olarak yorumlanan bu açıklama sonrası tansiyon düştü. Ancak büyükelçilerin geri adım atmadığı, sadece var olan bir kuralı anımsatarak ortamı yatıştırdıkları yorumları da yapıldı. Hollanda Başbakanı Mark Rutte, Roma’daki G20 Liderler Zirvesi’nde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı görüşme sonrası, ülkesinden gelen gazetecilere, “Hollanda’nın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına dikkat çekme hakkını her zaman saklı tuttuğunu Erdoğan’a anlattım. Bunun iç işlerine müdahale değil, evrensel değerlerin teyidi olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca bunu gelecekte de yapmaya devam edeceğimizi söyledim. Bu da, ikili ilişkilerin bir parçası” açıklamasını yaptı.

38- Kavala, bu gelişmelere nasıl tepki gösterdi?

Kavala, avukatları aracılığıyla yaptığı açıklamada, bundan sonra duruşmalara katılmayacağını bildirdi. Kavala, şunları kaydetti:

Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Afrika ziyareti dönüşü benimle ilgili kullanmış olduğu ‘Soros artığı’ gibi ifadeler son derece esef vericidir ve Cumhurbaşkanlığı makamının ciddiyetine uygun düşmemiştir. Ülkemizdeki sivil toplum kuruluşlarının şeffaf biçimde desteklenmesi amacıyla yasalara uygun biçimde kurulmuş ve faaliyet göstermiş olan Açık Toplum Vakfı’nın yönetim kurulunda, diğer yönetim kurulu üyeleri gibi görev yaptım. Hiçbir dönemde başkanlığını üstlenmedim, Açık Toplum Vakfı’nı ya da George Soros’u temsil eder nitelikte bir yetkim, statüm olmadı. Bildiğim kadarıyla, Sayın Erdoğan George Soros ile bu vakfın

kuruluşundan önceki bir tarihte tanışmış ve Soros'un en son Kasım 2015'te Türkiye'ye yaptığı ziyaret sonrasında kadar, Adalet ve Kalkınma Partisi'ne mensup siyasetçiler ve Cumhurbaşkanı'nın danışmanları ile Soros'un diyalogu devam etmiş. Ben bu görüşmelere dahil olmadım, içerikleri hakkında da bilgi sahibi değilim. Cumhurbaşkanı'nın hüküm giymemiş ve yargılaması devam etmekte olan bir kişiye yönelik aşağılayıcı ve lekeleyici ifadeleri, insan haysiyetine saldırı niteliğindedir. Bunlar suçlu olduğum algısı yaratan ve yargıyı doğrudan etkileyen mesajlardır. Bu şartlar altında adil bir yargılama yapılmasına imkân kalmadığından, bundan sonra duruşmalara katılmamın ve savunma yapmamın anlamsız olacağına inanıyorum.

39- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, sonraki duruşmaların ardından nasıl bir tutum izledi?

AİHM kararlarının üye ülkelerce uygulanmasını denetlemekle yükümlü olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 16 Eylül'de yaptığı açıklamada, 30 Kasım - 2 Aralık 2021 tarihleri arasında gerçekleşecek toplantıdan önce AİHM kararının uygulanarak Osman Kavala'nın derhal serbest bırakılması talebini yineledi. Komite, bunun gerçekleşmemesi halinde ihlal prosedürünün başlatılacağı uyarısında bulunuldu.

40- İhlal prosedürü başlatıldı mı?

Evet. 2 Aralık 2021'deki toplantıda oy çokluğuyla ihlal prosedürünün başlatılmasına karar verildi. Kavala, buna rağmen yine tahliye edilmedi. 2 Şubat 2022'de ise süreç resmen başladı ve Türkiye'nin AİHM kararını uygulayıp uygulamadığının tespiti için dosya AİHM'e gönderildi.

41- AİHM, bu tespiti yaparsa süreç nasıl işleyecek?

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin AİHM'in, kararın

uygulanmadığına yönelik tespiti ile birlikte üye ülkenin Avrupa Konseyi'ndeki bazı haklarını kısıtlamaktan, üyeliğini askıya almaya kadar uzanan bir dizi yaptırıma karar verme hakkı bulunuyor. Bakanlar Komitesi, bugüne kadar bu yola sadece Azerbaycan ile ilgili olarak başvurdu. Tutuklanan ve AİHM kararına rağmen tahliye edilmeyen İlgar Mammadov, komitenin AİHM'e başvuru yapmasının ardından tahliye edildi. Bunun üzerine dosya kapatıldı. Türkiye, süreç devam ederken Kavala'nın önce tahliyesine sonra bu suçlamalardan beraatine karar vermezse, yaptırım uygulanan ilk ülke olacak

42- Bu durum, dava sürecini etkiledi mi, son duruşmada neler yaşandı?

İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 21 Şubat'ta yapılan son duruşma, davanın bir an önce bitirilmesinin arzulandığı tezlerini güçlendiren gelişmelere sahne oldu. Mahkeme, Çarşı davasını, ana dosya davası ile ilgisi olmadığı gerekçeyle ayırdı. Böylece Kavala'nın tutukluluğunun uzamasına ve sürmesine yol açan dava birleştirme süreci, davaların yeniden ayrılmasıyla son buldu. Kavala'nın avukatları ise mahkemenin davayı bir an önce bitirmekle görevlendirildiğini belirterek, heyetin davadan çekilmesini istedi. Ancak bu talep reddedildi. Kavala'nın tahliye talebi de yine bire karşı iki oyla geri çevrildi. Mahkeme, esas hakkındaki görüşünü hazırlaması için dosyayı savcılığa verdi

43- Savcı, esas hakkındaki görüşünde suçlamalarını sürdürdü mü?

Savcı Edip Şahiner, esas hakkındaki görüşünde, 2013'ten bu yana defalarca davalara konu edilen iddiaları yeniden tekrarladı.

Ancak bu kez Kavala ile birlikte 15 Temmuz darbe girişimine zemin hazırladığı iddia edilen Henri Barkey'in de

Gezi eylemleri sürerken hükümeti yıkmayı amaçladığını öne sürdü ve kanıt olarak 2013'te de Türkiye'de temaslarda bulunmasını gösterdi. Savcılık, Barkey dahil yurtdışındaki sanıkların dosyalarının ayrılmasını, Kavala ile sanıklardan Mücella Yapıcı'nın ağırlaştırılmış müebbet hapisle, diğer yedi sanığın ise 20 yıl hapisle cezalandırılmasını talep etti. Savcılık, Kavala'nın tutukluluğunun da devamını istedi.

Savcılık, casusluk suçundan da ayrıca yargılanan Kavala'nın, 15 Temmuz darbesine zemin hazırlamak ve Gezi eylemlerini organize etmek suçlarının, "hükümeti devirmeye kalkışmak" maddesi üzerinden tek suçta birleştirerek, tek ağırlaştırılmış müebbet hapis talebinde bulundu.

Savcılık, esas hakkındaki görüşünde, daha önce olduğu gibi Gezi eylemlerinin Açık Toplum Vakfı ve kurucusu George Soros tarafından örgütlendiği, Otpor ve Canvas gibi yurtdışındaki oluşumların Türkiye'de harekete geçtiği, bu temaların bir bölümünün oyuncu Memet Ali Alabora tarafından kurulduğu, Kavala'nın ise hem Gezi hem de 15 Temmuz sürecinde hükümeti devirmeyi amaçladığı tezlerini tekrarladı.

44- Bu suçlamaların öncekilerden farkı var mı?

Hayır. Ne Kavala ne de Gezi davası açısından ortada yeni bir iddia yok. Ancak daha önce olduğu gibi yeniden suç vasfı değiştirilerek dava tamamlanmaya çalışılacak. Yaşanan bunca gelişmeden sonra yine Gezi davasında daha önce beraat eden ancak istinaf mahkemesince haklarındaki karar bozulan dokuz sanık hakkında karar verilecek.

45- Bugünkü duruşma ve sonrasında neler yaşanacak?

Mahkeme, sanıklardan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmalarını isteyecek. Kararı çabuk vermek için de sa-

nıkların diğ er taleplerini heyetin reddetmesi bekleniyor. Savunmaların tamamlanmasından sonra sanıklara bu kez son sözleri sorulacak. Daha sonra karar açıklanacak. Bu karara kar şı sanıkların ve savcılığın istinaf mahkemesine başvurma hakkı bulunuyor.

T24, 20 Mart 2022,
<https://t24.com.tr/haber/45-soruda-kavala-ve-gezi-davasi-2013-ten-bu-yana-defalarca-ayni-suclamaların-yargılama-konusu-yapıldığı-dosya-karar-asamasında,1022228>

Hükümete Karşı Suç

KÖKSAL BAYRAKTAR

Türk Hukuku'nda çok ağır olarak nitelenen suçlar, Devlete Karşı İşlenen Suçlar'dır. Bu suçlar içerisinde Hükümete Karşı İşlenen Suç kavramı hukukumuzun uygulama geleneğinde ağır nitelemesine tamamen uyan bir suç tipidir. Bu suç tipinde devletin dayandığı üç temel kuvvet içerisinde yer alan hükümet, doğrudan doğruya ortadan kaldırmanın hedeflendiği kuvvet olarak ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle; yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinden oluşan devlet yapısı içerisinde yürütme organının ortadan kaldırılması anlamına gelmekte ve bu nedenle bu organ alabildiğine korunmaktadır. Ayrıca, yürütme organının, devletin işleyişini sağlayan, hayata tamamen hâkim olan olayları yöneten bir organ olduğu düşünülürse bunun korunması Ceza Kanunu'nun ve hukukun başlıca amaçlarından biridir. Bu nedendir ki, TCK 312. maddede yer alan Bakanlar Kurulu'nu ortadan kaldırmaya ya da vazifesini yapamaz hale getirmeye yönelik teşebbüsün cezalandırılması TCK sisteminin en ağır cezası olan ağırlaştırılmış müebbet hapisle yaptırıma uğramaktadır.

Sn. Osman Kavala'nın hiçbir somut delil ortaya konulmaksızın ağırlaştırılmış müebbet hapisle cezalandırıldığı davanın dayandığı suç biçimi budur. Bu yazıda Sn. Kavala'ya yönelik itham ile Gezi olayları adını verdiğimiz eylemler zincirinde bu ağır suçun gerçekleşip gerçekleşmediği ve buna ilişkin cezanın gerçekten verilebilir nitelikte olup olmadığı araştırılacaktır. Dolayısıyla, işbu yazı içeriğinde ayrıntılı olarak ortaya konulacak unsurlar ile Türk Ceza Hukuku içerisinde en ağır ceza yaptırımını olan 5237 sayılı Kanun'un 312. maddesinin düzenlenişi ile Gezi olaylarını ele almak ve kanunilik unsuru açısından incelemek mümkün olacaktır.

Hükümete Karşı İşlenen Suç, Türk Ceza Hukuku sisteminde Ceza Kanunu'nun Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar bölümünde yer almıştır. Bu bölüm daha geniş açıdan kanunun ikinci kitabının dördüncü kısmında Millete ve Devlete Karşı Suçlar içerisinde yer almaktadır.

Hükümete karşı suçun yer aldığı bölüm dikkate alınarak bu suçun Anayasal sisteme karşı nitelik taşıyan eylemleri önlemek için düzenlenen birtakım suçları içinde bulundurduğu görülmektedir. Geniş açıdan hükümet kavramının; millet, devlet, devletin güvenliği ve Anayasa düzeni ile yakından bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yürürlükteki Ceza Kanunu'nun 312. maddesinde yer alan suç doğrudan doğruya Anayasa düzeni ve düzenin işleyişi ile ilgilidir. Bu başlığı taşıyan beşinci bölümde; Cumhurbaşkanı Suikast, Saldırı, Yasama Organına Karşı Eylemler, Hükümete Karşı Silahlı İsyan ve bununla ilgili Silahlı Örgüt, Silah Sağlama ve bu suçlar için anlaşma eylemleri ayrı ayrı öngörülmüş ve bunların suç niteliğini taşıması için gerekli unsurlar ortaya konulmuştur.

I- Yeni Ceza Kanunu'nun bu sistemi aslında önceki Ceza Kanunu'nun sistemine benzemektedir. 1926 tarihli önceki Ceza Kanunu'nda "Hükümete Karşı Suç" bir başlık altında olmayan 147. maddede düzenlenmişti. Bu madde, bir önceki paragrafta belirtilen sisteme uyarak kanunda şu şekilde yer almıştı; Hükümete Karşı Suç geniş açıdan devletin şahsiyetine karşı cürümler içerisinde yer alan, devlet kuvvetleri aleyhinde cürümler faslı içerisinde belirtilmişti. Bu fasıldan hemen sonra yabancı devletler ve bunların başkanlarına karşı suçlar düzenlenmişti.

Bugünkü Ceza Kanunu'nda Hükümete Karşı Suç olarak adlandırılan suç, önceki Ceza Kanunu'nda İcra Vekilleri Heyetine Karşı Cürüm olarak belirtilmişti.

Yeni Ceza Kanunu'nda Hükümete Karşı Suç başlığını taşıyan 312. madde aynen şöyledir:

Hükümete Karşı Suç

(1) Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Önceki Ceza Kanunu'nun aynı konuya ilişkin maddesinde başlık taşımadan şu şekilde idi:

Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolunur. (Bu suçun cezası 2004'ten önce idam cezası iken bu yılda yapılan değişiklik ile müebbet ağır hapis haline getirilmiştir.)

II- Yeni TCK hazırlık çalışmalarında 312. madde, önce Hükümet Tasarısı'nda 366. madde olarak yer almıştı. Bu madde şu şekilde idi:

Hükümete Karşı Cürüm

MADDE 366.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının hükümlerine aykırı olarak ve Anayasanın müsaade etmediği usuller ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.

Bu madde genel yaklaşıma uygun olarak Anayasa düzenine ve devlet kuvvetlerine karşı suçlar bölümü içerisinde yer almıştı.

Hükümetin teklifinden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülen Adalet Komisyonu metninde Hükümet Tasarısı'ndaki bu metin kısmen değiştirilerek şu şekli almıştı:

Hükümete karşı suç

MADDE 313.

(1) Cebir veya tehdit kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Bu madde Hükümet Tasarısı'nda olduğu gibi Anayasal Düzene Karşı Suçlar başlıklı bölüm içerisinde öngörülmüştü. TCK hazırlık çalışmalarında hükümete karşı suçun kapsamında önemli bir farklılık vardır. Şöyle ki, tasarının 366.

maddeesinde Anayasa hükümlerine aykırı olmak ve Anayasa'nın müsaade etmediği usuller ile hükümeti ortadan kaldırmak veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs etmek suçun maddi unsuru olarak belirlenirken, Adalet Komisyonu'nda Anayasa hükümlerine aykırılık ve Anayasa'nın müsaade etmediği usul, tasarıdan çıkarılmış ve sadece onun yerine cebir veya tehdit maddi unsur olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan Kanun'un hazırlık çalışmalarındaki ilk metin olan Hükümet Tasarısı'nda suçun maddi unsuru geniş ve açıklayıcı bir kapsam içerisinde düzenlenmişken, Anayasa Komisyonu metninde bu kapsamdan tamamen ayrılarak cebir veya tehdit eylemleri suçun maddi unsurları olarak kabul edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Adalet Komisyonu'nun kabul ettiği metin tartışılırken “cebir veya tehdit kullanarak” şeklindeki maddi unsur içinde bulunan “tehdit” ile belirlenen eylem kaldırılmış onun yerine “şiddet” sözcüğü kabul edilmiştir. Ayrıca komisyonda 313. madde olarak sıralanmış olan suç 312. madde olarak değiştirilmiştir.

III- Bu değişiklikler sonucunda yürürlükteki Türk Ceza Kanunu'nda 312. madde, iki fıkra halinde yürürlüğe girmiştir. Bunlardan birinci fıkra doğrudan doğruya hükümetin ortadan kaldırılması ile ilgili olup ikinci fıkra yan suç olarak nitelenebilecek eylemleri içinde bulundurmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yer alan suçu, unsurlar yönünden incelediğimizde şu durum ile karşılaşılacaktır:

a. Suçun maddi unsuru, kanunda cebir ve şiddet kullanmak olarak belirtilmiştir. “Cebir”; güç, zor, şiddet anlamlarına gelmektedir. Bu kelimenin yanında kanun koyucu Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki görüşmelerde “tehdit” sözcüğünü kaldırarak “şiddet” sözcüğünü koymuştur. “Şid-

det”; sertlik, katılık, yoğunluk anlamlarına gelmektedir. “Tehdit”in kaldırılarak “şiddet”in kullanılması hem anlamlıdır hem de tekrar görünüşünü taşıdığından anlamsızdır. Anlamlıdır denilirken, cebrin gücü, yoğunluğu şiddet sözcüğü ile artırılmaktadır. Cebir, bir güç ve aynı zamanda şiddet anlamını taşımakla beraber bunun ikinci defa şiddet sözcüğü ile kuvvetlendirilmesinin bir anlamı vardır. Bu da cebirin yoğunluğunun bulunması gerekliliğinin vurgulanmasıdır.

Kısaca basit bir cebir, kişiyi engelleyen basit bir hareket, cebir olarak kabul edilmeyecektir. Şiddet sözcüğü cebrin yanında yer alarak ona ekli bir görev altında bulunarak cebrin en üst derecesini, yoğunluk halini ifade etmektedir.

Kanun koyucu “şiddet” sözcüğünü kanuna koyarken “tehdit” sözcüğünü tasarıdan çıkarmıştır. Bu şu anlama gelmektedir ki, tehdidin sözle iradeyi etkileyen kelime ve sözlerin ifadesi ile kişinin düşünce yapısına ilişkin bir eylem olduğundan kanun koyucu fiziki baskıları öne çıkarmak için kısaca “cebir ve şiddeti” kuvvetlendirmek için tehdidi ortadan kaldırmıştır.

Böylece TBMM’de Adalet Komisyonu’nun tercih ettiği “tehdit” sözcüğü kaldırılmış, onun yerine çok anlamlı olan şiddet sözcüğü konulmuştur.

Kanun metnini kelime kökeni açısından incelediğimizde, varılan bu durum suçun maddi unsuru açısından araştırıldığında şu düşünce ile karşılaşılır:

Hükümete karşı suçun oluşabilmesi için failin öncelikle “cebir ve şiddet” kullanması gerekmektedir. Suçun oluşumunda sadece cebir ve sadece şiddet yeterli değildir. Cebir ve şiddetin birlikte öngörülmesinden varılacak sonuç odur ki, cebir ya da şiddet çok yoğun, karşı konulamaz nitelikte ve ağırlıkta olacaktır. Dolayısıyla basit bir gösteri, çatışma, kavga, dövüş, tekme, tokat, yumruk atma gibi yaralamayı

sonuçlayacak cebre dayanan hareketler, cebir ve şiddeti ortaya çıkarmayacaktır.

Buradaki cebir ve şiddet, Ceza Hukuku teorisinde açıklanan “kusurluluğu ortadan kaldıran” bir haldir. Bu nedenle maddi unsur içerisinde yer alan fiilin mutlaka cebir ve şiddet şeklinde ortaya çıkması, fiziki bir kuvvet olmasını gerektirecektir.

Ayrıca söz, ikna edici beyan, ifade, korkutucu üslup şeklinde nitelenen tehdit; bu suçun maddi unsurunu oluşturan bir nitelik taşımayacaktır.

b. Cebir ve şiddetin niteliği ile ilgili bazı belirlemeleri Hükümet Tasarısı’nda bulmak mümkündür, şöyle ki, tasarı Anayasa hükümlerine aykırılığı ve Anayasa’nın müsaade etmediği usulleri öngörmüştür. Bunları cebir ve şiddet ile birleştirecek cebir ve şiddetin Anayasa hükümlerine aykırı bir olay ile ilgili ve gene Anayasa’nın müsaade etmediği usuller çerçevesinde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarabilmek mümkündür.

Hükümet Tasarısı gerekçesinin bu unsurlarına dayanarak şunu belirtmek mümkündür ki; Anayasa’nın koyduğu temel düzene ve belirlediği usullere aykırı olacak, bunları zorlayacak nitelikte cebir ve şiddetin mutlaka gerekli olduğu sonucuna varmak mümkündür.

c. Cebir ve şiddetin niceliğine gelindiğinde şu özel durumla karşılaşılır; eylemlerin niteliğinde var olan cebir ve şiddet, suçu meydana getirmeye elverişli olacaktır. Dolayısıyla her türlü cebir ve şiddetin hemen Bakanlar Kurulu’nu ve geniş açıdan yürütmenin merkez organını ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ileri sürülemeyecektir. Elverişlilik cebir ve şiddetin hukuka aykırılığını tamamen ortaya koyacak bir özelliğin bulunması anlamını taşımaktadır. Örneğin

Bakanlar Kurulu toplantısının yapıldığı binanın çepeçevre silahlı kuvvetler ya da silahlı kişilerce sarılması, Bakanlar Kurulu toplantısının iptal edilmesine kadar varan birtakım hareketler ile toplantının düzenlilik içinde geçmesini engelleyici hareketlerde bulunmak, Bakanlar Kurulu'ndan, Başbakan ya da birkaç Bakanı silah gücü ile Bakanlık binalarından alıp başka yerlere götürmek gibi.

Elverişlilik Bakanlar Kurulu'nun çalışmamasını, görevini yapamamasını, hatta ortadan kalkmasını ifade etmektedir.

Bu özellikler suçun önemi nedeniyledir. TCK 312. madde bugünün cezalandırma sistemi içerisinde en ağır ceza ile cezalandırılan bir suça dairdir. Bakanlar Kurulu'na karşı herhangi bir muhalif hareket, gazetelerde yazılmış herhangi bir muhalif makale, topluma dağıtılmış herhangi bir broşür, bülten ya da ilan, şehir meydanlarında toplanılarak yapılan gösteri yürüyüşleri ya da Bakanlar Kurulu'nu eleştiren hatta tahkir eden, alçaltan birtakım beyanların söylendiği mitingler, kısaca açık hava toplantıları bu suçu meydana getirmez.

Ceza kanunlarında bulunan başka suçlar ile bu eylemleri cezalandırmak mümkündür ama cezalandırma sıralamasında en üst derecede bulunan suçu ve cezayı basit eylemler için uygulamak doğru olmadığı gibi mümkün de olmamalıdır.

Belirtilen elverişlilik özelliği tabiidir ki, eylemin kapsamına, içeriğine, kişilerine, zamanına ve mekâna göre tespit edilecektir. Her şiddet hareketinin TCK 312. maddeyi ihlal ettiği şeklindeki bir yorum sonunda hukuka aykırılığı ortaya çıkaracaktır.

IV- TCK 312. maddede suçun manevi unsuru tam olarak ortaya konulmamıştır. Kast ya da bu suçla ilgili olması gereken özel kast kanunda açıklık ile belirtilmemiştir. Bununla birlikte maddi unsura yakından bağlı olan iki terim kullanılmıştır. Bunlar ortadan kaldırmak ve engellemektir. Su-

çun maddi unsurunu teşkil eden cebir ve şiddet şeklindeki hareketler, hükümeti ortadan kaldırmaya yönelik hareketler olacaktır; aynı şekilde bu gibi cebir ve şiddet hareketleri hükümetin görevini yapmasını engelleme yönünde olacaktır. Böylece suçun manevi unsuru şu şekilde ortaya çıkmaktadır ki, gerçekleştirilen eylemler hükümeti ortadan kaldırma gayesi ile kaldırma yönünde, kaldırma amacına yönelik olarak yapılacaktır. Aynı şekilde cebir ve şiddeti içeren hareketler görevi yapmayı engellemeye yönelik hareketler olacaktır. Dikkat edilirse “yönelik olmak”, “gayesi ile yapmak” ve “engelleyici harekette bulunmak” failin iradesinin yöneldiği hususları ortaya koyar. Suçu gerçekleştiren kişinin iradesinin bir şeyi isteme ve bilme şeklinde oluşması onun kastını belirtir. Bu nedenle incelenen maddedeki ortadan kaldırma, görevi yapmayı engelleme hareketlerinin olabilmesi için failin cebir ve şiddeti bu amaçlarla yerine getirmesi gerekmektedir. Herhangi bir olayda failin amacı tespit edildiğinde onun özel kast ile hareket ettiği sonucuna varılır. Olayımızda TCK 312. maddenin meydana gelebilmesi için failin hareketlerinin hükümeti ortadan kaldırmaya veya görevini yapamaz hale getirmeye yönelik olması gerekir.

Failin kastının tespit edilebilmesi yaptığı hareketler ile bağlantılı olduğu gibi, planlarla, ilişkilerle, konumuz yönünden akla gelen siyasi amaçlarla birlikte düşünülmesi gerekir. Bu sebeptendir ki, failin iradesinin kastının, sadece bir tek hareketle değil birden fazla bir süreç içerisinde incelenmesi gerekliliği kanunda yer alan “teşebbüs” kavramı ile de ortaya çıkabilmektedir.

V- Kanunda yazılı olan teşebbüs, icra hareketlerine başlanması ve devam edilmesi anlamını taşımaktadır. Ceza Hukuku teorisinde hazırlık hareketleri ile teşebbüsün fark-

lı olduğu bilinen hukuki bir gerçekliktir. Hazırlık hareketlerinde failin yaptığı hareketler, suçun cezalandırılma alanı dışındadır; suçun işlenme zamanına kronolojik yönden uzaktır ve failin iradesi de şüpheye düşölmeyecek oranda açık değildir.

Bu nedenledir ki her türlü hareketi teşebbüs olarak nitelemek mümkün değildir, hazırlık hareketleri cezalandırılmayıp sadece teşebbüs cezalandırıldığından ayırımın çok dikkatli yapılması gerekir. TCK 312. maddede teşebbüs, suçun tam cezasını gerektiren bir hal olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kadar ağır cezalandırılan teşebbüs halinin söz konusu olabilmesi için yapılan hareket ya da hareketler ile hükümetin ortadan kaldırılması, devrilmesi, görev yapamaz hale getirilmesi hallerinin birbirlerine çok yakın olması gerekmektedir. Her hareket teşebbüs sayılıp TCK 312 kapsamına girmez ve girmemelidir. Böyle bir yorum ceza hukukunun çok ağır uygulanması anlamına gelecektir.

Hükümeti devirmek, ortadan kaldırmak, görev yapamaz hale getirmek, bu kadar ağır sonuçları meydana getirebilecek nitelik ve nicelikteki hareketlerin varlığını gerektirir, tıpkı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni silahla çevirmeye giden kişilerin yollarının kesilmesi, hareketlerinin o kısa zamanda engellenmesi gibi. Türkiye'nin herhangi bir ilinde yapılan bir gösteri ile hükümetin devrileceğini düşünmek mümkün değildir. Bu düşünce bizi yapılan hareketle netice arasında nedensellik bağının bulunması gerekliliğine götürür.

VI- TCK 312. maddenin ihlal edilebilmesi için,

- a. Hareket, cebir ve şiddet şeklinde olacak,
- b. Hareket, muhtemel bir neticeyi meydana getirmeye elverişli olacak,
- c. Hareket, kasten ve hatta özel kastla yapılacak,

- d. Bu özel kast anayasal düzene aykırı ya da anayasada öngörülen usullere aykırılık ile ortaya çıkarılacak,
- e. Veya muhtemel neticeyi meydana getirebilecek nitelik ve nicelikte teşebbüs olarak değerlendirilebilecek hareketler ile ortaya çıkacak,
- f. Ve nihayet konumuz ile ilgili olarak hareket ile muhtemel netice arasında nedensellik bağı bulunacaktır.

Nedensellik bağı, hareket ile netice arasındaki bağlantıyı belirtir. Bu bağlantı birden fazla hareket olup bir netice ya da birden fazla muhtemel netice olduğunda müşterek hayat tecrübelerine göre yapılan hareketten meydana gelen ya da gelmesi muhtemel neticenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin tespiti ile ilgilidir. Bu açıdan cebir şiddet niteliğindeki hareketlerin hükümeti devirip deviremeyeceği, darbeyi meydana getirip getiremeyeceği ölçülmelidir. Bir miting ne kadar kalabalık olursa olsun hükümet bu mitingde ne kadar ağır eleştirilirse eleştirilsin taşınan pankartlar hükümeti ne kadar eleştirirse eleştirsin, insanlar ne tür tezahüratlarda bulunursa bulunsun, miting ile hükümetin devrilmesi ya da miting ile muhtemel devrilme neticesi arasında illiyet bağı kurulamaz. Cebir ve şiddete dayanan bir hareketten 312. maddenin meydana gelebilmesi için; cebir ve şiddetin bunu meydana getirmeye elverişli olduğu ve cebir ve şiddet arasında illiyet bağının bulunduğu koşulu aranmalıdır. Tıpkı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üzerinden uçakların uçuşması, silahlı yığınların Meclise ya da Başbakanlığa yürümesi ya da yürümesinin engellenmesi gibi. Verilen son örnekte nedensellik bağı tespit edebilmek mümkündür.

VII- TCK 312/2'de suçun işlenmesi sırasında, başka suçların da işlenmesi halinde bu suçlardan dolayı da cezalandırma yönüne gidileceği belirtilmektedir. Cezalandırma politi-

kası yönünden bu hükmün aşırı cezalandırmayı öngören bir hüküm olduğunu düşünmek gerekir. TCK 312/1'de ağırlaştırılmış müebbet cezasının öngörüldüğü dikkate alındığında başka cezaların da verileceğinin düşünülmesi aşırı bir ceza politikasıdır.

Görüldüğü gibi suçun oluşabilmesi için cebir ve şiddetin en ağır haliyle gerçekleşmesi ve yapılan gösterilerin amacının Bakanlar Kurulu'nu ortadan kaldırmaya yönelik olması ve nihayet eylemlerin de buna elverişli olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, eylemlerin bir çeşit kalkışma niteliğini taşıması zorunludur. Oysa, Gezi olaylarında bu durum görülmemektedir.

Gezi olayları, İstanbul'un merkezinde yüz yıla yakın bir süredir park olarak kullanılan ve şehrin bir bölümünün gerçekten nefes alabileceği bir alan olan Gezi Parkı'nın önünde, İstanbul'un en önemli meydanlarından biri olan Taksim'de, gelişim çerçevesinde imar izni olmaksızın yeniden inşaya başlanılacağına öğrenilmesi üzerine küçük bir grubun protesto ve eylemleri ile başlayan; daha sonrasında kolluk görevlilerince cebir ve şiddetle müdahalede bulunulmasının ardından günlerce sürmüş bir protestodur. Bu sebeple işbu yazıda açıkladığımız üzere buradaki hareketler hiçbir zaman TCK 312. maddede yazılı cebir ve şiddet niteliğinde değildir.

Daha ayrıntılı olarak örneklendirmek gerekirse,

Gezi olayları kapsamında hükümeti ortadan kaldırmaya yönelik cebir içeren davranışlar yer almadığı gibi; protesto ya konu davranışların cebir ve şiddet içermesi, veya hükümet aleyhine yürüyüşler, gösteriler yapılmasının TCK 312 kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Binlerce kişinin Gezi Parkı'nı doldurması, pankartlar taşıması, çadırlar kurup sabaha kadar kalması, çeşitli sloganlar atması, bir ülkenin ve devletin temel taşlarından biri olan Bakanlar

Kurulu'nu ortadan kaldırma nitelik ve özelliğine katıyen sahip olmayan eylemlerdir. Gezi olayları kapsamında hükümet aleyhine birçok protesto yapılmış; polis, sivil vatandaşlar ve protestocular tarafından cebir ve şiddet içeren birçok eylem gerçekleştirilmiştir. Fakat bu eylemlerin hükümeti ortadan kaldırmaya yönelik olduğunu söyleyebilmek için tekraren belirtmek gerekirse; Bakanlar Kurulu'na, Meclis'e veya hükümeti temsil eden bir devlet kurumuna karşı yapılmış olması ve ortadan kaldırma veya engellemeye yönelik bir tehdit oluşturmaları şartı aranmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Gezi olaylarına bağlı olarak, parka çok yakın bir konumda bulunan Harbiye Garnizon Komutanlığı'nın önüne protestocular gelip gösteri yapmamışlardır; İstanbul Valiliği'ne, İstanbul Belediye Sarayı'na silahlı kitleler yürüyüp Bakanlar Kurulu'nun düşmesi yönünde harekette bulunmamışlardır. Yazının başında belirtilen, cebir ve şiddet hareketleri ancak bu şekilde olabilecektir. 5237 sayılı kanun düzenlenmesinde, kanun koyucu suçun işlenebilmesi için bunu açıkça belirtmiştir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu 29.06.2022 tarihli 2022/299 E. ve 2022/484 K. numaralı kararında bu konuyu şu şekilde ortaya koymuştur;

...Anayasal düzenin temel organlarından olan ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin egemenlik unsurunun oluştuğu üç güçten, yönetim gücünü temsil eden hükümettir. Cebir kullanılarak Hükümetin görevini yapamaz hale getirilmesinde Anayasal düzen bozulduğundan, Anayasayı ihlal suçu oluşmakta iken, Anayasal düzen bozulmadan da Bakanlar Kurulunun görevlerini yapmasının kısmen veya tamamen engellendiği durumlarda "Hükümete karşı suç"tan söz edilebilecektir. Bu suç teşebbüs suçudur. Suçun oluşumu için Anayasa ile düzenlenen kurumsal yapıya sahip Hükümetin işlevini yerine getirmeyi engelleme amacına

yönelik cebir ve şiddet kullanılması gereklidir. Suçun oluşabilmesi için, işlenen fiilin cebri nitelikte olması ve bu amaçları gerçekleştirmeye elverişli bulunması gerekir. Elverişli hareketin belirlenmesinde hareketin ortadan kaldırma veya engelleme neticelerine elverişliliğini değil bu neticeler bakımından tehlike oluşturup oluşturmadığı icrai fonksiyonların kısmen veya tamamen engelleme niteliği arz etmeyen eylemleri nedeniyle Hükümete karşı suç yönünden verilen beraat kararının onanmasına...

Şu hususa da değinmekte fayda vardır ki, Gezi olaylarında olduğu gibi, hükümet aleyhine yapılan gösteri ve protestoların yapılması T.C. Anayasası'nın 34. maddesi ile korunan bir hak niteliğindedir. Bu hakkın kısıtlanması halinde ise ifade özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlüklerden bahsedilemeyecektir.

Sonuç olarak, TCK 312. maddede düzenlenen Hükümete Karşı Suç gibi ağır bir fiil ile bir kişiyi suçlayabilmek için açıktır ki önce suçun kanunda tanımlandığı şekliyle bu eylemleri yapan kişinin bunlarla bağlantılı somut hareketlerinin ispatlanması gerekmektedir. Halbuki bu yazının başında da dile getirdiğimiz üzere müvekkilimiz Osman Kavala hiçbir somut cebir ve şiddet eylemi ortaya konulmaksızın bu madde ile yargılanmış ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. Bu nedenlerle eylemlerle verilen ceza arasında tutarsızlık ve kanunlara aykırılık olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

“Türkiye Bu Tür Yargılamalara Layık Değil”

MERDAN YANARDAĞ’IN SÖYLEŞİSİNDEN
DENİZ TOLGA AYTÖRE İLE OLAN KISIMLAR

8 Ocak 2024 tarihinde Tele1’de Beşinci Boyut programında Merdan Yanardağ, Osman Kavala’nın eşi Ayşe Buğra ile avukatı Deniz Tolga Aytöre’yi konuk etti. Programın deşifresinden burada yer verdiğimiz bölümler, Merdan Yanardağ’ın soruları ve Deniz Tolga Aytöre’nin onlara verdiği cevapları içeriyor.

Merdan Yanardağ: Haber Analiz programı Beşinci Boyut ile karşınızdayız. Önemli bir konuyu masaya yatıracağız. Çok değerli konuklarımız var. Osman Kavala Davası ve Kavala davası bağlamında Gezi Davası’nı ve elbette Can Atalay konusunu da konuşacağız. Hemen sağımda Profesör Doktor Ayşe Buğra, Osman Kavala’nın eşi. Hoşgeldiniz. Ve Sayın Deniz Tolga Aytöre. Osman Kavala’nın avukatı. Türkiye’nin önde gelen hukukçularından ve spor dünyasının da yakından tanıdığı bir isim. Hoşgeldiniz. Programın birinci ve ikinci bölümünde bu konuyu ayrıntılı bir şekilde değerlendireceğiz. Çünkü bir hukuk vahşeti yaşanıyor. Ben Silivri Cezaevi’nde Osman Kavala ve Can Atalay ile birlikte kal-

dım. Uzaktan haberleşiyorsunuz tabii. Avukat görüşmeleri sırasında ve avukat görüşme mahallinde konuşuyorsunuz, karşılaşıyorsunuz, dosyayı orada okudum. Bir gazeteci olarak dosyayı biliyordum kuşkusuz. Fakat biraz daha yakından bakınca, bu kadar büyük bir haksızlığın ve hukuksuzluğun yapılmış olabileceğini aklınız almıyor. Hukuksuzlukla, insan hak ve özgürlükleri çiğnenerek hapsedilmiş bir gazeteci olduğum halde, beni bile şaşırtan bir dosyayla karşı karşıya kaldım. Başka bir yanı da şuydu davanın: Osman Kavala sessiz ve soylu bir direniş içindeydi ve bu tavrını hiç bozmadı. Söylediği bir söz önemli. “İnsanın kişiliğini belirleyen bir çekirdek vardır. Bende o çekirdeği kırmaya çalışıyorlar. Buna izin vermeyeceğim” diyor Kavala. Bu çok doğrudur. Kimliğinizi, kişiliğinizi, insanlığınızı bu belirler zaten. Ben kendi savunmasını da diğer belgeleri de sabahdan beri okuyorum ve bir kez daha büyük bir şaşkınlıkla bakıyorum. En son Anayasa Mahkemesi’ndeki oylamada konulan muhalefet şerhlerini okudum. Muhalefet şerhleri de dehşet verici. Üstelik de muhalefet şerhi koyanlardan biri Başkan Zühtü Arslan. Üstelik hemen serbest bırakılması gerekirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin verdiği üst üste hak ihlali kararlarının tanınmaması gibi bir tabloyla karşı karşıyayız. Dolayısıyla burada bugün enine boyuna bu konuyu konuşacağız. Kavga etmeden, bir siyasal tartışmaya dönüştürmeden ama davanın da bir siyasal dava olduğunu hiç unutmadan bu konuyu konuşacağız.

(...)

Merdan Yanardağ: Sayın Aytöre, bende 8 Ekim 2021’de Osman Kavala’nın hazırladığı bir metin var. Bunu bana cezaevinde iletmışti. Bugün tekrar okudum bunu. Sonra Kavala ile ilgili sitede de olduğunu gördüm. Orada bir Nazi hukukundan söz ediliyor. Bunu ben de zaten savunmamda

ve yazılarda da kullandım. Yani fiilden faile değil de failden hareketle suç icat eden bir hukuk anlayışı. Hitler aslında iktidara geldiği zaman yasaları değiştirmede. Aslında aynı mahkemelerde yargıladılar ama yoruma ve varsayıma dayalı suç icat ettiler. Osman Bey de bunu hatırlatıyor. Eski Yargıtay Başsavcısı Sami Selçuk'un ülkemizde fail suç hukuku değil, eylem suç hukukunun geçerli olduğu uyarısını yaptığı bir makalesinden alıntı bu. Suçu yasalardaki tanımından koparan bu anlayış Nazi Almanya'sına hâkimdi. Ceza yasasında yapılan değişikliklerle yasadışı suç olmaz ilkesi lağvedilmişti. Nazi bakış açısına göre suç işlediği veya işleyecek olduğu düşünülen kişinin fiiline göre bir yasa yoksa, hangi yasanın temel aldığı fikir buna uygunsa o yasaya göre kişi suçlanıyordu. Hatta cezalandırma bir yükümlülüktü.

Yani size bir suçlama yöneltiyorlar. Ceza kanununun bir maddesine bakıyorlar. Uygun değilse başka bir ceza maddesi arıyorlar ve ona göre sizi yargılıyorlar. Şimdi Türkiye'de buna geçilmiş durumda. Bu da yoksa yorum ve varsayıma dayalı suç icat etmeye başladılar.

Osman Bey içeride İletişim Yayınları'ndan çıkan bir Hitler biyografisini dağıtıyordu. Epeyce kişi okumuştur kitabı. Orada da ayrıntılı bir şekilde anlatılmış zaten Nazi ceza yasası. Ben size hemen sorayım, Osman Kavala neden mahkûm edildi? Önce beraat ettiği bir dava var, sonra casusluk davası ekleniyor, sonra o dava düşürülüyor. Beraat ettiği davada tekrar mahkûm ediliyor. Ne oldu? Hukuki süreç nasıl işledi?

Deniz Tolga Aytöre: 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin vermiş olduğu karara bakarsak bize Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi uyarınca cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti hükümetini devirmek ya da görevlerini yapmasını engellemek, engellemeye teşebbüs suçundan ceza verildi.

İdam cezası yürürlükte olmadığı için onun yerine getirilmiş en ağır ceza olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası aldık. Yargılamanın içeriği açısından incelemek gerekirse Gezi eylemlerini finanse ve organize etmek suçlamasıyla bu cezaya hükmedildi. Bu finansman ve organizasyon suçlamasıyla ilgili olarak ne delil vardı dosyalarda diye sorarsanız, ben 30 yıllık bir hukukçu olarak hiçbir somut delile ve belgeye rastlamadım. Bildiğiniz üzere o zamanki adıyla Paralel Yapı tarafından düzenlenen hukuka aykırı dinleme, iletişim tespit tutanakları ve tapelerden mütevellit bir dosya. Bunları ayrıntılı inceleyecek olursak, Osman Kavala'nın Gezi Parkı eylemlerini finanse ettiği söylendi. Bundan dolayı da ceza aldı. Dosyada Kavala'nın George Soros'un sağ kolu olduğu, Açık Toplum Vakfı'nın yönetim kurulu üyesi sıfatıyla yönetim kurulu başkanı olduğu Anadolu Kültür'ü fonladığı ve bu paralarla eylemleri finanse ettiği, desteklediği iddiası vardı. Peki George Soros bu dosyada tanık ya da sanık olarak dinlendi mi diye sorarsanız yanıt hayır. Peki Açık Toplum Vakfı'nda Osman Kavala'nın görevi neydi? Yönetim kurulu üyesiydi. Peki başkanı tanık ya da sanık olarak dinlendi mi? Hayır. Peki Gezi eylemlerini finanse ettiğine dair herhangi bir para hareketi tespiti yapıldı mı diye sormanız gerekiyor. Yapıldı ne yapıldı? Dosyada iki tane MASAK raporu var. İkisinde de Kavala'nın Gezi eylemlerini finanse ettiğine dair hiçbir belge ve bilgiye tesadüf edilmediği tespiti var. Ama MASAK raporunu yargılamanın sonucundaki mahkeme ciddiye almadı. Oysa ki 18 Şubat 2020 tarihli ilk beraat kararını veren 30. Ağır Ceza Mahkemesi, bu raporları baz alarak beraat kararı vermişti. Peki finansmanı biz nasıl sağladık?

Merdan Yanardağ: Yurtdışından para transferi de yok. Bunların hepsi kayıtlara geçmiş durumda.

Deniz Tolga Aytöre: Tabii ki. Bakın olayın bir de Anadolu Kültür boyutuyla ilgili iddia var. İddia şu, Anadolu Kültür Açık Toplum Vakfı'ndan fonlanıyor, Anadolu Kültür de bu paraları Gezi eylemlerini finanse etmekte kullanıyor. Anadolu Kültür, kültürel faaliyetler sürdüren bir anonim şirket. Ama dosyaya göre öyle değil. Ticaret Bakanlığı zaten bir denetim yaptı bu dosyadan sonra. Sonra dava açıldı. İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesi bir karar verdi. Dedi ki: Anadolu Kültür hesap hareketlerini izledik, para hareketlerinin tümü kültür sanat ve yardımlardan ibaret olup hiçbir terör eylemine ilişkin bir tasarrufa rastlanmadı. Bakın bu karar kesinleşti. Elde kesinleşmiş bir karar varken biz Gezi eylemlerinin finansmanı ile suçlandık. Yani devlet kendi en üst kurulunun aldığı raporu tanımadı. Peki finansmanı buldu mu? Buldu. Bir tespit var dosyada. Bakın şaka yapmıyorum Osman Kavala'nın Gezi eylemlerini finanse ettiğine dair yegane tespit nedir biliyor musunuz? 100 tane sandviç, 20 tane bez maske, bir tane açılır kapanır masa, bir de hoparlör. Bakın gerçekten abartmıyorum.

Merdan Yanardağ: Çünkü çalışma ofisi yakın bildiğim kadarıyla, Gezi Parkı'na getirmiş ve destek olmuş arkadaşlarına.

Deniz Tolga Aytöre: Kavala'nın getirdiği şeylerle Gezi eylemlerini finanse etmesi mümkün mü? Ama yapılan tespit bu. Dosyada, her iddianamede, kararda bütün yargılamada yapılan tespit bu. Bu tespitlerin hepsi niyet okumak, öykülendirmek.

Merdan Yanardağ: Osman Kavala'nın bana gönderdiği notlarından bir bölüm aktarayım. Notta diyor ki: "İddianamede daha vahim olan iddia, protestoların tarafımdan akta-

rıldığı iddia edilen fonlara ya da maddi imkânlarla bağlan-
masıdır. Benim Gezi ile ilgili herhangi bir fon aktarımım
olmadığı MASAK'ın yaptığı araştırmada ortaya çıktı, MA-
SAK raporuyla bunu belgeledi. İddia makamının Gezi pro-
tetolarının paranın gücüyle düzenlendiğini iddia etmesi
sadece burada suçlananlara değil, protestolara katılan her-
kese yönelik aşağılayıcı bir davranıştı. Protestolara farklı
çevrelerden ve farklı düşüncelerden insanlar katıldı. Kitle-
sel protestoya katılanların katılma amaçları arasında farklı-
lıklar da olabilir.”

Ben bugün Can Atalay'ın annesi Şükran Hanım ile görüş-
tüm. Şükran Hanım bir sigortacı, çalışan bir anne. Başından
geçen bir olayı anlattı görüşmemizde. Yurtdışına gideceği
için seyahat sigortası yaptırmak isteyen Koç Üniversite-
si'nden bir öğrenci, Gezi eylemlerine katıldıktan sonra ül-
keden gitme kararı aldığını söylüyor. Eylemlere katılma se-
bebini Şükran Hanım'a şu cümlelerle anlatıyor: İktidar
Meclis'te muhalefetin tüm önerilerini düşünmeden konu-
şmadan reddediyor. Böyle ülke olmaz dedim ve eylemlere
katıldım. Şimdi bambaşka, insanın aklına gelmeyecek bir
gerekçe.

Osman Kavala, MASAK raporundan söz ederken diyor ki:
“Ben bugüne kadar hiçbir kitlesel eylemi organize etmedim.
Hiçbir kitlesel eylem için de benden maddi destek talep
edilmedi. Ancak birçok gösteri ve yürüyüşe orada bulunan-
larla dayanışma içerisinde ve eşit konumda katıldım. Bu
eylemlerin amacı hükümeti devirmek değil. Benim daha
önce katıldığım mitingler Irak'ta işgale karşı çıkma mitin-
giydi. Aklın ve vicdanın sesini duyurmak, kamu çıkarına ve
demokrasiye zarar verecek adımlar atmamaları için hükü-
metleri uyarmak amacı taşıyordu. Ben bu tip eylemlere ka-
tıldım.” Kavala'nın sözleri böyle. Zaten toplum bilimle ilgili
bir insan, bu kadar büyük kitlesel hareketin 35 kişinin

masanın etrafında oturup karar vermesiyle, paranın gücüyle olacağını düşünmez.

Deniz Tolga Aytöre: Zaten bunu sadece Osman Bey söylemiyor ki. İddia makamının tanıkları dinlendi o sırada. İsim vermeyeyim. Gezi eylemlerinde orada hazır bulunan iki eski Emniyet mensubu. İkisi de dedi ki “Biz Osman Kavala’yı hiçbir eylemin içinde görmedik. Hiç kimseye talimat verirken görmedik. Hiçbir şiddet eyleminde görmedik. Suç unsuru taşıyacak hiçbir açıklama ya da beyanda bulunurken de görmedik.” Bir tanesi “Hiç görmedik.” dedi. İddia makamının kendi tanıklarına göre bile Osman Kavala’nın insani boyut haricinde Gezi olaylarına katıldığı bir süreç yok. Bu iddia, iddia makamının tanıklarıyla da subuta erdi. Bu finansman bölümü. Organizasyon bölümü daha da vahim. Gezi’nin organizasyonunu Osman Kavala’nın yaptığı iddia ediliyor.

Merdan Yanardağ: Burada var, söylemiş zaten. Mesela AYM Başkanı Zühtü Arslan, casusluk suçlamasıyla ilgili olarak muhalefet şerhinde diyor ki: “Soruşturma mercileri başvurusunun Henri Barkey ile bağlantısıyla ilgili olarak somut veriler ortaya koyamamışlardır. Gerek tutuklama kararında gerekse iddianamede, birtakım varsayımlardan hareketle bazı çıkarımlar yapılarak yöneltilen soyut iddialar, atılı suçun işlendiğine dair olgu olarak ifade edilmiştir. Bunun ötesinde başvurusunun Henri Barkey ile telefonla veya yüzyüze yaptığı belirtilen görüşmelerin içeriğine ilişkin somut hiçbir bilgiye dosyada yer verilmemiştir.”

Deniz Tolga Aytöre: Ben size katkı sağlayayım. Bu 328. maddeyle ilgili. Sayın AYM Başkanı’nın muhalefet şerhi esas 312 ile yani Gezi ile ilgili.

Merdan Yanardağ: Şimdi bu davadan beraat ediyor. Önce Gezi davasından beraat ediyor. Casusluk suçlamasıyla tutuklanıyor. Sonra beraat ediyor, Gezi davasından mahkûm ediliyor. Acayip bir durum.

Deniz Tolga Aytöre: Gezi dosyasından beraat edince, Osman Kavala'nın içeride tutulması gerekiyordu. Ve demin dediğiniz işte Nazi Hukuku teorisi burada devreye girdi. Nasıl devreye girdi? Sanıktan suça gidilmesi gerekiyordu ve Osman Kavala içeride tutulmalıydı. Suç yaratılmalıydı. Yaratılan suç o sanığın işlediği eylemlere ait mi değil mi hiç önemli değildi. Osman Kavala beraat ettikten sonra apar topar bir suç uyduruldu. Casusluk suçlaması bununla ilgiliydi.

Merdan Yanardağ: Cumhurbaşkanı çıktı dedi ki: "Neredeyse serbest bırakacaklardı."

Deniz Tolga Aytöre: Burada biraz önce dediğiniz konu çok önemli. Bakın Anayasa Mahkemesi başkanının muhalefet şerhi esas Gezi ile ilgili. 312 ile ilgili sayın Zühtü Arslan'ın düştüğü şerhe yakından bakalım. AYM Başkanı diyor ki: Osman Kavala cebir ve şiddet uygulayarak hükümeti devirmeye çalıştı da siz o dönemin Adalet Bakanı'yla ve diğer bakanlarıyla Osman Kavala ile Gezi eylemlerinin sonlandırılması için görüştünüz. Ve Kavala bunu olumladı, olumlu bir olay olarak gördü. Ekonomiye sekteye uğratmak için bankalardan topluca para çekme eylemlerinin yanlış olduğunu açıkladı. Kavala, Gezi protestolarının demokratik bir baskı unsuru olmaktan öteye geçmemesini, bu sınırlar dahilinde kalmasını önemsendi. Bunların üçünü bir arada aldığınız zaman Osman Kavala'nın nasıl cebir ve şiddetle Gezi eylemlerinin organizasyonunu üstlendiğini

söylersiniz? Osman Kavala organizasyonla, finansmanla suçlanıyor ama eylemin sonlanması için Adalet Bakanı'yla görüşüyor. Kavala'nın açıklamalarının hiçbirinin cebir ve şiddet ile ilgisi yok. Bu cebir ve şiddet ayrı konu, onu da konuşuruz ama organizasyon gerçekten çok vahim. Mesela Gezi eylemlerini yurtdışına bağlamakla ilgili bir öykülen-dirme çabası var. Bir hikâye yazılıyor, ideolojik motiflerle süsleniyor. Kavala da yurtdışı desteğiyle eylemleri organize eden kişi olarak topluma sunuluyor. Ama bakın mahkeme sanık olarak dinlemesi gereken kişileri bile dinlemiyor. Hatta tanık olarak bile dinlemiyor. Kendi yalanlarına kendileri de inanmıyorlar. Bu kişiler kim biliyor musunuz? Bu iddianamede kararda yazan kişiler bunlar. Yani işte İnsan Hakları İzleme Örgütü raportörü. Yani Avrupa Konseyi insan hakları komiseri, Avrupa Birliği Türkiye masası şefi. Yani şimdi bu insanlarla görüşerek Gezi eylemlerini organize ettiğini söylüyor karar. Ve bu insanları sanık yerine koyuyor şimdi.

Merdan Yanardağ: Osman Kavala ile bana cezaevinde gönderdiği Hitler hakkındaki kitapla ilgili yazıştık. Ben de kendisine kitaplar gönderdim. Görüşlerimizi yazarak ya da avukatlar aracılığıyla iletiyorduk. Sonra benim *İçtihat Kapısı* kitabını gönderdim. Ayrıntılı okuyup yazarak görüşlerimi ileteceğim demişti. Sebastian Haffner'in *Hitler Üzerine Notlar* kitabında da genişçe belirtilmiş. Osman Bey de savunmasında diyor ki: "Yasaların Hitler'in iradesiyle somutlaşan nasyonal sosyalist anlayışa göre yorumlanması ve uygulanması zorunluydu. Ülkemizde böyle bir uygulamaya imkân verecek bir yasa ya da kural olmadığına göre, iddia makamının yasaların dışına çıkarak bir suçlama kurgulamış olmasının hiçbir dayanağı yoktur. Bu davranış kamu yetkisini ve yasaları kötüye kullanmak anlamına gelir.

İddia makamının yasaların dışına çıkması, olmamış olayları vuku bulmuş gibi gösteren beyanları, her ne pahasına olursa olsun tutuklamayı devam ettirmek amacı gütmesi, kamusal görevin gerektirdiği mahkemeyi tam olarak ve dürüstçe bilgilendirmek yükümlülüğünü yerine getirmemesi sonucunu doğurmuştur. İddia makamının her üç suçlamayla –Gezi, casusluk, darbe girişimi– ilgili olarak beni sorgulama ihtiyacı hissetmemiş olması da bu durumu teyit etmektedir.” Osman Bey “Sorgulanmadım” diyor. Yani “ben savcılığa ifade vermeden hakkımda tutuklama kararı verildi.”

Deniz Tolga Aytöre: Evet doğru. Osman Kavala hiç savcılığa çıkmadı.
(...)

Merdan Yanardağ: Tolga Bey, siz dava dosyasında somut bir delil gördünüz mü? Ya da sahte diyebileceğiniz bir delil var mı? Osman Kavala da karşılaştırma yapmış. “Gezi protestolarının hiçbir kişi ve örgüt tarafından yönetilmediği yaşanmış bir gerçekliktir. Birçok araştırmada bu netlikle ortaya konulmuştur. Birbirlerini tanımayan, ilişkisi olmayan insanların hükümeti devirmek amacıyla ortak bir komplo içinde oldukları şeklindeki değerlendirmeler otoriter rejimle yönetilen ülkelerde muhalif güçleri tasfiye etmek veya gözdağı vermek için kullanılmıştır. Gezi iddianamesindeki gizli yapı kurgusu, Ergenekon iddianamesini akla getirmektedir” diyor Osman Kavala. Ben şunu biliyorum, Ergenekon Davası’nda sahte de olsa bir kanıt konuyordu. Benim gördüğüm bu dosyada sahte kanıt bile yok. Osman Bey’in de gözünden kaçırdığı temel bir fark bu.

Deniz Tolga Aytöre: Çok doğru bakış açısı. Bu dosyada delil olarak sunulan yegâne şey iletişim tespit tutanakları.

Halk arasında tape olarak bilinen kayıtlar. Toplam 160 tane telefon görüşmesi var. Bunların 30 tanesi Kavala'nın diğer sanıklarla yaptığı konuşma. Yani Osman Kavala 30 telefon görüşmesiyle 3 milyona ulaşan halk hareketini örgütlemiş! Esas önemli olan başka bir konu burada. Bu kayıtların hiçbirinde Kavala cebir, şiddet, para hareketi, organizasyon içeren tek bir sözcük söylememiş!

Merdan Yanardağ: AYM Başkanı Zühtü Arslan söylemiş zaten. Bu görüşmelerin içeriğine ilişkin somut hiçbir bilgiye ve belgeye yer verilmemiştir diyor.

Deniz Tolga Aytöre: Biz dedik ki, eğer bizi bununla yargılıyorsanız –ki başka bir delil sunamıyorsunuz– şu tapeleri bizim dinlememiz lazım. Getirin buraya. Çünkü CMK 216 ve 217'ye göre duruşmada tartışılması gerekiyor. Tapeler gelmedi. Bu ses bizim mi, biz ne konuşmuşuz? Bu arada kendi koydukları içeriklerde de suç unsuru yok. Mesela Kavala bir arkadaşıyla konuşuyor. “Umarım örgütler bu işe girmez, çabuk sonlanır ve kimsenin canı yanmaz” diyor. Bu insanı siz cebir ve şiddet yoluyla hükümeti devirmekle yargılıyorsunuz. Tapelerin en büyük özelliği hukuka aykırı elde edilmiş olmaları. Sadece Fethullahçı çete olayı değil. 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nin beraat kararına bakmak lazım. Mahkeme diyor ki tapeler hukuka aykırı elde edilmiştir. Niye? Çünkü dinleme kararı alındığında yani 2013 yılında sen 220. maddeden yani örgüt suçundan dinleme yapmışsın. Ama hükümeti devirmekten ceza vermişsin. Yapamazsın. Çünkü hükümeti devirmeye teşebbüs suçu 2014 yılında suç olmuş. Bu hukuka aykırıydı. Daha ilginç, daha vahim şu. Bu tapeleri elde eden kamu görevlilerine bakıyorsunuz, bu hâkimler, savcılar ve polislerin hepsi 17-25 Aralık olayının hâkimi ve savcısı. Bakın görevleri aynı demiyorum, ismen

aynı. Bizim tapeleri de onlar elde etmişler. Mesela bunları yapan hâkimlerden ikisi Selam Tevhit davasından yargılandı. Bizde de aynı hâkimler var. Suç uydurmak ve yasa dışı delil oluşturmak için dinleme yapmaktan ceza aldılar. Biz dedik ki acaba bizim üzerimizden Cumhurbaşkanı'na bir operasyon mu düzenleniyor? Çünkü bu delillere dayanarak dava açılması 17-25 Aralık'ı aklamak anlamına geliyor. Yani birileri 17-25 Aralık'ı yeniden açmaya mı çalışıyor?

Merdan Yanardağ: Burası önemli. 17-25 Aralık telefon dinlemeleri yasadışı yoldan elde edildiği için delil olarak kabul edilmiyor. Ancak aynı dinlemeler Kavala davasında delil olarak sunuluyor.

Deniz Tolga Aytöre: Tabii aynı hâkim, savcı, polislerin Emniyet mensuplarının düzenlediği deliller hakkında 17-25 Aralık'ta kovuşturmaya yer olmadığı kararı çıkıyor. Diğerinde delil sayılıyor. Üstelik Kavala'nın konuşmalarında hiçbir şey yok. Duruşmaya getirin dinleyelim dedik, onu bile yapmadılar. Belki ellerinde bile yok.

Merdan Yanardağ: Kavala'nın bendeki notlarında yer alan bir bölümü okuyayım: "İddianame, Gezi protestolarının darbe girişimiyle ilişkili olduğu söylemini yansıtan ve destekleyen mahiyetteydi. İlginç olan nokta bu kurgunun Gezi protestoları sırasında daha sonra FETÖ üyeliğiyle suçlanacak ve yargılanacak olan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele dairesi yetkilileri tarafından hazırlanmış olması ve yine FETÖ üyeliğiyle suçlanan savcılar tarafından bu kurgu temelinde soruşturmanın yürütülmüş olmasıdır. Gezi iddianamesinin ekinde bulunan 14 Haziran 2013 tarihli analiz raporundaki hiçbir delile dayanmayan iddialar, yazıldıkları gibi iddianameye monte edilmiştir. İddianame-

nin sonunda telefon dinlemelerinin FETÖ ile ilişkili kişiler tarafından yapıldığı açıkça ifade edilmekte. Bu delillerin ‘yeniden kıymetlendirilerek’ kullanılmış oldukları belirtilmektedir. Gezi davasının beraat kararında zehirli ağacın meyvelerinin de zehirli olduğu hatırlatmasıyla bu durum vurgulanmıştır. Ancak bu sözde deliller hukuka uygun şekilde elde edilmiş olsaydı dahi sonuç değişmeyecekti. Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü Arslan’ın karşı oy yazısında ifade ettiği gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararında da hükme bağlandığı gibi bu malzemenin suç işlendiğine dair delil olma vasfı taşımadığı açıktır.”

Deniz Tolga Aytöre: Bakın, ben size daha trajikomik bir şey söyleyeyim. Bizim bu delilleri hazırlayanlar FETÖ, paralel devlet yapılanmasına üye olmaktan ceza aldılar veya yurtdışına kaçtılar. Ama biz FETÖ-PDY üyesi olmakla suçlandık. Demin casusluk suçlamasından bahsettiniz. O suçlamanın içine savcı ne yazdı biliyor musunuz? O zaman Henri Barkey’in sağ koluyduk biz. Biz her dönem birilerinin sağ kolu olduk. Henri Barkey’in sağ kolu olarak biz darbeden sonra kurulacak hükümetin kimlerden oluşacağını oturmuşuz FETÖ-PDY imamlarıyla konuşmuşuz. Hükümet üyelerini biz belirlemişiz. Siz ne diyorsunuz? Bunun delili var mı? Hayır yok. Bu arada biz bunlarla suçlanıyoruz ama hakkımızdaki delilleri de FETÖ-PYD mensupları topluyor.

Merdan Yanardağ: İddianamenin, kararın çarpıcı yanı şu: bunların herhangi bir delile dayanmaması bile değil, aslında fantastik bir hikâye kurulmuştu. Daha sonra bu hikâyeye kendileri de inanmışlar.

Deniz Tolga Aytöre: Kamu hizmetini kötüye kullanmanın ötesine geçildi. Bu Osman Kavala’ya iftira suçu. Suç işli-

yorlar. Bakın casusluk suçu net bir suçtur. Yoruma dayalı bir suç değildir. “Devletin siyasi ve askerî sırlarını içeren belge paylaşmak” casusluk suçudur. Ben net olarak soruyorum. Kavala’nın casusluk suçu işlediğine dair belge olması lazım ki o suçu işlemiş olsun. Belge nerede? İki yıl bu belgeyi istedik biz. Biz böyle yargılandık. Beraat ettik bu suçlulardan ama siyasiler bize hâlâ casus diyor biliyor musunuz? Biz hâlâ casusuz. Bir de baksınlar bakalım, Osman Kavala mı daha çok görüşmüş Soros ile yoksa hükümet mi? George Soros ise bu işin başındaki kişi getirip tanık olarak dinleyin bari, sanık olarak getiremiyorsanız eğer.

Merdan Yanardağ: Sayın Erdoğan dahil hükümet mensupları Soros ile daha sık görüşmüş. Şimdi burada yine başka bir şey var. Sizin de söylediğiniz gibi casusluk suçlaması somuttur. Ancak iddianamede savcı şöyle diyor: Casusluk ceza kanununda somut olarak tanımlanmamış, muğlakmış. Bu yüzden somut olarak ifade edilemezmiş. Sayın Aytöre, hukukta böyle bir şey olabilir mi?

Deniz Tolga Aytöre: Biz adliyelerde yargılanmadık ki. Biz siyasi parti mitinglerinde, grup toplantılarında yargılandık. Bizim hakkımızda yargılama yapılmadı. Casusluk suçundan iki yıl tutuklu kaldık ve sonra beraat kararı verdiler. Hiç kimse bize dönüp, “Özür dileriz, hata yapmışız” demedi.

Merdan Yanardağ: Osman Bey diyor ki, “Bana yöneltilmiş olan 15 Temmuz darbe girişimine katılma suçlaması, daha sonra kurgulanmış olan casusluk suçlaması gibi delilden yoksun çirkin bir iftiradır. Haysiyetime yönelik bir saldırıdır. Gezi’yle ilgili benim aleyhime düzmece iddiaları ortaya atan kişilerin FETÖ üyeliğiyle yargılandığı bilindiği halde, benim bu yapının mahrem imamlarıyla darbe organizasyo-

nu ve sonrasında kurulacak hükümetle ilgili işbirliği yaptığım iddia edilmiştir. İddiadan da öte bunların tespit edilmiş olduğu ifade edilmiştir. Bunlar akla ve mantığa aykırıdır. Adaleti yanıltmaya yönelik suç niteliği taşıyan yalan beyanlardır.” Siz suç duyurusunda bulunduğunuz zaman ne dediler? Yani ret gerekçeleri neydi?

Deniz Tolga Aytöre: Hiçbir şey yok. Onunla ilgili gelen bir cevap bile yok. İlk iddianame ile başladı. 93. sayfaydı yanılmıyorsam. Biz önce gizli silahları olan örgüt üyesiydik. Ve bu silahları bir gün kaos ortamında ortaya çıkaracağımız iddia ediliyordu. Nerede bu silahlar diye sorduk. Sonra mütalaa geldi. Mütalaa da Osman Kavala bu eylemlerin danışıldığı akıl hocası olarak tanımlandı. En sonunda kararda akıl hocası, danışılan kişi olarak ceza aldık.

Merdan Yanardağ: O dönemdeki Kamu Güvenliği Müsteşarlığı’nın verdiği sayıya göre 11 milyon 600 bin kişi aktif ya da pasif olarak Gezi eylemlerine katılmış. Bunlardan 3 milyon 600 bin-3 milyon 800 bin arası aktif katılmış. Diğerleri pasif olarak katılmış. Yani semtinde, mahallesinde tencere tava çalmış. Aktif katılanlar da kentlerin meydanlarında, Ankara, Hatay, Eskişehir... Sürekli eylem yapanlarla birlikte toplam 12 milyon kişiye varan insandan söz ediyoruz. Eylem yapılan il sayısı 70’in üstünde. Ve tüm bu eylemleri yapanların danıştığı bir kişi var. Öyle mi?

Deniz Tolga Aytöre: İşte nitelemeleri hep değişti. Suçlaları hep değişti. Amaç Osman Kavala’yı içeride tutmak. Gezi dosyasında beraat kararı verildi, ortalık yangın yerine döndü. Cumhurbaşkanı çıkıp dedi ki bir alavere dalavere yaptılar, beraat ettirdiler. Beraat kararını veren mahkeme başkanına soruşturma başlatıldı. Görev yeri değiştirildi.

Adalet Bakanlığı müfettişlerinin yaptığı soruşturma sonucunda o başkan aklandı. Tek suçu beraat kararına imza atmak. Bunu hukuken izah etmek mümkün değil.

Merdan Yanardağ: Biraz önce sözünü ettiğim iddianame-nin 60. sayfasında casusluk tanımlanıyor. Casusluk suçunun yasalarda açık olarak tarif edilmemiş olduğu varsayımıyla şunu söylemiş oluyorlar. Böylece casusluk eyleminin konusu olan gizli bilgi ne? Bu bilgiyi nereden nasıl temin etmiş, kime vermiş? Çünkü yasalarda açıkça casusluk eylemi tarif edilmemiştir diyorlar ama olur mu? Çok somut olarak tarif edilmiş aslında.

Deniz Tolga Aytöre: Sınırları çizilmiş. Hangi konularda olabileceği yazılmış. Askerî ve siyasi diyor tabii. Bu kadar altı çizilebilecek, sınırları çizilebilecek başka bir suç yok. Ve bilgi ve belge olması şart. Biz de onu sorduk. Bizi tutukladınız ama bu suçun unsurları olması lazım. Demek ki bir belge var bildiğiniz...

Merdan Yanardağ: Bu iddianamenin özellikle 60. sayfası hukuk tarihine geçer bence. *Hitler Üzerine Notlar* kitabının yazarı bunu görmüş olsa ilgili bölümü önemli ölçüde değiştirirdi. Yani bu varsayımı da aşıyor. Olmayan bir suç icat ediliyor. Diyor ki, casusluk yasalarımızda açıkça tarif edilmemiş olduğu için kim hangi belgeyi aldı, kim kime verdi bunu anlatamayız...

Deniz Tolga Aytöre: Şunu demeye çalışıyor: Suçun yasalardaki tanımına göre ben Osman Kavala'yı suçlayamıyorum, başka bir hukuk yaratmam lazım. Bir suç ve sanık yaratmam lazım. Çünkü bu adamın sanık olması lazım. Ne yapıyor? Yasada mevcut suçun unsurlarını değiştiriyor. Yeni

bir suç yaratıyor. Böyle bir suç yok. Osman Bey'in açıklamalarını okuyorsunuz. Bu davalar ve yargılama sürecine rağmen niye hâlâ bu kadar uğraşıyoruz biliyor musunuz? Osman Bey'in çocuklarıma dahi dipnot olarak bırakacağım bir açıklaması var. Hep şunu dedi Osman Bey: "Ömrümün bu kadar önemli yılları elimden alındıktan sonra, kişisel olarak hiçbir beklentim yok. Ama bu mücadeleyi sonuna kadar vereceğim. Çünkü bir daha böyle bir yargılama yapılamasın. Türkiye bir daha böyle bir yargılama görmesin. Bütün mücadelemiz bu."

(...)

Merdan Yanardağ: Can Atalay ile ilgili kararlar da var. Siz bu davanın bir tarafında varsınız. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, AYM'nin Anayasa'yı çiğnediğini iddia ederek kararlarını tanımayacağını belirtti. Tuhaf bir devlet krizine dönüştü bu durum. AYM'nin vereceği hak ihlali kararlarının uygulanıp uygulanmayacağını hiçbir garantisi yok. Ne diyorsunuz bir hukukçu olarak? Anayasa'nın 153. maddesi çok açık çünkü.

Deniz Tolga Aytöre: Olay 14. maddenin yorum farkı gibi sunuluyor ama gerekçelere baktığınız zaman, yok AYM'nin terör örgütleriyle bir tutulması, yok Can Atalay'ın terör örgütü liderleriyle aynı kefeye konulması... Bunlar haddi aşan açıklamaların ötesinde... Anayasa askıya alınıyor açıkçası. Yargıtay şöyle bir şey yapabilir: Ben bu karara katılmıyorum diyebilir. Ama o kadar. AYM'nin kararlarını tanımama, uygulamama, yok sayma yetkisi yok. 153. madde çok açık. Yargıtay kararının gerekçelerini okuduğunuzda anlıyorsunuz ki Türk yargısı maalesef boğazına kadar siyasete batmıştır.

Merdan Yanardağ: Anayasanın 153. maddesi Anayasa Mahkemesi'nin görevlerini tanımlıyor. Yani kararlar Resmi Gazete'de yayınlanır. Hemen yürürlüğe girer. Yasama, yürütme ve yargı organlarını, tüzel ve özel kişileri bağlar diyor. 153. maddenin açık hükmüne rağmen Can Atalay konusunda, Sayın Erdoğan aday tanıtım toplantısında adını vermeden "Bir teröristi âdeta cezaevinden tünel kazarak Meclis'e sokmaya çalışıyorlar, 18 yıl almış bir teröristi" dedi. Şimdi AYM'de devam eden bir hak ihlali başvurusu ve ortada bir tartışma var. Erdoğan, görev tanımında olmamasına karşın "Bu mahkemeler ve organları arasındaki uyumu sağlamak görevim." dedi. Ben önce şöyle düşündüm, Yargıtay kararına da bir mesafe koyuyor gibi duruyordu. Şimdi açıkça terörist ilan etti bir milletvekilini. Anayasanın askıya alındığı, kanunların keyfi bir şekilde uygulandığı, iktidarın tercihlerine ya da ihtiyaçlarına göre değiştiği bir ortam var.

Deniz Tolga Aytöre: Ben hukukçuyum, siyasetçi değil. Siyasi açıklamalar yapmaktan da hep kaçınmışımdır. Ama yargı o kadar içine girmiş ki siyasetin dehşete düştüm. Yargıtay kararı diyor ki, AYM'nin verdiği bu kararlar yarın öbür gün Cumhurbaşkanı'na olası bir hukuki operasyonun önüne geçmiş oluyoruz. Yani bu inanılır gibi değil.

Merdan Yanardağ: Tolga Bey, hakkımda çok sayıda dava açılıyor. Büyük bir mahkemenin başkanı benim hakkımda beraat kararı verirken, "Bu davanın açılması zaten yanlış, siyasi ortam nedeniyle açıldı." dedi. Hangi mahkeme olduğunu ve adını söylemeyeceğim. Böyle bir şey olabilir mi? Siyasi ortamda konjonktüre göre değişen hukuk olabilir mi?

Deniz Tolga Aytöre: Olmamalı. Bakın hukuktan uzaklaşanların çok da uzağa gidemediklerini gördü bu ülke çok

yakın zamanda. Bunlar artık suç. Mesela kamu yetkisini kötüye kullanmak diye bir suç var. Bunlardan kaçılması lazım. Ülkeye gerçekten yazık oluyor. Bunlar niye yapıyor? Bunu da anlamıyorum. Yani AYM terör örgütleriyle aynı düzlemde davranıyor diye nasıl tanımlanabilir? Ya da siyasetçiler AYM Başkanı'nı ismiyle anıp, şuraya git, buraya git, Kandil'e git vs nasıl konuşulur? Bunlar devletin organları, devleti temsil ediyorlar. Yüksek yargı mensupları kimin döneminde seçilmiş olurlarsa olsunlar, yapılanlar yanlış. Aynı şey Yargıtay'a yapılsa da yanlış.

Merdan Yanardağ: Can Atalay, Osman Kavala, Mine Özerden, Tayfun Kahraman ve Çiğdem Mater arasında nasıl bir bağ kuruyorlar? Dosyada nasıl bir irtibat var? Yani anladığım kadarıyla lider Osman Kavala, o yönetmiş her şeyi, en sonunda danışman olmuş.

Deniz Tolga Aytöre: Ellerinindeki tek delil 30 tane tape. Osman Kavala ile Can Atalay, Taksim Gezi ve Taksim Platformu ile beraber cebir ve şiddet eylemleriyle hükümeti devirmeye çalışmakla suçlanıyor, bu suçlamayla ilgili bir şey yok görüşmede, yedi tane görüşme var. Çiğdem'in ki çok daha vahim. Çiğdem Mater ile ilgili karar, belgesel film çekip uluslararası platformda yayınlayıp, 61. hükümetin eleştirilmesi ve itibarsızlaştırılması gerekçesiyle verildi. Bir kere böyle bir video çekilmedi. Nerede bu video? Böyle şey olur mu? Siz bu insana çekilmemiş filminden dolayı verdiğiniz cezalara bakın. Bunun bir sorumlusu yok mu? Bu kadar keyfî, bu kadar delilsiz... İnsanların tanıklarını dinlemediniz, delillerini duruşmaya getirmediniz, yargılama yapmadınız. Osman Kavala hakkında Gezi dosyasında karar verilirken, en son 13. Ağır Ceza'da birleştirme kararı verildi. Biliyorsunuz bizim Çarşı grubuyla öyle bir maceramız oldu.

Dosyada cebir şiddet arıyorlar, yok dosyada. Belki dediler Çarşı grubuyla birleştiririz, oradan yakalarsak...

Merdan Yanardağ: Osman Bey'in anlattığı bir anekdot var davayla ilgili. 12 Temmuz'daki duruşma zaptını okudum. Avukat Volkan Bahadır, sanıklardan Y.D.'ye "Osman Kavalayı tanıyor musun?" diye sormuş. Y.D. "Hangi takımda oynuyor?" diye cevap vermiş. Beşiktaş taraftarı olarak Çarşı grubunun, camiaları dışında birisinin yönlendirmesiyle eylem yapmaları zaten düşünülebilecek bir şey değil. Bildiğim kadarıyla futbol takımı taraftarlarının, iktidardakileri devirmek için eyleme girdikleri de dünyanın hiçbir yerinde görülmuş bir olay değildir.

Deniz Tolga Aytöre: Ama bunu Yargıtay istedi, 30. Ağır Ceza Mahkemesi onayladı. 13. Ağır Ceza Mahkemesine de geldi. Zannediyorum dört veya beş celse bununla uğraştık. Hukuka aykırı bir şekilde birleştirildi. Daha komiği hukuka aykırı bir şekilde tefrik edildi. Ondan sonra birleştirme kararından vazgeçildi. Bu arada geçen sürede biz yine tutuklu kaldık. Yine sorgumuz yapılmadı. Yine Gezi ile ilgili delilleri sunamadık. Hiçbir şey yapılamadı. Sadece Osman Kavalanın hayatından çalınan bir dönem oldu.

(...)

Merdan Yanardağ: Öyle garip bir durum var ki. Mevcut siyasi iktidar uzun bir mağduriyet edebiyatının ve propagandasının ardından iktidara geldi. Kutsal bir mazlumluk portresi çizdiler. Hakları yenmiş, ötekileştirilmiş, dışlanmış, sistemin nimetlerinden, zenginliklerinden ve iktidarı payını alamamış, onun uzağında tutulmuş bir kitleyi temsil ettiklerini iddia ettiler. Şimdi kutsal mazlumluk iddiasıyla iktidara gelenler, kutsal bir zalimliği örgütlemeye

başladılar. Yine kutsallara dayalı inançların istismarına dayalı bir zulüm rejimi kurmaya başladılar. Yani iktidarın ihtiyaçlarına göre hukukun yorumlandığı, ceza kanununun askıya alındığı bir durum var.

Deniz Tolga Aytöre: Can Atalay sanki milletvekili olduğu için bu cezayı almaması gerekiyormuş ya da tahliye edilmesi gerekiyormuş gibi bir yaklaşım var. Aslında Can Atalay'ın eylemi yok dosyada. Can Atalay hukukçu ve yaptığı hukuki başvurular Gezi ile ilgili.

Merdan Yanardağ: Hakan Altınay, Gezi eylemleriyle ilgili iki yıl hapis yattı. Gezi olurken Türkiye'de bile değil.

Deniz Tolga Aytöre: Bildiğim kadarıyla Tayfun Kahraman Başbakan ile görüştü. Çıktı bununla ilgili olumlu açıklamalar yaptı. Mine Özerden'in ne eylemi var? Hiçbir şey yok. Bu ciddi bir iş, insanların ömürlerinden alıyorsunuz. Bu yargılamalar da bu ciddiyet içinde olmalı. Suç işliyorsan, karşısına delilini koyacaksın. Koymazsan suç işliyorsun, kamu yetkisini kötüye kullanıyorsun. Şimdi insanlara terörist diyorsunuz, ama hangi yargılamayla? İnsanlara yargılama yapmayın, tanıklarını dinlemeyin, beraat kararı veren hâkimlerin yerlerini değiştirin, aday aday hâkimleri heyete koyun, karanlık köşelerde ceza verdirin. Sonra insanlara casus deyin, terörist deyin. Olmaz bu, Türkiye bunu haketmiyor. Osman Kavala'nın amacı bu, umudumuz bu: Artık bu saatten sonra yakın tarihe şerh düşmek. (...)

Deniz Tolga Aytöre: Bu tür yargılamalar umarım son olur. Umarım tarihin karanlık sayfalarında kalır. İnsanlar bu şekilde itibarsızlaştırılmaz, lekelenmez, adil yargılama

hakkına sahip olmadan yargılanmaz. Türkiye bu tür yargılamalara layık değil. Onun için bir an önce bunların düzelmesini istiyorum.

Merdan Yanardağ: Bir lekeleme, bir itibarsızlaştırma girişimi var. Ama ben Osman Bey'in itibarının zirvesinde olduğunu düşünüyorum. Yani bu itibarsızlık bu yargılamayı yapanlara ait, öyle görünüyor. Bizler bu ülkede hukukun üstünlüğünün tesisi, demokratik hak ve özgürlüklerin güvence olmas ve adaletin tesisi için elimizden geleni yapacağız.

5. Boyut, 8 Ocak 2024,
<https://www.youtube.com/watch?v=WRuJAowzuCk>

AİHM Kararları Nasıl Uygulanmaz: Osman Kavala Davası

RIZA TÜRME

Osman Kavala davası birçok testi içinde barındırdığı için hem Türkiye açısından hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Avrupa Konseyi açısından önemlidir.

Sözleşmeye taraf devletlerin AİHM kararlarının uygulanmasında kolektif sorumlulukları var. 14 no'lu Protokol'ün açıklama raporu şöyle diyor: "Bakanlar Komitesi taraf bir devletin açıkça ya da davranışlarıyla AİHM'in taraf olduğu kesinleşmiş bir kararını uygulamayı reddettiği sonucuna varırsa, Sözleşme'ye taraf devletlerin Mahkeme'nin otoritesini ve Sözleşme'nin inandırıcılığı ve etkililiğini koruma konusunda kolektif bir ödevleri vardır." Mayıs 2023'te Reykjavik'te yapılan Devlet ve Hükümet Başkanları zirvesinde kabul edilen bildiride de devletler, AİHM'in kesinleşen kararlarını süratle, tam ve etkili bir biçimde uygulamayı taahhüt ettiler.

Kararların uygulanmasıyla AİHM'in meşruiyeti birbiriyle yakından bağlantılı. Üye devletlerde AİHM kararlarının uygulanması konusunda takdir yetkisine sahip oldukları, uygun görmedikleri işlerine gelmeyen kararları uygulamaya-

bilecekleri gibi bir kanı yerleşirse, AİHM meşruiyetini yitirir, sistem çöker.

Türkiye bakımından da Osman Kavala davası ve AİHM kararlarının uygulanması bir hukuk devleti sorunu.

Osman Kavala 2017 yılında tutuklandı. Yedi yıldır özgürlüğünden yoksun. 2017’den günümüze dek uzanan süreç, içinden çıkılması güç bir hukuk labirenti.

Kavala ilk tutuklanmasından sonra AYM’ye bireysel başvuru yaptı. AYM reddetti. Kavala, AİHM’e başvurdu. AİHM 2. Dairesi 10 Aralık 2019 tarihinde oybirliği ile aldığı kararla Kavala’nın tutuklanmasının konusu olan suçları işlediğine dair makûl şüphe uyandırabilecek bir delil bulunmadığını, bu nedenle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5/1 maddesinin ihlal edilmiş olduğunu belirtti.

TCK 312. madde, hükümeti devirme suçunun oluşması için “cebir ve şiddet” unsurlarını arıyor. Oysa iddianamede Kavala’nın cebir ve şiddet kullandığını ya da bu tür olaylara karıştığını gösteren hiçbir somut veri yok. İddianamede yer verilen eylemler yasal ve Sözleşme’deki hakların kullanılmasına ilişkin, şiddet içermeyen eylemler. Ayrıca Kavala, Gezi olaylarından dört yıl sonra tutuklanmış. Bir suç varsa, neden dört yıl beklendiği konusunda hükümet ikna edici bir açıklama yapamamaktadır. AİHM, Cumhurbaşkanı’nın Kavala’yı açıkça suçlayan iki beyanı ile Savcı’nın iddianamesi arasında yakın bir ilişki olduğu ve hükümetin Kavala’yı susturmak gibi bir siyasal art niyeti bulunduğu değerlendirmesini yaparak Sözleşme’nin 18. maddesinin ihlal edildiği sonucuna da vardı. Türk yargıç bu konuda karşı oy kullandı. 18. madde, Sözleşme’deki hak ve özgürlüklerin, yazıldıkları amaç dışında başka bir amaçla uygulanmasını yasaklar. 18. madde ihlali çok ağır bir ihlaldir, bunun üzerinde ileriki bölümde durulacak.

AİHM kararında, başka önemli davalarda yaptığı gibi,

Türkiye'nin kararı uygulamak için ne yapması gerektiğini de belirtti. AİHM'e göre başvurunun tutukluluğunun devamı, Sözleşme'nin 5. ve 18. maddelerinin ihlalinin uzamasına yol açacaktır. Kararın uygulanması bakımından yapılması zorunlu olan Kavala'nın serbest bırakılmasıdır. Bu nedenle hükümet, başvurunun tutukluluğuna son vermeli ve derhal serbest bırakılmasını sağlayacak her türlü önlemi almalıdır. Ancak AİHM kararının uygulanması için bu da yeterli değildi. Kavala'nın tutuklanmadan önceki halinin iadesi, yani kendisine yöneltilen suçlardan beraat etmesi ve bütün suçlamaların kaydının silinmesi gerekliydi. Türkiye kararı uygulamadı ve Osman Kavala'nın tutukluluk hali devam etti. Hükümet şu iddiayı öne sürdü: AİHM'in Gezi ile ilgili kararından sonra Kavala başka bir suçtan, casusluk suçundan (TCK md. 328) tutuklanmıştı. Hükümete göre, bu tutuklama AİHM kararının kapsamı dışındadır. Bu tutuklamaya karşı Kavala'nın iç yargı yollarını tükettikten sonra AİHM'e yeni bir başvuru yapması gerekir.

AİHM'in kararı, kararların uygulanmasını denetlemekle sorumlu Bakanlar Komitesi'nin önüne geldi. 2022 Şubat ayına dek Bakanlar Komitesi Kavala'nın serbest bırakılmasını öngören 10 ara karar (decision) ve AİHM kararının uygulanmamasından duyduğu endişeyi belirten 3 karar (resolution) kabul etti. Bakanlar Komitesi Başkanı, Dışişleri Bakanı'na Türkiye'nin Sözleşme'den doğan yükümlülüğüne dikkat çeken ve Kavala'nın serbest bırakılması gerekliliğini vurgulayan bir mektup yazdı. Ancak bunlardan hiçbirisi yarar sağlamayınca 2 Şubat 2022 tarihli kararıyla "ihlal prosedürü"nü (infringement procedure) başlattı.

Avrupa hukuk sisteminde bireyin haklarını koruyan ve 2010 yılında yürürlüğe giren 14 no'lu Protokol ile Sözleşme'nin kararların uygulanmasına ilişkin 46. maddesinin 4. fıkrasında önemli bir değişiklik yapılmıştı. Kararların uy-

gulanmasından sorumlu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, taraf bir devletin AİHM'in kararını uygulamamakta ısrar etmesi durumunda kararı yeniden AİHM'e göndererek bu devletin kararı uygulama yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini soruyor. Bu ihlal prosedürünü başlatmaya üçte iki çoğunlukla karar veriliyor. AİHM bu soruya olumsuz yanıt verirse, karar Bakanlar Komitesi'ne geliyor. Bakanlar Komitesi, ilgili devlet üzerinde daha fazla baskı yaparak kararın uygulanmasını sağlamaya çalışıyor.

Bu prosedür daha önce sadece İlgar Mammadov / Azerbaycan davasında uygulanmıştı. AİHM'in bu konuda karar vermesinden önce Azerbaycan İlgar Mammadov'u serbest bıraktı. Osman Kavala davasında ise böyle bir gelişme olmadı. Tersine, 13. Ağır Ceza Mahkemesi 25 Nisan 2022'de AİHM'in 2019 yılında incelemiş olduğu ve makul şüphe yaratmak için yetersiz bulduğu delillere dayanarak Kavala'yı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırdı. AİHM Büyük Dairesi 11 Temmuz 2022'de 17 yargıçtan 16'sının olumlu oyuyla Türkiye'nin iyi niyetle hareket etmediğine, Sözleşme'nin 46. maddesini ihlal ettiğine karar verdi. Olumsuz oy kullanan sadece Türk yargıç oldu.

AİHM, ihlal prosedürü incelemesini Bakanlar Komitesi'nin davayı AİHM'e gönderdiği tarih olan 2 Şubat 2022'ye kadar meydana gelen olaylarla sınırlı tuttu. Dolayısıyla 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 25 Nisan kararı bu incelemenin dışında kaldı. Ancak elbette, kararını verirken bu gelişmeden haberdardı. AİHM yeni kararında, 5. ve 18. maddelerin ihlal edilmiş olduğunu tespit eden 2019 yılındaki kararın aynı deliller ve olgulara dayanarak yasal işlem yapılmasını geçersiz kılmış olduğunu belirtti. Bu nedenle AİHM'in ilk Gezi davası kararı, aynı olgulara dayanan mahkûmiyet kararını hükümsüz kılıcı nitelikte.

AİHM'in 2022 yılı kararından sonra 2019 kararının uygu-

lanması meselesi yeniden Bakanlar Komitesi önüne geldi. O zamandan bu zamana Osman Kavala davası Bakanlar Komitesi'nin her toplantısında sürekli gündem maddesi oluyor.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi

Türkiye'de Osman Kavala davasıyla ilgili olarak çok sorulan sorulardan biri şu: "Başka devletlerin de uygulanmayan birçok AIHM kararı bulunmasına karşın neden Osman Kavala ve Selahattin Demirtaş davaları ön plana çıkarılıyor? Türkiye'ye bu kararları uygulaması için neden baskı yapılıyor?" Bu sorunun yanıtı AIHM'in her iki davada Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmış olması.

Sözleşme'nin 18. maddesi Sözleşme'de yazılı hak ve özgürlüklere devletlerin getireceği sınırlamaları sınırlandırıyor. Yani, 18. maddeye göre Sözleşme'de izin verilen sınırlamalar öngöröldükleri amaç dışında uygulanamaz. İlk bakışta Sözleşme'nin kötüye kullanılmasını önlemek için yazılmış gibi gözükse de gerçekte 18. madde bunun ötesinde öneme sahip. Sözleşme, otoriter rejimlerle demokrasiler arasındaki bir savaştan çıkan Avrupa'da temel hak ve özgürlükleri korumak amacıyla yazıldı. Yazımı sırasındaki hazırlık çalışmalarına baktığımız zaman, 18. maddenin amacının devletlerin bir otoriter yönetime kaymasını önlemek, bu risk karşısında hukuk devletinin korunması için erken uyarı işlevini yerine getirmek olduğunu görürüz. Bir devlet kötü niyetli davranarak birtakım gerçek olmayan bahanelerle bireyin hak ve özgürlüğünü sınırlandırıyor, yargıyı bu amaçla kullanarak yargının bağımsızlığını ihlal etmişse, hukuk devleti ortadan kalkmış demektir.

Hükümet kötü niyetle, siyasal nedenlerle bir temel hakkı sınırlamak istiyorsa, örneğin siyasal muhaliflerini sustur-

mak istiyorsa, bunu ancak yargının vereceği tutuklama kararıyla gerçekleştirebilir. O nedenle 18. madde ihlalleri yargının bağımsızlığının ihlal edildiği, yargının hükümet tarafından kullanıldığı durumları betimliyor. Günümüzde popülist otoriter rejimlerin artması karşısında 18. madde yeni bir önem kazandı.

18. madde uzun bir süre uykuda bırakıldı, AİHM kararlarında kullanmadı. Bunun birkaç nedeni vardı. AİHM birçok kararında 18. madde ile ilgili şikâyetleri başka Sözleşme maddeleri altında inceleyip “18. madde altında ayrıca incelemeye gerek yoktur” değerlendirmesini yaptı. Bir başka neden de, başvurucuya 18. madde altında getirilen ağır ispat yüküydü. Başvurucunun devletin gerçek amacının açıklanan amacından farklı olduğunu ispat etmesi gerekiyordu. AİHM, karine olarak devletin iyi niyetli olduğu varsayımını kabul ediyor, başvurucudan bunun tersini kanıtlamasını istiyordu. Başvurucunun kuşku belirten iddialarını yeterli görmüyordu.

AİHM’in bu tutumu İlgar Mammadov / Azerbaycan (2014) ve Merabishvili / Gürcistan (2016) kararıyla değişti. Hükümetin siyasal amaçla hak ve özgürlüğe sınırlama getirdiği iddiası, davanın temel bir unsuru olduğunda, AİHM tek yanlı ispat yükünü hafifletti; uluslararası gözlemcilerin, STK’ların raporlarını da dikkate alarak karar vermeye başladı. Ancak bu AİHM’in, siyasal faktörlere dayanarak karar verdiği anlamını taşıyor. AİHM 18. madde ile ilgili davalarda da hukuki anlamda delil arıyor, bu nedenle çok ender olarak 18. maddenin ihlaline karar veriyor. 18. madde, Kavalâ kararında olduğu gibi Sözleşme’nin başka bir maddeyle birlikte uygulanıyor. Önemli bir örnek teşkil eden Navalny / Rusya kararında da AİHM Büyük Dairesi 18. maddenin 5. ve 11. maddelerle birlikte ihlal edilmiş olduğuna karar vermişti.

Osman Kavala davasında hükümetin tutumu

2016'daki darbe girişiminden sonra iktidar muhalif sesleri sindirme amacıyla Gezi direnişini kriminalize etmeye karar verdi. Bu bağlamda çok göze batan, tanınan bir kişi olan Osman Kavala bu süreci başlatan kurban olarak seçildi. Onu sonradan başka kurbanlar izledi. Siyasal iktidarın Osman Kavala'da yargıladığı, gerçekte, Gezi direnişinin kendisiydi. O nedenle bir yandan Osman Kavala'da Gezi'yi mahkûm etmek için yargı kullanılırken, öbür yandan Osman Kavala'nın kişiliğine saldırılarak onu kamuoyunda kötü bir insan gibi göstermek için bir kampanya yürütüldü.

Cumhurbaşkanı ve Bakanlar bütün yargı süreci boyunca Osman Kavala'nın hükümeti devirmeye çalışan bir suçlu olduğuna dair beyanlarda bulundular. Bu beyanların masumiyet karinesini ya da Kavala'nın kişilik haklarını ihlal etmesini umursamadılar. Bu amaca hizmet eden "Metamorföz" adlı bir dizi TRT fonlarıyla yapıldı ve TRT'de gösterildi. Dizinin başrol oyuncusunun adı değişik olmakla birlikte, gerçekte Osman Kavala. Fiziksel benzerlik yanında doğum yeri, işi, her bakımdan Osman Kavala. Dizide Osman Kavala, karanlık işler yapan kötü bir karakter, bir kapitalist, casus, suç işleyen biri olarak gösteriliyor. Yargı süreci sürerken yargılanan kişiyi kamuoyunda kötülemek için dizi yapılması Cumhuriyet tarihinde ilk kez görülmüş oldu.

2022 Nisan ayı itibariyle Cumhurbaşkanı, Adalet Bakanı, İçişleri Bakanı, Dışişleri Bakanı ve Bakanlığı, davayla ilgili olarak 38 adet beyanda bulundu. Bunlardan 16'sı Cumhurbaşkanı'na ait. Cumhurbaşkanı'nın beyanlarının bazıları Osman Kavala'yı, bazıları AIHM'in ya da Bakanlar Komitesi'nin kararlarını hedef almakta. Sonuçta hepsi yargıyı etkileyen nitelikte. Örneğin 2020'de Kavala'nın TCK md. 312'den beraat etmesinden bir gün sonra, Cumhurbaşkanı

şöyle diyordu: “Bunlar masum bir ayaklanma hadisesi değildir. Ciddi manada perde arkasında Soros türü bazı ülkeleri ayaklandırmak suretiyle oraları kışkırtan tipler vardır. Onun da Türkiye ayağı (Osman Kavala) içerideydi. Bir manevrayla dün onu beraat ettirmeye kalktılar.” Osman Kavala ile ilgili önyargıyı yansıtan bu sözlerin dayandığı hiçbir somut kanıt yok ama bu sözlerin Cumhurbaşkanı tarafından söylenmiş olmasının kamuoyunda ve yargı üzerinde etkisi var. Cumhurbaşkanı’nın AİHM kararlarıyla ilgili olarak da beyanları var. Örneğin 18 Aralık 2021 tarihli beyanında şu ifadeleri kullanıyor: “Avrupa Birliği’nin (Avrupa Konseyi ya da AİHM demek istiyor) Kavala, Demirtaş ile ilgili olarak aldığı kararları tanımıyoruz. Bu kadar basit. Bizim bakımımızdan onlar yok hükmündedir. Bunu birçok kere söyledik.” Ya da 3 Şubat 2022 tarihindeki konuşması: “Bizim mahkeme kararlarımızı tanımayanları biz de tanımıyoruz. Biz kendi mahkemelerimize saygı duyulmasını bekliyoruz.”

Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Mehmet Uçum ise şu görüşü ileri sürüyor: “AİHM kararları esastan bağlayıcı değildir... dosyaların yeniden ele alınması konusunda bağlayıcıdır. Mahkemeler (davalarda) yeniden bakmak zorundadır. (Mahkeme) Yeniden baktığında yeni hüküm kurabilir ya da kurmayabilir”. Uçum’a göre ulusal mahkeme AİHM kararına karşın önce aldığı kararı yeniden verebilir, AİHM kararlarının içeriklerinin önemi yoktur. Kararların uygulanması bakımından devletin sınırsız bir takdir yetkisi vardır. Uçum ayrıca, ulusal yargı yetkisinin ülke dışı mercilere devredilmesinin kabul edilemez olduğunu belirtmekte ve bu görüşünü devletin egemenliğine bağlamakta. Halbuki devlet, egemen bir güç olarak, kendi iradesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni imzalayarak insan hakları alanında yargısal tasarrufları uluslararası sözleşme hükümlerine göre sı-

nırlandırmayı taahhüt etmiştir. Konu, yargı yetkisinin devredilmesi değildir.

Şu hususun altını çizmek gerekir: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 46/1 maddesi yoruma meydan vermeyecek kadar açıktır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gereğince AİHM taraf devletlerin yargı organlarının verdikleri kesinleşmiş kararların Sözleşme'deki yazılı olan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediklerini inceler. AİHM'in varlık nedeni budur. AİHM bireyin hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna varırsa, devletler Sözleşme gereği bu kararı uygulamak ve ihlali ortadan kaldırmak yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük Sözleşme'den doğduğu kadar uluslararası hukukun da getirdiği bir yükümlülüktür. Uluslararası Hukuk Komisyonu tarafından hazırlanan ve BM Genel Kurulu tarafından 2001 yılında bir kararla kabul edilen "Devletlerin Uluslararası Kusurlu Eylemlerinden Dolayı Sorumluluğu (ARSIWA)" metninde devletlerin bu tür eylemlerden sorumlu olması durumunda, bunlara son verme, tekrarlanmamasını garanti etme ve meydana gelen hasarı giderecek tazminat ödeme yükümlülüğü bulunduğu belirtilmektedir.

Türkiye'nin taraf olmamakla birlikte teamül hukuku gereği uyguladığı Viyana Anlaşmalar Sözleşmesi'nin 26. maddesi, yürürlükte olan her anlaşmanın taraflar bakımından bağlayıcı olduğu ve iyi niyetle uygulanması gerektiğini öngörmekte.

AİHM kararlarının bağlayıcılığı, devletin bütün organları için olduğu gibi yargı için de geçerlidir. Devlet, kararı uygulamak için atacağı adımlar konusunda takdir yetkisine sahiptir. Ancak kararı uygulayıp uygulamama konusunda takdir yetkisine sahip değildir. Ulusal mahkemeler AİHM kararının lafzına ve ruhuna uygun bir karar vermek zorundadır. Uluslararası hukuka ve AİHM'in yerleşmiş uygulama-

sına göre, bir AİHM kararının uygulanması için ihlalin durdurulması ve ihlalden önceki halin iadesi (restitutio in integrum) gerekmektedir. Bu yönde atılacak adımlar davadan davaya değişir. Yargılamanın iadesi, özellikle yargılamanın adil olmamasıyla ilgili ihlallerde kararın uygulanması için başvurulacak bir yoldur. Tutuklamayla ilgili bir ihlal kararının uygulanması için tutuklunun serbest bırakılması; mülkiyetle ilgili bir ihlal kararının uygulanması için mülkiyetin iadesi gerekir. Ya da başka bir davada uygulama için soruşturmanın yeniden yapılması gerekir. Kararın uygulanmaması ise Sözleşme'nin yeni bir ihlaline yol açar.

Mehmet Uçum, tutuklama kararı gibi ara kararların AİHM'in denetim yetkisi dışında kalması gerektiği görüşünü de savunuyor. Oysa tutuklama konusu, bireyin özgürlüğüne ilişkin bir önlem olarak Sözleşme'nin 5. maddesinde düzenlenmiştir. AİHM, Sözleşme'deki bu maddenin ihlal edilip edilmediğini, tutuklamanın makûl bir kuşkuyla dayanıp dayanmadığını incelemek ve bu konuda bir karar vermek zorundadır.

İlginç olan odur ki, Hükümet'in AİHM'e ya da Bakanlar Komitesi'ne bildirdiği resmî görüşler Cumhurbaşkanı'nın beyanlarından ya da Uçum'un görüşlerinden farklı. Bunlarda Türkiye'nin AİHM kararına uygun davrandığı ve Sözleşme'den doğan yükümlülüğünü yerine getirdiği ileri sürülmekte. Hükümetin iddiasına göre, AİHM'in Kavala'nın tutukluluğunun Sözleşme'nin 5. maddesini ihlal ettiğini öngören 10 Aralık 2019 tarihli kararı, Kavala'nın 18 Şubat tarihinde beraat etmesiyle yerine getirilmiştir. Kavala'nın sonraki tutukluluğu başka bir suçtan, TCK md. 328'deki casusluk suçundan kaynaklanmıştır. Bu AİHM'e ayrı bir dava başvurusunun konusudur. Dolayısıyla AİHM kararının uygulanmaması sorunu mevcut değildir. Hükümet bu tezi Bakanlar Komitesi'ne yolladığı görüşlerde, AİHM'in 11

Temmuz 2022 tarihli kararıyla ilişkili olarak ve Kavala'nın AİHM'e yaptığı son başvuru üzerine AİHM'e bildirdiği görüşlerde tekrarladı.

AİHM, bu savı 2022 yılındaki kararında incelemiş ve şu sonuca varmıştı: Her ne kadar AİHM 2019 yılındaki kararında Gezi Parkı olayları ve 15 Temmuz darbe girişimi ile ilgili suçlamalar bağlamında ortaya konan bulguları incelemişse de, karardan sonra ortaya çıkan yeni koşullar ya da yeni bir veri yoktur. Aynı olguların farklı suç başlıkları altında ele alınması 2019 yılındaki kararın sonuçlarını değiştirmez. Bunun tersini öngörmek, aynı olgular için yeni soruşturmalar açarak bireylerin özgürlüklerinden sürekli olarak yoksun bırakılmasını kabul etmek olacaktır. Böylelikle yasanın arkasından dolanılmış olacak ve Sözleşme'nin amacıyla bağdaşmayan bir durum ortaya çıkacaktır. Bu nedenle AİHM'in 2019 yılındaki, Sözleşme'nin 5/1 maddesi ve bununla birlikte 18. maddesine ilişkin ihlal kararı, Gezi Parkı olayları ve darbe girişimiyle ilgili suçlamalarla birlikte aynı olgulara dayandırılan tüm yargısal işlemleri de hükümsüz kılar. (AİHM'in 11 Temmuz 2022 tarihli kararı, paragraf 144/145). Ancak bu tespite rağmen Hükümet AİHM'in 2019 tarihli kararının tutuklulukla ilgili olduğu, 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin hüküm vermesinden sonra statünün değiştiği ve AİHM kararının böylelikle geçersiz hale geldiği şeklinde –AİHM'in delillerin suç isnadı için yeterli olmadığı tespitini tamamen hiçe sayan– bir yaklaşımı savunmaya girişti.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi Hükümet yetkilileri arasındaki ortak görüş, Osman Kavala'nın ne pahasına olursa olsun serbest bırakılmaması. Bunun nasıl bir hukuki çerçeveye oturtularak sağlanacağı konusunda ise görüşler farklılaşıyor. Hukuki tezlerin zayıflığı yanında aralarındaki tutarsızlıklar, Kavala'nın yedi yıldır cezaevinde

bulunmasının sadece siyasal nedenlerden kaynaklandığı-
nın açık bir göstergesi.

Osman Kavala 2024 yılında AİHM'e yaptığı son başvuru-
da 18. maddenin 6, 7, 10 ve 11. maddelerle birlikte ihlal
edildiğini ileri sürdü. AİHM'in bu konuda vereceği karar
içtihat bakımından önemli olacak. İktidar yargıyı siyasi
amaçlar için kullanıyorsa, 18. maddenin 6. maddeyle birlik-
te ihlal edildiğinin kabul edilmesi doğru olur.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ve diğer organların tutumu

Sözleşme'nin 46/1 maddesi gereğince, taraf devletler AİHM'-
in kesinleşmiş kararlarını uygulamakla yükümlüdür. 46/2
maddesi kararın uygulanmasının denetlenmesinden Ba-
kanlar Komitesi'nin sorumlu olduğunu belirtir.

Bakanlar Komitesi siyasal bir organ. Avrupa Konseyi'ne
üye 46 devletin büyükelçilerinden oluşur. Dolayısıyla bu
süreçte siyasal değerlendirmelerin belirli bir ağırlığa sahip
olması kaçınılmazdır. Bakanlar Komitesi üyeleri bir iki-
lemle karşı karşıyadır. Bir yandan kararı uygulamayan
devletle olan ilişkiler, aynı durumla kendi devletlerinin de
karşılaşabileceği gibi kaygılar, öbür yandan 14 no'lu Proto-
kol'ün açıklama raporunda da belirtildiği gibi, AİHM siste-
minin etkililiğini, meşruiyetini korumak konusunda dev-
letlerin kolektif sorumluluğa sahip olması. Sözleşme'ye 14
no'lu Protokol ile eklenen "ihlal prosedürü" esasında bir
siyasal süreci hukuki bir temele oturtma çabasıdır. AİHM'den devletin kararı uygulayıp uygulamadığı konu-
sunda yeni bir karar vermesini istemekle, Bakanlar Kom-
itesi elini güçlendirmeyi umut etmekte, kararı uygulama-
yan devlet üzerinde caydırıcı bir etki yaratmayı hedefle-
mekte. Fakat bu aynı zamanda, bir zafiyetin de ifadesi. Ba-

kanlar Komitesi AIHM'e "Ben başaramadım, senden yardım istiyorum," demektedir.

AIHM'in ikinci kararından sonra da Türkiye'nin 2019 kararını uygulamaması, Bakanlar Komitesi'ni o zamana dek benzeri olmayan bir durumla karşı karşıya bıraktı. Bakanlar Komitesi ne yapacağını bilmez bir tutum içinde gözüküyordu. Oysa bu durumda kullanabileceği bir yöntem vardı. AIHM kararlarının uygulanmasıyla ilgili olarak 2020 yılında Bakanlar Komitesi ile Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) arasında "Tamamlayıcı Ortak Prosedür" (Complementary Joint Procedure) anlaşması yapılmıştı. Genel Sekreter'in katılımıyla üçlü olan bu prosedür, AIHM kararlarının uygulanmasını sağlamak amacıyla Bakanlar Komitesi ve AKPM'nin ortak hareket etmelerini ve bir ortak hareket planı uygulamalarını öngörmektedir.

Avrupa Konseyi'nin iki organı arasında varılan bu anlaşmaya göre, Ortak Prosedür'ü Bakanlar Komitesi ya da AKPM harekete geçirebilirdi. Bunun için Bakanlar Komitesi'nde üçte iki çoğunluk aranıyor. AKPM'de Ortak Prosedür başvurusu için en az üç siyasal grubun ve 15 delegasyona mensup beşte bir üyenin imzası gerekiyor. Karar alınması için ise toplam üye sayısının üçte birinden az olmamak şartıyla oylamaya katılanların üçte iki çoğunluğu aranıyor.

Ortak Prosedür başlatıldıktan sonra ilk adım olarak Bakanlar Komitesi Başkanı, AKPM Başkanı ve Genel Sekreter, ilgili ülkeye yüksek düzeyde bir ziyaret yapacaklar ve kendi organlarına rapor verecekler. İkinci adım olarak Genel Sekreter sekiz hafta içinde Bakanlar Komitesi ve AKPM'ye bir yol haritası sunacak. Bu yol haritasında kararın uygulanması için alınacak somut önlemler, bir takvim içinde belirtilecek. Yol haritası her iki organ tarafından kabul edilirse ilgili devletle bu çerçevede görüşmeler başlatılacak. Bu görüşmelerden bir sonuca ulaşılmazsa, Statü'nün 8. maddesi

uygulanacak. Bu maddeye göre Bakanlar Komitesi, Statü'nün hukuk devleti ve temel haklara ilişkin 3. maddesini ciddi bir biçimde ihlal eden devletin oy hakkını askıya alabilir ve üyelikten çekilmesini isteyebilir. Devlet, üyelikten çekilmezse, Bakanlar Komitesi üyeliğine son verebilir.

Bakanlar Komitesi kararlarını incelediğimizde son iki yıl içinde Komite'nin tutumunda değişiklik olduğunu görüyoruz. 2022 yılındaki AIHM kararından sonra yapılan 22 Eylül 2022 tarihli Bakanlar Komitesi kararında Ortak Prosedür'ün harekete geçirilmesi kapısı açık bırakılmış. Türkiye, AIHM kararını uygulamadığı takdirde bu yola başvurulacağı izlenimi verilmişti. Kararda Bakanlar Komitesi Başkanı'ndan kararın uygulanması için alınacak önlemleri göz önünde bulundurması ve bu amaçla AKPM Başkanı ile alınacak önlemler konusunda görüşme yapması öngörülmektedir. Bu tür ifadeler bundan sonraki kararlarda yer almadı. Onun yerine Türk makamlarıyla görüşmeler yapmak amacıyla bir "Temas Grubu" (Liason Group) kuruldu. Bu temaslar için 2022 yılındaki Bakanlar Komitesi kararlarında kullanılan "yüksek düzeyli temaslar" ifadesi sonraki kararlarda "teknik temaslara" dönüştü. Osman Kavala davası gibi siyasal bir davada teknik düzeyde yapılan temaslardan bir sonuç alınamayacağı çok açık. Bu kararlarla bir statüko oluştu. Bakanlar Komitesi üç-dört ayda bir yaptığı AIHM kararlarının uygulanması toplantılarında Türkiye üzerinde hiçbir etkisi olmayan ve hükümet için rahatsızlık yaratmayacak kararlar kabul etmekte ve Osman Kavala da cezaevinde yatmaya devam etmekte.

14 no'lu Protokol'ün açıklama notunda Taraf Devletler'in Sözleşme sisteminin inandırıcılığı ve etkililiğini sağlamak, AIHM'in otoritesini korumak konularında kolektif bir sorumluluğa sahip oldukları belirtildikten sonra, ihlal prosedürünün amacının, AIHM kararını uygulamayan devlet

üzerinde daha fazla baskı yapma olanaklarını bulmak olduğu vurgulanmakta. AİHM kararının uygulanmamasının yarattığı hukuksuzluğa alışılmasına yol açan bir statükonun yaratılmasına hizmet edecekse ihlal prosedürüne ne gerek var? İhlal prosedürü hiç işletilmemiş olsaydı da Kavala kararının uygulanması bugünden farklı bir durumda olmayacaktı.

Kararların uygulanmasında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi de önemli bir aktör. AKPM'nin elinde önemli araçlar var. Kararlar kabul edebilir, ilgili devlete ziyaretler yapabilir, o devletin parlamentosunu etkileyebilir. 9 Ekim 2023'te AKPM Osman Kavala'ya Václav Havel Barış Ödülü'nü verdi. Üç gün sonra Osman Kavala davası ile ilgili düzenlenen özel oturumda Meclis önemli bir karar aldı. Kararda, Osman Kavala'nın bir siyasal tutsak olduğuna işaret ediliyor, Türkiye'nin AİHM kararını uygulamayı reddetmesinin sadece Osman Kavala ve ailesi için değil, Türkiye'deki hukuk devleti için de bir trajedi olduğu belirtiliyor ve AİHM kararlarının uygulanmasını sağlamak amacıyla Parlamenter Meclisi, Bakanlar Komitesi ve Genel Sekreter tarafından birlikte yürütülecek Ortak Prosedür'ün başlatılması talep ediliyor. Ayrıca kararda AKPM, Osman Kavala'yı hukuka aykırı biçimde özgürlüğünden yoksun bırakan yargıç ve savcılara yaptırım uygulanmasını, AB Türkiye'ye mali destek programını görüşürken bu durumun dikkate alınmasını ve Osman Kavala 1 Ocak 2024'e dek serbest bırakılmadığı takdirde Türk milletvekillerinin yetki belgelerinin dondurulmasını istiyor.

Bakanlar Komitesi AKPM kararına bir atıf bile yapmadı. AKPM de kendi kararını uygulamaya sokmadı. Bakanlar Komitesi kararlarında Genel Sekreter'in Türkiye'de üst düzey temaslarda bulunması isteniyordu. Genel Sekreter bunun gereğine yerine getirdi mi? Türkiye'de kimlerle kaç kere

görüştü? Ne söyledi? Bu konuda hiçbir bilgi yok. Bu durumda Bakanlar Komitesi ve AKPM hatta Genel Sekreter'in Sözleşme ile kendisine verilen sorumlulukları yerine getirip getirmediıklarını sormak gerekir.

Václav Havel ödülünün Osman Kavala'ya verilmesiyle ilgili Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada "Václav Havel Ödülü'nün ülkemizde hakkında yargı tarafından hükmedilen kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan bir kişiye verilmiş olması kabul edilemez. Ortak değerlerin korunmasına hizmet etmesi beklenen uluslararası kuruluşlar, bu tür siyasi gündem yaratma arayışlarına alet edilmemelidir" ifadelerini kullandı.

En başta gelen ortak değer olan hukuk devletini hiçe sayan, AIHM kararlarını uygulamayan, görmezlikten gelen Türkiye'nin Dışişleri Bakanlığı'nın "ortak değerler"den söz etmesi yaman bir çelişki. Bununla birlikte Avrupa Konseyi'nin bu değerlerin korunmasında ne kadar etkili olduğu da bir soru işareti.

Osman Kavala'nın yedi yıldır süren yargı süreci önemli sonuçlar doğurdu. Türkiye'de hukuk devletinin çöküşünü bütün çıplaklığıyla ortaya çıkardı. AIHM kararını uygulamayı reddeden yönetim karşısında Bakanlar Komitesi'nin, Avrupa Konseyi'nin çaresizliğini gördük. İhlal prosedürünün yetersizliği anlaşıldı. AIHM sisteminin ne denli kırılğan olduğu sergilendi. Osman Kavala sorunu Türkiye'nin Batı ile olan ilişkilerinde ve Avrupa hukuk sisteminin işbirliğinde bir çıban başı oluşturdu.

Bütün bu sorunların Türkiye'de ve Avrupa Konseyi'nde ele alınarak çözülmesi gerekiyor. Ama bunun için her şeyden önce Osman Kavala'nın büyük bir hukuksuzluk, büyük bir adaletsizlik sonucunda cezaevinde yatmasına son vermek gerekir. Ocak 2024'te Kavala AIHM'e yeni bir başvuru yaptı. Yeni başvuru hem devam eden eski ihlalleri (5. ve

18. maddeler gibi) hem de yeni ihlalleri kapsıyor (6, 7, 10, 3, 11 ve 18. maddeler ile birlikte 6, 7, 10 ve 11. maddeler). Kavala'nın yeni başvurusu hükümete bildirildi. Hükümetin görüşleri Kavala'nın avukatlarına tebliğ edildi. Bu arada başka önemli sivil toplum kuruluşları da üçüncü parti olarak AİHM'e görüş bildirdiler. Türkiye Barolar Birliği TCK md. 312'nin uygulanmasıyla ilgili AİHM'e görüş sundu.

AİHM ihlal kararı verirse, bunun Hükümet ve Bakanlar Komitesi üzerinde nasıl bir etkisi olur? Yukarıda değindiğimiz yerleşmiş statükoyu değiştirir mi? Bunu göreceğiz. Osman Kavala, bütün bu sorunların nedeni olduğu gibi, sorunların çözümünün başlangıcı da olabilir.

Osman Kavala'nın Ödül Mesajları

Ayşenur Zarakolu Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü, Mayıs 2019

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi, insan hakları savunucusu ve yayıncı Ayşenur Zarakolu'nun aramızdan ayrıldığı 2003 yılından bu yana her yıl, genelde insan haklarına, demokrasiye ve barışa yönelik, özelde düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik ağır baskılarla karşılaşanlara ve bu ağır baskıya rağmen susmayarak topluma yol gösteren, umut olan kişi, kurum ve kesimlere Ayşenur Zarakolu Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü veriyor. On yedinci kez verilen ödülü, Osman Kavala, Şebnem Korur Fincancı ve Ayşe Düzkan ile paylaştı. 9 Mayıs 2019'da düzenlenen törende ödülü Osman Kavala adına alan Ayşe Buğra, onun Silivri Cezaevi'nden gönderdiği mesajı okudu.

İnsan Hakları Derneği tarafından Ayşenur Zarakolu düşünce ve ifade özgürlüğü ödülüne layık görülmem, bana gurur ve güç verdi. Teşekkür ederim. Ayşenur Zarakolu'nu tanı-

miş, mücadelesini izlemiş olmam, bu ödülü benim için daha da anlamlı kılıyor.

Benim yaşımdakilerin 12 Eylül askerî darbesini, arkasından gelen baskıyı ve zulmü, infazları, işkenceleri unutmaması mümkün değildir. Üzerinden kırk yıla yakın bir zaman geçtikten sonra, bu karanlık dönemle samimi bir biçimde hesaplaşmış olmasını, insan haklarının ve evrensel hukuk değerlerinin bu topraklarda kök salmasını ümit ederdik.

Ne yazık ki bugün yaşananlar, keyfî tutuklamalar, vicdanların kabul etmeyeceği cezalar, bir hukuk devletinde görülebilecek şeyler değil; bunlar ancak 12 Eylül'deki yargı uygulamalarıyla mukayese edilebilir. Arkası kesilmeyen iş cinayetleri, kadınlara yönelik şiddet, linç girişimleri, eylemlerin yanı sıra söylemlerde ifade bulan şiddet, insan hayatına, insan haysiyetine verilen değerin de hukuk normları gibi erozyona uğradığını gösteriyor.

Buna karşılık ülkemizde hak, hukuk, adalet talep eden, özgür ve kardeşesine yaşamak isteyen yurttaşlarımızın sayısı da hayli yüksek, seslerinin bastırılması da mümkün değil. Bu seslerin birleşerek insan hayatına değer veren yeni bir barış ve demokrasi dili oluşturacağına inanıyorum. Kuruluşundan bu yana İnsan Hakları Derneği, insan hakları mücadelesinde parlak bir örnek, karanlık dönemlerde umut yayan bir ışık oldu.

Büyük özveri ile çalışan İHD üyelerine başarılar diliyor, Ayşenur Zarakolu'nu ve hayatlarını başkalarının maruz kaldığı adaletsizliklerle mücadeleye adanmış insan hakları savunucularını saygıyla anıyorum.

<https://www.osmankavala.org/tr/aciklamalar/653-aysenur-zarakolu-dusunce-ifade-odulleri>

Avrupa Arkeoloji Mirası Ödülü, Eylül 2019

European Association of Archaeologists (EAA) tarafından arkeolojik kültürel miras alanına olağanüstü katkı ve bireysel çalışmalar için her yıl bireysel kategoride verilen ödüle 2019 yılında Osman Kavala layık görüldü. Ödül 4 Eylül 2019 tarihinde EAA'nın yirmi beşincisi Bern'de gerçekleşen Yıllık Toplantısı açılış töreninde verildi. Ödülü Osman Kavala adına kabul eden Kültürel Mirası Koruma Derneği (KMKD) Başkanı İsmail Yavuz Özkaya, törende Kavala tarafından kaleme alınmış ödül kabul konuşmasını okudu.

2019 Avrupa Arkeoloji Mirası Ödülü'ne layık görülmek bana büyük bir onur verdi. Bu kararın 22 aydır cezaevinde bulunan ve hangi faaliyetlerinden dolayı bu duruma maruz kaldığını anlayamayan benim için ne kadar önemli bir moral desteği olduğunu anlatamam.

Ülkemizin doğusunda Ermeni topluluklar tarafından yaratılmış eserler yüzyıllar boyunca kesintiye uğramadan canlı bir şekilde devam etmiş bir kültürün hikâyesini anlatıyor. Ermenilerin bu topraklardan kopartıldıkları 1915 yılından sonra bu hikâyeler dinleyicisiz kalmış, susturulmuş, bu mirasın bir kısmı tahrip edilmiş. Şükür ki son yıllarda Ani'deki koruma çalışmalarının da gösterdiği gibi bu büyük yıkımdan kurtulmuş olan eserlerin korunması için adımlar atıldı. Ani'nin istisnai bir özelliği var. Bu antik şehir yüzyıllar önce terk edilmiş ve insansız kalmış, orada Ermeni mimarisinin şaheserleriyle tabiat arasında benzersiz bir harmoni oluşmuş. Bu sayede Ani, çağlar üstü nitelikte olan bir hakikati çarpıcı biçimde bize anlatıyor: İnsanlık için kalıcı değerler, savaşlarla, öler ve öldürerek kazanılanlar değil, sonraki kuşakların duygu ve düşünce dünyasını etkileyen sanat eserleridir.

Anadolu Kùltür olarak Ani'de Kùltür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan koruma çalışmalarına katkıda bulunmak için uluslararası uzmanlarla ve uzman kuruluşlarla işbirliklerini kolaylaştırmaya çalıştık. Ani'de önemli projeler üstlenmiş olan Kùltürel Mirası Koruma Derneği (KM-KD) başkanı mimar Yavuz Özkaya, mimarlık tarihi uzmanı Armen Kazaryan ve aynı duyarlılıkları paylaştığımız NIKU'nun eski direktörü Carsten Paludan-Müller ile birlikte Türkiye'den ve Ermenistan'dan uzmanların katıldıkları, birlikte çalıştıkları atölyeler ve saha inceleme ziyaretleri düzenledik. İki ülkeden uzmanlar arasında bilgi ve fikir alışverişinin, yapılan çalışmalara katkıda bulunacağına, bu diyalog ve işbirliğinin Türk ve Ermeni toplumları arasında önyargıların üstesinden gelmeye yardımcı olacağına inandık. Ani'yi eski çağlarda olduğu gibi bir barış toprağı olarak tasavvur ettik.

2016 yılında İstanbul'da gerçekleşen UNESCO Kùltürel Miras Komitesi toplantısında Ermeni delegasyonunun da desteğiyle Ani'nin Dünya Miras Listesi'ne dahil edilmesi bizleri çok sevindirdi. Ancak, maalesef, sivil toplum kuruluşlarının çabalarına rağmen hâlâ Türkiye ve Ermenistan hükümetleri arasında ilişki kurulmuş değil. Ani'nin olduğu bölgenin bir bölümünü oluşturduğu kara sınırı hâlâ kapalı.

Bu ödöl vesilesiyle, Türk ve Ermeni akademisyenlerin, uzmanların, sanatçı ve zanaatkârların, sınırın iki yanında yaşayanların aralarındaki ilişkilerin gelişmesinin barış için ne kadar önemli olduğunu vurgulamak ve bölgede Mren Katedrali gibi risk altında bulunan ve acil müdahaleye ihtiyaç gösteren çok değerli yapıların bulunduğunu hatırlatmak isterim. İleride Ani'nin bir "barış parkı" olacağına, hikâyesini hem bölge insanlarına hem de tüm insanlığa daha güçlü bir şekilde anlatabileceğine inanıyorum.

İnsanları ulusal sınırların ve acı tarihsel deneyimlerin

ötesinde bir araya getirmek için kültürel mirasın korunmasına ilişkin işbirliğinin önemine olan inancım, özellikle bulunduğum koşullar altında, bu ödülü benim için daha da anlamlı hale getiriyor, çok teşekkür ederim.

<https://www.osmankavala.org/tr/aciklamalar/740-osman-kavala-is-awarded-the-european-archaeological-heritage-prize-2020>

Uluslararası Hrant Dink Ödülü, Eylül 2020

Her sene Hrant Dink'in doğum günü olan 15 Eylül'de düzenlenen bir törenle açıklanan ve 2020'de on ikincisi verilen Uluslararası Hrant Dink Ödülü'nü, Türkiye'den Osman Kavala aldı. Uluslararası ödülün sahibi ise Mısır'dan Mozn Hassan oldu. Ödül, insanlara mücadeleye devam etme yolunda ilham ve umut veren, ayrımcılıktan, ırkçılıktan, şiddetten arınmış, daha özgür ve adil bir dünya için çalışan kişi, kurum veya gruplara veriliyor. Pandemi nedeniyle online yapılan 15 Eylül 2020'deki ödül töreninde Osman Kavala'nın cezaevinden mektubu okundu.

Hrant Dink Ödülü'ne layık görülmek benim için büyük bir onur. Jüri üyelerine teşekkür ederim. Şu sıra cezaevinde Hrant'ın yoldaşlığına daha fazla ihtiyaç duyuyorum; bu ödülle kendimi Hrant'a daha yakınlaşmış hissedeceğim.

Ben Hrant gibi, bazılarını tanımış olmaktan gurur duyduğum hak savunucuları gibi, haklar ve özgürlükler mücadelesine hayatını adanmış birisi değilim. Ama yaptığım işlerde eşit yurttaşlık ilkesini gözetmeye, insan hakları ve azınlık haklarına olan duyarlılığı artırmaya gayret ettiğimi söyleye-

bilirim. Farklı toplum kesimleri, farklı ülkelerde yaşayanlar arasında oluşmuş önyargıların, akli kullanarak, konuşarak ve dinleyerek aşılabileceğine inanıyorum. Sanatın ve edebiyatın katkılarından birinin de, insanlara bu yeteneği kazandırmak olduğunu düşünüyorum. Bu amaçlara hizmet ettiğini düşündüğüm bir dizi projeyi Anadolu Kültür'den arkadaşlarla birlikte gerçekleştirdik.

Ancak, katılmış, emek vermiş olduğum bazı girişimlerin amaçlanan etkiyi doğurmamış olması, ya da yaşanan gelişmelerin bu etkiyi unutturması hayal kırıklığı yaratıyor.

Farklı şartlarda, eşitliğin ve özgürlüğün yaşandığı bir ortamda kolaylıkla arkadaş olabilecek gençlerin, Güneydoğu'da, Irak'ta, Suriye'de birbirlerini öldürmeleri içimizi kanatıyor. Ortak bir kültüre kaynaklık etmiş Ege'nin ve Akdeniz'in paylaşılabilmesi, Ermenistan ile sınırımızın hâlâ kapalı olması üzüntü veriyor.

Ama umutsuzluğa kapılmıyorum. Farklı çalışmalar için gittiğim pek çok şehirde, Diyarbakır'da, Batman'da, Van'da, Selanik'te, Beyrut'ta, Erivan'da, insan aklının ve vicdanının ortak olduğuna inanan, barışı ve eşitliği savunan gençleri, sanat ve düşünce insanlarını tanımış olmak iyimserliğimin temel kaynağı.

Şu sıra benim gibi birçok yurttaşımız için yakıcı mesele, Cumhuriyet'in hukuk devleti olma niteliğinin tahribata uğraması.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL ile, daha önce Ergenekon, Balyoz ve KCK davalarında görüldüğü gibi, yargının seçilmiş kişileri ve grupları cezalandırmak için kullanılması meşru bir uygulama haline geldi. OHAL resmen kalktı ama olağanüstü hal iklimi devam ediyor. İktidarın belirlediği alanda hukuk normlarına değil siyasi önceliklere, mesajlara göre davranılıyor ve bu normal karşılanıyor.

Somut olguların nesnel bir bakış açısıyla incelenip mantıklı bir değerlendirilmesiyle suçluya ulaşılması kuralı, rasyonel düşüncenin de gereği. Bu kural işletilmeyince, gerçeklik algısı da kolaylıkla manipüle edilebiliyor.

Hukuksuz uygulamaların büyük kısmının kamuoyunca tanınmayanların maruz kaldığı hak ihlalleri olduğunu gözardı etmeden, son dönemde yaşanan birkaç olayı hatırlatmak istiyorum.

Selahattin Demirtaş, AIHM'in ihlal kararı vermesinin ardından tahliye edildiği dosyasındaki zaten kullanılmış olan delillerle, yeni bir suçlama ile tutuklandı.

Ahmet Altan, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası bozduktan sonra örgüte yardım suçundan yine ağır bir ceza aldı, tahliye edildikten sonra mahkemenin yetkisini aşan kararı ile yeniden tutuklandı.

Diyarbakır Belediyesi Başkanı Selçuk Mızraklı, bir itirafçı tanık beyanı ile tutuklandı ve 9 yıl 4 ay ceza aldı.

Gazeteciler Barış Terkoğlu, Barış Pehlivan, Murat Ağirel, Ferhat Çelik, Müyesser Yıldız, Aydın Keser ve Hülya Kılınç daha önce kamuoyuna duyurulmuş bir bilgiyi haber yaptıklarından dolayı tutuklandılar.

ÇHD Başkanı Selçuk Kozagaçlı ve ÇHD'li avukatlar tahliye edilmelerinin hemen ardından yeniden tutuklandılar, tahliye eden heyet dağıtıldı ve sadece itirafçı ve gizli tanık beyanları ile onlarca yıl ceza aldılar.

En acı veren, cezaevindeyken kendilerini hayattan kopartarak hukuksuzluğu protesto edenlerin ölmelerini izlemek. Avukat Ebru Timtik ve Aytaç Ünsal'ın adil yargılanma talepleriyle ilgili uzun bir süre adım atılmamış olması, hukuk normlarıyla birlikte insan hayatına verilen değer de erozyona uğradığını gösteriyor.

Yargının evrensel hukuk normlarına göre çalışması, farklı düşünce ve inançta olanların ortak etik değerler etrafında

birleşebilmeleri için de önemli. Bu olmadığı zaman, sıradanlaşan hukuksuzluk, kanıksamayı da beraberinde getiriyor. İnsanlar ancak kendileri, yakınları ya da benzer inançları paylaşanlar haksızlığa uğradığı zaman tepki gösteriyor. Bu davranış, geçmişte işlenen gerçek suçlarla hesaplaşmanın da önünde bir engel.

Gene de umudumu kaybetmiş değilim; bu duruma alışmayanlar da hatırı sayılır bir güç oluşturuyor. Yargı bağımsızlığının, yargıda temel hukuk normlarını hâkim kılmanın, demokrasi için öncelikli bir şart olduğunun, bugün siyasi aktörler ve sivil toplum kuruluşları tarafından daha iyi anlaşıldığını gözlemliyorum.

Benim başıma gelenle ilgili olarak farklı düşünceleri savunan siyasetçilerden, köşe yazarlarından itirazlar gelmiş olması, ülkemizde gerçek bir yargı reformunun gerçekleşebileceği konusunda iyimser olmama yardım ediyor.

Sanal suç yaratma dönemi kapanırsa, sağlıklı bir birlikte yaşama ortamının koşulları gerçekleşebilir diye ümit ediyorum.

Hrant Dink Vakfı'na, Hrant'ın eski ve yeni arkadaşlarına en içten selamlarımı iletiyorum.

<https://www.osmankavala.org/tr/aciklamalar/1209-2020-uluslararasi-hrant-dink-odulu-turkiye-den-osman-kavala-ya-verildi>

Düsseldorf Tonhalle İnsan Hakları Ödülü, Şubat 2022

Düsseldorf'taki Tonhalle'nin Dostları ve Destekçileri Derneği, 2022 İnsan Hakları Ödülü'nü Osman Kavala'ya verdi. Düsseldorf Symphoniker Orkestrası'nın şefi ve ödül programını

başlatan Adam Fischer, Kavala'nın hapsedilmesinin yargıya yönelik yoğun siyasi müdahalenin şok edici bir örneği olduğunu söyledi. 19 Mart 2022'de bir konser eşliğinde gerçekleştirilen törende ödülü Osman Kavala adına alan Almanya Tarım Bakanı Cem Özdemir, Kavala'nın kendisine gönderdiği notu okudu.

Sevgili Cem,

Onca önemli yükümlülüklerin arasında bana verilen ödülü benim adıma almayı kabul etmenden, buna vakit ayırmandan dolayı çok teşekkür ederim. Düsseldorf Tonhalle'in İnsan Hakları Ödülü bana büyük onur verdi. Bu ödülün mimarı Adam Fischer'in, bana ve Anadolu Kültür'de birlikte çalıştığımız arkadaşlara kılavuzluk eden hümanizm ve demokrasi değerlerini en iyi biçimde yansıtan müziği ile vicdanının sesini harmonize eden istisnai bir sanatçı olması bu ödülü benim için çok değerli bir hale getiriyor.

Maalesef birkaç yıldır ülkemde ve yurtdışında bulunan sanat-kültür insanlarıyla birlikte projeler gerçekleştirmenin verdiği mutluluktan mahrum kaldım. Ancak eminim çok yakında demokrasinin ve hukukun temel ilkelerine riayet edilen, insan hayatına, insan haklarına ve özgürlüklere, farklılıklara değer verilen bir ülkeye kavuşmamız mümkün olacak.

Bu akşamki etkinliğin ve konserin beni onurlandırmasının yanı sıra insanlık için bir barış çağrısı olacağına da inanıyorum.

Çok teşekkürler Düsseldorf Senfoni Orkestrası, çok teşekkürler Maestro.

<https://www.tonhalle.de/presse/2022-02-menschenrechtspreis-fuer-osman-kavala>

ifa (Institut für Auslandsbeziehungen) *Kültürlerarası Diyalog Ödülü, Eylül 2022*

Merkezi Berlin ve Stuttgart'ta bulunan Almanya Dış İlişkiler Enstitüsü, 2022 yılı Kültürlerarası Diyalog Ödülü'nü Osman Kavala'ya verdi. 2009 yılında verilmeye başlanan ifa Kültürlerarası Diyalog ödülü, toplumsal ve sanatsal çalışmalarıyla kültürlerarası ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlayan kurum ya da kişilere veriliyor. Osman Kavala'nın ödül töreni için yazdığı mektubu, 10 Kasım akşamı Berlin'de düzenlenen törende, sanatçı Silvina der Meguerditchian okudu.

ifa Kültürlerarası Diyalog Ödülü'ne layık görülme bana büyük onur verdi. Jüriye teşekkür ediyorum. Bu vesileyle Almanya'dan dostlara ve işbirliği yaptığımız kuruluşlara bize duydukları güven ve gösterdikleri dayanışma için de teşekkür ediyorum.

Kökleri geçmiş çağlardan bize miras kalan, savaşın, tiranlığın, ayrımcılığın tehditleri altında bir dünyada yaşıyoruz. Çağdaş dünya düzeninde –ya da düzensizliğinde– kabul edilmez şartlarda yaşayan ve çalışan insanlar dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturuyor. Bu esef verici durumu değiştirmek için dayanışma ve sorumluluk duygularını geliştirerek siyaseti ve sosyo-ekonomik ilişkileri yeniden şekillendirecek gerçekten evrensel nitelikte yeni bir hümanizme ihtiyacımız var. Böylelikle hakiki bir diyalog kurabilir, hakiki bir barışa ulaşabiliriz ve her birey kendisini dünya ahalisinin parçası olarak hissedebilir. Kanımca bu, bizlere insanlık durumlarının karmaşıklığını gösterirken ortak duygularımızı, ihtiyaçlarımızı ve yeteneklerimizi de hatırlatan, sanatın kurduğu türden, zihinsel ve duygusal köprüler sayesinde mümkün olabilir.

Evrensel nitelikte bir hümanizmi içselleştirmiş bir dünya

ahalisi oluşturma rüyasının gerçek haline gelmesine sanatın katkıda bulunduğuna inanıyorum.

<https://www.osmankavala.org/tr/aciklamalar/1770-ifa-2022-yili-kulturlerarasi-diyalog-odulu-osman-kavala-ya-verildi>

Václav Havel İnsan Hakları Ödülü, Ekim 2023

Prag merkezli Václav Havel Kütüphanesi ve Charta 77 Vakfı ile işbirliği çerçevesinde 2013'ten bu yana AKPM tarafından verilen Václav Havel İnsan Hakları Ödülü, 2023 yılında Osman Kavala'ya verildi. 9 Ekim 2023 tarihinde Strasbourg'da düzenlenen törende açıklanan ve takdim edilen ödülü Osman Kavala adına kabul eden Ayşe Buğra, Kavala tarafından kalem alınan konuşmayı okudu.

Sayın Başkan, Sayın Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Václav Havel İnsan Hakları Ödülü Seçici Kurulu üyeleri,

Jürinin beni ödül adayları kısa listesine dahil etme kararından onur duydum. Havel'in adını taşıyan bu ödülün benim için çok özel bir anlamı var. Ülkemizdeki rejim ve insan hakları ihlallerinin ardındaki siyasi motivasyonlar farklı ise de imzaladığı uluslararası anlaşmalara uygun olarak hükümeti insan hak ve özgürlüklerine saygı göstermeye çağırان çıkır açıcı sivil girişim Charter 77, Türkiye'de de bizler için ilham verici bir belge olmuştur.

Havel'in yaşam boyu süren siyasi ve sivil uğraşı, zulme uğrayan ya da zulüm tehdidi altındaki tüm insanlar için duyduğu endişenin bir ifadesidir. Ona göre, rock grubu Plastic Band'in müzik yapma özgürlüğüne yapılan saldırı, sosyal ve siyasi fikirleri ifade etmeye ve savunma özgürlü-

ğüne yapılan saldırıdan farklı değildi; esasen yaşam biçimlerinin çoğulluğuna ve kişinin kendini gerçekleştirme potansiyelini kullanmanın farklı yollarına yönelik bir tehditti. Havel'in çok etkili makalesi "Güçsüzlerin Gücü"nde "hakikat içinde yaşamaya" yaptığı çağrı, hayata karşı tutumları farklı olan insanlar arasında dayanışma duygusunun önemiyle ilgili.

Havel, sorumluluk, dayanışma, güven, açıklık ve sevgiye dayalı bir insani düzen yaratmanın mümkün olduğuna inanıyordu. İdeolojiye karşı hümanizmi gerçekleştirebilir bir alternatif olarak görüyordu. Bence de dünya çapında böyle bir düzenin gerçekleşmesine yönelik umutlarımızdan vazgeçmemeliyiz diye düşünüyorum. Dünya ölçeğinde insanca yaşam ve çalışma koşullarını savunmayı gerektiren yeni ve gerçekten evrenselci bir hümanizmin değerler sistemi bu yönde yönlendirici bir güç olabilir. Bu amaç aynı zamanda bireyleri ve grupları zulümden korumak için uluslararası hukukun güçlendirilmesini de gerektirecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin derhal serbest bırakılmamı talep eden iki kararına rağmen bu ay cezaevinde altıncı yılımı dolduracak olmamın da ortaya koyduğu gibi, mahkemenin otoritesini güçlendirmek ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ahlaki ve pratik yaptırım gücünü pekiştirmek için yeni araç ve mekanizmaların geliştirilmesine ihtiyaç var. Avrupa Mahkemesi'nin kararlarına uymama pratiği, insan haklarını koruyan evrensel normları değersizleştiren düşünce biçimlerini besliyor.

Ne yazık ki ülkemde, suçlamaları ve kararları somut olgular ve kanıtlarla destekleme yükümlülüğünden kendilerini muaf hisseden hukukçuların sayısında artış var. Egemen siyasi söylemler doğrultusunda spekülative suçlamalarla insanları demir parmaklıklar arkasına sokmak yaygın bir uygulama haline geldi.

Ancak, ÷lkemin Havel'in deneyimlediği ve ÷zerine yazdđı gibi kapalı otoriter bir rejime ge÷eçeğini dñřñnmñyorum, ÷ok uzak olmayan bir gelecekte hukukun ÷stñnlñđññn tesis edildiği ger÷ek bir demokrasiye dñññe÷eğine inanıyorum. Tñrkiye'deki bñyle bir gelişme bñlgemizdeki demokrasi dinamiklerini de destekleyici olur.

Bugñn pek ÷ok ÷lkede otoriter milliyet÷i eğilimlerin rahatsız edici yñkseliřiyle karşı karşıyayız. Havel'in vurguladđı sorumluluk ve dayanışma değerleri, bu eğilimlerin yol a÷tığı tahribata karşı mñcadele etmek i÷in hayati ÷nemde.

Havel'in 1980 yılında hapishaneden eşi Olga'ya yazdđı gibi, "En ÷nemli şey umudunu kaybetmemek. Bu, dñnyada dehşet veren şeylere gñzlerini kapatmak anlamına gelmez. Aslında, yalnızca inancını ve umudunu kaybetmemiş olanlar bunları ger÷ek bir netlikle gñrebilirler". Václav Havel ÷dñlñ bana ve eminim ki buradaki herkese bu ÷nemli ger÷eđi hatırlatıyor.

Sayın Justyna Wydrzynska ve Sayın Yevgeny Zakharov ile birlikte kısa listede yer almaktan dolayı kendimi ayrıcalıklı hissediyor ve onlarla dayanışma i÷inde olduğumu ifade ediyorum. ÷dñlñ bana verilmesi halinde, bu bñyñk onuru, benimle birlikte hñkñmete karşı komplo kurmak gibi dñzmece suçlamalarla mahkñm edilen dñrt sivil aktivist de dahil olmak ÷zere, hukuksuz bir şekilde cezaevinde tutulan vatandaşlarımla paylaşmak ve ÷dñlñ onlara ithaf etmek isterim.

<https://www.osmankavala.org/tr/aciklamalar/1864-2023-vaclav-havel-i-nsan-haklari-odulu-osman-kavala-ya-verildi>

Osman Kavala'nın Basın Açıklamaları

10 Kasım 2017

Dünyanın ve Türkiye'nin dört bir yanından gelen destek mesajları benim için çok kıymetli, herkese selamlarımı iletmek istiyorum. Sürecin başından beri yanımda olan ve iyi temennilerini ileten siyasi aktörlere de teşekkür ediyorum. Devam eden soruşturmadaki gizlilik kararı nedeniyle, yorum yapmayı doğru bulmuyorum. Adaletin er ya da geç tecelli edeceğini umut ediyorum.

4 Ocak 2018

Kamuoyunun da bildiği üzere 1 Kasım'da tutuklandım ve iki ayı aşkın bir süredir Silivri 9 No'lu cezaevindeyim.

Gaziantep dönüşü, uçakta gözetimine alındığımda endişe duymadım. Benimle ilgili şüphelerin yersiz olduğunun hemen anlaşılacağına güvendim. Ama tutuklanmam ve tutuklanmama neden olan suçlamalar benim için şaşırtıcı oldu.

Tutuklanma gerekçesinde yer alan Gezi olaylarının organizatörü olduğum suçlaması, finansman sağladığımı iddia-

sını da içeriyor. Hatırlanacağı gibi Gezi olaylarından sonra bu olayların dış kaynaklı olduğu ve yurtdışından mali kaynak sağlandığı iddiaları ortaya atılmıştı. 2014 tarihli bir gazete yazısında beni Gezi olaylarıyla ilişkilendiren bir istihbarat notu olduğundan da söz edilmişti. Daha sonra bu konuyla ilgili soruşturmayı yürüten kişi, 2015 yılında tutuklandı ve halen tutuklu olarak yargılanıyor. Sonuç olarak, bugüne kadar bu mesnetsiz iddialarla ilgili herhangi bir bulgu ortaya çıkmadı; bu konuyla ilgili olarak tek tutuklanan ben oldum.

Tutuklanma gerekçesinde beni Gülen cemaati ve 15 Temmuz darbe girişimiyle ilişkilendiren iddiaları daha da çok yadırgadım.

Hayatı boyunca darbelere karşı olmuş ve yıllardan beri Gülen cemaatinin devlet içerisindeki yapılanmasının olumsuzlukları konusunda kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmış biri olduğum ortadayken, böyle bir suç iddiasının üzerime atılmasını büyük bir hayretle karşılıyorum.

Her halükârda, 12 Eylül'ü yaşamış ve o günlerin korkunç hatırasını unutmamış biri olarak, böyle bir teşebbüse girişen çevrelerle ilişkilendirilmem benim için son derece rencide edici. Bu konudaki haberlerle ilgili yasal yollara başvurduğumu belirtmek isterim.

Bu suçlamaların yersiz olduğunun erken bir vakitte anlaşılacağına inanıyorum. Ancak olağanüstü hal sürecinin yargıdaki iklimi de etkilediğini ve tutuklama kararlarının bu etkiyi yansıtıyor olabileceğini düşünüyorum. Olağanüstü hal dönemlerinde, şüpheliyi elden kaçırmama kaygısı mağduriyet yaratmama gereğinden ağır basıyor. Haksız yere tutuklananların bir an önce tahliye edilmesi beklenirken, son günlerdeki tek tip kıyafet yönetmeliği hazırlıkları gibi, masumiyet karinesini ihlal eden girişimlerin insanlar üzerindeki psikolojik etkisi dikkate alınmıyor.

Her Şeye rağmen, yeni yılın demokrasi ve özgürlükler açısından daha iyi bir yıl olacağına inanıyorum.

Gözaltına alınmamdan beri gerek açıklamalarıyla gerek mesajlarıyla destek olan herkese selamlarımı iletiyor ve sağlığımın yerinde oluşunu söylemek istiyorum. En yakın zamanda görüşmek ümidiyle...

Osman Kavala'dan 5. ay mektubu, 3 Nisan 2018

Silivri'de ikametimin beşinci ayı tamamlandı. Sağlığım iyi, her gün iki saate yakın avlumda yürüyorum. Yemeklerden şikâyetim yok. Cezaevi doktorunun tavsiyesi ile gözlük kullanmaya başladım ve okumam kolaylaştı. Okuma, not alma, yürüme, çamaşır, temizlik derken zaman geçiyor. Geçen hafta kısıtlamamın kalktığını bildirdiler. Mektup alma, yazma, avukatlarla daha fazla görüşebilme buradaki hayatımı kolaylaştıracak.

Durumumdaki diğer önemli değişiklik, avlumdan güneşin görünmeye başlaması. Sonbahar ve kış boyunca, avlumdan görünmeyen güneş artık duvarların üstünden kendini göstermeye başladı, bu epey ferahlık veriyor. Getirdiklerini göremesek de, kokularını alamasak da, bahar cezaevi avlularında da hissediliyor. Şimdi dört gözle serçelerin yuva yapmasını ve iâşe için avlularımızı ziyaret etmelerini bekliyoruz.

Buna karşılık, yargıyı etkisi altına alan kötü hava şartlarında bir değişiklik hissedilmiyor. Elbette son tahliyelere çok sevindim; ancak darbeyle, şiddetle alakası olmayan bir sürü insan hâlâ içeride. Somut delil olmadan, insanlara rahatça “terör örgütüne üyelik”, “anayasal düzeni değiştirmek”, “hükümeti devirmek” gibi ağır suçlamalar yöneltiliyor. Böyle bir suçlama bir kere ortaya çıktığında da, tu-

tutukluluk sürüp gidiyor. OHAL olağanüstü suçlamalar ve mağduriyetleri olağan hale getiriyor. OHAL'in gölgesi anayasanın üzerinden kalkmadıkça avlularda hissedilen baharı yaşamak mümkün olmayacak gibi...

Durumumla ilgilenen, mesaj gönderen, merak eden herkese sevgilerimi, selamlarımı iletiyorum.

Osman Kavala'dan 6. ay mektubu, 14 Mayıs 2018

Silivri'de tutukluluğumun altıncı ayı 1 Mayıs'ta tamamlandı. İddianameyi bekliyoruz.

Masumiyet karinesi adil yargılanma hakkının temel bir ögesi olduğu için, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi normları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları olağanüstü bir tedbir olan tutuklama kararı için "kuvvetli şüphe"yi yeterli görmüyor, somut deliller aranmasını gerekli kılıyor. Ülkemizde ise durum farklı. Savcı ağır ceza gerektiren bir suç tarifi yaptığı zaman hâkim kendini tutuklama kararı vermekte âdeta zorunlu hissediyor. Yeterli delil olmadan verilen bu kararlar, iddianamenin hazırlanma sürecini de etkiliyor. Tutuklamadan sonra toplanan delillerle tutukluluk kararını haklı çıkarma çabası, bu süreci uzun ve sıkıntılı bir hale getiriyor. İddianamenin hazırlanması uzadıkça, tutukluluk süresi de uzuyor, şüphelinin kendisine verilecek ceza ya istinaden özgürlüğünden mahrum bırakıldığı zamanın bedeli telafisi mümkün olmayan bir seviyeye ulaşıyor.

Benim gibi cezaevlerinde aylardır belirsizlik içinde iddianamelerinin hazırlanmasını bekleyenlerin sayısı az değil. Bu durum, adil yargılanma mekanizmasında bir dengesizliğe işaret ediyor. Masumiyet karinesi başından itibaren yargı sürecinin temel unsuru olarak kabul edilmezse bu dengesizlik sürüp gidecek.

*Osman Kavala'dan 7. ay mektubu,
11 Haziran 2018*

Mayıs ayı sonu itibariyle Silivri'de ikametimin yedinci ayı tamamlanmış oldu. İddianamenin hazırlanmasını bekliyoruz. Tahliye taleplerimiz reddedildi. Emniyet sorgusunda gösterilenler somut delil mahiyetinde olmadığından, açıklama yapabilmek için, eğer varsa, dosyamda bulunan benimle ilgili delilleri görmek istemiştim. Bu talebe de cevap alamadık.

Anayasa Mahkemesi'nden sonra, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurduk. Avrupa Konseyi'nin bu organı, kapsadığı ülkeler ve bu ülkelerde yaşayanların hayatları üzerindeki etkisi bakımından sanırım Avrupa'nın en işlevsel kurumu. AİHM'in ulusal mahkemelere kıyasla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne daha vakıf olduğu, ulusal mahkemelerin kararlarını bu normlara göre değerlendirdiği ülkelerin vatandaşları gibi, hükümetleri tarafından da kabul ediliyor.

Benim AİHM'e başvurum –benim durumumda olan birçok başvuru gibi– haksız bulunan bir mahkeme kararına itiraz değil, mahkeme olmadan, uzun tutuklama uygulamasına itiraz. Bu durum masumiyet karinesinin tanınmamasıyla ve her şeyden önce insan özgürlüğüne verilen değerle ilgili. AİHM'e başvurmak güven veren bir hak olsa da, vatanı olduğu devleti özgürlüğünüze değer vermediğini beyan etmiş olmak insanın ağırlığına gidiyor...

Tüm dostların ve tanıdıkların bayramını tebrik eder, sağlık ve huzur içinde geçirmelerini dilerim.

Osman Kavala'dan 9. ay mektubu, 19 Ağustos 2018

Silivri'de ikametimin dokuzuncu ayı tamamlandı.

İddianamenin hazırlanması, mahkeme günü derken kısa zamanda birinci yıl dolacak. Gözaltına alındığımda endişeli değildim, halen de değilim. Ancak dokuz aydır adaletin yüzünü görmemek yadırgatıcı.

Bugüne kadar yaptığımız tahliye talepleri benimle görüşülmeden, dosya üzerinden reddedildi. Ret yazılarında, “üstüne atılı suçun” niteliğinin tutuklamayı gerektirdiği, yasada bu suç için öngörülen ceza süresine göre tutukluluğun uzamasının ölçülü olduğu ifade ediliyor.

“Üstüne atılı suç” ifadesi dikkatimi çekiyor. Genellikle zarar verici bir şey başkasının üzerine atılır. Dayak atmak, çamur atmak gibi... Bir de, hazırlık istemeyen, çabuk ve zahmetsiz yapılan edimler için atmak fiili kullanılır. El atılır, göz atılır mesela...

Üzerime atılı suç, anayasal düzeni ve hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs. Bu suç birisinin üzerine atıldığında tutuklama da beraberinde geliyor ve tutukluluk uzasa da alınacak cezadan kısa olduğu sürece ölçülü olduğu düşünülüyor. Yani, suçla beraber cezanın bir kısmı da peşinen şüphelinin üzerine atılmış oluyor ve suç, cezasıyla birlikte, aylarca atılanın üzerine yapışıp kalıyor. Kendimi savunabilmek için adaletin yüzünü göreceğim günü bekliyorum.

Osman Kavala'dan 1. yıl açıklaması, 31 Ekim 2018

Silivri'de ikametimin birinci yılı tamamlandı. Beni anayasal düzeni ve hükümeti devirmeye teşebbüsle suçlayanların her geçen gün bu suçlarla alakam olmadığını daha iyi fark et-

tiklerine inanıyorum. Ancak bu öğrenme süreci benim özgürlüğüm pahasına oluyor, hayatımdan aylar eksiliyor. Bir an önce özgürlüğüme, aileme, dostlarıma kavuşmak istiyorum. Bununla birlikte, yıllardır sakıncalarını vurgulamaya çalıştığımız, peşinen ceza haline gelmiş mahkeme öncesi uzun tutuklamalara ve tutuklu yargılamalara artık bir son verilmesini de hayati önemde görüyorum. Benim durumumun bu sakat tutuklama rejiminin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ve yargısına verdiği zararın daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum.

Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi normlarına aykırı, insan özgürlüğüne değer vermeyen bir anlayış nedeniyle mağdur olanlara özgürlüklerinin iade edilmesinin devletin en önemli önceliklerinden birisi olduğunu düşünüyorum.

Osman Kavala'dan 15. ay açıklaması, 1 Şubat 2019

Ocak ayı sonunda Silivri'de 15. ayım tamamlanmış olacak. Hâlâ iddianamenin hazırlanmasını bekliyorum. Bugüne kadar savcı tarafından sorgulanmadım, tahliye taleplerimiz 19 defa, beni dinlemeye gerek duyulmaksızın reddedildi. Bütün bunlar, tutuklanmamın ve tutukluluğumun uzatılmasının “makûl” ve “yerinde” olduğuna inanıldığıının, bu kararlardan kuşku duyulmadığının yansıması olarak görülebilir. 16 Kasım 2018 tarihli gözaltılarla ilgili, savcılığın basın açıklamasında yer alan, benim Gezi olaylarını “finanse ve organize” ettiğimin “tespit edilmiş” olduğu ibareleri de bu durumu teyit eder mahiyette. Tutukluluğumun ikinci ayında Anayasa Mahkemesi'ne, sekizinci ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurduk. AİHM, dosyanın öncelikli olarak değerlendirilmesi talebimizi ka-

bul etti ve Adalet Bakanlığı'ndan tutuklanmamla ilgili savunma talep etti. Savunmanın gönderilme süresinin 10 Ocak 2018'de sona ermesinin ardından, Adalet Bakanlığı'nın AİHM'den ek süre aldığını öğrendik. Bu süreç içinde, benim Silivri'de iddianame bekleyerek 15 ay geçirmemin yargısız infaz niteliği taşıdığı düşünülebilir. Bununla birlikte, AİHM'den ek süre istenmesi, tutuklama ve tutuklamanın uzatılması kararlarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) normlarına uygunluğu konusunda birtakım tereddütler olduğunu düşündürüyor. Bana yöneltilen “Anayasal düzeni değiştirmek” ve “hükümeti devirmek” suçlamaları, savcılığın basın açıklamasında ifade edildiği kadar net ve kesin bulgulara dayansaydı, herhalde bugüne kadar iddianame hazırlanmış ve AİHM'e de savunma gönderilmiş olurdu. Adalet Bakanı yargıdaki ciddi sorunlardan söz ederken ve “temel hak ve özgürlüklere orantısız müdahalelerin, bazı haklı eleştirilere neden olabildiğini, yine bu tür müdahalelerin, yargısal tasarrufların meşruiyetine ve yargıya olan toplumsal desteğe de zarar verdiğini” ifade ederken, sanırım aklında benim tutuklanmama benzeyen vakalar da vardı. Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve önümüzdeki günlerde açıklanması beklenen Yargı Reformu Strateji Belgesi, özgürlüğün en temel insan hakkı olduğunu teyit ederek masumiyet karinesine saygı göstermenin hayati önemde olduğunu vurgularsa, yargısal tasarrufların Anayasa ve AİHS normlarına uygun hale gelmelerinin yolunun açılabileceğini düşünüyorum. Aksi takdirde sağlam gerekçelere dayanmayan suçlamalar ve tutuklamalar, benim gibi başkalarının da bireysel hak ve özgürlüklerini kısıtlamaya devam edecek.

Osman Kavala'dan tutukluluğunun 500. gününde açıklama, 15 Mart 2019

Benim ve aralarında Gezi olaylarıyla ilgili suçlarından beraat etmiş olan Taksim Dayanışma Platformu sözcülerinin de olduğu 16 kişi hakkındaki iddianame mahkemeye sunulup kabul edilmiş bulunuyor. İddianamede yöneltilen ağır suçlamalarla sözü edilen olay ve bulgular arasındaki kopukluklar ve zıtlıklar kolayca fark edilebilir nitelikte.

İddianamede sık sık tekrarlanan kaos ortamı yaratmak için Gezi eylemlerini sürdürmek, derinleştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla sivil toplum kuruluşlarını yönlendirmiş olduğum iddiasına dayanak oluşturabilecek hiçbir konuşma ya da faaliyet yok.

Taksim Dayanışması'nın düzenlediği basın toplantısında da belirtildiği gibi, Gezi olaylarının içerden veya dışardan bir yöneticisi, yönlendiricisi, talimat vereni, tepe örgütü veya finansörünün olması söz konusu değildir.

Gezi olaylarının hükümeti devirmek üzere planlanmış dış kaynaklı bir teşebbüs olduğuna gerçekten inananlara şunu hatırlatmak isterim: Haklı ve meşru taleplere dayanan kitlesel protestolar, dünyanın her yerinde, otoriter rejimlerde olduğu gibi demokrasilerde de ortaya çıkabilir ve çıkmıştır. Demokrasinin kurum ve kurallarının çalıştığı, seçimlerin özgür ortamda yapıldığı ülkelerde, bu tür protestolar hükümetlerin devrilmesine değil, tepki çeken kararların ve uygulamaların yeniden gözden geçirilmesine ve düzeltilmesine neden olur. Demokrasilerde karar alma ve uygulama süreçleri demokratik olmayan toplumlara göre daha zor olabilir ve daha uzun sürebilir. Ama sürecin sonunda varılacak sonuç, sürecin zorluğuna ve uzunluğuna katlanmaya değer olduğunu gösteren bir sonuç olacaktır.

Osman Kavala'dan tutukluluğunun 2. yılında açıklama, 1 Kasım 2019

Silivri'de ikametimin ikinci yılı tamamlandı. Eşimin, ailemin ve tüm dostların desteğiyle bu eziyet dönemini en az hasarla geçirmeye gayret ediyorum.

Buradayken komşularımın, tanıdıklarımın tahliye edilmeleri karamsarlığımı hafifletiyor. Karşı komşum sevgili Eren Erdem'in tahliye olmasına çok sevindim. Bizim mahkemede üç celse gerçekleşti. Yapılan savunmalarda suçlamaların delile dayanmadığı, suçlananların şiddete yönelik hiçbir faaliyette bulunmadıkları, aralarında da örgütsel bir bağ bulunmadığı bence yeteri kadar açıklık kazandı.

Savunma avukatları, kurgusu, hukuk dışı yapılan telefon dinlemeleri ve ihbar mektuplarıyla, bu iddianamenin Gülcencilikle suçlanan polis ve savcılarının çalışmasına dayandığını ortaya koydular.

TBMM'de kabul edilen yargı reformu paketinin hazırlanış nedenlerinin en önemlisi yargısal tasarrufun meşruiyetine zarar veren temel hak ve özgürlüklere yapılan orantısız müdahaleler olarak açıklanmıştı. Kanaatimce tutuklama sürelerine sınır konması, bu vahim durumu gidermeye yetmeyecek zira, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin meşruiyet zemininden uzaklaşmasının asıl nedeni tutuklama sürelerinin uzaması değil; tutuklama sürelerinin uzaması sorunun nedeni değil sonucu.

Sorunun kaynağında somut delil ortaya konmadan ağır suçlamaların yapılmasını, tutuklama ve mahkûmiyet kararları verilmesini meşru gören bir tavır, hukuku araçsallaştıran bir anlayış bulunuyor.

Gerçek bir yargı reformu için kişi özgürlüğünün en temel insan hakkı olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu olursa, hiç kimsenin, hiçbir siyasetçinin ya da kamu görevlisinin,

bu kutsal hakka keyfî olarak müdahale etme yetkisine sahip olmadığı anlaşılabacaktır.

21 Şubat 2020

Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının gereğini yerine getirmeyip tutukluluğumu sürdürmesi ciddi bir hak ihlali olduysa da İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği beraat kararları olumlu yönde bir adımdır.

Ben, Gezi Davası'ndaki temelsiz kurgunun, hukuksuzlukların, tutuklama uygulamasının, yargıdaki sorunların anlaşılmasına katkıda bulunacağını ve böylelikle onarıcı bir etki sağlayacağını ümit ediyordum.

Ancak maalesef Cumhurbaşkanı'nın müdahalesi bu imkânı engelledi, bunun arkasından ilkinden çok daha hukuksuz biçimde ve mantıksız bir suçlamayla yeniden tutuklandım. İki buçuk yıl önce bana yöneltilen bu suçlamanın tek dayanağı olan Henri Barkey ile yoğun irtibatım olduğu iddiası Emniyet'ten gelen iletişim kayıtlarıyla uzun zaman önce çürütülmüştü.

Benim 15 Temmuz darbe girişiminin planlayıcısı olduğum iddiası, Gezi protestolarını planladığım ve organize ettiğim iddiasından çok daha mantıksızdır ve yoğun bir art niyeti göstermektedir.

Maruz kaldığım bu yeni hukuksuzluğun uzun sürmeyeceğini, yargıya verdiği zararın kalıcı olmayacağını ümit ediyorum.

10 Mart 2020

Pazartesi akşamı itibariyle, son dakikada icat edilmiş olan casusluk suçlamasıyla üçüncü defa tutuklandım. Öncekiler gibi hiçbir delile dayanmayan, ancak öncekilerden daha da

saçma olan bu iddianın, Yargı Reformu paketinin getirdiği, iddianame öncesi iki yıllık tutuklama süresi kısıtlamasını ve AİHM'in ihlal kararını boşa çıkartmaya yönelik olduğu açıktır.

Tutukluluğumu ne pahasına olursa olsun devam ettirme niyetinin, yargı mensuplarını yasaları ihlal etme noktasına sürüklemiş olduğunu görmek son derece üzücü ve endişe vericidir. Normal karşılanması halinde bu davranış, ceza davaları için tehlikeli bir örnek oluşturacaktır.

Osman Kavala'dan açıklama: Silivri'den, iki buçuk yıl sonra, 21 Nisan 2020

Bu ayın sonunda tutukluğumun otuzuncu ayı tamamlanmış oluyor. Kurgulanan yeni, üçüncü suçlamadan dolayı Silivri'de daha ne kadar kalacağımı kestirmem mümkün değil.

Adalet Bakanı'nın geçtiğimiz yıl yargı reformu girişiminin amaçlarını anlatırken yargı meşruiyetine zarar veren özgürlükleri kısıtlayıcı uygulamalardan söz etmesi bana umut vermişti.

Ancak gelineen noktada iyimserliğimi koruyabilmem mümkün değil. Beni karamsarlığa sevk eden, evrensel hukuk normlarını bağlayıcı kabul etmeyen, yasaları hukuki temellerinden kopartarak keyfî biçimde kullanan anlayışın yargıda meşruiyet kazanmış olması. Özel yetkili mahkemelerde Gülenci yapılanmanın etkin olmasıyla sistematik hale gelmiş olan hukuku araçsallaştıran uygulamaların devam ettiğini görüyoruz.

Kamuoyunca yakından bilinen örneklerle sınırlı kalmadığını tahmin edebileceğimiz bu hukuksuz uygulamalar, neden oldukları vahim hak ihlallerinin yanı sıra, yargı ku-

rumunda da kalıcı hasarlara yol açıyor. Hukuksuz tutuklama uygulamaları, masumiyet karinesine ve kişi özgürlüğüne duyarlılığı sistematik olarak tahrip ediyor. Deliller ciddi bir şekilde incelenmeden, somut delil olmadan hazırlanan iddianameler, tutuklama ve mahkûmiyet kararları hukuki kanaatlerin sağlam gerekçelere dayandırılması zorunluluğunu gereksiz hale getiriyor, hukuk dışı etkilere açık ve mantıki temeli çürük akıl yürütmeleri meşrulaştırıyor.

Osman Kavala'dan tutukluluğunun 1.000. gününde açıklama, 27 Temmuz 2020

Bundan bin gün önce iki suçlamadan ötürü tutuklandığımda ve 16 ay boyunca iddianamenin hazırlanmasını beklediğim dönemde, başıma gelenlerin tutuklama uygulamalarındaki sorunları gözle görülür hale getireceğini ve OHAL dönemi sonrasında bunların düzeltileceğini düşünmüştüm. Ama şimdi anlıyorum ki, siyasi nitelikteki davalarda yaşanan hukuksuz uygulamalar sorun olarak görülüyor; bunlar olağanüstü hal anlayışının kurumsallaşması sonucu yargıya verilen yeni işlevin gerekleri haline gelmiş.

Ülkemizde anayasaya ve yasalara uygun biçimde çalışan mahkemeler, hukuk normlarını benimseyen ve savunan yargı mensupları var. Ancak, iktidarın siyasi önceliklerine göre belirlediği alanda ve seçtiği kişilerle ilgili davalarda yargının hukuk normlarına göre değil siyasi tercihlere uygun şekilde davranması bekleniyor. Cezalandırılmalarının gerekli olduğuna inanılan kişilerin, faaliyetleriyle ilgili somut bilgiler ve bulgulardan bağımsız olarak cezaevinde tutulmalarını sağlayan paralel bir infaz sistemi uygulanıyor.

Yargının araçsallaştırılması devam ettikçe, siyasi nitelikli davaların hukuk normlarına uygun biçimde yürütülmesi mümkün olmayacak. Yeni düzenlemeyle baroların bölün-

mesinin de, yargıyı siyasi etkilere daha açık hale getireceğini düşünüyorum.

Bütün bunlara rağmen ve ağırlaşan durumun yükünü yakından hissedenlerden biri olduğum halde, umudumu kaybetmiş değilim. Kamuoyunda, sivil toplum içerisinde ve en önemlisi siyasi aktörler arasında hukuk devleti ilkelerini savunmaya yönelik bir odaklanma ve ortaklaşma gerçekleşebilirse, bu kayış durdurulabilir, hukuk normlarını savunan yargıçların güçleri ve etkileri artabilir.

Kendi durumumla ilgili olarak da tutukluluğumu sürdürmek için son dakikada icat edilen yeni suçlamadan sonra, süregelen hukuksuzluğa yasal kılıf bulmanın mümkün olmadığı bir noktaya gelindiğini düşünüyorum.

Osman Kavala'dan tutukluluğunun 4. yılında açıklama, 2 Kasım 2021

Pazartesi günü Silivri Cezaevi'nde dördüncü yılım tamamlandı. Bu süre içinde, sadece cezaevinde olduğum için kendi hayatımı yaşama imkânımı kaybetmekle kalmadım, hedef gösterildiğim ve kamuoyunda hakkımda “karanlık” ve “kötü” bir insan izlenimi yaratılmaya çalışıldığı için, kendi gerçekliğim de tahrif edildi. Hayatımın dört yılını kaybettikten ve bir “memleket sorunu” haline geldikten sonra, teselli bulabileceğim şey, yaşadıklarımın yargıdaki sorunlarla yüzleşilmesine katkıda bulunması ve benden sonra yargı karşısına çıkacak olanların daha adil bir muamele görmeleri ihtimalidir.

4 Mayıs 2022

25 Nisan 2022 tarihinde, demokrasi değerlerini benimsemiş, ülkelerini seven yurttaşlar yargı kullanılarak cezalandırıldılar. Heyetteki hâkimlerden birinin karşı oy yazısında

da ortaya konulduğu gibi, bu karar hukuka aykırı elde edilmiş ve suç işlendiğine dair makûl şüphe içermeyen delillere dayanmaktadır. Karar keyfîdir; siyasi baskı altında hukuk normları çiğnenerek alınmıştır.

Benim “Sorosçu” olduğuma dair beyanlarla bu karara meşruluk kazandırılmaya çalışılıyor. Gezi protestolarının tarafımdan organize edilmediği yalın bir gerçektir. Yüz binlerce yurttaşımızın antidemokratik uygulamalara karşı adalet duygularıyla, özgürlük talebiyle sokağa çıkmalarını, Soros’a veya başka bir dış aktöre bağlamak beyhude bir çabadır. Gezi Davası, yargının içine düştüğu durumu gözler önüne serdi; böylece yargının bu şekilde kullanılmasının bütün yurttaşlar için ciddi bir tehlike oluşturduğu daha iyi anlaşılmış oldu.

Osman Kavala’dan Gezi davası gerekçeli kararına dair açıklama, 10 Haziran 2022

Gezi davasının karar gerekçesinde, bana verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, vicdani kanaate dayandırılarak açıklanmış. İlk iddianamede Gezi eylemlerinin yöneticisi olmakla suçlanıyordum. Karar gerekçesinde ise protestoculara akıl hocalığı yaptığım iddia edilmiş. Hangi suç sayılan eylem için akıl vermiş olduğum meçhul. Hukuk devletinde yargıçların yükümlülüğu, olguları tarafsız bir gözle inceleyerek nesnel değerlendirmelerde bulunmak, somut deliller tereddüde mahal bırakmayacak şekilde suç işlendiğini gösteriyorsa mahkûmiyet kararı vermektir. Vicdanları, yargıçların maddi çıkar, ideolojik inanç, siyasi baskı gibi faktörlerden dolayı bu ilkelerden ve hukuk normlarından sapmalarını engeller. Hukuk devletinde suç işlendiğini gösteren hiçbir somut delil olmadan bir insanın müebbet hapse mahkûm edilmesinin vicdani kanaat ile gerekçelendirilmesi mümkün değildir.

Osman Kavala'nın AIHM kararına dair açıklaması, 12 Temmuz 2022

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 10 Aralık 2019'da aldığı kararda tutuklanmamın somut delillere dayanmadığını ve siyasi amaçlarla tutuklandığımı hükme bağlamıştı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, dün açıklanan kararında hukuksuz uygulamaların ve yargı süreci üzerindeki siyasi etkilerin hâlâ devam ettiğini hükme bağladı. Bu karar, mevcut yasaların siyasi saiklerle keyfi bir biçimde kullanıldığını açıkça ortaya koymuştur.

Bu kararın tüm baskılara rağmen temel hukuk ilkelerine göre davranmakta ısrar eden yargı mensuplarına güç vereceğine inanıyorum.

Osman Kavala'dan tutukluluğunun 5. yılında açıklama, 1 Kasım 2022

Hakkımda hazırlanmış olan iddianamelerden anlaşılabileceği gibi, suç sayılan bir faaliyette bulunduğumu gösteren herhangi bir delil bulunmuş değil. İlk Gezi davasındaki beraat kararıyla, iki AIHM kararıyla ve AYM Başkanı ve üyelerinin karşı oy yazılarıyla da ortaya konmuş olan bu yalın gerçeğe rağmen, Silivri Cezaevi'nde beşinci yılımı doldurdum.

Hukuksuzluğa, ayrımcılığa, gaddarca davranışa maruz kalanın sadece kendim olmadığını aklımdan çıkarmıyorum. Cezaevindekilerin hikâyelerini dinlemek, koridorlarda 80 yaşını aşmış insanları görmek zaten bu gerçeği sürekli hatırlatıyor.

Yurttaşların keyfi biçimde cezaevine sokulmaları ile iş cinayetleri, maden faciaları arasında ilişki olduğunu, bunların insan hayatına değer vermeyen bir anlayışın yaygınlaşmasından kaynaklandığını düşünüyorum.

Ülkemizde hukuk normlarının hükümlerine hale gelmesinin, etik değerleri öne çıkartan bir yenilenmeyi başlatacağına inanıyorum.

31 Aralık 2022

Gezi Davası tutuklularının kendilerini ziyaret eden CHP Eskişehir milletvekili Utku Çarlıoğlu aracılığıyla verdikleri yeni yıl mesajlarından:

Cezaevinde geçirmek zorunda bırakıldığım bu altıncı yılbaşı. Önümüzdeki yılın Türkiye'nin demokrasi ve hukuk devletine yöneldiği bir yıl olmasını, hukuksuzlukların sona erdiği bir yıl olmasını ümit ediyorum. Yeni yılda insanların kolayca hapse sokulmadığı, koğuşlarda ölümü beklemediği, sokaklarda kadınların, madenlerde işçilerin katledilmediği bir ülkede özgürlüğü teneffüs edecek günler görmeyi diliyorum. Sadece bizim için değil, herkes için hukuksuzlukların, adaletsizliklerin, gaddarlıkların sona ereceği bir yıl olsun.

Osman Kavala'dan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi'ne ilişkin açıklama, 14 Şubat 2023

Yaşadığımız devasa felaketten sonra gelişen büyük sivil dayanışmanın, kardeşlik ruhuyla birlikte, eşit yurttaşlık anlayışının yaygınlaşmasına, insan hayatı ve insan haklarına yönelik duyarlılığın güçlenmesine büyük katkı sağlayacağına inanıyorum.

Depremzede kardeşlerinin acılarını paylaşmak ve hafifletmek için seferber olan tüm dayanışma gönüllülerine başarılar diliyorum. Onların arasında olamamaktan büyük üzüntü duyuyorum.

Osman Kavala'dan 2.000. gün mesajı, 23 Nisan 2023

Hukuka, mantığa sığmayan iddialar ve suçlamalarla 2.000 gündür cezaevinde tutuluyorum.

Beni suçla ilişkilendiren hiçbir somut delil olmadığı, ilk Gezi davası sonunda oybirliği ile verilen beraat kararında açıkça belirtilmişti. İddianameleri okuyan herkesin rahatça göreceği bu gerçek iki AİHM kararıyla bağlayıcı hukuki hüküm niteliği kazanmasına rağmen cezaevinde tutulmam yasaların ve yargı yetkisinin kötüye kullanımı ile gerçekleştirilen bir eziyet etme eylemidir. Başkalarının hayatlarına değer vermeyen anlayışın tezahürüdür.

14 Mayıs'tan sonra yargıda ve tüm kamu kurumlarında hukuk ilkelerine, insan haysiyetine ve insan haklarına saygı gösteren bir anlayışın hâkim hale geleceğini ümit ediyorum.

Suç işlediklerine dair delil ortaya konmadan cezaevine sokulan binlerce yurttaşımızın da aynı beklentiler içinde olduğuna inanıyorum.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin Gezi Parkı davasında Osman Kavala'ya verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını onaması ile ilgili Osman Kavala'nın açıklaması, 30 Eylül 2023

Yargıtay'ın onama kararı, hukuk ilkelerine ve insan hayatına değer vermeyen bir anlayışın ürünüdür.

Bu karar, delil olmadan insanları mahkûm etmenin yargıda norm haline geldiğinin en çarpıcı göstergesi olmuştur.

Osman Kavala'dan cezaevindeki 6. yılında açıklama, 1 Kasım 2023

Altı yıl boyunca suç işlediğime dair hiçbir delil olmadan cezaevinde tutuldum. Bunun sona ermesini beklerken, Yargıtay kararıyla hukuksuzluğun onanması ile infaz koşullarım ağırlaştı. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin, kendisi de hapis deneyimi yaşamış olan Václav Havel adına verdiği ödüle layık görülmem bana onur verdi. Ancak, Hamas'ın sivillere saldırı eylemi ve İsrail bombardımanının Gazze'de yarattığı felaket sevinmeme fırsat vermedi. Filistin'de büyük acılara sebep olan terör ve şiddet ortamını besleyen adaletsizliklere karşı tüm uluslararası kuruluşların daha fazla duyarlılık göstereceklerini ve uluslararası hukuk normlarına uygun biçimde barışın sağlanması için güçlü bir inisiyatif alacaklarını umuyorum.

Havel'in dediği gibi, "en önemlisi umudu kaybetmemek". Ülkemde hukukun egemen olacağına dair umudumu kaybetmedim.

9 Mayıs 2024

Bariz hak ihlalleri içeren, delillere dayanmayan mahkûmiyet kararlarının verildiği, suçsuz insanların yıllar boyu hapis kalmalarına yol açan davaların yeniden görülmesi, temel hukuk ilkelerinin ve insan haklarına saygının gereğidir. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları sadece başvuranların değil her yurttaşın adalet talep etme hakkıyla doğrudan ilgilidir.

Adalet herkes için gereklidir.

Her yurttaşın hayatı ve hakları eşit derecede değerlidir.

23 Temmuz 2024

Sayın Tuğrul Türkeş'in beni cezaevinde ziyaret edeceğine dair açıklamasında söylediği "Hayatının yedi yılını cezaevinde geçirmiş bir babanın çocuğuyum" şeklinde sözlerinin merhum Alparslan Türkeş ile beni aynı kefeye koymak olarak değerlendirilmesini yadırgadım.

Belli ki Sayın Türkeş iç dünyasıyla ilgili bu sözlerle işkenceye maruz kalmak dahil, babasının çektiği acıları yakından hissetmiş olmanın, bu ağır deneyimin, kendisini başkalarının acılarına karşı duyarlı hale getirdiğini anlatmak istemiş.

İnsanların toplum hayatına yaptıkları katkılar eşit değerde değil, bazıları diğerlerinden daha önemli konumdalar. Ancak hukukun egemen olduğu bir ülkede uygar biçimde yaşayabilmek için her bireyin hayatının ve haklarının eşit derecede değerli olduğunun kabulü gerekir.

Öteki olarak görülen, önemli olarak görülmeyen insanların hayatları değersiz sayıldığında onların maruz kaldığı adaletsizliklere kayıtsız kalınıyor. Şiddeti teşvik eden bir ortam yaratılıyor, keyfî cezalandırmalar meşrulaştırılıyor.

***Osman Kavala'dan cezaevindeki
7. yılında açıklama, 1 Kasım 2024***

Cezaevinde yedinci yılım tamamlandı. Bu süre boyunca masumiyet karinesinin çiğnendiği, temelsiz iddiaların, yalan beyanların kullanıldığı bir yargılama süreci yaşadım.

AIHM 2019 yılında suç sayılan bir faaliyette bulunduğuma işaret eden bir delil olmadığına hükmetmişti. Gezi davası aynı nedenle beraatle sonuçlandıktan sonra yargı üzerinde siyasetin etkisi arttı. AIHM kararını uygulamamak ve beraat kararlarını bozmak için aleni biçimde yasalarla oy-

nandı. Yasalardaki tanımlara aykırı biçimde bir casusluk suçlaması kurgulandı.

Bu suçlama siyaseten de kullanıldı, insan haklarını ve “öteki” sayılanların hayatlarını değersiz gören düşman hukuku uygulamaları teşvik gördü. Böylece, hiçbir şiddet eylemiyle ilişkim olmadığı bilinmesine rağmen en ağır cezaya çarptırıldım, dört Gezi tutuklusu da aynı yaklaşımla 18 yıla mahkûm edildi. Cezalar Yargıtay tarafından onanınca, şunu anladım ki yargı mensupları sakıncalı buldukları insanlara ceza verme yetkisine sahip olduklarına inanıyor. Bu insanların suç işlemediklerini biliyor olmalarına rağmen.

Yargıda insan hayatına değer vermeyen anlayışın yaygınlaşmasının, kamuoyunda infial yaratan birçok olayda olduğu gibi, temel etik değerlerle ilgili bir aşınmayı da yansıttığı düşüncesindeyim.

60 yaşımdan sonra aktif biçimde yaşayabileceğim hayat diliminin büyük bölümünü cezaevinde geçirmiş oldum. Eşimle hayatı paylaşamadım, annemle, sevdiklerimle birlikte yaşayamadım. Yıllardır yürüttüğümüz, barış ve uzlaşma kültürüne katkı sağladığına inandığım sivil toplum çalışmalarını sürdürmem engellenmiş oldu.

Cezaevinde kendimi bir yurttaş olarak hissetmeyi sürdürebilmek için, maruz kaldığım, şahit olduğum hukuksuzlukları kamuoyu ile paylaştım, uyarıcılık sorumluluğumu yerine getirmeye çalıştım.

Hayatımın hatırlayabildiğim en erken döneminden itibaren ağaçları tanımama imkân veren, kamu mekânını başkalarıyla paylaşmayı öğrenmemi sağlayan Gezi Parkı’nın her yaştan ve sınıftan yurttaşlarımız tarafından kullanılan bir park olarak kalması benim için bir teselli kaynağı.

Ancak, bana asıl teselli verecek olan, ülkemde hukuk devleti yönünde gelişmeleri görmek olacak. Bunun olacağına ve gerçekten özgürlüğü teneffüs edebileceğime inanıyorum.

Bu kitap, siyasi görüşleri ve toplum anlayışları farklı olan pek çok insana, davanın bir aşamasında, “Burada tuhaf bir şey, kabul edilmesi zor bir şey oluyor” dedirten, bazen “Kafkaesk” diye tarif edilen bir dava sürecinin hikâyesi. Aynı zamanda, suç işlediğine dair kanıt olmadan tutuklanmış, hüküm giymiş ve kesintisiz yedi sene boyunca cezaevinde yaşamış bir insanın hayatının yedi senesinin hikâyesi.

Osman Kavala mülakatlarında Gezi davasının kendisini cezalandırmanın ötesinde siyasi amaçlara hizmet ettiğine, kendisiyle ilgili oluşturulan kurgunun Gezi protestolarını kriminalize etmek için kullanıldığına dikkat çekiyor. Bu yapılırken demokrasi değerlerine bağlılıkları, bunları savunuyor oldukları bilinen insanların, kendisi gibi, hukuksuz biçimde yargılandıklarını, delil olmadan mahkûm edildiklerini vurguluyor. Çiğdem Mater, Mine Özerden, Tayfun Kahraman ve milletvekili seçilen Can Atalay, 2022 yılının Nisan ayından beri cezaevindeler. Kavala bu ağır hak ihlallerini siyasi gelişmelerle, insan haklarına ve insan hayatına değer vermeyen bir anlayışın yargıda yaygınlaşmasıyla ilişkilendiriyor.

Bir Dava Hikâyesi, okurlarını, sadece Osman Kavala’nın değil, özgürlükleri ellerinden alınan bütün suçsuz insanların yaşadıklarına daha duyarlı olmaya davet etmek amacıyla hazırlandı.

iletişim

